

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας
Σχολή Καλών Τεχνών
Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων Τεχνών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ: «ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΗ»

Θέμα: Το κοινωνικό πορτρέτο της κοινότητας Ρομά σε έναν αστικό χώρο, το στίγμα και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Η κοινωνική ενσωμάτωση της ομάδας στόχου. Περίπτωση μελέτης του Δήμου Κομοτηνής.

Επιβλέπων Καθηγητής Κοινωνιολογικού Μέρους: Χτούρης Σωτήρης

Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια Κοινωνιολογικού Μέρους: Ζήση Αναστασία

Συνεπιβλέπων Καθηγητής Καλλιτεχνικού Μέρους: Μπούζας Βασίλειος

Όνοματεπώνυμο: Γκουτζιώτη Ειρήνη

ΑΜ: 18108

ΜΥΤΙΛΗΝΗ, 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	5
1. Τύποι κοινωνικού κεφαλαίου	7
1.1 Κοινωνικό κεφάλαιο	7
1.2 Τύποι Κοινωνικού Κεφαλαίου	12
1.2.1 Πολιτισμικό κεφάλαιο	13
1.2.2 Ανθρώπινο κεφάλαιο.....	14
1.2.3 Οικονομικό κεφάλαιο	17
1.3 Κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού και κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης.....	17
1.3.1 Κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού	18
1.3.2 Κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης	20
2. Ιστορική Αναδρομή.....	22
3. Ένταξη και κοινωνικός αποκλεισμός	24
3.1 Ο ορισμός της κοινότητας και τα χαρακτηριστικά της.....	24
3.2 Ορισμός κοινωνικής ενδυνάμωσης	28
3.3 Ορισμός κοινωνικής ταυτότητας	30
3.4 Ορισμός κοινωνικού στίγματος	34
3.5 Η θεωρία στερεοτύπων και των προκαταλήψεων.....	36
3.6 Ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά	39
3.7 Αιτίες που συντελούν στον κοινωνικό αποκλεισμό των Ρομά.....	40
3.7.1 Οικισμοί Ρομά	40
3.7.2 Έλλειψη σημαντικών περιουσιακών στοιχείων	41
3.7.3 Περιορισμένα κοινωνικά δίκτυα	42
3.7.4 Υψηλά ποσοστά ανεργίας και έλλειψη εκπαίδευσης	43
4. Θεωρητικό Ερευνητικό πλαίσιο.....	44

4.1 Η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας	44
4.2 Η κοινότητα Ρομά μέσα από τη θεωρία του Pierre Bourdieu	46
4.3 Η θεωρία της φτώχειας στο πλαίσιο της κοινότητας των Ρομά	50
4.4 Κοινωνικά δίκτυα	53
4.5 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης με το Δίκτυο ROM	56
4.6 Ενέργειες και δράσεις για την ένταξη των Ρομά	60
4.6.1 Το δικαίωμα στην εκπαίδευση	62
4.6.2 Δικαίωμα στην εργασία	64
4.6.3 Δικαίωμα στην υγεία	66
4.7 Ο οικισμός Αλάν Κογιού σήμερα	67
5. Ο τόπος σε σχέση με τον χώρο	73
5.1 Η έννοια της γειτονιάς	73
5.2 Η έννοια της ταυτότητας του τόπου	75
5.3 Η ζωή των Ρομά στον υπαίθριο χώρο	79
5.4 Γενική δημόσια πολιτική σχετικά με τη στέγαση της κοινότητας των Ρομά	81
5.5 Ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για τη στέγαση των Ρομά.....	84
6. Καλλιτεχνική Παρέμβαση στην περιοχή Αλάν Κογιού	86
6.1 Μορφές παρεμβατικής δράσης.....	86
6.2 Πρακτικές κοινότητας και συλλογικές πρακτικές τέχνης	89
6.3 Καλλιτεχνική δραστηριότητα με εστιασμένο στόχο	94
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	150
7. Μεθοδολογία	150
7.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	151
7.2 Μεθοδολογική προσέγγιση	152
7.3 Ερευνητικά ερωτήματα.....	154
7.4 Δυσκολίες και χρόνος διεξαγωγής της έρευνας	154

7.5 Ποιοτική έρευνα.....	155
7.5.1 Τεχνικές έρευνας.....	156
7.5.2 Βήματα λήψης συνέντευξης	157
7.5.3 Μεθοδολογία έρευνας	158
7.5.4 Ποιοτική έρευνα	159
7.5.5 Τεχνικές έρευνας.....	161
7.5.6 Μεθοδολογία έρευνας	163
7.5.7 Αποτελέσματα έρευνας	164
7.5.8 Συμπεράσματα.....	193
7.6 Ποσοτική Ανάλυση.....	194
7.6.1 Σκοπός της έρευνας	194
7.6.2 Το εργαλείο της έρευνας	195
7.6.3 Στατιστική Ανάλυση	196
7.6.4 Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου.....	197
7.6.5 Εμπειρικά αποτελέσματα περιγραφικής ανάλυσης.....	197
7.6.6 Τριγωνοποίηση	211
8. Συμπεράσματα.....	213
Βιβλιογραφία	217
Υπόμνημα.....	225

Εισαγωγή

Η εκπόνηση της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια δι-ιδρυματικού μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών: Εφαρμοσμένη- Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη του Πανεπιστημίου Αιγαίου & του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και αναφέρεται σε κοινότητα των Ρομά που κατοικούν στον οικισμό «Αλάν Κογιού» στην περιοχή του Δήμου Κομοτηνής. Η συγκεκριμένη εργασία αφορά τη ζωή των Ρομά, οι οποίοι δεν αποτέλεσαν μόνο το αντικείμενο της έρευνας, αλλά έπαιξαν καθοριστικό ρόλο καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας που την κατέστησαν μια βαθιά αναστοχαστική εμπειρία για εμένα. Η ομάδα-στόχου είναι κατακερματισμένη και συνδέεται με διαφορετικές και αντιφατικές κοινωνικές και πολιτικές πρακτικές και δίκτυα. Η αναγνώριση των διαφορετικών μορφών και της συσσώρευσης των κοινωνικών και πολιτισμικών κεφαλαίων, σε σχέση με τις πρακτικές τους, μπορεί να προσφέρει μια αξιόπιστη εξήγηση και κατανόηση των διαδικασιών ένταξης τους, στη μεταμοντέρνα κοινωνία.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθούν τα γενικά χαρακτηριστικά τους και η σχέση τους με την κοινωνία και γενικότερα να κατανοηθούν εκείνα τα χαρακτηριστικά που αυτής της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας. Όλα αυτά θα μπορέσουν να μας βοηθήσουν να βελτιώσουμε ή να αναπροσαρμόσουμε τις δομές που υποδέχονται και συναλλάσσονται με τουςτσιγγάνους για την καλύτερη εξυπηρέτησή τους. Τέλος θα γίνει σύγκριση και με άλλη κοινότητα, στον οικισμό Ηφραίστου στο ερευνητικό μέρος.

Το πρώτο κεφάλαιο κάνει αναφορά στους τύπους του κοινωνικού κεφαλαίου και στο κεφάλαιο κοινωνικής γεφύρωσης και δεσμού. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους Ρομά του οικισμού «Αλάν Κογιού», την ιστορική διαδρομή τους από πού προήλθαν και πως επέλεξαν την περιοχή της Κομοτηνής.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται ο κοινωνικός αποκλεισμός, το στίγμα και ο ρατσισμός που αντιμετωπίζουν οι Ρομά είναι από τα πιο βασικά προβλήματα. Λόγω της ιδιαίτερης πολιτισμικής τους ταυτότητα, λόγω της διαφορετικής ενδυμασίας, λόγω όλων των παραπάνω που αναφέρθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο, η αντιμετώπιση τους από την κοινωνία και τους κοινωνικούς φορείς βιώνουν καθημερινά την περιθωριοποίηση. Επιπλέον, στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται και οι στρατηγικές ένταξης των Ρομά στην κοινωνία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναπτυχθούν μέσα από θεωρίες, τα χαρακτηριστικά των Ρομά. Ένα από αυτά είναι η φτώχεια που αντιμετωπίζουν στην καθημερινή ζωή τους. Σημαντικό βαθμό θα παίξει ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης, στο πως θα συμβάλει με τις στρατηγικές που θα αναπτύξει για την κοινωνική τους ενσωμάτωση καθώς και την κοινωνικοποίηση αυτών των ατόμων σε όλους τους τομείς. Θα μπορέσουν τα κοινωνικά δίκτυα να συμβάλουν θετικά στην παραπάνω προσπάθεια;

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν έννοιες, όπως του τόπου, του χώρου, της γειτονιάς. Επί τον πλείστον, οι Ρομά είναι νομαδικός πληθυσμός. Ο τόπος τους είναι εκεί που επιλέγουν για την προσωρινή εγκατάσταση τους. Τα οικήματα τους θεωρούνται μικρο-κατοικείν, καθώς οι διαστάσεις τους καλύπτουν μικρή έκταση της γης. Η έννοια της γειτονιάς για τους ίδιους έχει μεγάλη σημασία, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους κατοίκους της περιοχής που τους θέτουν στο περιθώριο.

Το πέμπτο κεφάλαιο θα αναφερθεί στην καλλιτεχνική παρέμβαση της περιοχής «Αλάν Κογιού», τις μορφές παρέμβασης, καθώς τις προσδοκίες και τα αποτελέσματα αυτού του έργου. Η καλλιτεχνική παρέμβαση θα είναι μία έκθεση φωτογραφίας από τους κατοίκους του Αλάν Κογιού, οι οποίες θα παρουσιάζουν τη ζωή τους από το παρελθόν έως και σήμερα.

Στο τελευταίο έκτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπτυχιακής εργασίας. Στο σημείο αυτό επιδιώκεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας η οποία αφορά τους Ρομά στην καθημερινότητα τους, στον οικισμό «Αλάν Κογιού» σε σύγκριση με τον οικισμό Ηφαιστου στην Κομοτηνή. Η σύγκριση γίνεται για να αναφερθούν οι διαφορές που θα δώσουν ιδιαίτερη σημασία μεταξύ των κεφαλαίων. Η αξία του κεφαλαίου που φέρει η κάθε κοινότητα, εξαρτάται από την ιδιαιτερότητα του πεδίου μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται, το οικονομικό κεφάλαιο, το πολιτισμικό και το κοινωνικό κεφάλαιο. Στο κομμάτι των αναλύσεων, έγινε μια προσπάθεια βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης αυτών των αποτελεσμάτων, με τη βοήθεια όσων ειπώθηκαν στο θεωρητικό μέρος της έρευνας. Τέλος παρατίθενται τα προσωπικά συμπεράσματα στα οποία γίνεται λόγος για το κατά πόσο επιβεβαιώθηκαν ή όχι οι υποθέσεις και οι σκοποί που τέθηκαν αρχικά. Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί είναι η ημι-δομημένη συνέντευξη καθώς και το ερωτηματολόγιο. Το υπόμνημα παρουσιάζει τις συνεντεύξεις απομαγνητοφωνημένες και η επεξεργασία της κάθε συνέντευξης ξεχωριστά που αφορά την ανάλυση των μορφών κεφαλαίων, σχέσεων και δικτύων καθώς επίσης και τα έντυπα συναίνεσης και συγκατάθεσης.

1. Τύποι κοινωνικού κεφαλαίου

1.1 Κοινωνικό κεφάλαιο

Στο παρελθόν, οι οικονομολόγοι χρησιμοποίησαν διαφορετικές θεωρίες για να αντιμετωπίσουν τη διακύμανση της οικονομικής ανάπτυξης, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν ικανοποιητικές εξηγήσεις. Για πολλές δεκαετίες, οι τυπικές οικονομικές θεωρίες, όπως το μοντέλο ανάπτυξης Solow και το μοντέλο ισορροπίας Walrasian, ήταν ο κυρίαρχος τρόπος οικονομικής ανάλυσης. Αυτά τα μοντέλα ορθολογικής επιλογής υπέθεσαν ότι οι οικονομικές μεταβλητές αντιπροσωπεύουν τις περισσότερες, αν όχι όλες, τις διαφορές στα οικονομικά αποτελέσματα.

Αυτές οι θεωρίες επικεντρώθηκαν κυρίως σε οικονομικές μεταβλητές και δύσκολα αναγνωρίζουν τον πιθανό ρόλο των κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων στην οικονομική ανάπτυξη. Ουσιαστικά, οι κοινωνικο-πολιτιστικοί παράγοντες δεν είχαν υπολογιστεί στην τυπική οικονομική θεωρία (Bilgic, 2000). Ακόμη και τώρα, οι γενικές οικονομικές θεωρίες δίνουν λίγη προσοχή στις κοινωνικές αξίες και είναι απρόθυμες να βασίζονται σε αυτές τις αξίες ως δυνητικούς καθοριστικούς παράγοντες των οικονομικών αποτελεσμάτων (Guiso et al., 2006).

Με την πάροδο του χρόνου, οι οικονομικές θεωρίες έχουν επικριθεί για διάφορους λόγους. Πρώτον, δεν εξηγούν πλήρως την οικονομική ανάπτυξη και τα αποτελέσματα αυτής. Η βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι οι τυπικοί παράγοντες παραγωγής όπως είναι η τεχνολογία, το φυσικό κεφάλαιο και το ανθρώπινο κεφάλαιο εξηγούν μόνο ένα μέρος της ιστορίας της ανάπτυξης. Υπάρχουν κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες όπως οι κανόνες, οι αξίες, οι πεποιθήσεις και οι θεσμοί που διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο στην οικονομική απόδοση και πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Δεύτερον, δεν μπορούν να εξηγήσουν γιατί η πρωτοφανής οικονομική ανάπτυξη δεν είναι βιώσιμη και συνήθως συνοδεύει ανεπιθύμητα αποτελέσματα, όπως εισοδηματική ανισότητα, χαμηλή βελτίωση της ποιότητας ζωής, κοινωνική αδικία, κοινωνικές συγκρούσεις, δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον κ.λπ.

Τρίτον, αποτυγχάνουν να λάβουν υπόψη τα συστήματα κοινωνικών αξιών στην οικονομική ανάπτυξη. Ο Fukuyama (2001) επέκρινε ότι οι οικονομολόγοι κάνουν συνήθως απλοποιητικές παραδοχές ότι τα ανθρώπινα όντα είναι λογικά και η συμπεριφορά τους που μεγιστοποιεί τη χρησιμότητα τους είναι αμετάβλητη σε όλες τις κοινωνίες. Ως αποτέλεσμα, αγνοούν τα συστήματα κοινωνικής αξίας. Όλες αυτές οι κριτικές είναι αλληλένδετες και τονίζουν τη σημασία των κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων στις οικονομικές θεωρίες.

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι μια νεογέννητη ιδέα και η έρευνα για το θέμα παραμένει στο αρχικό της στάδιο. Είναι μια ελκυστική και πολλά υποσχόμενη ιδέα. Ωστόσο, η δυνητική του αξία μπορεί να αξιοποιηθεί μόνο όταν έχει οριστεί σωστά, λειτουργήσει

και αποδειχθεί ότι έχει επεξηγηματική ισχύ (Woolcock, 1998). Ο κοινώς αποδεκτός ορισμός, και η μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου είναι ουσιαστικής σημασίας για την πλήρη κατανόηση της έννοιας, τη μέτρησή της με συνεπή τρόπο.

Ο Castle (1998) υποστήριξε ότι εάν η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου χρησιμοποιείται με κάποιο βαθμό ακρίβειας και με συγκρίσιμο τρόπο, θα έχει μικρή αξία ως αναλυτικό κατασκεύασμα. Προς το παρόν, η γνώση του κοινωνικού κεφαλαίου όσον αφορά τον καθολικό ορισμό, τις διάφορες διαστάσεις, τις λειτουργίες και τον αντίκτυπο στα οικονομικά αποτελέσματα είναι ανεπαρκής για να προκύψουν σαφείς επιπτώσεις.

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι μια πολυδιάστατη έννοια που περιλαμβάνει ένα σύνολο συστημάτων πολιτιστικής και κοινωνικής αξίας. Ένας αυξανόμενος αριθμός κοινωνιολόγων, ανθρωπολόγων, πολιτικών επιστημόνων και οικονομολόγων έχει χρησιμοποιήσει την ιδέα για να εξηγήσει διάφορα οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα. Η θεμελιώδης έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου είναι η ενσωμάτωση κοινωνικο-πολιτιστικών παραγόντων για την εξήγηση των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης. Έχει αναδειχθεί ως εξέχον θέμα συζήτησης μεταξύ ακαδημαϊκών, ειδικών ανάπτυξης και πολιτικών.

Η ιστορία του κοινωνικού κεφαλαίου εντοπίζεται πολύ πίσω στους κλασικούς οικονομολόγους, όπως ο Adam Smith και ο John Stuart Mill, και σε κοινωνιολόγους, όπως ο Max Weber, οι οποίοι παρείχαν την πολιτιστική εξήγηση σε οικονομικά φαινόμενα (Guiso et al., 2006). Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου ως επίκαιρο ζήτημα, ωστόσο, ήρθε στο προσκήνιο μόνο στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και προσέελκυσε το αυξανόμενο ερευνητικό ενδιαφέρον στη συνέχεια. Η επιστημονική μελέτη του κοινωνικού κεφαλαίου είναι σχετικά νέα, αλλά η ανάπτυξη της λογοτεχνίας για το θέμα είναι τεράστια.

Παρά την ογκώδη βιβλιογραφία, δεν υπάρχει ενιαίος, καθολικός ορισμός του κοινωνικού κεφαλαίου. Συχνά ορίζεται και μετράται με ρεαλιστικό και μη συστηματικό τρόπο. Το αυξανόμενο ενδιαφέρον και οι πολυάριθμες μελέτες τα τελευταία χρόνια βελτιστοποίησαν την ιδέα και την προσέγγιση μέτρησης. Τώρα, τουλάχιστον, φαίνεται να υπάρχει κάποια συμφωνία σχετικά με τη σύλληψη και τα κύρια συστατικά του κοινωνικού κεφαλαίου.

Η θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου βασίζεται ιδιαίτερα στην έννοια των καταπιστευμάτων, των κανόνων και των ανεπίσημων δικτύων και πιστεύει ότι οι κοινωνικές σχέσεις είναι πολύτιμοι πόροι. Το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται γενικά ως ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που περιλαμβάνει ένα σύνολο κοινωνικών κανόνων, αξιών, πεποιθήσεων, εμπιστοσύνης, υποχρεώσεων, σχέσεων, δικτύων, φίλων, συμμετοχών, ροών πληροφοριών και θεσμών που προάγουν τη συνεργασία και τις συλλογικές δράσεις για αμοιβαία οφέλη και συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Ο Bourdieu (1986) ορίζει το κοινωνικό κεφάλαιο ως το άθροισμα των πραγματικών ή πιθανών πόρων που συνδέονται με την κατοχή ενός ανθεκτικού δικτύου περισσότερων ή λιγότερο θεσμοθετημένων σχέσεων αμοιβαίας γνωριμίας και αναγνώρισης - με άλλα λόγια, με την ένταξη σε μια ομάδα (Bourdieu, 1986). Αυτός ο ορισμός υπογραμμίζει τη σημασία του κοινωνικού δικτύου, δηλαδή τις ευκαιρίες και τα πλεονεκτήματα που διατίθενται στα μέλη από την ένταξη στην ομάδα.

Ο Bourdieu θεωρεί το κοινωνικό κεφάλαιο ως συλλογική ιδιοκτησία περιουσιακών στοιχείων με πιστώσεις. Ο συγγραφέας επικεντρώνεται στην οργανική αξία του κοινωνικού κεφαλαίου για να αποκομίσει οικονομικά και κοινωνικά οφέλη από τη συμμετοχή σε ομίλους και την ώθηση για ατομική επένδυση σε τέτοια ένταξη (Quibria, 2003). Τα οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή σε μια ομάδα είναι η βάση της αλληλεγγύης που τους καθιστά δυνατούς.

Ο πλούτος του κοινωνικού κεφαλαίου εξαρτάται από το μέγεθος του δικτύου και από τον όγκο του κεφαλαίου στην κατοχή αυτών των συνδέσεων. Το κεφάλαιο διατηρείται και ενισχύεται όσο τα μέλη συνεχίζουν να επενδύουν στις σχέσεις. Η ιδέα του Bourdieu για το κοινωνικό κεφάλαιο δίνει έμφαση στις ταξικές συγκρούσεις: είναι ένα προσωπικό πλεονέκτημα στον ανταγωνισμό μεταξύ ατόμων που στοχεύουν να βελτιώσουν τις θέσεις τους σε σύγκριση με τους άλλους.

Ο ορισμός του Bourdieu προσδιορίζει τρία στοιχεία του κοινωνικού κεφαλαίου: την κοινωνική σχέση που επιτρέπει στους φορείς να αποκτήσουν πρόσβαση σε πόρους που κατέχουν οι συνεργάτες τους, το ποσό αυτών των πόρων που παράγονται από το σύνολο των σχέσεων μεταξύ των παραγόντων και όχι απλώς μια κοινή ποιότητα της ομάδας και την ποιότητα αυτών των πόρων.

Το κοινωνικό κεφάλαιο εντάσσεται στη δομή των σχέσεων μεταξύ των παραγόντων. Διευκολύνει τις ενέργειες των μεμονωμένων παραγόντων και αποτελεί τη βάση του κοινωνικού κεφαλαίου. Οι προσπάθειες συμμετοχής σε μια ομάδα μπορούν να θεωρηθούν ως ορθολογικές επενδύσεις στο κοινωνικό κεφάλαιο. Ο Coleman προσδιορίζει τρεις μορφές κοινωνικού κεφαλαίου, την αμοιβαιότητα, τα κανάλια πληροφοριών και τη ροή πληροφοριών και τους κανόνες που επιβάλλονται με κύρωση.

Τα άτομα ή οργανώσεις μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτούς τους πόρους για να επιτύχουν τους σκοπούς τους. Για τον Coleman, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι κοινό αγαθό, καθώς υπάρχει στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Ο Lin (2001) ορίζει το κοινωνικό κεφάλαιο ως επενδύσεις σε κοινωνικές σχέσεις με αναμενόμενες αποδόσεις στην αγορά. Λειτουργικά, ο Lin ορίζει το κοινωνικό κεφάλαιο ως πόρους που είναι ενσωματωμένοι σε κοινωνικά δίκτυα στα οποία έχει πρόσβαση και χρησιμοποιούνται από φορείς για διάφορες δράσεις.

Η έννοια έχει δύο σημαντικά στοιχεία ότι πρώτον αντιπροσωπεύει πόρους που ενσωματώνονται στις κοινωνικές σχέσεις και όχι σε μεμονωμένα άτομα, και δεύτερον η πρόσβαση και η χρήση τέτοιων πόρων ανήκουν σε παράγοντες. Ο Lin αντιμετωπίζει

το κοινωνικό κεφάλαιο ως κοινωνικό περιουσιακό στοιχείο λόγω των συνδέσεων των ατόμων και της πρόσβασης σε πόρους στο δίκτυο ή στην ομάδα των οποίων είναι μέλη.

Σημαντικοί διεθνείς οργανισμοί, ιδίως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και η Παγκόσμια Τράπεζα έχουν υιοθετήσει τον δικό τους ορισμό. Ο ΟΟΣΑ (2001) ορίζει το κοινωνικό κεφάλαιο ως δίκτυα μαζί με κοινούς κανόνες, αξίες και αντιλήψεις που διευκολύνουν τη συνεργασία εντός ή μεταξύ ομάδων. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει μια ευρύτερη άποψη και ορίζει το κοινωνικό κεφάλαιο ως τους θεσμούς, τις σχέσεις και τους κανόνες που διαμορφώνουν την ποιότητα και την ποσότητα των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων μιας κοινωνίας.

Ο Quibria (2003) εξέτασε διαφορετικούς ορισμούς και σχόλια καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ένα μεμονωμένο πλεονέκτημα που προέρχεται από την πρόσβαση σε δίκτυα και κοινωνικές συνδέσεις, ενώ άλλοι το βλέπουν ως κοινό περιουσιακό στοιχείο που κατοικεί σε μια ομοιογενή συλλογική οντότητα - όπως μια κοινότητα με κοινά συμφέροντα και κοινές τιμές.

Μερικοί άλλοι έχουν επικεντρωθεί στην εμπιστοσύνη και την ανεκτικότητα, ενώ άλλοι έχουν επικεντρωθεί στον βαθμό αστικής και κοινωνικής εμπλοκής ως το όχημα αυτού του κοινωνικού κεφαλαίου. Ακόμα άλλοι έχουν επισημάνει θέματα πολιτισμού και κοινωνικών κανόνων. Η ποικιλία του ορισμού δεν οφείλεται στην έλλειψη κατανόησης για το τι είναι το κοινωνικό κεφάλαιο, αλλά οφείλεται σε διάφορες διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου.

Οι Robison et al. (2002) γράφουν ότι οι διαφορές στον ορισμό έχουν προκύψει κυρίως επειδή οι επιστήμονες έχουν συμπεριλάβει στον ορισμό εκφράσεις των πιθανών χρήσεων του, πού βρίσκεται, και πώς μπορεί να αλλάξει η ικανότητα εξυπηρέτησής του. Κατά την άποψή του, το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να αποδομηθεί σε αυτό που είναι, πού κατοικεί, τι παράγει και πώς παράγεται.

Δεδομένης της σύνθετης φύσης του, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι βλέπουμε πολλούς ορισμούς και επίσης δεν είναι λογικό να περιμένουμε έναν καθολικό ορισμό. Παρ' όλα αυτά, με την πάροδο του χρόνου, η ιδέα έχει τελειοποιηθεί και υπάρχει ομοιότητα στην έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου. Ο Bourdieu (1986) εισήγαγε για πρώτη φορά την κεφαλαιακή μεταφορά του κοινωνικού κεφαλαίου διαφοροποιώντας τρεις διαφορετικές μορφές κεφαλαίου - ανθρώπινο, πολιτιστικό και κοινωνικό.

Ενώ ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι το κοινωνικό κεφάλαιο δεν υποστηρίζει τις κύριες ιδιότητες της θεωρίας του κλασικού κεφαλαίου και, ως εκ τούτου, δεν χαρακτηρίζεται ως κεφάλαιο, άλλοι υποστηρίζουν ότι οι περισσότερες ιδιότητες του κοινωνικού κεφαλαίου μοιάζουν με εκείνες της θεωρίας του κλασικού κεφαλαίου και, επομένως, η κεφαλαιοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου είναι κατάλληλη. Η μαρξιστική θεωρία ορίζει το κεφάλαιο ως τα αγαθά που παράγονται όταν η υπεραξία καταλογίζεται από μια τάξη (εργασία) προς όφελος άλλων (καπιταλιστών).

Οι κυριότεροι οικονομολόγοι ορίζουν το κεφάλαιο ως φυσικά περιουσιακά στοιχεία ή χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που έχουν τη δυνατότητα να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες. Το κλασικό κεφάλαιο, υπό αυτήν την έννοια, είναι μια υπεραξία ή ένα εμπόρευμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως παράγοντας παραγωγής. Οι θεμελιώδεις ιδιότητες των κλασικών κεφαλαιουχικών αγαθών περιλαμβάνουν ότι είναι ένα εμπόρευμα που είναι απτό, μπορεί να ανήκει και να διαπραγματεύεται στην αγορά.

Οι κοινωνικοί επιστήμονες, κυρίως οι κοινωνιολόγοι, έχουν επαναπροσδιορίσει την κλασική θεωρία του κεφαλαίου σε όρους θεωριών νεο-κεφαλαίου, ανθρώπινο κεφάλαιο, πολιτιστικό κεφάλαιο, θεσμικό κεφάλαιο και κοινωνικό κεφάλαιο. Οι θεωρίες νεο-κεφαλαίων δανείζονται την αρχική μακροοικονομική έννοια του κεφαλαίου από τη μαρξιστική θεωρία και την εφαρμόζουν σε μεμονωμένους ηθοποιούς (Lin, 2001). Η θεωρία νεο-κεφαλαίου υποστηρίζει ότι κάθε άτομο μπορεί να κάνει επιλογές για να δημιουργήσει κεφάλαιο και να το κρατήσει για δικό του όφελος.

Η εφαρμογή σε ατομικό επίπεδο και η αναγνώριση της αξίας της απόφασης επιλογής κάθε ατόμου είναι τα δύο κρίσιμα στοιχεία της θεωρίας νεο-κεφαλαίου (Lin, 2001). Οι θεωρίες νεο-κεφαλαίου αναγνωρίζουν τη σημασία των άυλων πόρων που ενσωματώνονται σε μεμονωμένους παράγοντες που έχουν τη δυνατότητα να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες. Η κεφαλαιακή μεταφορά του κοινωνικού κεφαλαίου έχει μια βάση στη θεωρία νεο-κεφαλαίου. Διακεκριμένοι θεωρητικοί, όπως ο Bourdieu και ο Putnam, ισχυρίζονται ότι το κοινωνικό κεφάλαιο έχει παρόμοιες ιδιότητες με τις παραδοσιακές μορφές του κεφαλαίου.

Ως εκ τούτου, ο όρος κεφάλαιο στο κοινωνικό κεφάλαιο έχει ανάλογες έννοιες με άλλες μορφές κεφαλαίου. Ο Coleman (1990) υποστηρίζει ότι, όπως και άλλες μορφές κεφαλαίου, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι παραγωγικό, καθιστώντας δυνατή την επίτευξη ορισμένων σκοπών που, ελλείψει αυτού, δεν θα ήταν δυνατή. Όμως, σε αντίθεση με άλλες μορφές κεφαλαίου, το κοινωνικό κεφάλαιο εντάσσεται στις δομές των σχέσεων μεταξύ των παραγόντων.

Ο Putnam (1993) υποστηρίζει ότι, ενώ το φυσικό κεφάλαιο αναφέρεται σε φυσικά αντικείμενα και το ανθρώπινο κεφάλαιο αναφέρεται σε ιδιότητες των ατόμων, το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται σε συνδέσεις μεταξύ ατόμων - τα κοινωνικά δίκτυά τους, τους κανόνες αμοιβαιότητας και την εμπιστοσύνη που προκύπτουν από αυτά. Ο ΟΟΣΑ (2001) διακρίνει το κοινωνικό κεφάλαιο από το ανθρώπινο κεφάλαιο βάσει τριών προοπτικών. Πρώτον, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ενσωματωμένο στις σχέσεις και ως εκ τούτου δεν μπορεί να θεωρηθεί αποκλειστική ιδιοκτησία οποιουδήποτε συγκεκριμένου ατόμου. Δεύτερον, είναι το προϊόν μιας επένδυσης χρόνου και ενέργειας, αλλά τα οφέλη της μπορούν να ωφεληθούν άτομα που δεν συμμετείχαν στην κατασκευή του. Και τρίτον, έχει θετικά εξωτερικά αποτελέσματα που επηρεάζουν την ευρύτερη κοινότητα, έτσι ώστε το κόστος και τα οφέλη των κοινωνικών σχέσεων να μην συγκεντρώνονται μόνο στο άτομο που χτίζει σχέσεις, αλλά σε κάθε άτομο που ανήκει στην ομάδα.

1.2 Τύποι Κοινωνικού Κεφαλαίου

Με βάση διαφορετικά χαρακτηριστικά και λειτουργίες, η βιβλιογραφία έχει ταξινομήσει το κοινωνικό κεφάλαιο σε διαφορετικές ομάδες. Οι πιο κοινές μορφές κοινωνικού κεφαλαίου στη λογοτεχνία περιλαμβάνουν το δομικό και το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο.

- **Διαρθρωτικό και γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο**

Το διαρθρωτικό κοινωνικό κεφάλαιο σχετίζεται με το πρότυπο των κοινωνικών δικτύων και άλλων δομών όπως ενώσεις, σύλλογοι, πολιτιστικές ομάδες και ιδρύματα που συμπληρώνονται από τους κανόνες, τις διαδικασίες και τα προηγούμενα που τους διέπουν. Το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο αποτελείται κυρίως από ένα σύνολο κοινών κανόνων, αξιών, στάσεων και πεποιθήσεων ατόμων που σχετίζονται με την εμπιστοσύνη, την αμοιβαιότητα και τη συνεργασία (Uphoff και Wijayarathna, 2000).

Το αντικειμενικό και εξωτερικά παρατηρήσιμο διαρθρωτικό κοινωνικό κεφάλαιο διευκολύνει αμοιβαία επωφελείς συλλογικές δράσεις μέσω καθιερωμένων ρόλων και ανθεκτικών κοινωνικών δικτύων που συμπληρώνονται από κανόνες και διαδικασίες (Hitt et al., 2002). Το διαρθρωτικό κοινωνικό κεφάλαιο παρέχει ορισμένα οφέλη όπως η εύρεση εργασίας, η απόκτηση πληροφοριών ή η πρόσβαση σε πόρους (Burt, 1992). Το υποκειμενικό και άυλο γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο προδιαθέτει τους ανθρώπους προς αμοιβαία επωφελή συλλογική δράση μέσω κοινών αξιών και στάσεων.

- **Σύνδεση και γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου**

Από την άποψη της κοινωνικής συνοχής, η πρόσφατη βιβλιογραφία διακρίνει το κοινωνικό κεφάλαιο σε τρεις σημαντικές μορφές (Woolcock, 2001). Η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου υποδηλώνει δεσμούς μεταξύ ανθρώπων που είναι πολύ στενοί και γνωστοί ο ένας στον άλλο, όπως η άμεση οικογένεια, στενοί φίλοι και γείτονες. Συχνά τα άτομα σε δίκτυα σύνδεσης συνδέονται με βασικά προσωπικά χαρακτηριστικά. Η σύνδεση προωθεί την επικοινωνία και τις σχέσεις που είναι απαραίτητες για την επίτευξη κοινών στόχων.

Επιπλέον, επηρεάζει τη δημιουργία και την καλλιέργεια κοινοτικών οργανώσεων, όπως ομάδες αυτοβοήθειας και τοπική ένωση. Η γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου αναφέρεται σε πιο απομακρυσμένους δεσμούς ομοειδών ατόμων, όπως χαλαρές φιλίες και συνεργάτες.

- **Ισχυροί και αδύναμοι δεσμοί**

Ο Granovetter (1985) διακρίνει το κοινωνικό κεφάλαιο ανάλογα με τη δύναμη των κοινωνικών δεσμών. Οι ισχυροί δεσμοί αναφέρονται σε στενές, επίμονες και δεσμευτικές σχέσεις, όπως αυτές που υπάρχουν με οικογένειες και στενή ομάδα φίλων. Οι αδύναμοι δεσμοί, από την άλλη πλευρά, αναφέρονται σε πιο αιτιώδεις, προσωρινές

και ενδεχόμενες σχέσεις, όπως αυτές που υπάρχουν με ανθρώπους από διαφορετικά υπόβαθρα και φίλους από διαφορετικές κοινωνικές θέσεις.

Οι ισχυροί δεσμοί προέρχονται από την αγάπη, την προθυμία να βοηθήσουν και τη μεγάλη γνώση του άλλου. Οι ισχυροί δεσμοί δημιουργούν μεγάλη αλληλεγγύη και προσφέρουν προσωπική υποστήριξη, ενώ οι αδύναμοι δεσμοί χρησιμοποιούνται περισσότερο για ενημερωτική υποστήριξη.

- **Οριζόντια και κάθετα δίκτυα**

Το κοινωνικό κεφάλαιο διακρίνεται επίσης μεταξύ οριζόντιων και κάθετων δικτύων (Woolcock και Narayan, 2000). Το οριζόντιο κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται σε πλευρικούς δεσμούς μεταξύ ατόμων παρόμοιας κατάστασης και δύναμης σε μια κοινότητα, ενώ το κάθετο κοινωνικό κεφάλαιο από την άλλη πλευρά αναφέρεται σε δεσμούς μεταξύ ανθρώπων διαφορετικής ιεραρχίας και σε άνιση δύναμη μεταξύ των ανθρώπων.

Ενώ το οριζόντιο κοινωνικό κεφάλαιο λειτουργεί μέσω κοινών κανόνων και αξιών, το κάθετο κοινωνικό κεφάλαιο λειτουργεί μέσω επίσημων ιεραρχικών δομών. Η βιβλιογραφία προσδιορίζει επίσης διάφορους άλλους τύπους κοινωνικού κεφαλαίου. Αυτοί οι διαφορετικοί τύποι, τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες του κοινωνικού κεφαλαίου αποκαλύπτουν μερικούς από τους τρόπους με τους οποίους διαφέρει το κοινωνικό κεφάλαιο.

1.2.1 Πολιτισμικό κεφάλαιο

Σύμφωνα με τον Bourdieu (1986), το πολιτισμικό κεφάλαιο μπορεί να υπάρχει στην ενσωματωμένη, αντικειμενική και θεσμοποιημένη κατάσταση. Το πολιτισμικό κεφάλαιο, όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο, θα μπορούσε να μετατραπεί σε οικονομικό κεφάλαιο στην αγορά. Η θεσμοποιημένη μορφή πολιτισμικού κεφαλαίου παρέχει τη θεσμική αναγνώριση των ατόμων κυρίως με τη μορφή ακαδημαϊκών προσόντων που επιβεβαιώνουν την αξία του κατόχου καθώς και ως δείκτης στην αγορά εργασίας της σύνθετης αξίας του πολιτισμικού κεφαλαίου που κατέχει ο κάτοχος που μπορεί να μετατραπεί σε οικονομικό κεφάλαιο καθώς και μια μορφή πιστοποίησης πολιτιστικών ικανοτήτων (Bourdieu, 1986)

Ο Sullivan (2002) πρότεινε ότι η έννοια του πολιτισμικού κεφαλαίου του Bourdieu δεν είναι σαφώς καθορισμένη και ως συνέπεια της έλλειψης εννοιολογικής σαφήνειας ήταν ανοιχτή σε ποικίλους αριθμούς επιχειρησιακών ερμηνειών. Συγκρίνοντας τις αμερικανικές και γαλλικές πολιτιστικές στάσεις και πρακτικές, υποστήριξε ότι τα συμβολικά όρια, δηλαδή τα πολιτιστικά όρια, σε ομαδικούς σχηματισμούς διέφεραν πολύ μεταξύ των ομάδων και των εθνών και το πολιτιστικό κεφάλαιο δεν μπορούσε να λειτουργήσει με ακρίβεια.

Ο Bourdieu (1986), όρισε το πολιτισμικό κεφάλαιο ως εξοικείωση με τον νόμιμο

πολιτισμό μέσα σε μια κοινωνία, αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε υψηλή κουλτούρα. Το εκτεταμένο έργο του Bourdieu, Γάλλου κοινωνιολόγου, διαμόρφωσε τη σύγχρονη σκέψη σχετικά με το πολιτιστικό κεφάλαιο. Έχει ορίσει το πολιτιστικό κεφάλαιο ως «διάθεση γεύσης» ή «κατανάλωση συγκεκριμένων πολιτιστικών μορφών που χαρακτηρίζουν τους ανθρώπους ως μέλη ειδικών τάξεων» (Bourdieu, 1984).

Η αντίληψη του Bourdieu για το πολιτιστικό κεφάλαιο είναι περίπλοκη, αλλά με τους απλούστερους όρους της αποτελείται από τρία στοιχεία, το ενσωματωμένο κεφάλαιο, το σύστημα διαρκών διαθέσεων που διαμορφώνουν τον χαρακτήρα ενός ατόμου και καθοδηγεί τις ενέργειες και τις προτιμήσεις του, το αντικειμενικό κεφάλαιο, τα μέσα πολιτιστικής έκφρασης, το θεσμοθετημένο κεφάλαιο και τα ακαδημαϊκά προσόντα που καθορίζουν την αξία του κατόχου ενός συγκεκριμένου προσόντος (Bourdieu, 1986).

Οι περισσότερες από τις ιδιότητες του πολιτιστικού κεφαλαίου μπορούν να συναχθούν από το γεγονός ότι, στη θεμελιώδη του κατάσταση, συνδέεται με το σώμα και προϋποθέτει την πραγματοποίηση. Η συσσώρευση πολιτιστικού κεφαλαίου στην ενσωματωμένη κατάσταση, δηλαδή, με τη μορφή του λεγόμενου πολιτισμού, καλλιέργειας, προϋποθέτει μια διαδικασία ενσωμάτωσης, η οποία στο βαθμό που συνεπάγεται μια εργασία ενστάλαξης και αφομοίωσης, κοστίζει χρόνο.

Το έργο της απόκτησης είναι η εργασία για τον εαυτό μας (αυτο-βελτίωση), μια προσπάθεια που προϋποθέτει ένα προσωπικό κόστος, μια επένδυση, πάνω από όλα, αλλά και αυτής της κοινωνικά αποτελούμενης μορφής της λίμπιντο, με όλη την περιποίηση, την παραίτηση και τη θυσία που μπορεί να συνεπάγεται. Επομένως, η χρήση ή εκμετάλλευση του πολιτιστικού κεφαλαίου παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα για τους κατόχους οικονομικού ή πολιτικού κεφαλαίου, είτε είναι ιδιώτες είτε, στο άλλο άκρο, επιχειρηματίες που απασχολούν στελέχη με ειδική πολιτιστική ικανότητα.

Το πολιτιστικό κεφάλαιο μπορεί να αποκτηθεί, σε διαφορετικό βαθμό, ανάλογα με την περίοδο, την κοινωνία και την κοινωνική τάξη, ελλείπει οποιασδήποτε σκόπιμης ώθησης, και ως εκ τούτου ασυνείδητα. Παραμένει πάντα σημαδεμένο από τις πρώτες συνθήκες απόκτησής του, οι οποίες, μέσω των περισσότερο ή λιγότερο ορατών σημείων βοηθούν στον προσδιορισμό της διακριτικής αξίας της. Δεν μπορεί να συσσωρευτεί πέρα από τις κατάλληλες ικανότητες ενός μεμονωμένου πράκτορα.

1.2.2 Ανθρώπινο κεφάλαιο

Σε σύγκριση με τον Μαρξ, ο Weber ήταν μοντερνιστής και κατάλαβε ότι η κοινωνία μεταμορφώνεται από το πώς ο Μαρξ ερμήνευσε την κοινωνία στην εποχή του. Ο Μαρξ αντιλήφθηκε τη θεωρία της κοινωνικής τάξης κάθε φορά όταν πολλοί εργάτες ασχολήθηκαν με την εργασία που συνεπάγεται την ενσωμάτωση αυτού που θα μπορούσε να περιγραφεί ως πρώιμες στοιχειώδεις μορφές ανθρώπινου κεφαλαίου που

λάμβαναν χώρα σε μεγάλο βαθμό σε εργοστάσια με σαφείς καταμερισμούς εργασίας.

Ο Μαρξ υποστήριξε ότι η εργασία δεν ισοδυναμούσε με κεφάλαιο, αλλά η ικανότητα των εργαζομένων να αναπτύξουν την εργατική τους δύναμη στη διαδικασία παραγωγής ισοδυναμούσε με κεφάλαιο (Marx, 1990). Αντίθετα, ο Weber διευκρίνισε τη θεωρία του για τη σύγχρονη ταξική κατάσταση στο σημείο καμπής της ανθρώπινης ιστορίας μετά την μεταβιομηχανική επανάσταση όπου για πρώτη φορά στην ιστορία, το βιοτικό επίπεδο των μαζών των απλών ανθρώπων έχει αρχίσει να υφίσταται συνεχή ανάπτυξη, τεχνολογική αλλαγή και συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου (Lucas, 2002).

Το κλασικό οικονομικό επιχείρημα υποστήριξε μια αυτό-ρυθμιζόμενη ελεύθερη αγορά που δεν απαιτούσε κρατική παρέμβαση για την επίτευξη ισορροπίας στην αγορά. Για τον Weber, η ελεύθερη αγορά παρείχε ευκαιρίες που δεν απαιτούσαν την υλική ιδιοκτησία ακινήτων, αλλά παρείχε ευκαιρίες μέσω της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο, δηλαδή εκπαιδευτικών διαπιστευτηρίων που όταν ανταλλάσσονταν στην αγορά θα μπορούσαν να βελτιώσουν τις ευκαιρίες ζωής και να προωθήσουν την κοινωνική θέση.

Το φάσμα του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι ευρύ, καθώς και πολύπλευρο, που περιλαμβάνει καθοριστικούς παράγοντες της παραγωγικότητας τόσο σε μεμονωμένο μικροοικονομικό όσο και σε συνολικό μακροοικονομικό επίπεδο (Fuente και Ciccone, 2002). Η επίδραση του ανθρώπινου κεφαλαίου μπορεί επίσης να κατηγοριοποιηθεί σε τρία στοιχεία, ατομικό, οργανωτικό και κοινωνικό (Dae-Bong, 2009).

Το ανθρώπινο κεφάλαιο από ένα οργανωτικό πλαίσιο που αντιλαμβάνεται τους εργαζομένους ως ένα σύνολο δεξιοτήτων που μπορούν να «εκμισθωθούν» στους εργοδότες (Ehrenberg και Smith, 1997). Σε οργανωτικό επίπεδο, το ανθρώπινο κεφάλαιο εμφανίζεται ενσωματωμένο σε άτομα και δεν ανήκει στον οργανισμό (Armstrong και Baron, 2007) αλλά διασφαλίζεται μέσω εργασιακών σχέσεων οι οποίες όταν αναπτύσσονται μέσω κατάρτισης και εμπειρίας μπορούν να λάβουν τη μορφή πνευματικού κεφαλαίου.

Αντίθετα, οι Bowles και Gintis (1975) απέρριψαν την ιδέα της ατομικής επιλογής και υποστήριξαν ότι παρόλο που τα άτομα και οι οικογένειες έκαναν επιλογές σε κάποιο βαθμό όσον αφορά την εκπαίδευση, το πλαίσιο του ανθρώπινου κεφαλαίου απέφυγε τις τάξεις των εννοιών και την επιρροή της στην εκπαίδευση και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι παιδαγωγικοί θεσμοί έπρεπε να εξαρτήσουν το ανθρώπινο κεφάλαιο από τις απαιτήσεις της καπιταλιστικής κοινωνίας, συνάγοντας ότι η απόδοση υψηλού επιπέδου από τους εργαζόμενους ωφελεί τον καπιταλιστή παρά τον εργάτη.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο θεωρείται ένα σημαντικό και ειδικό συστατικό της κοινωνικής ανάπτυξης, το οποίο μπορεί να συσσωρευτεί και πιθανώς έχει εξωτερικά αποτελέσματα. Μια άλλη σημαντική πτυχή του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι ότι μπορεί να ποσοτικοποιηθεί. Η έννοια του ανθρώπινου κεφαλαίου προέκυψε από τη συνειδητοποίηση ότι μόνο το φυσικό κεφάλαιο δεν ήταν αρκετό για να εξηγήσει τη

μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

Πολλοί κοινωνικοί δείκτες όπως οι εκπαιδευτικές εγγραφές και το προσδόκιμο ζωής συνδυάστηκε με έναν κοινό όρο το ανθρώπινο κεφάλαιο. Το ανθρώπινο κεφάλαιο έγινε ιδιαίτερα δημοφιλές στην ιστορική έρευνα μετά την άνοδο της ανάπτυξης της θεωρίας στη δεκαετία του 1950 και της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου που υποστηρίζουν οι Becker (1964) και Schultz (1961).

Οι ορισμοί του ανθρώπινου κεφαλαίου που εφαρμόζονται από ιστορικούς των προσύγχρονων οικονομιών παρέμειναν σε ευρεία έννοια. Για παράδειγμα, ο Nakamura (1981) ορίζει το ανθρώπινο κεφάλαιο σε γενικές γραμμές ως δεξιότητες εργασίας, διαχειριστικές δεξιότητες και επιχειρηματικές και καινοτόμες ικανότητες συν τα φυσικά χαρακτηριστικά όπως η υγεία και η δύναμη.

Στα οικονομικά, το «κεφάλαιο» αναφέρεται σε όλα τα περιουσιακά στοιχεία που χρειάζεται μια επιχείρηση για να παράγει τα αγαθά και τις υπηρεσίες που πωλεί. Υπό αυτήν την έννοια, το κεφάλαιο περιλαμβάνει εξοπλισμό, γη, κτίρια, χρήματα και, φυσικά, ανθρώπους - ανθρώπινο κεφάλαιο.

Ωστόσο, με μια βαθύτερη έννοια, το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι κάτι περισσότερο από απλώς η σωματική εργασία των ανθρώπων που εργάζονται για έναν οργανισμό. Είναι ολόκληρο το σύνολο των άυλων ιδιοτήτων που φέρνουν οι άνθρωποι στον οργανισμό που μπορεί να τον βοηθήσει να πετύχει. Μερικά από αυτά περιλαμβάνουν εκπαίδευση, δεξιότητες, εμπειρία, δημιουργικότητα, προσωπικότητα, καλή υγεία και ηθικό χαρακτήρα.

Για τους εργοδότες, η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο περιλαμβάνει δεσμεύσεις όπως εκπαίδευση εργαζομένων, προγράμματα μαθητείας, εκπαιδευτικά μόνους και παροχές, οικογενειακή βοήθεια και χρηματοδότηση υποτροφιών σε κολέγια. Για τους εργαζομένους, η απόκτηση εκπαίδευσης είναι η πιο προφανής επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Ούτε οι εργοδότες ούτε οι εργαζόμενοι έχουν καμία διαβεβαίωση ότι οι επενδύσεις τους σε ανθρώπινο κεφάλαιο θα αποδώσουν.

Τελικά, το επίπεδο επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο σχετίζεται άμεσα με την οικονομική και κοινωνική υγεία. Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου υποστηρίζει ότι είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθεί η αξία αυτών των επενδύσεων στους εργαζομένους, τους εργοδότες και την κοινωνία στο σύνολό της.

Σύμφωνα με τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, μια επαρκής επένδυση σε ανθρώπους θα οδηγήσει σε ανάπτυξη οικονομίας. Στον τομέα της διοίκησης επιχειρήσεων, η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί επέκταση της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων.

Η ιδέα της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου συχνά πιστώνεται στον «ιδρυτικό πατέρα των οικονομικών» Adam Smith, ο οποίος το 1776 το ονόμασε ως τις αποκτηθείσες και χρήσιμες ικανότητες όλων των κατοίκων ή των μελών της κοινωνίας.

Ο Smith πρότεινε ότι οι διαφορές στους μισθούς που καταβλήθηκαν βασίζονταν στη σχετική ευκολία ή δυσκολία εκτέλεσης των σχετικών εργασιών.

1.2.3 Οικονομικό κεφάλαιο

Το οικονομικό κεφάλαιο αναφέρεται σε υλικά περιουσιακά στοιχεία που είναι άμεσα μετατρέψιμα σε χρήμα και μπορεί να θεσμοθετηθεί με τη μορφή δικαιωμάτων ιδιοκτησίας (Bourdieu, 1986). Το οικονομικό κεφάλαιο περιλαμβάνει όλα τα είδη υλικών πόρων, για παράδειγμα, χρηματοοικονομικούς πόρους ή ιδιοκτησία γης, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την απόκτηση ή τη διατήρηση καλύτερης υγείας.

Το οικονομικό κεφάλαιο είναι ένα μέτρο κινδύνου από άποψη κεφαλαίου. Το οικονομικό κεφάλαιο υπολογίζεται εσωτερικά από την εταιρεία, μερικές φορές χρησιμοποιώντας ιδιόκτητα μοντέλα. Ο αριθμός που προκύπτει είναι επίσης το ποσό του κεφαλαίου που η εταιρεία θα πρέπει να υποστηρίζει τυχόν κινδύνους που αναλαμβάνει.

Το οικονομικό κεφάλαιο χρησιμοποιείται για τη μέτρηση και την αναφορά κινδύνων αγοράς και λειτουργίας σε έναν χρηματοπιστωτικό οργανισμό. Το οικονομικό κεφάλαιο μετρά τον κίνδυνο να χρησιμοποιεί οικονομικές πραγματικότητες και όχι λογιστικούς και κανονιστικούς κανόνες, οι οποίοι μπορεί μερικές φορές να είναι παραπλανητικοί.

Ως αποτέλεσμα, το οικονομικό κεφάλαιο θεωρείται ότι δίνει μια πιο ρεαλιστική αναπαράσταση της φερεγγυότητας μιας επιχείρησης. Η διαδικασία επιμέτρησης του οικονομικού κεφαλαίου περιλαμβάνει τη μετατροπή ενός δεδομένου κινδύνου στο ποσό του κεφαλαίου που απαιτείται για την υποστήριξή του.

1.3 Κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού και κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης

Η διάκριση μεταξύ δεσμού και γεφύρωσης του κοινωνικού κεφαλαίου βασίζεται στο σημαντικό έργο του Granovetter (Granovetter 1973, 1985, 2000) σχετικά με την ενσωμάτωση. Αυτή η γραμμή στη θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου ονομάζεται προσέγγιση δικτύου και χρησιμοποιείται συνήθως από ερευνητές που πλησιάζουν το κοινωνικό κεφάλαιο από την οικονομική πλευρά.

Οι έννοιες του δεσμού και της γεφύρωσης του κοινωνικού κεφαλαίου συνδέονται με τις θεωρίες του δικτύου (Adler και Kwon, 2002). Οι θεωρίες κοινωνικού δικτύου παρέχουν μια πλούσια παράδοση έρευνας που οι θεωρητικοί του κοινωνικού κεφαλαίου θεωρούν ότι είναι εξαιρετικά εφαρμόσιμες. Η ταξινομητική βελτίωση του δεσμού και της γεφύρωσης έχουν περιγραφεί ως τύποι κοινωνικού κεφαλαίου (RamosPinto, 2012), ως μορφές κοινωνικού κεφαλαίου, ως διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου (Woolcock και Narayan, 2000), και ως συναρτήσεις κοινωνικού κεφαλαίου (Seferiadis et al., 2015).

Ορισμένοι συγγραφείς έχουν αντιληφθεί τη διαφορά μεταξύ της σύνδεσης και της γεφύρωσης του κοινωνικού κεφαλαίου ως διαφορετικών τύπων εμπιστοσύνης. Η γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως γενικευμένη εμπιστοσύνη (κερδισμένη εμπιστοσύνη) και η σύνδεση ή δεσμός του κοινωνικού κεφαλαίου ως αποτιθέμενη εμπιστοσύνη (van Staveren και Knorringa, 2007).

1.3.1 Κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού

Το κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού είναι ένας τύπος κοινωνικού κεφαλαίου που περιγράφει συνδέσεις εντός μιας ομάδας ή κοινότητας που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα ομοιότητας στα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τις στάσεις και τις διαθέσιμες πληροφορίες και πόρους. Το κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού υπάρχει μεταξύ ανθρώπων που έχουν συνήθως ισχυρές στενές σχέσεις. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν μέλη της οικογένειας, στενούς φίλους και γείτονες.

Το κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού περιγράφεται ως οι ισχυρές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ ατόμων με παρόμοιο υπόβαθρο και ενδιαφέροντα, συνήθως περιλαμβάνουν οικογένεια και φίλους, παρέχουν υλική και συναισθηματική υποστήριξη και είναι πιο εσωτερικοί και προστατευτικοί. Η σύνδεση κοινωνικού κεφαλαίου αναφέρεται σε δίκτυα με υψηλή πυκνότητα σχέσεων μεταξύ των μελών, όπου τα περισσότερα, αν όχι όλα, άτομα που ανήκουν στο δίκτυο είναι διασυνδεδεμένα επειδή γνωρίζουν το ένα το άλλο και αλληλεπιδρούν συχνά μεταξύ τους.

Οι φιλίες θεωρείται ότι συνδέονται με το κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού, καθώς συχνά δημιουργούνται μεταξύ ανθρώπων που έχουν κοινά χαρακτηριστικά ή ενδιαφέροντα. Ωστόσο, οι φιλίες μπορεί επίσης να λειτουργούν ως γέφυρες σχέσεων, καθώς μπορεί να είναι μεταξύ ατόμων με διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο, κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ή ηλικίες, τα οποία με τη σειρά τους μπορούν να παρέχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και άλλες ομάδες ή άτομα.

Το κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού διαφέρει από το κοινωνικό κεφάλαιο της γεφύρωσης που είναι μεταξύ κοινωνικών ομάδων, κοινωνικής τάξης, φυλής, θρησκείας ή άλλων σημαντικών κοινωνικοδημογραφικών ή κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών. Η διάκριση σύνδεσης / γεφύρωσης μπορεί να γίνει σε σχέση με ένα εύρος χαρακτηριστικών σχέσης και δικτύου.

Αν το εξετάσουμε αυτό από χωρικής απόψεως, τότε η σύνδεση θα ήταν δεσμοί μέσα σε ένα χωριό και η γεφύρωση θα ήταν δεσμοί με ένα μέλος ενός διαφορετικού χωριού - μεταξύ χωριών. Μέσα σε ένα χωριό μπορούμε να περιμένουμε από τους ανθρώπους να αισθάνονται την αίσθηση ότι ανήκουν. Θα υπήρχαν πυκνά δίκτυα ισχυρών σχέσεων που προκύπτουν από την καθημερινή αλληλεπίδραση για μεγάλες χρονικές περιόδους.

Το δίκτυο είναι αποκλειστικό, απαιτεί διαμονή στο χωριό και εσωτερική φύση. Οι σχέσεις θα βοηθούσαν στην παροχή κοινωνικής υποστήριξης επιτρέποντας στους ανθρώπους να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες καθώς και συναισθηματική

υποστήριξη. Σε αυτό το πλαίσιο, το κοινωνικό κεφάλαιο της γεφύρωσης θα ήταν σε σχέση με κάποιον σε διαφορετικό χωριό. Αυτές οι σχέσεις τείνουν να είναι πιο αδύναμες, λόγω της πραγματικότητας του χώρου και του χρόνου και επομένως της λιγότερο συχνής αλληλεπίδρασης.

Η σχέση είναι με κάποιον που είναι διαφορετικός, στην περίπτωση αυτή ζουν σε διαφορετικό χωριό, πιθανότατα με διαφορετικές δεξιότητες, γνώσεις, πληροφορίες και σημαντικά διαφορετικούς φίλους. Αυτός ο τύπος σχέσης παρέχει πιθανή πρόσβαση σε πόρους πέρα από το άμεσο δίκτυο κάποιων μέσω μιας σχέσης φίλου τύπου φίλου. Αυτή η διάκριση οδήγησε τον Putnam να προτείνει ότι η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου είναι καλή για «να περάσει» και η γεφύρωση είναι ζωτικής σημασίας για να προχωρήσουμε.

Ο Putnam χαρακτήρισε τη σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου ως εσωτερική εμφάνιση, ενισχύοντας τις αποκλειστικές ταυτότητες και προωθώντας την ομοιογένεια. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου είναι εξωστρεφής, προωθώντας δεσμούς μεταξύ διαφορετικών ατόμων (Putnam, 2000), η διάκριση σύνδεσης / γεφύρωσης δεν στηρίζεται απαραίτητα σε γεωγραφική βάση και συχνά δεν έχει σημασία, ιδιαίτερα στις σύγχρονες ανεπτυγμένες κοινωνίες.

Στις παραδοσιακές κοινωνίες η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου τείνει να συνδέεται με τον τόπο ή το γεωγραφικό χώρο, αλλά σε πιο ανεπτυγμένες χώρες άτομα από διαφορετικό υπόβαθρο είναι πιο πιθανό να ζουν σε κοντινή απόσταση και τα δίκτυα τείνουν να είναι λιγότερο πυκνά - δηλαδή οι άνθρωποι στις ανεπτυγμένες χώρες δεν τείνουν να γνωρίζουν τους γείτονές τους όσο παραδοσιακές κοινωνίες και εάν είναι.

Συνδέοντας το κοινωνικό κεφάλαιο ως ενόψει, ένα διαφορετικό παράδειγμα θα ήταν εντός και μεταξύ των οργανισμών. Η σύνδεση κοινωνικού κεφαλαίου θα υπήρχε σε μια εταιρεία όπου οι εργαζόμενοι έχουν κοινή ταυτότητα, κοινές αντιλήψεις και αίσθηση ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα. Μέσα στην εταιρεία οι σχέσεις είναι αποκλειστικές και εσωτερικές, και τα δίκτυα είναι πυκνά με τους περισσότερους ανθρώπους να γνωρίζουν ο ένας τον άλλον.

Ανάλογα με το μέγεθος του οργανισμού, αυτό μπορεί να μην είναι αληθινό, αλλά η σύνδεση κοινωνικού κεφαλαίου μπορεί ακόμα να βρεθεί έντονα σε ομάδες ή μονάδες εντός του οργανισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, η γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου θα ήταν μια σχέση με κάποιον σε διαφορετικό οργανισμό. Τα δίκτυα γεφύρωσης παρέχουν πρόσβαση σε διαφορετικούς πόρους, οπότε η περιγραφή του Putnam είναι ιδιαίτερα σχετική καθώς η σύνδεση επιτρέπει στους ανθρώπους να «πετύχουν» ενθαρρύνοντας την αμοιβαιότητα και τη συνεργασία και η γεφύρωση επιτρέπει στους ανθρώπους να «προχωρήσουν» παρέχοντας πρόσβαση σε πόρους που δεν είναι διαθέσιμοι.

Ο Putnam (2000) επισημαίνει ότι ενώ η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου απαιτεί ισχυρές συνδέσεις μέσα σε μια ομάδα ενώ η γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου περιλαμβάνει αλληλεπιδράσεις μεταξύ διαφορετικών παραγόντων και χαλαρότερους

δεσμούς μεταξύ τους (Eklinder-Frick et al., 2012). Η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου υπογραμμίζει τη σημασία των ισχυρών δεσμών, γεγονός που σημαίνει ότι η δύναμη σύνδεσης αυξάνει την προθυμία και την ικανότητα των επαφών στο δίκτυο να παρέχουν τους απαραίτητους πόρους (Batjargal, 2003).

Οι αναλύσεις των πλεονεκτημάτων της σύνδεσης κοινωνικού κεφαλαίου δείχνουν ότι η παρουσία των ισχυρών δεσμών αυξάνει την προθυμία και την ικανότητα να δημιουργούν στενότερες σχέσεις με άλλα μέλη του δικτύου που θα εγγυώνται την πρόσβαση σε πολύτιμες συμβουλές, πόρους και γνώσεις (Batjargal, 2003).

Η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου συνεπάγεται ότι όταν τα άτομα μέσα σε ένα δίκτυο συμπεριφέρονται με αντικοινωνικούς ή ευκαιριακούς τρόπους, αυτοί οι φορείς θα χάσουν τη φήμη τους και, τελικά, θα αποκλειστούν από το κοινωνικό σύστημα αφού η συμπεριφορά τους έχει γίνει γνωστή από όλα τα μέλη του δικτύου. Αυτό το σχέδιο τιμωρίας - το οποίο είναι πιο σοβαρό όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο κλεισίματος του δικτύου.

Παρά τα οφέλη, η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου μπορεί να έχει κάποια μειονεκτήματα. Οι Hoyman και Faricy (2009) υποδηλώνουν ότι οι ισχυροί δεσμοί μεταξύ ανομοιογενών ομάδων μπορούν να εμποδίσουν την καινοτομία, καθώς αυξάνουν τον εφησυχασμό και απομονώνουν τα άτομα από εξωτερικούς παράγοντες.

Αυτή η αντίληψη προέρχεται από τη θεωρία της ομοφυλοφιλίας, η οποία υποστηρίζει ότι οι ισχυροί αλληλεπικαλυπτόμενοι δεσμοί σχηματίζονται μεταξύ κοινωνικά κοντινών ατόμων, καθιστώντας τους δεσμούς με ανθρώπους σε απομακρυσμένους κοινωνικούς κύκλους πιο πιθανό να είναι αδύναμοι δεσμοί (McPherson et al., 2001).

1.3.2 Κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης

Το κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης είναι ένας τύπος κοινωνικού κεφαλαίου που περιγράφει συνδέσεις που ενώνουν τους ανθρώπους σε μια διάσταση που συνήθως διαιρεί την κοινωνία όπως φυλή ή τάξη ή θρησκεία. Οι ενώσεις γεφυρώνονται μεταξύ κοινοτήτων, ομάδων ή οργανισμών. Το κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης διαφέρει από τη σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου που βρίσκεται εντός των κοινωνικών ομάδων και χαρακτηρίζεται από πυκνά δίκτυα με ανθρώπους που αισθάνονται την αίσθηση της κοινής ταυτότητας και του ανήκειν.

Η διάκριση σύνδεσης / γεφύρωσης μπορεί να γίνει σε σχέση με ένα εύρος χαρακτηριστικών σχέσης και δικτύου. Η γεφύρωση περιγράφει τις κοινωνικές σχέσεις ανταλλαγής, συχνά των σχέσεων μεταξύ ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα ή στόχους, αλλά αντίθετα με την κοινωνική ταυτότητα (Pelling και High, 2005). Παρόλο που οι φίλοι θεωρούνται συνήθως δεσμοί κοινωνικού κεφαλαίου, οι φιλίες μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως γέφυρες σχέσεων, καθώς μπορεί να είναι μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμικών καταστάσεων, κοινωνικοοικονομικών υποβάθρων ή

ηλικιών, οι οποίοι με τη σειρά τους μπορούν να παρέχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και άλλες ομάδες ή άτομα που (Edwards, 2004).

Η γεφύρωση του κοινωνικού κεφαλαίου δίνει έμφαση στον στρατηγικό ρόλο των αδύναμων δεσμών και των διαρθρωτικών τρυπών (Burt, 1992). Ο Granovetter (1973) υποστηρίζει ότι οι εταιρείες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε περισσότερες νέες πληροφορίες μέσω προσωρινών ή διαλείπων συνδέσεων και υπογραμμίζει ότι τα συνεκτικά δίκτυα δεν παρέχουν το ευνοϊκότερο περιβάλλον για την καινοτομία. Ο Granovetter (1973) χρησιμοποιεί τον όρο γεφύρωση για να δηλώσει πώς οι αδύναμοι δεσμοί δημιουργούν γέφυρες μεταξύ των ατόμων σε κοινωνικό πλαίσιο.

Οι αδύναμοι δεσμοί διευκολύνουν την επικοινωνία και, επομένως, προωθούν τις ωφέλιμες ροές πληροφοριών και πόρων (Granovetter, 1983). Η θεωρία των διαρθρωτικών τρυπών του Burt (1992), που ορίζεται ως η απουσία άμεσων σχέσεων μεταξύ των επαφών δικτύου του εστιακού παράγοντα, υποδηλώνει ότι οι επιχειρήσεις επωφελούνται από την έγκαιρη πρόσβαση και τον έλεγχο των εξωτερικών πόρων μέσω δεσμών με άλλους παράγοντες που δεν είναι άμεσα συνδεδεμένοι (Batjargal, 2010).

Η Φλόριντα (2002) συνδέει το κοινωνικό κεφάλαιο με αυτό που αποκαλεί δημιουργική τάξη και συνδέει την καινοτομία με χαλαρούς δεσμούς, οι οποίοι συμβάλλουν σε μια ανοιχτή και καινοτόμο κοινωνία. Δεδομένου ότι ο συνδυασμός του κοινωνικού κεφαλαίου βασίζεται σε χαμηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των παραγόντων σε σύγκριση με τη σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου (Putnam, 1993), οι πληροφορίες που μοιράζονται μεταξύ των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων συχνά δεν έχουν σχέση με τη διαδικασία καινοτομίας.

Οι εταιρείες μοιράζονται σημαντικές πληροφορίες με αξιόπιστους και οικείους παράγοντες που αποκτήθηκαν μέσω της σύνδεσης κοινωνικού κεφαλαίου (Gabbay and Zuckerman, 1998). Το κοινωνικό κεφάλαιο (Eklinder-Frick et al., 2011) έχει τόσο πλεονεκτήματα όσο και μειονεκτήματα για τις εμπλεκόμενες εταιρείες. Η λογική είναι ότι η αξία ενός συγκεκριμένου δικτύου εξαρτάται από το τι θέλει να επιτύχει η εταιρεία με το να ανήκει σε αυτό (Adler και Kwon, 2002). Η διάκριση μεταξύ γεφύρωσης και δεσμού κοινωνικού κεφαλαίου σε πολιτιστικά δίκτυα είναι σημαντική και χρήσιμη στο πλαίσιο της προώθησης της καινοτομίας.

Η παρουσία τόσο του γεφυρωτικού όσο και του κοινωνικού κεφαλαίου επιτρέπει την ταυτόχρονη καταγραφή της δυναμικής τόσο των αδύναμων όσο και των ισχυρών δεσμών (Leonard, 2004). Η γεφύρωση και η σύνδεση του κοινωνικού κεφαλαίου δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες και ο σωστός συνδυασμός είναι η βέλτιστη σύσταση (Leonard, 2004). Υπάρχει μια αλληλεπίδραση μεταξύ των διαστάσεων σύνδεσης και γεφύρωσης του κοινωνικού κεφαλαίου που υποδηλώνει ότι προτιμάται μια ισορροπία γενικά (Parmigiani and Rivera-Santos, 2011).

2. Ιστορική Αναδρομή

Οι Ρομά ένας λαός δίχως πατρίδα, δίχως γραπτό λόγο, με μοναδικό επίτευγμα την εξάπλωση του σε όλη τη Δύση, αποτελεί τμήμα μια μειονότητας με έντονα πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Από την αρχή της ιστορίας έως και σήμερα είναι αντικείμενο μελέτης, όσον αφορά τις έννοιες της εκμετάλλευσης, του κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικών διακρίσεων σε όλα τα επίπεδα, εργασίας, υποδομής, συστήματος υγείας και εκπαίδευσης.

Από τα βάθη της ανατολής, οι Ρομά εισβάλλουν στον ευρωπαϊκό χώρο προκαλώντας αναστατώσεις και καταστροφές. Είναι ίσως η μοναδική φυλή που εμφανίστηκε και εξαπλώθηκε ειρηνικά σε όλες τις χώρες της Δύσης, διεκδικώντας και σήμερα με την διασποράς τους, τον τίτλο ενός πανευρωπαϊκού, αν όχι παγκόσμιου λαού, ενός λαού χωρίς ιστορική πατρίδα (Τερζοπούλου & Γεωργίου, 1998). Ένας λαός, που ήρθε στα Βαλκάνια στα χρόνια του Μεσαίωνα και απλώθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι άνθρωποι αυτοί, εισβάλλοντας στην Δυτική Ευρώπη ως προσκυνητές, προκάλεσαν έντονη περιέργεια και χιλιάδες θεωρίες αναπτύχθηκαν για την καταγωγή τους. Πολύ αργότερα και με αφετηρία τη γλώσσα τους κατέστη δυνατό να συναχθούν κάποια συμπεράσματα για την καταγωγή τους (Fraser, 1998). Οι Ρομά δεν έχουν «ιστορία». Δεν έχουν ιστορική μνήμη πέρα των τριών-τεσσάρων γενεών (Ντούσας, 1997). Καθώς φαίνεται διέσχισαν την Αρμενία, μέσω Περσίας, στην οποία εμφανίστηκαν από το τέλος ήδη του 9ου μ.Χ αιώνα. Στην Αρμενία, παρέμειναν για ένα μακρό διάστημα, όπως αποδεικνύεται από τα γλωσσικά τους στοιχεία, για να εξαπλωθούν αργότερα σε βυζαντινά εδάφη. Δεν είναι γνωστοί με ακρίβεια οι λόγοι που τους ώθησαν να μετακινηθούν προς τη βυζαντινή επικράτεια. Ενδέχεται όμως να έπαιξαν σημαντικό ρόλο οι επιθέσεις των Σελτζούκων Τούρκων, που εισέβαλαν την εποχή αυτή στην Αρμενία προκαλώντας σοβαρές πληθυσμιακές μετακινήσεις (Κόμης, 1998). Η εμφάνιση των Τσιγγάνων στην Ευρώπη, έγινε στις αρχές του 12ου αιώνα, λίγο καιρό μετά την πρώτη σταυροφορία. Τον 15ο αιώνα προχωρούν στην κεντρική Ευρώπη και ξεχνούνται σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης διάφορες ομάδες ως πλανόδιοι που γυρνούσαν από πόλη σε πόλη, από ύπαιθρο σε ύπαιθρο, έχοντας ως μοναδικό προσόν επιβίωσης ζωής, ό,τι αποκτούσαν από την άσκηση επαγγελμάτων όπως είναι η ασχολία με το χαλκό, και η κατασκευή ψάθινων καλαθιών κ.λ.π. Χρησιμοποιούσαν γλώσσα ακατάληπτη, γι' αυτό και η συνεννόηση με αυτούς που συναντούσαν γινόταν με νεύματα και διάφορες χειρονομίες, με το νόημα ότι και οι ίδιοι αγνοούσαν τόσο την προέλευση όσο και τον τόπο προορισμού τους (Λυδάκη, 1998). Ο σχηματισμός των σημερινών Ρομά των ευρωπαϊκών χωρών είναι το προϊόν της ένωσης των πρώτων μεταναστεύσεων από τα Βαλκάνια προς τη δυτική Ευρώπη που ολοκληρώθηκαν τον 15ο αιώνα και των τριών κυμάτων μετανάστευσης, του πρώτου κατά το τέλος του 19ου αιώνα μετά την κατάργηση της δουλείας Τσιγγάνων στη Ρουμανία (Hancock 1987· Fraser 1992· Liegeois 1994), του δεύτερου από τη Γιουγκοσλαβία, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 και του 1970 και του τρίτου κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας μετά τις πολιτικές και οικονομικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη (Reyniers, 1995). Οι τρέχουσες εκτιμήσεις του συνολικού μεγέθους του πληθυσμού των Ρομά στον πληθυσμό της Ευρώπης κυμαίνονται από 4 έως 10

εκατομμύρια με τους μεγαλύτερους αριθμούς να συγκεντρώνονται στην κεντρική και νοτιοανατολική Ευρώπη (Liegeois 1994 Marushiakova & Popov 2001). Κατά τον 20ο αιώνα οι μετακινήσεις τους συνεχίζουν να υφίστανται αφού οι βίαιες εκδηλώσεις και η περιθωριοποίηση συνεχίζουν να είναι τα βασικά τους προβλήματα. Η κατάσταση επιδεινώθηκε για τους Ρομά μετά το τέλος του Β΄ παγκοσμίου πολέμου, στον οποίο κυνηγήθηκαν ανελέητα (Χατζησαββίδης, 1996). Οι μεγαλύτερες όμως μεταναστεύσεις σημειώθηκαν μετά την κατάρρευση της πρώην Γιουγκοσλαβίας προς τις περιοχές της Ιταλίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας και της Αυστρίας ενώ σε μικρότερο ποσοστό προς την Ισπανία και την Πορτογαλία (Χατζησαββίδης, 1996). Οι Ρομά γενικότερα αν και μεταναστεύουν πολύ συχνά όπως αποδεικνύεται και από τα παραπάνω διατηρούν την πολιτισμική τους ταυτότητα και αποτελούν μια κλειστή ομάδα, με ανοιχτούς όμως τους δίαυλους επικοινωνίας και αρμονικές σχέσεις με το κοινωνικό σώμα (Δικαίου, 1990). Η ιστορία των Ρομά στην Ελλάδα ξεκινά τον 14ο αι. μ.Χ, όταν πρωτοεμφανίζονται Ρομά στην Κρήτη και την Πελοπόννησο. Στη Θράκη, την ίδια περίοδο υιοθετείται η ονομασία «Κατσίβελος» (από το ιταλικό Cattivello, υποκοριστικό του Cattivo που σημαίνει φαύλος, άθλιος, κακός). Εκεί όμως, βρίσκουν και άσυλο εξαιτίας των επιδρομών των Τούρκων στην Κωνσταντινούπολη. Λόγω της φτώχειας και αυτών των επιδρομών οι Ρομά κάνουν την εμφάνισή τους και στην Ήπειρο απ' όπου και «μεταπηδούν» στην Κέρκυρα και σε άλλα νησιά του Ιονίου. Την ίδια εποχή επίσης, αρκετές περιοχές που σύχναζαν Ρομά, όπως η Ήπειρος, ονομάστηκαν τότε «Μικρή Αίγυπτος» λόγω κυρίως της γονιμότητάς τους. (Λιεζουά, 1999:25).

Ο συνολικός αριθμός των Ρομά σήμερα είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με ακρίβεια, καθώς τα στοιχεία των απογραφών δεν είναι αξιόπιστα για τον συγκεκριμένο πληθυσμό (Μάρκου,2008). Υπολογίζεται ότι τουλάχιστον 150.000 Ρομά διαβιώνουν μόνιμα στην ελληνική επικράτεια (Μωραΐτου, 2013), ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI 2015) ανεβάζει αυτό τον αριθμό στις 265.000. Η πλειονότητα των Ρομά ασπάζονται το ίδιο θρήσκευμα με αυτό της κυρίαρχης ομάδας (Τερζοπούλου & Γεωργίου, 1998) και αναγνωρίστηκαν ως έλληνες πολίτες μόλις τη δεκαετία του 1970, παρά το ότι η παρουσία τους υφίσταται αρκετούς αιώνες. Αυτή η κατάκτηση, όμως, δεν στάθηκε αρκετή για να άρει την περιθωριακή θέση τους στην ελληνική κοινωνία και εκπαίδευση (Μάρκου, 2013). Οι Ρομά δεν μπορούν να θεωρηθούν ως μια ομοιογενής εθνοτική ομάδα καθώς σχηματίζουν μικρές κοινότητες και δέχονται επιδράσεις από τις κοινωνίες στις οποίες γίνονται μέλη (Παπακωνσταντίνου, 2000). Οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης αποτελούν το μικρότερο πληθυσμιακό ποσοστό της μειονότητας. Είναι εγκαταστημένοι μόνιμα στην περιοχή από την περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η καταγωγή τους συνδέεται με αυτή των Ρομά πληθυσμών, που έφτασαν στην Ευρώπη από την Ινδία με διαδοχικές μεταναστεύσεις. Αρκετές οικογένειες κατέφθασαν από γειτονικές βαλκανικές χώρες πριν ή λίγο μετά το 1923. Μετά την οθωμανική κατάκτηση, πολλοί χριστιανοί Αθίγγανοι θέλησαν να μετεγκατασταθούν από την περιοχή της Θράκης σε νέες περιοχές, ενώ μερικοί παρέμειναν στην περιοχή. Από αυτούς που παρέμειναν στην περιοχή οι περισσότεροι κράτησαν την θρησκεία τους, ενώ οι υπόλοιποι

εξισλαμίστηκαν, ωστόσο ακόμα και σήμερα στην περιοχή της Θράκης κατοικούν αρκετοί ορθόδοξοι χριστιανοί Ρομά. Κάποιες ομάδες και μετά τον εξισλαμισμό τους διατήρησαν τη γλώσσα και τα βασικά πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά. Κατά την υπογραφή της συνθήκης Λωζάνης, οι εξισλαμισμένοι Αθίγγανοι θεωρήθηκαν ότι αποτελούν μέλος της μειονότητας και η μετακίνηση τους από τους νομούς Ροδόπης και Ξάνθης θεωρήθηκε προαιρετική (Τρουμπέτα, 2001). Η μητρική γλώσσα των Αθίγγανων είναι η Ρομανί που προσομοιάζει με κλασική γλώσσα της Ινδίας και που διαφέρει από χώρα σε χώρα και από περιοχή σε περιοχή. Η γλώσσα αυτή αποτελεί τη βάση ενός δικτύου με περισσότερες από 60 υποδιαλέκτους. Δεν υπάρχει μέχρι στιγμής γραπτή γλώσσα, αλλά γράφουν στη γλώσσα του κράτους που βρίσκονται. Η πλέον χρησιμοποιούμενη γλώσσα στις τοπικές κοινωνίες των Αθίγγανων της Θράκης είναι η τουρκική, η οποία έχει πάρει τη θέση της μητρικής τους γλώσσας (Σερίφ Δαμάδογλου, 2012). Οι περισσότεροι Αθιγγάνοι καταγράφονται ως Χριστιανοί Ορθόδοξοι, με εξαίρεση εκείνους που ζουν στη Δυτική Θράκη και είναι, κατά κύριο λόγο, Μουσουλμάνοι. Οι χριστιανοί Αθίγγανοι κατοικούν στα μεγάλα αστικά κέντρα (Θεσσαλονίκη, Αττική) αλλά και στην υπόλοιπη επικράτεια, με μόνιμο ή προσωρινό τόπο διαμονής. Επίσης, το 2007 μετά την είσοδο της Βουλγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ένας μεγάλος αριθμός Αθίγγανων, ανάμεσά τους και μουσουλμάνοι, εισήλθε στην ελληνική επικράτεια και έκτοτε μετακινείται διαρκώς.

3. Ένταξη και κοινωνικός αποκλεισμός

3.1 Ο ορισμός της κοινότητας και τα χαρακτηριστικά της

Ο Μπαμπινιώτης ορίζει την κοινότητα ως: *«Η κοινότητα είναι μία ομάδα με μέλη που θεωρούν τον εαυτό τους αναπόσπαστο κομμάτι της ομάδας. Όλα τα μέλη αναγνωρίζουν και αποδέχονται την ύπαρξη ενός ή περισσότερων κοινών στοιχείων μεταξύ τους που τα καταστεί ξεχωριστά από τα υπόλοιπα μέλη. Μερικά χαρακτηριστικά της κοινότητας είναι η κοινότητα ως τοποθεσία, η διάσταση της κοινότητας και τα δημογραφικά της χαρακτηριστικά, οι κοινωνικές δραστηριότητες των κατοίκων της και οι συναισθηματικές διακυμάνσεις των ατόμων που ζούνε στην κοινότητα αλλά και πως αισθάνονται για αυτή».*

Η κοινότητα είναι η ένωση προσώπων που έχουν κοινή καταγωγή ή κοινά ενδιαφέροντα και επιδιώξεις. Στο φυσικό κόσμο όπου υπάρχει η διαπροσωπική επαφή, η κοινότητα αποτελείται από άτομα που αλληλεπιδρούν με τέτοιο τρόπο, ώστε τελικά κάθε πρόσωπο να επηρεάζει και να επηρεάζεται από τα άλλα μέλη. Η ομάδα ή η κοινότητα είναι ένα σύνολο ανθρώπων όπου τα μέλη αλληλεπιδρούν για να εκτελέσουν μια διεργασία ή να ολοκληρώσουν ένα κοινό στόχο (Hogg, 1992). Στην ευρύτερη της έννοια, αποτελεί ένα σύνολο ανθρώπων οι οποίοι έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Στην πραγματικότητα, τα μέλη μιας κοινότητας, εφόσον είναι ενεργά, συμμετέχουν δηλαδή στην κοινότητα, έστω και παθητικά, σταδιακά δημιουργούν, (και αναπτύσσουν συνεχώς και αναπροσαρμόζουν), μια κοινή ορολογία, ενδεχόμενος κοινές απόψεις για ορισμένα θέματα ή ακόμη και κοινές αξίες, νοοτροπίες καθώς και κοινές πρακτικές.

Τα μέλη μιας κοινότητας επικοινωνούν μεταξύ τους, ενδεχομένως συνεργάζονται και μέσα από τις ανταλλαγές τους αναδιαμορφώνουν τελικά δεσμούς και διαμορφώνουν κοινά στοιχεία υποκειμενικότητας, κοινά στοιχεία της ταυτότητας τους. Η κοινότητα έχει παρελθόν, παρόν, μέλλον και τα μέλη της έχουν ενδεχομένως προσδοκίες. Η κοινότητα έχει μια διάρκεια, μια ενδεχόμενη σταθερότητα και κινητικότητα στα μέλη της. Τα μέλη της κοινότητας αναπτύσσουν κατά κανόνα δεσμούς μεταξύ τους. Σταδιακά, εκτός από τις διαπροσωπικές σχέσεις που δημιουργούνται, εμφανίζεται και αναπτύσσεται ένα είδος κοινωνικού κεφαλαίου, όπου τα μέλη των κοινοτήτων συγκροτούν ένα είδος κοινωνικού ιστού, ένα είδος δικτύου στο οποίο οι δεσμοί αποκτούν ένα πιο γενικευμένο χαρακτήρα, όχι απρόσωπο αλλά γενικευμένο.

Η Ζήση (2018), παρουσιάζει τον ορισμό της κοινότητας μέσα από τέσσερα πλαίσια: το δημόσιο λόγο, την κοινοτική ψυχιατρική, την εκπαίδευση και την Τέχνη.

Η κοινότητα ως προς τη λειτουργία και την εικόνα της στο δημόσιο βεληνεκές αποτελεί ένα από τα συστατικά στοιχεία και βασικό εργαλείο για την ιχνηλάτηση, τον εντοπισμό, τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών που αφορούν α) την εδαφικότητα, που αφορά την αξία γης, κατά πόσο θεωρείται παραγωγική και τον χώρο, μέσα από τον οποίο ελέγχεται αν είναι κατάλληλος, β) τον πληθυσμό, που αφορά ομάδες ευάλωτες με το αίσθημα του υψηλού κινδύνου καθώς και ομάδες με χαμηλό κοινωνικό γίνεσθαι. Απόρροια των παραπάνω είναι η διαπίστωση, ότι η κοινότητα αποτελεί τη σύνθεση και τη δημιουργία έκφρασης πολιτικού λόγου, δίοδο πολιτικής διύλισης και διήθησης, μέσο σύνθεσης πολιτικών μορφωμάτων και τρόπο έκφρασης της οργάνωσης των πολιτικών συγκείμενων της “ελίτ” (Ζήση,2018).

Η κοινότητα ως μορφή τόσο στην κοινοτική ψυχιατρική όσο και στην ψυχολογία υποδέχεται και συγκρατεί στα πλαίσια του λόγου επικοινωνίας τις διάφορες κοινωνικές και ψυχολογικές λειτουργίες στη βάση των αρετών της ζωής του συνόλου, όπως και τις πρακτικές λειτουργίες, οι οποίες δημιουργούνται και ανακατασκευάζονται από ατομικές ή συλλογικές ειδικότητες, με προοπτική το σχεδιασμό και την παροχή υπηρεσιών πρόληψης, φροντίδας και ενδυνάμωσης κοινωνικών ομάδων. Σε αυτό το πλαίσιο η κοινότητα είναι ένας τεχνικός όρος και εργαλείο στον αντίποδα της έμπρακτης εφαρμογής του ασύλου. Επίσης είναι ένα εργαλείο για τον άνθρωπο που συντελεί θεραπευτικά στις κοινωνικές του διαδράσεις με άλλα άτομα, καθώς και στα ψυχικά του τραύματα. Σε αυτό το σημείο σημαντικό ρόλο για το άτομο παίζουν οι θεραπευτικές κοινότητες απεξάρτησης και οι κοινότητες αυτό-βοήθειας (Ζήση,2018).

Χαρακτηριστικό της κοινότητας είναι το πνεύμα της κοινότητας. Η ψυχολογική και συναισθηματική προσέγγιση των βιωμάτων της κοινότητας αποτελεί με ιδιαίτερη ικανότητα αντίληψης και υιοθέτησης και αποδοχής, τόσο από τα μέλη της κοινότητας (συνεργατικά), όσο και από τα μέλη που ανήκουν στην ευρύτερη κοινωνία. Όλα τα μέλη της κοινότητας έχοντας το γνώθι σε αυτό, και την ιδιότητα που κατέχουν μέσα σε αυτήν, ολοκληρώνουν την έννοια της κοινότητας. Ο σχηματισμός της κοινότητας είναι αποτέλεσμα ενός κοινού συστήματος συμβόλων, παραστάσεων και πρακτικών. Τα μέλη μεταξύ τους αναπτύσσουν δεσμούς συναισθηματικούς, οι οποίοι προέρχονται

από σχέσεις αμοιβαίας επιρροής, θετικής ανταλλαγής και αφοσίωσης. Επίσης βοηθητικό εργαλείο είναι οι βιωμένες εμπειρίες και τα γεγονότα των ατόμων της κοινότητας, τα οποία σχεδιάζουν ομαδικά με μυστικότητα τη βιογραφία τους. Αποτέλεσμα των ενεργειών αυτών, είναι η δημιουργία του συμβολικού κεφαλαίου. Αυτό αποτελεί πηγή κοινωνικής ταυτότητας για τα μέλη της κομίζοντας σ' αυτά κώδικες και νόρμες κοινωνικής συμπεριφοράς, προσδοκίες και δεσμούς (McMillan&Chavis, 1986). Ακόμα, η κοινωνική ταυτότητα, διαμορφώνεται από τη σιγουριά που κατέχουν τα μέλη της κοινότητας, τα σύμβολα, τους κώδικες και μοντέλα κοινωνικής συμπεριφοράς. Μέσα από μελέτες διαπιστώθηκε ότι ομάδες διαφόρων ηλικιών, παιδιά και έφηβοι, νιώθουν ότι με την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινότητα σε όλους τους τομείς, θεωρούν ότι είναι ωφέλιμες και βοηθητικές. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται η αίσθηση του ανήκειν, με αποτέλεσμα τα μέλη να προστατεύονται από εσωτερικές και εξωτερικές εντάσεις της κοινότητας (Ζήση&Χίου, 2015).

Ο όρος της κοινότητας στην εκπαίδευση, αναφέρεται σε μία ομάδα ατόμων, που έχουν ως κοινό σκοπό την μετάδοση γνώσεων και αξιών και το πώς θα ενταχθούν στην κοινωνία με εργαλείο τη μάθηση. Χαρακτηριστικό μέσα από τις καθημερινές εμπειρίες και τα βιώματα των μελών της κοινότητας, είναι η αμοιβαιότητα και η συνείδηση, οι οποίες ενώνουν τα άτομα και τα ενεργοποιούν μέσα από τις συλλογικές δράσεις να φτάσουν στο στάδιο της κοινωνικής δικαιοσύνης. Το σχολείο ως κοινότητα έχει την ευθύνη για το ρόλο και τη λειτουργία του ως προς την μετάδοση και την καλλιέργεια της μάθησης, της αίσθησης της ευθύνης απέναντι στα κοινά και απέναντι στα άλλα άτομα της κοινότητας. Καθώς η κοινότητα παρουσιάζει τα εργαλεία και τους μηχανισμούς που θα έχουν στόχο την αναπαραγωγή των γνώσεων μέσα από το σχολείο, και είναι αντιμέτωπη με αυτούς, τότε η κοινότητα χαρακτηρίζεται ως μία μορφή κριτικής πράξης. Βασική αναφορά σ' αυτή την εκδοχή είναι το έργο των Freire, Freinet (Ζήση,2018).

Στο χώρο της Τέχνης, η ομάδα των καλλιτεχνών μέσω της κοινότητας ορίζουν με ακρίβεια και συχνά κατά τρόπο επίσημο και οριστικό την διαδικασία καινούργιων αισθητικών και πολιτισμικών προτύπων που απέκτησαν επαφή με γνώριμα κινήματα της Τέχνης (Ζήση,2018).

Ο Χτόυρης (2017) μέσα από το μοντέλο της διαμορφωτικής διαλεκτικής στον ιστορικό χρόνο, παρουσιάζει πέντε στοιχεία που συγκροτούν και αναδεικνύουν μια κοινότητα.

Το πρώτο στοιχείο συγκρότησης της κοινότητας, αναφέρεται σε αριθμητικό μέγεθος που παρέχει πληροφορίες ή αποτελεί ένδειξη για την εξέλιξη ενός ευρύτερου φαινομένου, όπως είναι οι κοινωνικοί, οικονομικοί, ανθρωπίνι, φυσικοί, υλικοί πόροι, οι οικονομικές και παραγωγικές δομές, τα επίπεδα ανεργίας και απασχόλησης, η συγκέντρωση φτώχειας, οι διαρθρωτικές αλλαγές και οι συνακόλουθες μεταβολές προτύπων απασχόλησης.

Το δεύτερο στοιχείο και διαδικασία συγκρότησης είναι η δημιουργία της κοινότητας, μέσω των θεμελιωδών ιστορικών εμπειριών, γεγονότων, αφηγήσεων, βιογραφικών βιωμάτων των μελών της κοινότητας μέσα από συλλογικές στερήσεις.

Το τρίτο στοιχείο και διαδικασία είναι ο συλλογικός χρόνος μια κοινότητας. Αυτό σημαίνει ότι μέσω των διαδράσεων μιας κοινωνίας και τα γεγονότα που συμβαίνουν, φανερώνουν τον τόπο, και συμβάλλουν στην ταυτότητα μιας κοινότητας.

Τελευταίο και τέταρτο στοιχείο συγκρότησης είναι το πολιτισμικό πνεύμα μιας εποχής: η κάθε κοινότητα σε διαφορετική ιστορική περίοδο συγκροτείται γύρω από ένα πνεύμα εποχής που της προσδίδει και ένα συγκεκριμένο χαρακτήρα, μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία. Ενδεικτικά είναι τα παραδείγματα των ψηφιακών κοινοτήτων.

Τα χαρακτηριστικά που βοηθούν να αναγνωρίσουμε μια κοινότητα είναι το κοινωνικό, το πολιτισμικό, το συμβολικό, το οικονομικό, το συναισθηματικό, το ανθρώπινο και το φυσικό κεφάλαιο (Ζήση,2019).

Το κοινωνικό κεφάλαιο μιας κοινότητας, αφορά οριζόντιες σχέσεις μεταξύ των μελών της κοινότητας και της οικογένειας αλλά και κάθετες μεταξύ των κοινοτήτων και των διαφόρων θεσμών και φορέων και κυβερνητικών καθώς και ενός κοινωνικού τοπικού δικτύου, είναι οι σχέσεις εμπιστοσύνης, συνεργασίας και αμοιβαιότητας ανάμεσα στα μέλη διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων και τέλος από τις κοινού δράσεις, συνεργασίες στα πλαίσια του δικτύου και της κοινότητας και ως προς την κοινωνική ιεραρχία, αποκρυσταλλώνει την συμμαχία των μη ομολόγων ομάδων έχοντας στόχο της προώθηση της συλλογικής ωφέλειας.

Το πολιτισμικό κεφάλαιο μιας κοινότητας το οποίο εκφράζεται με τους ειδικούς τρόπους διαχείρισης της συλλογικής μνήμης και της πολιτισμικής κληρονομιάς που συνδέουν την μακρινή εμπειρία με την καθημερινή, το παρελθόν με το παρόν, τις πρακτικές εναρμόνισης και απάλυνσης της κοινωνικής απόστασης, την παραγωγή γεγονότων πολιτισμού και την συγκέντρωση δημιουργικών και καλλιτεχνικών κοινοτήτων. Η ενεργοποίηση της μνήμης από το παρόν και τις παραμέτρους που το καθορίζουν είναι το αποδεικτικό στοιχείο της κοινωνικής της διάστασης που οδηγεί στην ενεργό ανακατασκευή του παρελθόντος από την οπτική του παρόντος. Η μουσική παράδοση ενός τόπου ή μιας κοινότητας, τα λαογραφικά της στοιχεία όπως η ενδυμασία, οι χοροί και τα έθιμα κατά τις διαβατήριες τελετές είναι ορισμένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Το πολιτισμικό κεφάλαιο μιας κοινότητας είναι η ενεργοποίηση της συλλογικής μνήμης και της πολιτισμικής κληρονομιάς σε σύνδεση του παρόντος με τα γεγονότα του παρελθόντος, μέσω πρακτικών εναρμόνισης και ελάφρυνση κοινωνικού διαστήματος, την παραγωγή γεγονότων πολιτισμού και τη συγκέντρωση δημιουργικών και καλλιτεχνικών κοινοτήτων. Τα πολιτιστικά και λαογραφικά στοιχεία μιας κοινότητας, όπως η μουσική, η ενδυμασία, οι χοροί, τα ήθη και τα έθιμα, αποτελούν σημεία πολιτισμικού κεφαλαίου.

Το συμβολικό κεφάλαιο μιας κοινότητας είναι η τοπική γνώση που εκφράζει τις συλλογικές αναπαραστάσεις, τα ρητορικά αποθέματα και τις πρακτικές, όπως αυτές διαχρονικά έχουν συσσωρευτεί και επεξεργαστεί για να κομίσουν συστήματα αξιών, κώδικες συμπεριφορών και συλλογικά νοήματα.

Το οικονομικό και φυσικό κεφάλαιο μιας κοινότητας που καταγράφεται ως οι υλικοί και απτοί πόροι, οικονομικές δομές και παραγωγικές δομές, ευεργεσίες.

Το συναισθηματικό κεφάλαιο μιας κοινότητας εκφράζεται με την συνειδητή αίσθηση των μελών της που συναρμόζεται με ένα σύνολο γνωστικών στοιχείων τα οποία αναφέρονται στην υποκειμενική εμπειρία και αποτίμηση των κοινωνικών σχέσεων και δεσμών.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο μιας κοινότητας περιγράφει τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις τέχνες και τις επαγγελματικές ειδικότητες που τα μέλη μιας κοινότητας συγκεντρώνουν. Σημαντικές προσωπικότητες και πολιτικά πρόσωπα μπορεί να επηρεάσουν τη φυσιογνωμία μιας περιοχής.

Το φυσικό κεφάλαιο μιας κοινότητας περιγράφει την αρμονική ένταξη των φυσικών πόρων στο ανθρώπινο περιβάλλον και όχι την εκμετάλλευσή τους.

3.2 Ορισμός κοινωνικής ενδυνάμωσης

Μέσω της κοινότητας προωθείται η ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών και η συμμετοχή των κατοίκων σε δράσεις αυτενέργειας και αυτοβοήθειας για την υποστήριξη προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης-αναγέννησης και κοινωνικής ένταξης (Καραγκούνης,2008). Η ενδυνάμωση σε ατομικό και κοινοτικό επίπεδο, ως αποτέλεσμα διαδικασιών, όπως η μάθηση στην κοινότητα, μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση συνθηκών αλλαγής. Η συμμετοχή και η κοινή δράση αποτελούν σημαντικές παραμέτρους για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η ενδυνάμωση της κοινότητας είναι η διαδικασία κατά την οποία τα άτομα της κοινότητας διεκδικούν τα μέσα εκείνα που τους επιτρέπουν να ανακτήσουν ή να αποκτήσουν τον έλεγχο όχι μόνο της ζωής τους αλλά και της δημοκρατικής και ενεργούς συμμετοχής στην ιδιωτική και τη δημόσια ζωή. Όταν η ατομική ενδυνάμωση συμβαίνει στη ζωή ενός ανθρώπου αρχίζει να πιστεύει ότι είναι ικανός να ασκεί μεγαλύτερο έλεγχο στη ζωή του, αντιλαμβανόμενος την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και αρχίζει να δρα για την βελτίωση της ζωής και του περιβάλλοντος του (Zimmerman & Pappaport,1988). Η ενδυνάμωση συνδέει όλα τα στοιχεία που έχουν ως στόχο την κοινωνική αλλαγή, όπως οι ικανότητες, οι δυνατότητες των μελών μιας κοινότητας, τα κοινωνικά δίκτυα και η κοινωνία. Όλα αυτά μαζί με την έρευνα και την παρέμβαση της ενδυνάμωσης, είναι αποτέλεσμα σύνδεσης της ποιότητας ζωής των ατόμων με το μακρο-κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον (Zimmerman,1995,σελ. 569).Για να μπορέσει να επιδράσει θετικά η ενεργοποίηση του ατόμου και της κοινότητας, όσον αφορά στη συμμετοχή ενασχόλησης με τα κοινά, φαίνεται να απαιτεί χρόνο και ιδιαίτερη προετοιμασία. Ένας φορέας, ένα κοινωνικός επιστήμονας, ένα κοινωνικό

δίκτυο, μπορεί να αναλάβει την ενδυνάμωση μιας κοινότητας και να δώσει ώθηση στο άτομο να συνειδητοποιήσει, το πώς μπορεί να δρα συλλογικά. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η ενδυνάμωση να παραπέμπει στην ενεργοποίηση γνώσεων και δυνάμεων που έχει μία κοινότητα, για να μπορέσει να λειτουργήσει σε θετική κατεύθυνση. Η όλη προσπάθεια συνίσταται σε μία απόπειρα να ελέγξει η κοινότητα το κοινωνικό-πολιτισμικό της περιβάλλον. Η ενδυνάμωση δίνει την ευκαιρία και την προοπτική στα κοινωνικά αποκλεισμένα και περιθωριοποιημένα άτομα, να έρθουν πιο κοντά σε μία κοινωνική ζωή, πιο ενεργή και πιο συμμετοχική (Ζαϊμάκης, 2011).

Ως όρος η «ενδυνάμωση» χρησιμοποιείται κυρίως στην αγγλοσαξωνική βιβλιογραφία. Η αρχική της ονομασία είναι η έννοια της «κριτικής συνειδητοποίησης». Ο P.Freire, επιχείρησε να διαμορφώσει μία θεωρία που θα βοηθούσε τις καταπιεσμένες ομάδες σε χώρες του τρίτου κόσμου να αλλάξουν στάση απέναντι στην κοινωνία και να βγούνε από την «κουλτούρα της σιωπής», την περιθωριοποίηση, την απομόνωση, με αποτέλεσμα να βελτιώσουν το επίπεδο επιβίωσης τους και τις συνθήκες ζωής τους. Σύμφωνα με τον P.Freire, η ενδυνάμωση ενεργεί σε συνδυασμό τη δράση με το στοχασμό, αλλά ξεχωριστά από μόνα τους δεν μπορούν να καταφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Αυτό θα πετύχει, μόνο αν η κριτική σκέψη και με τη δράση γίνουν ένα. Αν το δρώντα άτομα δεν καταλάβουν την πραγματικότητα δε θα μπορέσουν να αλλάξουν την κοινωνική πραγματικότητα μιας κοινότητας, και αυτό γιατί η δράση τους δεν θα έχει στόχο. Το υποκείμενο για να δράσει καλείται να εμβαθύνει περισσότερο στον στόχο του, μέσω των γνώσεων του, την αυτογνωσία του, η οποία δεν είναι μόνο σε ατομικό επίπεδο αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Είναι η «διαδικασία με την οποία τα άτομα όχι ως δέκτες, αλλά ως υποκείμενα, αποκτούν γνώση και επίγνωση τόσο της κοινωνικοπολιτισμικής πραγματικότητας, όσο και της ικανότητας τους να μεταμορφώνουν τον κόσμο» (Freire, 1977:61-63). Η κοινότητα που απειλείται από την απομόνωση, την καταπίεση, μέσω της ενδυνάμωσης, μπορούν να πετύχει το στόχο της, ο οποίος είναι να αλλάξει η εικόνα των ατόμων της και επίσης τα δρώντα υποκείμενα να προχωρήσουν το μετασχηματισμό της κοινωνίας. (Ζαϊμάκης, 2011).

Στα τέλη του '70 η έννοια της ενδυνάμωσης ορίζεται ως εξής: «μία οργανωμένη προσπάθεια των αποδυναμωμένων ομάδων να ενισχύσουν τον έλεγχο τους στους πόρους και τους ρυθμιστικούς θεσμούς» (Abbott, 1995:159). Για την επιπλέον ενεργό συμμετοχή των μελών της κοινότητας, στο να πάρουν αποφάσεις, προσδιορίζονται νέοι στόχοι. Η ενδυνάμωση από την μία πλευρά ταυτίζεται με τα καλύτερα αποτελέσματα διαχείρισης ανθρώπινων πόρων και από την άλλη με την αντιμετώπιση της φτώχειας, της καταπίεσης, του ρατσισμού, της περιθωριοποίησης. Άλλες φορές κάνει την παρουσία της σαν εξωτερικός παράγοντας, ο οποίος ενισχύει το σύνολο μιας κοινότητας, ή ακόμα και μεμονωμένα το άτομο.. Ο εξωτερικός παράγοντας μπορεί να είναι μία οργάνωση, μία εθελοντική ή ΜΚΟ, ένας κρατικός φορέας μέσω προγραμμάτων, ίσως και ένας σύλλογος. Αυτό που δίνεται σήμερα σημασία, είναι τα άτομα σου ζούνε σε περιοχές υποβαθμισμένες ή περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικοποίησης, να προβούν σε αλλαγές μέσα στην κοινότητάς τους. Αυτό μπορεί να πετυχαίνετε με δύο τρόπους. Είτε με βοήθεια «από μέσα» που σημαίνει

ότι τα ίδια τα άτομα της κοινότητας μέσω των γνώσεων τους, οι οποίες να καταγραφούν σε ένα σχέδιο οργανωμένο από τα μέλη της, με βάση τις τοπικές τους ιδιαιτερότητες, είτε από βοήθεια «από έξω» κρατικούς φορείς, την οποία θα την αξιοποιούν για να ένα πετυχημένο αποτέλεσμα (Ζαϊμάκης, 2011).

Τρεις είναι οι διαστάσεις της έννοιας της ενδυνάμωσης: 1) η ατομική ενδυνάμωση, που αφορά την ανάπτυξη της αίσθησης του εαυτού με θετικά και δυναμικά αποτελέσματα, 2) η διαπροσωπική ενδυνάμωση, η οποία αναφέρεται στην σύνδεση των γνώσεων και των ικανοτήτων για να κατανοηθούν σε βάθος οι κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις στο ήδη υπάρχον περιβάλλον και 3) η πολιτική ενδυνάμωση, όπου η κοινότητα μέσω των πηγών και στρατηγικών έχει την δυνατότητα να πετύχει τους προσωπικούς και συλλογικούς στόχους. (Lee,2001:51-53).

Σύμφωνα με τον Freire, η ενδυνάμωση έχει ως ισχυρό όπλο τον διάλογο. Θεωρεί ότι τα δρώντα υποκείμενα που είναι καταπιεσμένα, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο τις συζητήσεις, νιώθουν ενεργά, στο να έρχονται αντιμέτωπα με την κοινωνία, με τον τρόπο λειτουργίας της, καθώς και με τους στόχους της, με αποτέλεσμα να βάζουν τον εαυτό τους στην διαδικασία, να αντιληφθούν αν η κατάσταση την οποία βιώνουν και διεκδικούν τα όσα δικαιούνται, αν ευθύνονται για το τι συμβαίνει πραγματικά. (Lee, 2001).

3.3 Ορισμός κοινωνικής ταυτότητας

Ο Freud μέσω της ψυχαναλυτικής του προσέγγισης, ξεκινώντας από το άτομο και τον εσωτερικό του κόσμο, προσπαθεί να ερμηνεύσει το είδος της διάδρασης του *εαυτού* με τον άμεσο ή τον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο και την επίδραση αυτής της διάδρασης στη συγκρότηση του σύγχρονου πολιτισμού. Η θεωρία του Freud αποτελεί, σε ορισμένες της πλευρές, ένα είδος ψυχολογικής ανθρωπολογίας, που περιέχει δρόμους μέσα από τους οποίους μπορούμε να εντρυφήσουμε στον βαθύτερο εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου, όπου το *Αυτό* (Es), περιέχει τα κίνητρα, τα ένστικτα και τις βιολογικές ανάγκες του ατόμου και, από την άλλη, να δούμε την πλευρά το *Εγώ* (Ich) και το *Υπερεγώ* (UeberIch) στα οποία αναδύεται η ανάπτυξη του *Λόγου*, η συγκέντρωση και επεξεργασία της ανθρώπινης εμπειρίας, των αξιακών και αισθητικών προτύπων. Σύμφωνα με το Freud η υπαρκτική παρουσία του ανθρώπου συνδέει τους οντογενετικούς δεσμούς (μητέρα, πατέρας, καταγωγή) με τη διαδικασία ένταξης σε κοινωνικές οντότητες (οικογένεια, κοινότητα, ομάδα, κοινωνία). Σ' αυτήν την περίπτωση, αν και ο δρόμος είναι εξαιρετικά δύσβατος, η προσπάθεια αυτή θέλει να θεμελιώσει, όσο αυτό είναι δυνατό, την κοινωνική οντολογική υπόσταση του ανθρώπινου δεσμού, όχι μόνο πάνω στην εμπειρική παρατήρηση της κοινωνίας και των κοινωνικών φαινομένων, αλλά και από τη θέση που έχει η κοινωνικότητα στην καθ' αυτή ανθρώπινη οντότητα. Η αναζήτηση μας πέρα από τη θεωρία του Freud με κατεύθυνση τον φαινομενολογικό υπαρξισμό, στηρίζεται στο ενδιαφέρον να συνδέσουμε τη διαμόρφωση της ταυτότητας του *Εγώ*, ως *πραγματικό ενέργημα του Κοινωνικού Εαυτού*, πέρα από βιο-φυσιολογικούς παράγοντες, ή ακόμα ως

υποκατάστατο της αποτυχίας της ικανοποίησης των ανθρώπινων ενστίκτων. Η κοινωνικότητα και η κοινωνική σχέση, πέρα από την πεσιμιστική διάθεση της σύγχρονης κοινωνικής θεωρίας που συνδέει το άτομο με μια διαδικασία ακραίας εξατομίκευσης, στρέφεται σε ανθρώπινα συναισθήματα, όπως είναι η αγάπη, ως κάποια ασταθή μορφή επικοινωνίας που εξυπηρετεί απλά το κοινωνικό σύστημα (Χτούρης,2016). Σύμφωνα με τον Heidegger το άτομο διέπεται από την Δυό-τητα, η οποία είναι μία στάση ετοιμότητας, μία δύναμη και μία πλήρωση απέναντι σε μία σειρά από αισθήματα (όπως ο έρωτας, η αγάπη, η φιλία, η φροντίδα), που την ακολουθούν και την ολοκληρώνουν, χωρίς όμως να ταυτίζεται με αυτά. Αποτελεί τη βάση, πάνω στην οποία το Είναι ολοκληρώνει μία απάντηση στην αγωνία της συγκάλυψης και στον τρόπο του *Τίποτα*, δίνοντας την *ευκαιρία* για τη διάνοιξη του Εαυτού στον κόσμο και στη βίωση του κόσμου μέσα από μία αίσθηση περίβλεπτης εσωτερικής και εξωτερικής φύσης του *Είναι* (Χτούρης, 2016).

Για τον Χτούρη (2016), τρεις είναι οι διαστάσεις της Δυο-τητας είναι : α) δυότητα και έρωτας, β) η φιλία και η συνυπαρουσία μέσα από το νόημα της Δυό-τητας και γ) η μητρότητα πέρα από τον αλτρουισμό και τον εγωισμό. Μέσω από την έννοια του κοινωνικού εαυτού και την έννοια της Δυό-τητας αναδείχθηκαν οι περιπτώσεις αυτονομίας και αυθεντικότητας των ανθρώπινων δεσμών και των πολιτικών σχέσεων που απορρέουν από αυτές. Το άτομο διαμορφώνει τον κοινωνικό του εαυτό μέσω από την καθημερινότητα, τις κοινωνικές του σχέσεις και τη κοινωνική του ενσωμάτωση, μέσω κεφαλαίων (κοινωνικό, πολιτισμικό, ανθρώπινο και οικονομικό) και κοινωνικών δικτύων.

Σύμφωνα με τον Habermas το άτομο βιώνει τον κοινωνικό, πολιτισμικό βίοκοσμο ως την προσωπικότητα του, η οποία κυριαρχεί μέσω του πολιτισμού και την κοινωνία. Η δομή των σχέσεων του ατόμου είναι συμβολική και επικοινωνιακά διαδραστική. Η αναπαραγωγή του βίοκοσμου του ατόμου συντελείται σε κύκλους στους οποίους παράγονται οι συνθήκες της κοινωνικής ολοκλήρωσης και οι απαντήσεις του προς το εξωτερικό περιβάλλον. (Χτούρης,2017:23). Η συγκρότηση της προσωπικότητας ενός ατόμου σε συνδυασμό με την ενσώματη πολιτισμική του ταυτότητα και την ενσωμάτωση στην κοινωνία και την κοινωνική πραγματικότητα, συγκροτεί τον βίοκοσμο του ατόμου. Το πώς δηλαδή το άτομο αντιλαμβάνεται την κοινωνική πραγματικότητα της κοινωνίας (Χτούρης,2016).

Η ταυτότητα δημιουργείται μέσω της αλληλεπίδρασης με άλλα άτομα. Το άτομο για να διαμορφώσει τη συμπεριφορά του και την ταυτότητα του, επηρεάζεται από την κοινωνική του ζωή και από τις ενέργειες των άλλων ατόμων, με αποτέλεσμα να προβαίνει στη διαμόρφωση της ταυτότητας του, μέσω της συμβολικής αλληλεπίδρασης. Ο κύριος θεμελιωτής της συμβολικής αλληλεπίδρασης είναι ο George Mead, ο οποίος, μέσα από ένα κοινωνικό και ψυχολογικό σύστημα, θέλησε να αναδείξει το πρόβλημα της ταυτότητας. Αυτό το πέτυχε, εξετάζοντας την ανθρώπινη συμπεριφορά ατόμων σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις. Η ταυτότητα δεν είναι κληρονομικό χάρισμα, αλλά διαμορφώνεται και εξελίσσεται μέσα από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ατόμων που αφορά την επικοινωνία.

Η ταυτότητα διακρίνεται σε συνειδητή και μη συνειδητή. Η πρώτη επιτυγχάνεται με τις γνωστικές επιδόσεις του ατόμου, ενώ η δεύτερη αφορά συμπεριφορές που υιοθετήθηκαν από το άτομο ασυνείδητα. Επομένως, η ταυτότητα χωρίζεται, κατά τον George Mead, στο «me» και στο «I». Το κάθε άτομο διαμορφώνει το δικό του «me», δηλαδή την ταυτότητά του, η οποία είναι συνειδητή. Το «I» αναφέρεται στις αντιδράσεις του ατόμου στις δραστηριότητες των άλλων. Το «me» και το «I» αποτελούν την ταυτότητα του ατόμου, η οποία εκφράζεται με διάφορα σύμβολα αλλά κυρίως με τη χρήση της γλώσσας.

Ο E. Goffman (2001), ερευνά τον όρο της ταυτότητας μέσα από την κοινωνική προκατάληψη, πως την αντιμετωπίζουν τα άτομα. Θεωρεί ότι το κοινωνικό status των ατόμων θα διαμορφώσει και θα καθορίσει την ανθρώπινη συμπεριφορά μέσα στην κοινότητα. Η ταυτότητα χωρίζεται σε δυο έννοιες: την προβολική και την πραγματική κοινωνική ταυτότητα. Η προβολική ταυτότητα, αφορά τις προσδοκίες των ατόμων, ενώ η πραγματική κοινωνική ταυτότητα σχετίζεται με τις ιδιότητες του ατόμου, οι οποίες είναι ουσιαστικές, πραγματικές και φανερές. Τέλος δίνει ακόμα μία ερμηνεία της προσωπικής ταυτότητας, η οποία γίνεται λόγος για την μοναδικότητα του ατόμου και της κοινωνικής ταυτότητας, που αφορά τα κοινωνικά σύμβολα. Αυτό δείχνει ότι το κοινωνικό περιβάλλον είναι αυτό που διαμορφώνει την προσωπική και την κοινωνική ταυτότητα.

Η Ellemers και οι συνεργάτες της (2002) χρησιμοποιώντας τη Θεωρία της Κοινωνικής Ταυτότητας (ΘΚΤ) και τη Θεωρία της Αυτο-κατηγοριοποίησης (ΘΑΚ) εστιάζουν στις διαφορετικές συνθήκες κάτω από τις οποίες θέματα που αφορούν τον εαυτό και την ταυτότητα επηρεάζονται από τις ομάδες στις οποίες ανήκουν τα άτομα.

Παρακάτω θα αναπτυχθούν τρεις βασικές αρχές που εστιάζονται στον κοινωνικό εαυτό και την κοινωνική ταυτότητα.

α) Πρώτη βασική αρχή: Ο Προσωπικός έναντι του Συλλογικού Εαυτού

Σε αυτήν την αρχή, ο προσωπικός εαυτός και η προσωπική ταυτότητα ενός ατόμου, συμβάλλουν στον ορισμό της κοινωνικής συμπεριφοράς, ανεξάρτητα, από το δείγμα προς εξέταση ήταν, οι διαδικασίες στην ομάδα ή οι διομαδικές σχέσεις. Για παράδειγμα, η συνοχή της ομάδας έχει θεωρηθεί ότι οφείλεται στους διαπροσωπικούς δεσμούς μεταξύ των μελών της, και η τάση προσέγγισης ή απομάκρυνσης ενός ατόμου προς ή από μια ομάδα έχει αποδοθεί στην ωφελιμότητα ή μη της ιδιότητας του μέλους για το άτομο. Στον δυτικό κόσμο, μέσα από τις θεωρίες και τις έρευνες που διεξάγονται, οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται ως πολιτισμικά πλαίσια με έντονη έμφαση στην προσωπική ταυτότητα, και τα προσωπικά κατορθώματα των μελών της, δηλαδή στον ατομικισμό. Επίσης υπάρχουν έρευνες, οι οποίες τα αποτελέσματα τους δείχνουν το πόσο δυνατή επιρροή έχει η κοινωνική ταυτότητα των ατόμων, πάνω στις αντιλήψεις, στα συναισθήματα και τις συμπεριφορές τους. Ένα χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι, μέλη αθλητικών ομάδων, όταν βρίσκονται στη θέση να απολογηθούν για την ήττα της ομάδας τους, ή ακτιβιστές, οι οποίοι θέτουν σε κίνδυνο τον εαυτό τους μέσα

από συνεχούς αγώνες, οι οποίοι να μην έχουν αντίκτυπο στην προσωπική τους ζωή. Προσπίζοντας τα δικαιώματα των μελών της ομάδας, και κατ' επέκταση το συλλογικό τους εαυτό, δείχνει ότι μάλλον ο συλλογικός εαυτός εξυπηρετεί και προάγει τον προσωπικό εαυτό. Υπάρχουν δηλαδή καταστάσεις όπου ο συλλογικός εαυτός και η κοινωνική ταυτότητα καθοδηγούν τις αντιληπτικές (γνωστικές), συναισθηματικές και συμπεριφορικές αποκρίσεις/αντιδράσεις των ατόμων. Αλλά, αντί να προσπαθούν να δείξουν αν είναι πιο σημαντικός ο προσωπικός ή ο συλλογικός εαυτός, οι Ellemers et al. (2002) θεωρούν πιο σημαντικό να εντοπίσουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες προέχει ο προσωπικός έναντι του συλλογικού εαυτού και το αντίστροφο (δηλ. προέχει ο συλλογικός έναντι του προσωπικού εαυτού) και με τι αποτέλεσμα. Σε αυτό τους το εγχείρημα, χρησιμοποίησαν την ευρύτερη προσέγγιση της κοινωνικής ταυτότητας, που περιλαμβάνει τόσο τη Θεωρία της Κοινωνικής Ταυτότητας όσο και τη Θεωρία της Αυτό-κατηγοριοποίησης.

Δεύτερη βασική αρχή είναι η κοινωνική ταυτότητα και η δέσμευση προς (ταύτιση με) την ομάδα.

Σύμφωνα με την θεωρία της αυτό-κατηγοριοποίησης, η αντίληψη του εαυτού εμπριέχεται τόσο σε συλλογικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο και επιδιώκεται να κατακτηθεί ή να συντηρηθεί από μία θετική πλευρά, όπου οι διεργασίες που συνδέονται με τη θετική απόκτηση της αυτοαντίληψης, είτε ομαδικά είτε ατομικά, είναι συσχετιζόμενες με τη διαφοροποίηση των πρώτων να πραγματοποιούνται, να επικεντρώνονται στις ατομικές ιδιότητες ένταξης στην κοινωνική ομάδα και των δεύτερων να εστιάζουν στις σχέσεις δύο ή περισσότερων ατόμων.

Όμως, ενώ ο προσωπικός εαυτός ορίζεται ως μια ενιαία και αδιάλειπτη (συνεχής) επίγνωση του ποιος είναι κάποιος, αναφορικά με τα προσωπικά του χαρακτηριστικά έναντι των χαρακτηριστικών άλλων ατόμων, ο συλλογικός εαυτός έχει τόσες διακυμάνσεις όσες και οι ομάδες στις οποίες ανήκουμε. Ανήκουμε σε σημαντικές και ξεκάθαρες ομάδες (π.χ. φοιτητές ψυχολογίας), αλλά και σε πιο αφηρημένες και πιθανόν αμφίσημες ομάδες (π.χ. πολίτες της Ε.Ε.). Επομένως, ο συλλογικός εαυτός μπορεί να συνεισφέρει θετικά ή αρνητικά στην αυτοαντίληψη, ανάλογα με την ομάδα (κοινωνική ταυτότητα) που θα είναι ευκρινής στο δεδομένο, πλαίσιο τη δεδομένη χρονική στιγμή. Τα χαρακτηριστικά λοιπόν της εκάστοτε ομάδας επηρεάζουν το συλλογικό εαυτό, άλλοτε θετικά και άλλοτε αρνητικά, αλλά αυτό πιθανόν να διαφέρει από άτομο σε άτομο μέσα στην ίδια ομάδα, κάτι που εξαρτάται από το κατά πόσο θεωρεί ο καθένας τον εαυτό του υπό τους όρους της υπαγωγής του στην εκάστοτε ομάδα, δηλ. από το πόσο ισχυρούς δεσμούς νιώθει να έχει με την ομάδα, δηλ. από τη δέσμευσή του προς ή την ταύτισή του με την ομάδα. Έτσι εξηγείτε το γεγονός ότι κάποιοι άνθρωποι επιδεικνύουν ισχυρή δέσμευση και δεν εγκαταλείπουν μια ομάδα ή και αγωνίζονται για μια ομάδα που προφανώς τους προσδίδει αρνητική κοινωνική ταυτότητα.

Οι Ellemers et al. (2002) υποστηρίζουν ότι ο βαθμός δέσμευσης ή και ταύτισης με μια ομάδα καθορίζει το πώς τα χαρακτηριστικά, οι νόρμες και η τύχη και η πορεία μιας ομάδας θα επηρεάσουν τις αντιληπτικές (γνωστικές), συναισθηματικές και

συμπεριφορικές αποκρίσεις και αντιδράσεις των ατόμων που ανήκουν σ' αυτή την ομάδα.

Τέλος η τρίτη βασική αρχή είναι η σημασία του κοινωνικού πλαισίου. Σύμφωνα με τα παραπάνω η κοινωνική ταυτότητα που προέρχεται από την συμμετοχή μας σε μια ομάδα, δεν είναι αμιγώς θετική ή αρνητική, αλλά εξαρτάται τόσο από την έξω ομάδα σύγκρισης όσο και από τη διάσταση σύγκρισης, δηλαδή εξαρτάται από το κοινωνικό πλαίσιο. Το κοινωνικό πλαίσιο χωρίζεται σε δύο κατηγορίες: α) αφορά τις πληροφορίες που σχετίζονται με την θέση που κατέχει ένα άτομο στην ομάδα. Αυτό σημαίνει αν η θέση του είναι υψηλή, το διακατέχει το αίσθημα ασφάλειας και της ανωτερότητας, ενώ αν είναι χαμηλή, θεωρείται απειλή για τον προσωπικό του εαυτό. Το ίδιο ισχύει και για τη σχετική θέση μιας ομάδας, δηλαδή αν είναι υψηλή παρέχει αίσθηση ασφάλειας ή και ανωτερότητας, και αν είναι χαμηλή αποτελεί απειλή για το συλλογικό εαυτό. β) το κοινωνικό πλαίσιο αποτελεί μια κοινωνική πραγματικότητα που είτε διευκολύνει είτε εμποδίζει τις προσπάθειες αντιμετώπισης (στρατηγικές διαχείρισης ταυτότητας) των παραπάνω απειλών. Όπως έχουμε ήδη πει, η διαπερατότητα, η σταθερότητα και η νομιμότητα (κοινωνικό-δομικές μεταβλητές) αποτελούν παράγοντες του κοινωνικού πλαισίου που καθορίζουν τις στρατηγικές έναντι της απειλής προς την κοινωνική ταυτότητα. Συμπερασματικά, το κοινωνικό πλαίσιο αποτελεί τόσο πηγή απειλής για την ταυτότητα, όσο και πηγή άντλησης δυνατικών στρατηγικών διαχείρισης της ταυτότητας.

3.4 Ορισμός κοινωνικού στίγματος

Η έννοια στίγμα στην αρχαία ελληνική γλώσσα αν την εξετάσουμε θα δούμε ότι προέρχεται από την λέξη στίζω, η οποία σημαίνει σκαλίζω, χαράσσω, κάνοντας αναφορά σε ένα σημάδι του δέρματος. Οι αρχαίοι Έλληνες, για να δείξουν ότι ο ένα άτομο βρίσκεται με μειωτική κοινωνική θέση, όπως, σκλάβος, εγκληματίας ή προδότης, συνήθιζαν να χαράσσουν στο σώμα του σημάδια, χωρίς τη θέληση του. Πλέον το άτομο είναι στιγματισμένο. Ο στιγματισμός έδινε στο άτομο χαρακτηριστικά παραμορφωμένα, με αποτέλεσμα να μην έχει το δικαίωμα, να συνευρίσκεται με άλλα άτομα. Αυτό έχει ως συνέπεια τα στίγματα που βρίσκονταν σε σώμα, τα άτομα να νιώθουν από τους άλλους συνανθρώπους του, έναν αρνητισμό, μία προκατάληψη. Αυτομάτως αυτό, τους υπενθύμιζε την κατώτερη θέση που κατέχουν στην κοινωνία.

Στη σημερινή εποχή, το στίγμα αποκαλείται ως κοινωνικό, για το λόγο, ότι η κοινωνία αντιμετωπίζει το άτομο τόσο για τα προσωπικά του χαρακτηριστικά, όσο και για τις ατομικές του πεποιθήσεις, τα οποία είναι αντίθετα στις πολιτισμικές νόρμες. Συνεπώς, το στίγμα δίνει μεγαλύτερη έμφαση στα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ατόμου, και όχι στα εμφανή του σημάδια του σώματος, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω στην αρχαία Ελλάδα. Το άτομο έχει ανεπιθύμητες ιδιότητες, οι οποίες παρεκκλίνουν από το «φυσιολογικό» κοινωνικό πρότυπο, τα χαρακτηριστικά του και οι συμπεριφορές του, αρχίζουν να ενεργοποιούν την αίσθηση της προκατάληψης και των στερεοτύπων του. Αυτά όλα έχουν ως αποτέλεσμα να είναι εις βάρος του.

Ο θεμελιωτής της θεωρίας του κοινωνικού στίγματος, E. Goffman, ορίζει «το στίγμα ως ένα αρνητικό χαρακτηριστικό, μία ανεπιθύμητη διαφορετικότητα από τις προσδοκίες που τρέφει κάποιος από ένα άτομο». Το στιγματισμένο άτομο αποκλίνει δηλαδή από τις προσδοκίες της κοινωνίας, φυσικές και σταθερές. Και συνεχίζει, οριοθετώντας το στίγμα ανάμεσα στη προβολική κοινωνική ταυτότητα και πραγματική κοινωνική ταυτότητα. Η προβολική κοινωνική ταυτότητα αφορά τις εν δυνάμει προσδοκίες για ένα άτομο. Αντίθετα, η πραγματική κοινωνική ταυτότητα αναφέρεται στα χαρακτηριστικά που πραγματικά έχει ένα άτομο. Επομένως, όταν το άτομο δεν καθίσταται ικανό να ανταποκριθεί στο ρόλο ή στους ρόλους που του έχουν παραχωρηθεί από την κοινωνία και χαρακτηρίζεται από ιδιότητες που είναι αντίθετες σε κάποιο κοινωνικό πρότυπο, και δεν ανταποκρίνεται στις ισχύουσες κοινωνικές προσδοκίες, τότε θεωρείται «παρεκκλίνον» και στιγματισμένο.

Ο E. Goffman δίνει δύο έννοιες κοινωνικού στίγματος: το αντιλαμβανόμενο και το αυτοστίγμα. Το αντιλαμβανόμενο, είναι το κοινωνικό στίγμα, το οποίο περιγράφει τις ευρύτερες κοινωνικές πεποιθήσεις για τις προκαταλήψεις και των διακρίσεων που θεωρούνται ότι ισχύουν μέσα σε μία κοινωνία. Το αυτοστίγμα ορίζεται, όταν τα μέλη της στιγματισμένης ομάδας τείνουν να εσωτερικεύσουν τις αρνητικές κρίσεις της κοινωνίας, προς αυτές με επιβλαβείς συνέπειες στην εικόνα και την κοινωνική ταυτότητα (Ζήση,2019).

Σύμφωνα με τον E.Goffman το στίγμα μπορούμε να το εξετάσουμε μέσα από δύο προσεγγίσεις: την κοινωνιογνωστική και την κοινωνιολογική προσέγγιση. Για την κοινωνιογνωστική προσέγγιση, το κοινωνικό στίγμα είναι μία γνωστική εμπειρία, ένα υποκειμενικό βίωμα. Το άτομο οδηγείται, κατατάσσεται σε μία κατηγοριοποίηση και ταξινόμηση πραγμάτων του κοινωνικού κόσμου και παράγει ιδιότητες είτε αυτές είναι επιθυμητές είτε όχι. Παράγεται και κατασκευάζεται μέσα στο χώρο της ιστορίας ως μία διαφορά, ως μια ετερότητα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται μια κοινωνική –πολιτισμική κατασκευή της διαφοράς. Η ιδεολογική ταξινόμηση διαχωρίζει τα άτομα και τις ομάδες και βάση των αυθαίρετων αντιληπτών διαφορών και χαρακτήρων, εμφανίζονται ως φυσικές και αντικειμενικές. Ένα άλλο βασικό σημείο είναι, η στερεοτυποποίηση και η ψυχολογική ουσιοποίηση, μέσω των οποίων, οι ομάδες που έχουν διαχωριστεί, τους αποδίδουν μερικά χαρακτηριστικά ή ιδιότητες, τους αποδεικνύουν κοινωνικά στερεότυπα ή αντιλήψεις και μία ουσία, η οποία είναι αμετάβλητη, σταθερή και ακίνητη με αποτέλεσμα να συγκεντρώνει αρνητικά χαρακτηριστικά. Τελευταίο βασικό σημείο της κοινωνιογνωστικής προσέγγισης είναι η απώλεια της κοινωνικής θέσης.

Η κοινωνιολογική προσέγγιση με βάση το βιβλίο του Bourdieu «Ανδρική κυριαρχία», είναι ο τρόπος με τον οποίο το κοινωνικό στίγμα είναι ένα όχημα της ιδεολογικής επιβολής, που πετυχαίνει την αναπαραγωγή κοινωνικών ανισοτήτων.

Συμπερασματικά, πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό που προέρχεται είτε από τη φύση του ατόμου είτε από τη συμπεριφορά του, το οποίο αντιβαίνει τους ρυθμιστικούς κανόνες και τα πρότυπα της εκάστοτε κοινωνικής δομής. Η εμφάνιση του στίγματος σε

μία κοινωνία πραγματοποιείται όταν εντοπίζονται τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά-στάδια. Στο πρώτο στάδιο εντοπίζονται και προσδιορίζονται οι κοινωνικές διαφορές και αποκλίσεις. Κατά το δεύτερο συνδέονται οι διαφορές μεταξύ των ανθρώπων με αρνητικές και ανεπιθύμητες συμπεριφορές. Δημιουργείται δηλαδή μία ετικέτα, ή διαφορετικά, ένα στερεότυπο. Στο επόμενο στάδιο γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα σε «εμάς» και τους «άλλους». Με άλλα λόγια αποστασιοποιείται το «εμείς», η ομάδα, από τους «άλλους», την έξω-ομάδα. Στο τελευταίο στάδιο τα στιγματισμένα άτομα βιώνουν την κοινωνική υποβάθμιση και ποικίλες διακρίσεις, οι οποίες οδηγούν με τη σειρά τους σε αρνητικές συμπεριφορές. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι ο όρος στίγμα εμφανίζεται σε εκείνα τα κοινωνικά περιβάλλοντα, όπου συνυπάρχουν, αλληλεπιδρούν και εκδηλώνονται ταυτόχρονα η προκατάληψη, τα στερεότυπα, η διάκριση και η απώλεια του κοινωνικού status. Το κοινωνικό στίγμα αναφέρεται σε ένα αρνητικό χαρακτηριστικό το οποίο αποκλίνει από έναν κοινωνικό κανόνα και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στα πλαίσια της επικοινωνίας και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης (Ζήση,2019).

3.5 Η θεωρία στερεοτύπων και των προκαταλήψεων

Η έννοια της προκατάληψης έχει απασχολήσει τους κοινωνικούς ψυχολόγους, οι οποίοι προσπαθούν να αποδώσουν διάφορους ορισμούς για αυτό το φαινόμενο. Οι προκαταλήψεις εκδηλώνονται από άτομα σε άλλα άτομα ή κοινωνικές ομάδες, καθώς θεωρούν ότι αυτά θα επηρεάσουν ή θα καταστρέψουν κάποια σημαντική αξία.

Κατά τον A. Giddens, «η προκατάληψη αναφέρεται σε γνώμες ή στάσεις που έχουν τα μέλη μιας ομάδας για τα μέλη μιας άλλης. Οι απόψεις που έχουν εκ των προτέρων σχηματίσει οι προκατειλημμένοι άνθρωποι βασίζονται συνήθως σε φήμες μάλλον παρά σε αποδείξεις και δεν μεταβάλλονται εύκολα, ακόμα και αν έρθουν αντιμέτωπες με νέες πληροφορίες». Η προκατάληψη αναφέρεται σε αντιλήψεις ατόμων, οι οποίες στηρίζονται σε υποθέσεις και σε εντυπώσεις που επικρατούν σε άλλα άτομα, που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και όχι στη θέση του ατόμου που κατέχει σε μία ομάδα, που μπορεί να είναι κοινωνική, οικονομική, θρησκευτική, πολιτική ή και πολιτισμική. Οι αντιλήψεις αυτές των μελών, πολλές φορές δύναται να μην μετατραπούν σε πράξη. Όταν όμως αυτό γίνει πράξη, γίνεται αναφορά για μία δύσκολη και διαφορετική μεταχείριση. Η στάση μίας άλλης ομάδας, την καθιστά πραγματική συμπεριφορά. Αυτό σημαίνει ότι, η ομάδα πράττει δυσμενείς πρακτικές, υιοθετεί εχθρικές συμπεριφορές και επιθετικές στάσεις απέναντι στην άλλη ομάδα. Αποτέλεσμα αυτών των πρακτικών είναι τα μέλη μιας ομάδας να βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο και να λιγοστεύουν οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες τους.

Πολλές και διάφορες θεωρίες προσπάθησαν να ξεκαθαρίσουν την έννοια της προκατάληψης, είτε μόνο σε ένα άτομο ή σε όλα τα μέλη μιας ομάδας. Μια από αυτές τις θεωρίες πιστεύει ότι η προσωπικότητα του ατόμου παίζει σημαντικό και πρωταρχικό ρόλο στην προκατάληψη. Με βάση όμως της θεωρίας της κοινωνικής μάθησης, η προκατάληψη υφίσταται μέσα από τις αλληλεπιδράσεις των ατόμων με τα

υπόλοιπα μέλη της οικογένειας τους, ενώ η θεωρητική προσέγγιση αναφέρει ότι οι κοινωνικές και πολιτισμικές επιδράσεις είναι αίτιο που δέχεται το άτομο την έννοια της προκατάληψης. Αποτέλεσμα και των τριών θεωριών είναι, ότι είτε το άτομο δέχεται επιρροή από την προσωπικότητα του, είτε από εξωτερικούς παράγοντες, που συμβάλλουν στα αρνητικά συναισθήματα που νιώθουν για μέλη μιας άλλης ομάδας. Τέλος, ο ρόλος της προσωπικότητας, της οικογένειας και του ευρύτερου κοινωνικού, πολιτισμικού, οικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος είναι καθοριστικός για την υιοθέτηση και διαμόρφωση των προκαταληπτικών συμπεριφορών (Giddens, 2002)

Σύμφωνα με την ανάλυση του Γκότοβου, το επίπεδο της κοινωνικής θέσης εξαρτάται από την ιεραρχική δομή της κοινωνίας, δηλαδή σε ποια θέση βρίσκονται τα άτομα μέσα στην κοινωνία, είτε υψηλή, είτε κατώτερη. Λόγω της ιεραρχικής δομής, μεταξύ αυτών των δύο κατηγοριών υπάρχει μία σύγκρουση. Τα άτομα με αίσθημα υψηλής κυριαρχίας, θεωρούν ότι διαφέρουν, με αποτέλεσμα να μην υπολογίζουν τις γνώμες των κατώτερων και να θέτουν εμπόδια για την ανάδειξη τους σε υψηλότερες θέσεις. Από την άλλη, τα άτομα με κατώτερη ιεραρχία έχουν και αυτά αρνητική άποψη προς τους ανωτέρους, η οποία αποτελεί μία έμμεση αμφισβήτηση της νομιμοποίησης με συνέπεια να τους δίνει την αίσθηση, ότι η προσπάθεια τους για την μεταβολή της κοινωνικής τους θέσης προς τα ανώτερα στρώματα έχει αποτέλεσμα και να τους δικαιώνει. Συνεπώς, η διαχωριστική γραμμή όλο και περισσότερο ενισχύεται.

Το ίδιο συμβαίνει και στην πρόσβαση για τους κοινωνικούς πόρους. Ο ανταγωνισμός των πόρων, εξακολουθεί να υπάρχει και στα επίπεδα πολιτικής εκπροσώπησης, της διοίκησης, των μέσων μαζικής επικοινωνίας και της επιστήμης. Σε κοινωνίες που δημιουργούνται προκαταλήψεις, πολλές φορές παρόλο που υπάρχουν, δημιουργηθούν νέες, λόγω του ανταγωνισμού των διάφορων κοινωνικών κατηγοριών, της άνιση μεταχείρισης και της άνιση κατανομής των πόρων. Το επίπεδο σύγκρισης αναφέρεται στα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της επιτυχίας του ατόμου και τον προσδιορισμό των προσδοκιών του σε σχέση με τους άλλους. Όταν το επίπεδο σύγκρισης είναι διαφορετικό μεταξύ των ομάδων, η ομάδα που δέχεται για τον εαυτό της το χαμηλότερο επίπεδο σύγκρισης δεν εκφράζει δημόσια τη διαφωνία της για την άλλη ομάδα, η οποία με την ίδια προσπάθεια απολαμβάνει καλύτερα αποτελέσματα. Στις περιπτώσεις που το επίπεδο σύγκρισης είναι ενιαίο, η διαφοροποίηση του αποτελέσματος ενισχύει την αρνητική προδιάθεση της μιας ομάδας απέναντι στην άλλη.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με έρευνες της Κοινωνικής Ψυχολογίας, τους κοινωνιολόγους, και της ψυχολόγους, η προσωπικότητα του ατόμου είναι άμεσα συνδεδεμένη με την προκατάληψη καθώς και οι απογοητεύσεις μιας κοινωνικής ομάδας. Οι ευθύνες που καταρρίπτονται σε ένα αδύναμο άτομο ή μία ομάδα, δίνοντας τον ρόλο του αποδιοπομπαίου τράγου, οδηγούν το άτομο ή την ομάδα στην προκατάληψη. Επίσης, το άτομο έχει την αίσθηση της προκατάληψης, μέσω της απόψεων, των στάσεων και των πεποιθήσεων του, όταν αυτές δεν είναι σύμφωνες.

Η προκατάληψη λειτουργεί κυρίως με τη χρήση της στερεοτυπικής σκέψης, μιας σκέψης δηλαδή που στηρίζεται σε πάγιες και ανελαστικές κατηγορίες. Σύμφωνα με τον Giddens, «Η δημιουργία στερεοτύπων συνδέεται συχνά με το ψυχολογικό μηχανισμό της μετατόπισης όπου τα συναισθήματα της εχθρότητας ή του θυμού κατευθύνονται εναντίον αντικειμένων τα οποία δεν είναι πραγματικοί πρόξενοί τους». Τα άτομα εκδηλώνουν τον ανταγωνισμό τους σε άλλα, με αποτέλεσμα να τους αποδίδουν ευθύνες για καταστάσεις, στις οποίες δεν έχουν άμεση σχέση. Το κάθε άτομο μέσα από το κοινωνικό του περιβάλλον, εκφράζει απόψεις, δημιουργεί εντυπώσεις, με τις οποίες έχει την δυνατότητα να αντιλαμβάνεται ερεθίσματα, που δέχεται, αλλά και να διαμορφώσει απόψεις, συμπεριφορές και στάσεις απέναντι σε αυτά. Μέσω αυτής της διαδικασίας των εντυπώσεων το άτομο, διαμορφώνει μία εικόνα, και μέσω αυτής καταλήγει σε συμπεράσματα. Τα παραπάνω ερεθίσματα, το άτομο τα κατατάσσει σε κατηγορίες. Η διαδικασία οργάνωσης ερεθισμάτων σε κατηγορίες, ονομάζεται κατηγοριοποίηση. Συνεπώς, μέσω της κατηγοριοποίησης, το άτομο αντιλαμβάνεται και δέχεται μεγάλο αριθμό πληροφοριών και αναγνωρίζει αμέσως που ανήκει κάποιο ερέθισμα με αποτέλεσμα να προσδιορίζει τη στάση, τη συμπεριφορά που θα τηρήσει απέναντι σε αυτό. Η κατηγοριοποίηση ωθεί το άτομο σε ομάδες, ενώ ταυτόχρονα και παράλληλα δημιουργεί «ξένες» προς αυτό ομάδες, που βοηθούν στον αυτοπροσδιορισμό του ίδιου του ατόμου και της ομάδας. Η κοινωνική κατηγοριοποίηση βοηθάει το άτομο στην κατανόηση του κοινωνικού του περιγύρου, επηρεάζει όμως τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται και αντιμετωπίζει τις διάφορες ομάδες. Έτσι η γενίκευση, που παρατηρείται στην κατηγοριοποίηση, μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες όσον αφορά στην αντίληψη και αντιμετώπιση μίας ομάδας ανθρώπων.

Στερεότυπο, σύμφωνα με τους Stroebe και Insko, χαρακτηρίζεται «ένα σύνολο πεποιθήσεων που αφορούν τα προσωπικά χαρακτηριστικά μίας ομάδας ανθρώπων»(Χαντζή, 2000). Επιπλέον ο Παπαδόπουλος ορίζει το στερεότυπο ως μία «άκαμπτη κρίση για κάποιο πρόσωπο, πράγμα ή γεγονός» και το διακρίνει σε ετεροστερεότυπο και αυτοστερεότυπο. Το αυτοστερεότυπο αποτελεί λανθασμένη γνώμη, που έχει κάποιο άτομο για τον εαυτό του και συνήθως είναι θετικό. Αντίθετα, το ετεροστερεότυπο αποτελεί λανθασμένη γνώμη, που σχηματίζει το άτομο για τους άλλους και είναι συνήθως αρνητικό. Τα στερεότυπα επομένως εκφράζουν τις πεποιθήσεις και τα συναισθήματα, που έχει ένα άτομο απέναντι στον εαυτό του ή απέναντι στο περιβάλλον του. Όταν οι πεποιθήσεις αυτές και τα συναισθήματα, τα οποία εκφράζονται μέσω των στερεοτύπων, είναι κοινά σε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων, τότε εμφανίζονται τα κοινωνικά στερεότυπα. Ο Stallybrass υποστηρίζει ότι ένα κοινωνικό στερεότυπο είναι «μία υπέρ- απλουστευμένη νοερή εικόνα (συνήθως) κάποιας κατηγορίας προσώπων, θεσμών ή γεγονότων, η οποία είναι κοινή ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά της σε πολλούς ανθρώπους. Οι κατηγορίες μπορεί να είναι ευρείες ή περιορισμένες»(Tajfel, 1996:113). Ένα στερεότυπο επομένως μετατρέπεται σε κοινωνικό μόνον, όταν είναι κοινό σε ένα μεγάλο αριθμό ατόμων.

3.6 Ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά (2011), στην Ελλάδα η κοινότητα των Ρομά έχει διαπιστωθεί ότι βρίσκεται στο κοινωνικό περιθώριο με πρωταρχικό στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού τους. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2009), αναφέρει ότι υφίσταται σημαντική απόκλιση μεταξύ των πολιτικών παρεμβάσεων και την ουσιαστική πράξη των μέτρων στην κοινότητα Ρομα, με απώτερο σκοπό τα παραπάνω προβλήματα να εξακολουθούν να υπάρχουν.

Όπως σημειώνεται στο Πλαίσιο της ΕΕ για τις «Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», παρά τις προσπάθειες σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για την προαγωγή της ένταξης των Ρομά, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν βαθιά φτώχεια, έντονο κοινωνικό αποκλεισμό, φραγμούς στην άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων και διακρίσεις, πράγμα που σημαίνει συχνά περιορισμένη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, απασχόληση και υπηρεσίες, χαμηλά επίπεδα εισοδήματος, υποβαθμισμένες συνθήκες στέγασης, κακή υγεία και μικρότερο προσδόκιμο ζωής.

Ο Χωριανόπουλος (2013), αναφέρει ότι η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού χωρίζεται σε δύο πεδία ανάλυσης: *«Το πρώτο ασχολείται με τις δυναμικές διαδικασίες μέσω των οποίων συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες συμβολοποιούνται ως διαφορετικοί από το κυρίαρχο πρότυπο κοινωνικής συμπεριφοράς. Η δεύτερη αναλυτική κατηγορία ασχολείται με τις αιτίες και τις επιπτώσεις των απτών ανισοτήτων και βρίσκεται πιο κοντά στον καθημερινό διάλογο για τις πολιτικές αντιμετώπισής τους».*

Η καταπολέμηση της φτώχειας που στηρίζεται στις εισοδηματικές ανισότητες και η μελέτη των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσονται από τις πολιτισμικές στερήσεις οδηγούν στην έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού (Atkinson and Davoudi (2000).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός ως έννοια και συνθήκη που απαιτεί κοινωνικές πολιτικές αντιμετώπισης συγκροτήθηκε *«σταδιακά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 μέσα από την προσπάθεια θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) να προσδιορίσουν πολιτικές αντιμετώπισης εμμενουσών μορφών κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων. Σύμφωνα με τους Ευρωπαίους εμπειρογνώμονες που ανέπτυξαν την έννοια, ο κοινωνικός αποκλεισμός γίνεται κατανοητός στο πλαίσιο της άρνησης ή της μη εκπλήρωσης των δικαιωμάτων των πολιτών»* (ΕC,1992).

Ως όρος κοινωνικού αποκλεισμού, αναφέρεται στην αποστασιοποίηση των πολιτών από τα κοινωνικά δικαιώματα, δηλαδή τα δημόσια και κοινωνικά αγαθά. Η πρόσβαση στην υγεία, στην εκπαίδευση, στην εργασία, η ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων, η συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στην δημόσια, κοινωνική και πολιτισμική ζωή, είναι αρνητικά αποτελέσματα για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, με απόκοτο την στέρηση της κοινωνικής τους ένταξης. Η ανεπάρκεια αυτών των αγαθών, οδηγεί στην οικονομική ανέχεια, την ανισότητα, την αποδυνάμωση, την αποξένωση και τη περιθωριοποίηση, δηλαδή στην αδυναμία συμμετοχής, εξέλιξης και

εκπλήρωσης κοινωνικών ρόλων και αρμονικής κοινωνικής λειτουργίας (Φερώνας,2005).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια είναι δύο έννοιες, οι οποίες μπορεί να θεωρούνται αλληλένδετες αλλά στην πραγματικότητα δεν ταυτίζονται. Ο κοινωνικός αποκλεισμός δίνει έμφαση σε οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της κοινότητας, όπως έλλειψη εισοδηματικών πόρων για την πρόσβαση στην αγορά για την εξασφάλιση βασικών αγαθών και στην προσέγγιση υπηρεσιών. Αποτέλεσμα αυτών είναι η μη συμμετοχή και απόκτηση επιρροής στην κοινωνία μέσω της διάκρισης, του αποκλεισμού και της προκατάληψης (Πετμεζίδου, Μ. και Παπαθεοδώρου, Χ. (2004).

Σύμφωνα με την μελέτη του ΕΚΚΕ (2005) αναφέρεται ότι: *Η σχέση του κοινωνικού αποκλεισμού και των στερεότυπων και προκαταλήψεων είναι στενή και παράγωγη. Ως ένας από τους σημαντικούς μηχανισμούς κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά θεωρείται η ύπαρξη στερεοτυπικών απόψεων και προκαταλήψεων για αυτούς στην ελληνική κοινωνία, που έχουν διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια των χρόνων⁴⁵. Οι προκαταλήψεις που υπάρχουν για τους Ρομά στηρίζονται στην άγνοια και τη μη αποδοχή της πολιτισμικής διαφορετικότητας, οδηγούν στην ύπαρξη διακρίσεων σε βάρος τους, ενώ τα ΜΜΕ ενισχύουν αυτά τα στερεότυπα παρουσιάζοντας τον Ρομά είτε ως επικίνδυνο κλέφτη είτε ως εξαθλιωμένο, προσδίδοντας του μια παραπλανητική εικόνα που παραφράζει ή δραματοποιεί την πραγματικότητα. Οι στερεοτυπικές αυτές αντιλήψεις αποτελούν σημαντικό μηχανισμό κοινωνικού αποκλεισμού της συγκεκριμένης ομάδας.*

Ο αρνητικός τρόπος διαχείρισης ενός ατόμου από το περιβάλλον του αποδεικνύει μια κοινωνικά αλληλεπιδρωμένη κατάσταση αρνητική, αποτελούμενη από δύο διαδικασίες α) τον ορισμό και β) της μεταχείρισης, που συνυφαίνονται στο στιγματισμό. Ο όρος αυτός αποδίδει τη στιγμικότητα στη απόδοση/σχολιασμού ή στο φάσμα συγκεκριμένων χαρακτηριστικών ενός ατόμου αλλά στη διαδικασία αρχειοθέτησης και αντιμετώπισης του. Τα άτομα που τρέφουν τα στίγμα διακρίνονται για τις κοινωνικά κατασκευασμένες δυσμενείς διακρίσεις από τα κανονιστικά πρότυπα της εποχής, ανατρέποντας τα κοινωνικά δεδομένα του συνόλου, με αποτέλεσμα τον κοινωνικό παραγκωνισμό και την περιθωριοποίηση/απομόνωση του, στα πλαίσια της συμμετοχής τους, στις διαμορφωμένες και αποδεκτές μορφές πράξεων- σχέσεων που συμβάλλουν στην κατάκτηση ενός μεγαλύτερου επιπέδου ελευθερίας του ανθρώπου (Πίτσιου & Λάγιος, 2007).

3.7 Αιτίες που συντελούν στον κοινωνικό αποκλεισμό των Ρομά

3.7.1 Οικισμοί Ρομά

Παρόλο που δεν υπάρχει τέλειος ορισμός του «οικισμού των Ρομά», μπορούμε να δηλώσουμε ότι αντιπροσωπεύει έναν εθνοτικά ομοιογενή οικισμό που διαχωρίζεται τόσο από άποψη χώρου όσο και από την κοινωνία. Τα πιο συνηθισμένα χαρακτηριστικά αυτών των οικισμών περιλαμβάνουν περιορισμένη πρόσβαση στις στοιχειώδεις υπηρεσίες και δικαιώματα, όπως εκπαίδευση, στέγαση, υγεία, ευκαιρίες

εργασίας, βασικές υπηρεσίες και επαρκές εισόδημα (Radičová et al. 2004, Filadelfioná et al. 2006)

Ο Rusnáková (2009) εξηγεί ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός που ενισχύεται από τη χωρική απομόνωση δημιουργεί εσωτερικά και εξωτερικά εμπόδια που δύσκολα μπορούν να ξεπεραστούν από τους κατοίκους των διαχωρισμένων οικισμών Ρομά. Αυτό οδηγεί σε σχηματισμό δύο κόσμων που χωρίζονται από εμπόδια. Οι κάτοικοι των απομονωμένων οικισμών έχουν περιορισμένες μόνο ευκαιρίες να εισέλθουν στον «άλλο» κόσμο, κάτι που ισχύει ιδιαίτερα για τους νέους.

Η διαδικασία απομόνωσης αυτής της νέας γενιάς υποστηρίζεται συχνά από την εμφάνιση καταστήματος, κέντρου κοινότητας, ειδικού δημοτικού σχολείου ή κοινωνικών λειτουργιών στην απομονωμένη κοινότητα. Το εξαιρετικά φτωχό περιβάλλον της κοινότητας τείνει τότε να γίνει ένα πλαίσιο αναφοράς για τους κατοίκους της, η ακραία φτώχεια επηρεάζει ή περιορίζει τα μελλοντικά τους σχέδια και τις φιλοδοξίες που στη συνέχεια περιορίζονται απλώς σε λύσεις σε καθημερινά εμπόδια.

3.7.2 Έλλειψη σημαντικών περιουσιακών στοιχείων

Όταν συζητάμε για το ζήτημα των Ρομά, η στέγαση φαίνεται να είναι ένα από τα πιο ευαίσθητα προβλήματα. Αναμφίβολα, η στέγαση είναι ένα από τα πιο σημαντικά πρακτικά και νομικά ζητήματα σχετικά με τους Ρομά και τη ζωή της κοινότητας (Radičová, 2001). Οι κάτοικοι Ρομά που έχουν ενταχθεί στον πλειοψηφικό πληθυσμό συνήθως ζουν σε φτωχά αλλά χτιστά σπίτια με σχετικά μεγάλο δάπεδο και συχνά με μικρό κήπο κατάλληλο για οικιακή παραγωγή.

Από την άλλη πλευρά, τα νοικοκυριά των Ρομά σε διαχωρισμένες κοινότητες γενικά δεν έχουν τις κατοικίες και τα οικόπεδα που καταλαμβάνουν. Πολλές διαχωρισμένες κοινότητες βρίσκονται σε αμφίβολη γη με μικρές κατοικίες χτισμένες από ξύλο ή άλλα ασταθή υλικά και χωρίς πρόσβαση σε υποδομές. Προφανώς, η ποιότητα στέγασης εξαρτάται κυρίως από τις ατομικές προσπάθειες των κατοίκων και τις επενδύσεις που κάνουν για την αναβάθμιση της στέγασής τους ως πρότυπο.

Τα εισοδήματα των νοικοκυριών στις κοινότητες Ρομά της Σλοβακίας είναι συνήθως χαμηλά, ειδικά εάν λαμβάνονται υπόψη οι διαχωρισμένες κοινότητες. Ο Sirovátka (2004) ισχυρίζεται ότι τόσο υψηλότερη είναι η ανεργία των Ρομά, τόσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο στέγασης. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι κάτοικοι των Ρομά αναγκάζονται να χτίσουν τις κατοικίες τους από απλά υλικά που αναμφίβολα υποβαθμίζουν την ποιότητα της στέγασης (Rochovská και Ciglanský, 2009).

Η στέγαση προφανώς περιλαμβάνει δημόσια υποδομή, επίσης, το οποίο είναι συνήθως πολύ φτωχό στους διαχωρισμένους οικισμούς. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Σλοβακία διαπιστώθηκε ότι δεκατέσσερις από αυτούς δεν έχουν πρόσβαση σε υποδομές, δηλαδή σε ηλεκτρικό ρεύμα, δημόσια ύδρευση, αποχέτευση και παροχή

φυσικού αερίου. Μόνο το 56,2% όλων των διαχωρισμένων οικισμών είναι εξοπλισμένα με δημόσια δίκτυα παροχής νερού προσβάσιμα για το 45,2% των κατοικιών, ενώ το 23,1% των κατοικιών χρησιμοποιούν άλλες πηγές νερού όπως δημόσια πηγάδια, ποτάμια κ.λπ. και το 11,1% δεν έχει πρόσβαση στο νερό καθόλου (Mušinka et al., 2014).

Είναι επίσης σημαντικό να πούμε ότι η παρουσία ενός δημόσιου δικτύου ύδρευσης στον οικισμό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι οι κάτοικοι έχουν πρόσβαση σε νερό. Πολύ συχνά αποσυνδέονται για μη πληρωμή, επομένως μπορεί να υπάρχει κενό μεταξύ της κάλυψης της παροχής νερού και της πραγματικής χρήσης. Ο διαχωρισμός και η απομακρυσμένη τοποθεσία από τον πυρήνα του δήμου συνήθως σημαίνει κακή πρόσβαση σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία, ευκαιρίες εργασίας, υγειονομική περίθαλψη (Horňák και Rochovská, 2014), τα οποία κατά συνέπεια οδηγούν σε χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης, ανεργία και κακή υγεία του πληθυσμού.

Τα ακόλουθα αποτελέσματα της έρευνας του 2010 που διενήργησαν οι Filadelfionά και Gerbery (2012) δείχνουν τις προαναφερθείσες δηλώσεις:

- Υπάρχει ένα πολύ υψηλότερο ποσοστό επίπτωσης χρόνιων ασθενειών εντός του πληθυσμού μιας διαχωρισμένης κοινότητας σε σύγκριση με τον πληθυσμό της πλειονότητας, ασθένειες εμφανίζονται που είναι αρκετά σπάνιες εκτός των διαχωρισμένων κοινοτήτων.
- Ειδικά δημοτικά σχολεία, σχολεία με μειωμένο περιεχόμενο προγραμμάτων σπουδών που αναστέλλουν δραστικά τυχόν περαιτέρω φιλοδοξίες σπουδών και επιτυχία στην αγορά εργασίας, παρακολουθούνται κυρίως από παιδιά Ρομά που κατοικούν στους διαχωρισμένους οικισμούς.

3.7.3 Περιορισμένα κοινωνικά δίκτυα

Η οικογένεια δημιουργεί τον κύριο και συχνά τον μοναδικό πόρο υποστήριξης, βοήθειας και κοινωνικών επαφών. Η βοήθεια των μελών της οικογένειας και των συγγενών αντιπροσωπεύει τη στοιχειώδη στρατηγική για την αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων στις κοινότητες των Ρομά. Ο Radíčová (2001b) θεωρεί την αμοιβαία βοήθεια εντός των οικογενειών και την εντατική κοινωνική ένταξη ως εξαιρετικά επιτυχημένες στρατηγικές.

Οι Rochovská et al. (2014) τονίζουν ότι τα κοινωνικά δίκτυα έχουν μεγάλη σημασία στις στρατηγικές διαβίωσης των νοικοκυριών της Σλοβακίας. Οι συγγραφείς αποδεικνύουν ότι πολλά φτωχά νοικοκυριά δεν θα μπορούσαν να ξεπεράσουν τις κοινωνικές δυσκολίες χωρίς τη βοήθεια των γειτόνων, φίλων και μελών της οικογένειάς τους. Τα νοικοκυριά με φτωχά κοινωνικά δίκτυα απομονώνονται πολύ

εύκολα και πρέπει να αγωνίζονται πολύ σκληρά για να διατηρήσουν μια ευημερούσα διαβίωση. Η έλλειψη κοινωνικών δικτύων οδηγεί συνήθως στην απασχόληση άλλων, συχνά λιγότερο βολικών πηγών βοήθειας.

Οι επαφές με μη Ρομά πληθυσμούς αποτελούν θέμα ιδιαίτερης προσοχής. Πολλοί είναι αυτοί που αναφέρουν τη σημασία της φιλίας με μη Ρομά κατοίκους. Χωρίς φίλους εκτός Ρομά ή πολίτες, είναι πολύ δύσκολο να βρει κανείς δουλειά. Η φιλία με άτομα που δεν είναι Ρομά αποφέρει διάφορα οφέλη, ενώ αντίθετα, η απομόνωση από την κοινότητα των μη Ρομά δημιουργεί μειονεκτήματα. Οι καλοί και φιλικοί δεσμοί με την πλειοψηφία των μελών της κοινότητας μπορεί να αποτελούν ουσιαστικό σύνδεσμο με την αγορά εργασίας.

3.7.4 Υψηλά ποσοστά ανεργίας και έλλειψη εκπαίδευσης

Ο πληθυσμός των Ρομά γενικά πλήττεται με υψηλό ποσοστό ανεργίας. Οι Filčák και Škobla (2013) παρουσιάζουν δύο βασικούς λόγους αποκλεισμού των κοινοτήτων Ρομά από την αγορά εργασίας. Η συρρίκνωση της παραδοσιακής γεωργικής παραγωγής και εξόρυξης, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και μηχανημάτων στους τομείς της γεωργίας και της δασοκομίας αντιπροσώπευαν την εξαφάνιση θέσεων εργασίας με χαμηλή ειδίκευση που συνήθως καταλαμβάνουν εργαζόμενοι Ρομά.

Η διάκριση είναι ο δεύτερος λόγος, καθώς οι υπάλληλοι των Ρομά ήταν εκείνοι που έχασαν για πρώτη φορά τις δουλειές τους ως συνέπεια των διαδικασιών μετασχηματισμού της οικονομίας και έτσι έχασαν ένα από τα επιχειρήματα που εγγυώνται ορισμένη ανοχή από την κοινωνία. Μια άλλη εξήγηση για το υψηλό ποσοστό ανεργίας των Ρομά σε σύγκριση με τον πληθυσμό της πλειοψηφίας έγκειται στο χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και την έλλειψη δεξιοτήτων.

Οι κακές συνθήκες διαβίωσης λειτουργούν ως εμπόδιο στην πρόσβαση σε προηγμένες δεξιότητες και καλές θέσεις εργασίας. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο ένας συμμετέχων στη συνέντευξη Ρομά που δραστηριοποιείται σε μια διαχωρισμένη κοινότητα Ρομά εξηγεί τις χαμηλές πιθανότητες των Ρομά στην αγορά εργασίας λόγω της έλλειψης ικανοτήτων που απαιτούνται για τον προσανατολισμό τους στην αγορά εργασίας και την αναζήτηση εργασίας.

Τα ακόλουθα συμπεράσματα αποδεικνύουν ότι αυτή η κατηγορία περιουσιακών στοιχείων όπως η εργασία, οι δεξιότητες, η εκπαίδευση, λείπουν συχνά σε διαχωρισμένες κοινότητες, γεγονός που φέρνει εμπόδια στον αγώνα τους με τη φτώχεια. Αυτά τα συμπεράσματα είναι:

- Κακή εκπαίδευση και προσόντα, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των Ρομά δεν έχει ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης ή προσόντων.

- Εθνικότητα και χρώμα δέρματος που οδηγούν σε εργασιακές διακρίσεις. Εάν ένας εργοδότης επιλέξει μεταξύ ενός λευκού και ενός αιτούντος Ρομά, θα προτιμηθεί ο λευκός.
- Έλλειψη συνδέσεων στο περιβάλλον της αγοράς εργασίας - οι μη Ρομά έχουν συνδέσεις και αλληλοβοηθούνται στην αναζήτηση εργασίας.
- Έλλειψη θέσεων εργασίας στη σύγχρονη κοινωνία.

Ο διαχωρισμός των κοινοτήτων των Ρομά συχνά ενισχύεται από την κακή προσβασιμότητα των μεταφορικών υποδομών και των δημόσιων δικτύων μεταφορών, γεγονός που καθιστά πολύ δύσκολη ή σχεδόν αδύνατη τη μετακίνηση στην εργασία. Το ίδιο πρόβλημα συνδέεται με την πρόσβαση στην εκπαίδευση και ξεκινά ήδη στην προσχολική εκπαίδευση.

4. Θεωρητικό Ερευνητικό πλαίσιο

4.1 Η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας

Η κοινωνία μέσα από τους θεσμούς έχει τη τάση να διαμορφώνει την κοινωνική της πραγματικότητα. Σύμφωνα με τους Μπέργκερ και Λούκμαν, η κοινωνία είναι θεσμοί και οι θεσμοί αποτελούν δημιούργημα της κάθε κοινωνίας. Η συνήθεια είναι ο βασικός τρόπος για να κατανοήσουμε την ανθρώπινη συμπεριφορά. "Κάθε ανθρώπινη πράξη έχει την τάση να μετατρέπεται σε συνήθεια" και η διαδικασία αυτή οφείλει το άτομο από πολλές απόψεις. Η πράξη μετατρέπεται σε πρότυπο που μπορεί να καταναλωθεί με τον ίδιο τρόπο, προσφέροντας οικονομία στην προσπάθεια και στο χρόνο, απελευθερώνοντας το άτομο από το βάρος των αποφάσεων, παρέχοντας του μια ανακούφιση στην ενδεχόμενη ένταση που προέρχεται από την υποκαθορισμένη ενορμητική δομή του ανθρώπου (Μπέργκερ και Λούκμαν 2003:107-108).

Ο κοινωνικός κονστρουκτιβισμός είναι μια θεωρητική προσέγγιση που έχει ασκήσει μεγάλη επιρροή τόσο στη σύγχρονη κοινωνιολογική σκέψη όσο και στην κοινωνική ψυχολογία. Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, η κοινωνική πραγματικότητα δεν υφίσταται αλλά νοείται ότι είναι αναπαράσταση του υποκειμένου. Θωρεί την πραγματικότητα ως δεδομένη και «φυσική» (Μαυρίδης,χ.χ). Μέσα από αυτή την «κατασκευή», καμία πραγματικότητα, κοινωνική, πολιτική ή φυσική δεν είναι απλή και αδιαμεσολάβητα «πραγματική», αλλά γίνεται λόγος σε υποκείμενα που είτε δρούν ατομικά ή συλλογικά. Σύμφωνα με τους Μπέργκερ και Λούκμαν (2003), η πραγματικότητα είναι μια κοινωνική κατασκευή, που αναδύεται μέσα από δυναμικές αλληλεπιδράσεις. Ενώ η Bacchi(1999) αναφέρει ότι τα άτομα δεν μπορούν να έρθουν αντιμέτωπα με μία ελεύθερη πραγματικότητα, αλλά μόνο μέσα από τις αναπαραστάσεις της.

Η παραπάνω θέση μας οδηγεί στη αναγκαία διάκριση μεταξύ πραγματικότητας (reality) και γνώσης (knowledge). «Η πραγματικότητα αναφέρεται σε φαινόμενα τα

όποια αναγνωρίζουμε ως ανεξάρτητα από τη βούληση μας και η γνώση στη βεβαιότητα ότι τα φαινόμενα είναι αληθινά και έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά» (Λούκμαν & Μπέργκερ, 2003: 13). Για την Burr (1995), οι απόψεις για τον κόσμο, δεν θα πρέπει να νοούνται αντικειμενικές αλήθειες και «φυσική πραγματικότητα» αλλά αγαθά της γλώσσας των λέξεων και των κατηγοριών που χρησιμοποιούμε για να τον περιγράψουμε μέσα στην κοινωνική αλληλεπίδραση.

Η πραγματική γνώση και διαμορφώνεται μέσα από τις καθημερινές επαφές των ατόμων και των ομάδων. Ένα από τα βασικά εργαλεία για την αλληλεπίδραση είναι η γλώσσα, που παρόλο θεωρείται κώδικας επικοινωνίας για τα άτομα, και το «εργαλείο» της (συν-)οικοδόμησης. Η γλώσσα αντικειμενοποιεί τον κόσμο, «μετασηματίζοντας το «πάντα ρει» της εμπειρίας σε μια συνεκτική τάξη» (Λούκμαν & Μπέργκερ, 2003: 281). Η γλώσσα λοιπόν, δεν περιγράφει απλά τον κόσμο αλλά τον κατασκευάζει και τον αντικειμενοποιεί (Burr, 1995). Για τα άτομα και μέλη της κοινωνίας η πραγματικότητα της καθημερινής ζωής εκλαμβάνεται ως πραγματικότητα με. Δεν είναι απαραίτητη καμία επιπρόσθετη επαλήθευση πέρα από την απλή παρουσία της. Απλώς είναι εκεί, ως προφανής και επιβλητική πραγματικότητα (Λούκμαν & Μπέργκερ, 2003). Αυτό το «αυτονόητο» και το «προφανές» της καθημερινής ζωής, ουσιαστικά βάζει τάξη στο χάος της κοινωνικής πραγματικότητας. Η χαοτική και πολύπλοκη πραγματικότητα γίνεται πιο προσιτή και απλή μέσα από μια διαδικασία συγκρότησης κοινών εννοιών και προσδοκιών. Αυτές οι προσδοκίες θα λέγαμε ότι έχουν τον χαρακτήρα κοινά αποδεκτών τυπολογιών και ταξινομήσεων, οι οποίες ενώ ξεκινούν ως κατασκευές στη συνέχεια ουδετεροποιούνται και γίνονται αντιληπτές όχι απλά ως αντανakλάσεις της πραγματικότητας αλλά ως η πραγματικότητα αυτή καθεαυτή. Αυτή η διαδικασία θα μπορούσε να γίνει αντιληπτή ως μια διαδικασία «εξοικονόμησης ενέργειας» αφού αποδεσμεύει τα άτομα από το «βάρος» της συνεχούς επεξεργασίας της κοινωνικής πραγματικότητας (Λούκμαν & Μπέργκερ, 2003). Μέσα από αυτή τη διαδικασία συγκροτείται «ο κοινός νους» (common sense), ο οποίος αναφέρεται «σε αυτά που όλοι γνωρίζουν» ή μάλλον «σε αυτά που όλοι νομίζουν ότι γνωρίζουν». Το «απόθεμα» λοιπόν της κοινής γνώσης μπορεί να γίνει αντιληπτό και σαν μια αποθήκη ψηφίδων γνώσης, στις οποίες οι άνθρωποι καταφεύγουν συζητώντας για την κοινωνία και για τα προβλήματα της. Υπό αυτήν την έννοια συγκροτούνται κοινές αναπαραστάσεις του κόσμου και της πραγματικότητας. Η συμμετοχή στο κοινωνικό απόθεμα γνώσης επιτρέπει και την «τοποθέτηση» των ατόμων μέσα στην κοινωνία (Λούκμαν & Μπέργκερ, 2003)

Σε ότι έχει να κάνει με το αν υπάρχει κάποιο υποκείμενο το οποίο «κρύβεται πίσω» από τις νοηματοδοτήσεις της πραγματικότητας, τις καθορίζει και τις κατευθύνει, οι Λούκμαν & Μπέργκερ (2003: 217) σημειώνουν χαρακτηριστικά ότι: «έχει βασική σημασία να συνεχίζει να ωθεί κανείς τα ερωτήματα που αφορούν ιστορικά διαθέσιμες εννοιολογήσεις της πραγματικότητας από το αφηρημένο «Τι;» στο κοινωνιολογικά συγκεκριμένο «Ποιος το λέει αυτό;». Η απάντηση μάλλον είναι ότι το λέει αυτός που έχει την δύναμη να το κάνει, «όποιος έχει το μεγαλύτερο ραβδί, έχει και τις μεγαλύτερες πιθανότητες να επιβάλει τους δικούς του ορισμούς της πραγματικότητας»

(Λούκμαν & Μπέργκερ, 2003: 205). Συνεπώς, η κατασκευή της πραγματικότητας δεν είναι απαλλαγμένη από την ισχύ και την εξουσία, κυρίως σε ότι έχει να κάνει με το ποιος έχει τη δύναμη και τη δυνατότητα να διαμορφώνει και να επιβάλλει, έως ένα βαθμό, τις αναπαραστάσεις της πραγματικότητας που αυτός επιθυμεί. Κλείνοντας αυτήν την συνοπτική αναφορά στον κοινωνικό κονστρουκτιβισμό, θα πρέπει εμφατικά να τονιστεί ότι η επιλογή του συγκεκριμένου θεωρητικού πλαισίου, σε καμία περίπτωση δεν υπονοεί ότι η πραγματικότητα δεν υπάρχει ως τέτοια. Το αντίθετο. Ακριβώς επειδή υπάρχει, είναι εξαιρετικά σημαντικό να δούμε το πώς αυτή γίνεται αντιληπτή από τα άτομα και ποια είναι η διαδικασία κατασκευής αυτής από αυτά, αλλά και η διαδικασία δόμησης του κοινού νου (Burtt, 1995). Αυτό που επίσης είναι σημαντικό είναι, το πώς αυτό το «κοινό απόθεμα γνώσης» καθορίζει τη στάση και την τοποθέτηση μας απέναντι στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

4.2 Η κοινότητα Ρομά μέσα από τη θεωρία του Pierre Bourdieu

Η θεωρία που επιλέχθηκε ως κατάλληλη για την ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων της συγκεκριμένης έρευνας είναι η θεωρία του Pierre Bourdieu. Σύμφωνα με τον Bourdieu τα δρώντα υποκείμενα έχουν την δυνατότητα μέσα από την ελευθερία και μέσα από μια καθορισμένη θέση, που τους επιβάλλει διάφορες δυνατότητες και αδυναμίες, να μπορούν να νοηματοδοτούν και να κατασκευάζουν κοινωνικά φαινόμενα.

Οι Ρομά ως μία κοινωνική ομάδα, έχει διαφορετικές συνήθειες, ήθη, έθιμα, διαφορετική κουλτούρα και πολιτισμό. Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας είναι συνυφασμένη με την εκπαίδευση και την απόκτηση εκπαιδευτικών τίτλων, οι οποίοι είναι αναγκαίοι για την κοινωνική τους ένταξη. Στο έργο του Pierre Bourdieu και του Zepi Claude Passeron, «Οι Κληρονόμοι», αναφέρεται ότι η εκπαίδευση αντιμετωπίζει προβλήματα και εμπόδια, τα οποία δεν είναι μόνο κοινωνικά ή οικονομικά. Αντιθέτως, διαπιστώνεται ότι, η κοινωνική ενσωμάτωση είναι συνδεδεμένη με την επίδοση των σπουδών. Για αυτό το λόγο, γίνεται αναφορά στην έννοια του «μορφωτικού προνομίου», όπου στη συνέχεια θα ονομαστεί από τους συγγραφείς «μορφωτικό κεφάλαιο». Οικογένειες που βρίσκονται σε ανώτερες κοινωνικές τάξεις, έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στα παιδιά τους, πολιτιστικό κεφάλαιο, και εντάσσονται στο σχολείο με πολλά μορφωτικά εμπόδια. Από την άλλη πλευρά, οικογένειες από κατώτερες κοινωνικές τάξεις, όπως οι Ρομά, όσο και να προσπαθήσουν να αυξήσουν το πολιτιστικό τους κεφάλαιο, αυτό δε θα γίνει με τρόπο αβίαστο και φυσικό αλλά θα είναι αποτέλεσμα μιας κοπιαστικής προσπάθειας. Ο Bourdieu συνδέει σε όλους τους τομείς το πολιτισμικό με το κοινωνικό κεφάλαιο.

Μία από τις βασικές έννοιες του Bourdieu είναι αυτή του habitus. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, το habitus ορίζεται ως ένα σύστημα σχημάτων αντίληψης, σκέψης και δράσης, τα οποία αποτελούν προϊόντα της ενεργής παρουσίας των εμπειριών του παρελθόντος και παράγουν ατομικές και συλλογικές πρακτικές (Bourdieu, 2006).

Ο Bourdieu υποστηρίζει ότι ο άνθρωπος από την πρώτη παιδική του ηλικία «μαθαίνει» τον κόσμο, είτε σκόπιμα και στοχευμένα, είτε άτυπα, μέσω της καθημερινότητάς του, ανατρεφόμενος –μέσω ενός οσμωτικού τρόπου- στο πλαίσιο της οικογένειάς του. Τα βασικά στοιχεία και ο τρόπος δόμησης και έκφρασης του εξωτερικού κόσμου, εισάγονται μέσω της κοινωνικοποίησης και ενσωματώνονται στο παιδί, παράγοντας και εγκαθιστώντας διαθέσεις (dispositions). Αυτές τις διαθέσεις ο Bourdieu τις ονόμασε habitus και «δεν νοούνται ως ψυχοσυναισθηματικές καταστάσεις... αλλά ως προδιαθέσεις, ως τάσεις, ως “σχήματα” να σκέπτεται, να αισθάνεται, να αντιλαμβάνεται, να αξιολογεί και να ενεργεί το άτομο με σχετικά σταθερό χαρακτηριστικό ιδιάζοντα τρόπο» (Μυλωνάς, 2009). Αποτέλεσμα αυτού είναι όσοι κοινωνικοποιούνται σε παρόμοιες εξωτερικές συνθήκες να αναπτύσσουν παρόμοια συστήματα σχημάτων αντίληψης, σκέψης και δράσης. Το habitus δηλαδή είναι μια δεύτερη φύση, ένας εσωτερικός ορίζοντας που εκδηλώνεται αυθόρμητα, ασυνείδητα και χωρίς πρόθεση. Εφόσον οι εξωτερικές συνθήκες και το περιβάλλον έχουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του habitus, αναπόφευκτα επηρεάζεται, σε ένα πρώτο επίπεδο, από την οικογένεια, τους γονείς, τους φίλους κλπ. και, σε ένα δεύτερο επίπεδο από τη μόρφωση, την εργασία κλπ. (Ernste, 2006). Η οικογένεια είναι ο δημιουργός του πρωτογενούς συστήματος διαθέσεων (πρωτογενούς habitus), αυτών δηλαδή των διαθέσεων που σχηματίζονται κατά την πρώτη παιδική ηλικία. Οι μετέπειτα εμπειρίες του ατόμου, όπως αυτές που προέρχονται από τη μόρφωση, την εργασία, τη συμμετοχή του σε ομάδες κλπ., δημιουργούν δευτερογενή habitus τα οποία αφομοιώνουν το αρχικό χωρίς να καταστρέφουν τις δομές του. (Μυλωνάς, 2009).

Γενικά, η έννοια του habitus μπορεί να προσεγγιστεί ως ένα εργαλείο ικανό να εξηγήσει πώς οι αντικειμενικές δομές και οι υποκειμενικές αντιλήψεις επιδρούν πάνω στην ανθρώπινη δράση. (Ο' Brien & Fathaigh, 2004). Με πιο απλά λόγια το habitus εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε, αισθανόμαστε, σκεφτόμαστε, πράττουμε και υπάρχουμε. Είναι η ιστορία μας, την οποία φέρουμε στις παρούσες συνθήκες και με βάση αυτήν επιλέγουμε να δράσουμε με συγκεκριμένους τρόπους ενώ οι επιλογές μας διαμορφώνουν τις μελλοντικές μας δυνατότητες. Έτσι το habitus παρουσιάζεται ως σύνδεσμος μεταξύ του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος, αφού στην ουσία πρόκειται για την επιβίωση του παρελθόντος στο παρόν και τη διαμόρφωση του μέλλοντος.

Το πεδίο είναι μια δεύτερη σημαντική έννοια στο θεωρητικό σχήμα του Bourdieu. Ο Bourdieu υποστηρίζει ότι στην προσπάθειά μας να εξηγήσουμε τα κοινωνικά φαινόμενα, πρέπει να εξετάσουμε τον κοινωνικό χώρο μέσα στον οποίο συμβαίνουν οι αλληλεπιδράσεις και τα γεγονότα. Έτσι υιοθετεί την έννοια του πεδίου για να περιγράψει τον ιδιαίτερο αυτόνομο κοινωνικό χώρο, «το σύμπαν» όπου δραστηριοποιούνται οι κοινωνικά δρώντες, έναν μικρόκοσμο που διαθέτει δικούς τους εσωτερικούς κανόνες, νόμους, ιδιότητες αλλά και προσδιορισμούς (Bourdieu, 2005).

Έτσι, κάθε πεδίο δημιουργείται από τους κοινωνικά δρώντες και στηρίζει την ύπαρξή του στις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα τους. Οι κοινωνικά δρώντες προσδιορίζουν τη δομή του πεδίου αλλά και δρουν υπό την πίεση του. (Bourdieu,

2005). Συνεπώς και το περιεχόμενο των εμπειριών και των ορατών σχέσεων αλληλεπίδρασης μεταξύ των κοινωνικά δρώντων εντός του πεδίου, καθορίζεται από τη δομή των σχέσεων που υπάρχει σε αυτό. (Bourdieu, 1994). Ο Bourdieu θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό για τον ερευνητή να αποκαλύπτει τη δομή του πεδίου, δηλαδή την κατάσταση συσχετισμού των δυνάμεων ή αλλιώς τη δομή της κατανομής των ιδιοτήτων μεταξύ των κοινωνικά δρώντων μέσα σε ένα πεδίο. Χαρακτηριστικά αναφέρει: «Γιατί είναι σημαντικό να αποκαλύψουμε τη δομή του πεδίου; Διότι, κατασκευάζοντας την αντικειμενική δομή της κατανομής των ιδιοτήτων που χαρακτηρίζουν τα άτομα ή τους θεσμούς, αποκτούμε ένα εργαλείο πρόβλεψης των πιθανών συμπεριφορών των δρώντων που καταλαμβάνουν διαφορετικές θέσεις σε αυτή την κατανομή» (Bourdieu, 2007α). Δηλαδή η αντίληψη του χώρου των θέσεων μας επιτρέπει να συμπεράνουμε (με πιθανότητες) τις στρατηγικές και τις διαδράσεις.

Ωστόσο το πεδίο δεν προσεγγίζεται από τον Bourdieu τόσο ως ένας οριοθετημένος και περιορισμένος χώρος, αλλά όσο ένας δυναμικός χώρος, ένα πεδίο δυνάμεων, όπου υπάρχουν διάφορες δυνατότητες. (Mills, 2008).

Η τρίτη βασική έννοια της θεωρίας του Bourdieu είναι το κεφάλαιο. Με την έννοια του κεφαλαίου ο Bourdieu αναφέρεται στις ιδιότητες εκείνες οι οποίες «προσδίδουν εξουσία επί του παιχνιδιού και επί των άλλων παικτών» (Bourdieu, 2005). Δηλαδή ως κεφάλαιο νοείται κάθε πλεονέκτημα, κάθε ιδιότητα που φέρει το κοινωνικό δρών άτομο και δύναται να αποβεί χρήσιμη για τον ίδιο στα πλαίσια της πάλης που διεξάγεται στο πεδίο. Επίσης το κεφάλαιο που κατέχει κάποιος καθορίζει και τη θέση του μέσα στο πεδίο αλλά και τις στρατηγικές που αναπτύσσει. Αυτό περιγράφεται από τον Bourdieu ως εξής: «[οι κοινωνικά δρώντες] εντάσσονται στη δομή σε θέσεις που εξαρτώνται από το κεφάλαιό τους και αναπτύσσουν μέσα στα όρια των διαθέσεών τους, στρατηγικές που και οι ίδιες εξαρτώνται κατά μεγάλο μέρος από αυτές τις θέσεις» (Bourdieu, 2005). Το κεφάλαιο χρησιμοποιείται από τον κοινωνικά δρώντα με τον κατάλληλο τρόπο ώστε να κερδίσει περισσότερη δύναμη και επιρροή μέσα στο συγκεκριμένο πεδίο και συνεπώς να καταστήσει ξεκάθαρη τη θέση του μέσα σ' αυτό. (Ernst, 2006). Η αξία του κεφαλαίου που φέρει ο κοινωνικά δρών εξαρτάται από την ιδιαιτερότητα του πεδίου μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται. Συνεπώς «κάθε πεδίο είναι ο τόπος σύστασης μιας ειδικής μορφής κεφαλαίου» (Bourdieu, 2005).

Σύμφωνα με τους Pierre Bourdieu, James Coleman και Robert Putnam η κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, γίνεται με βάση τέσσερις σημαντικούς παράγοντες: το κοινωνικό, πολιτισμικό, ανθρώπινο και οικονομικό κεφάλαιο. Το άτομο ανακαλύπτοντας τον κοινωνικό του εαυτό τον βοηθάει στην κοινωνικοποίηση, στην ενδυνάμωση και την ανακάλυψη συναισθημάτων και κοινωνικών σχέσεων. Το πρώτο κεφάλαιο κάνει αναφορά στα δρώντα υποκείμενα και την διαδρομή τους προς την ένταξη στην αγορά εργασίας και προς μια αυτόνομη κοινωνική ζωή, με τη βοήθεια της οικογένειας και των κοινωνικών δικτύων. Η έννοια της κοινωνικής ενσωμάτωσης αποτελεί μια συνολική διαδικασία όπου τα επιμέρους στάδια της φροντίζουν να ενσωματώνουν το άτομο στο κοινωνικό σύνολο. Αυτό γίνεται και πετυχαίνεται μέσα από συγκρούσεις φορέων κοινωνικής δράσης, εστιάζοντας στις αναπτυσσόμενες

σχέσεις. Σ' αυτές, φορείς δράσεις αποτελούν τα άτομα, τα οποία είτε τακτικά είτε όχι συντονίζονται σε μια πρακτική, που δημιουργεί ένα μέρος του κοινωνικού συστήματος και κατ' επέκταση της κοινωνικής ενσωμάτωσης (Χτούρης, 2004).

Η έννοια του κοινωνικού εαυτού αποτελεί μια από τις πιο θεμελιώδεις έννοιες της κοινωνικής θεωρίας και έχει χαραχθεί μέσα από τα στοιχεία της κοινωνικοποίησής του ατόμου. Αποτελεί υπεραπλουστευτικά την κοινωνική μας ταυτότητα, με βάση τη συμπεριφορά μας και τις διαδράσεις μας με το κοινωνικό σύνολο. Εμπεριέχεται σε δομές και σχέσεις από πολύ νωρίς, π.χ. από την αναφορά στη μητέρα. Ενώ υπάρχει εσωτερικά, αφού κάθε άτομο αποτελεί και μια ψυχολογική οντότητα, ταυτόχρονα υπάρχει και εξωτερικά με τη μορφή των κοινωνικών διαδράσεων. Δεν είναι συγκροτημένος, αλλά εύπλαστος και κάθε φορά εκδηλώνεται διαφορετικά.

Με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου(ως δίκτυο), συσσωρεύονται πραγματικοί ή εν δυνάμει πόροι, που συνδέονται με δίκτυα, άλλοτε περισσότερο θεσμοθετημένα και άλλοτε λιγότερο, με την ιδιότητα μελών που δίνουν στην ομάδα βοήθεια, αναγνώριση, αξία, συμπαράσταση και αμοιβαία υποστήριξη. Κατά την έννοια αυτή, το άτομο και ο βίος του αναπτύσσει σχέσεις εμπιστοσύνης, συνεργασίας, αμοιβαιότητας, κοινωνικής συμμετοχής και επιρροής σε μια κοινότητα και σε μια κοινωνία, δημιουργώντας μια ισχυρή αίσθηση ταυτότητας (Colin, 2007). Αποτελεί, σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα στην οικογένεια, και σε διάφορα κοινωνικά δίκτυα. Τα κοινωνικά δίκτυα μπορεί να είναι, πολιτιστικοί σύλλογοι, φορείς, κρατικοί ή ιδιωτικοί, και οργανώσεις, όπως σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων σχολείου. Το κοινωνικό κεφάλαιο εκφράζει τις οριζόντιες σχέσεις εμπιστοσύνης ενός δικτύου, ενώ το κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης, περιγράφει τις σχέσεις που αναπτύσσουν οι Ρομά του οικισμού με την κοινωνία. Το κοινωνικό κεφάλαιο καθίσταται άλλοτε δομικό και άλλοτε γνωστικό. Δομικό καθίσταται όταν περιγράφει υπό αντικειμενική διάσταση το κοινωνικό κεφάλαιο, όπως αυτό αναπτύχθηκε προηγουμένως, ενώ γνωστικό καθίσταται το κοινωνικό κεφάλαιο όταν αναφερόμαστε στις περιγραφές που υπόκεινται σε υποκειμενική κρίση του κοινωνικού κεφαλαίου, π.χ. ως ερώτηση σε έναν κάτοικο χωριού για το αν πιστεύει ότι είναι δεμένος με τους άλλους κατοίκους του χωριού, όπου η αποτίμηση της απάντησής του γίνεται από τον ερευνητή ερευνήτρια με βάση το προφίλ του ατόμου και τα μέχρι τότε στοιχεία του που χει δώσει. Έτσι, το κοινωνικό κεφάλαιο, με βάση τις προαναφερθείσες ιδιότητές του, μπορεί να εξηγήσει την ανισότητα της ταξικής διαφοροποίησης, η οποία και παράγει τελικά ή όχι κοινωνική ανισότητα. Επίσης, το κοινωνικό κεφάλαιο εξηγεί το επίπεδο συμμετοχής των νέων σε δράσεις της κοινότητας, αναπτύσσοντας τις δραστηριότητες και τις φιλοδοξίες τους, ενώ ταυτόχρονα συμβάλει στην εξουδετέρωση αρνητικών επιδράσεων υπό αντίξοες συνθήκες. Το κοινωνικό κεφάλαιο μεταφέρεται από γονείς σε παιδιά, καλλιεργώντας προσδοκίες για τη παρουσία τους σε συνδυασμό με τη πρόσβασή τους σε δίκτυα για επαγγελματικές πληροφορίες.

Το οικονομικό κεφάλαιο αναφέρεται σε τεχνικές, στις οποίες οι Ρομά θα αποκτήσουν επάρκεια για να συγκεντρώνουν κεφάλαιο οικονομικό και για να συνεχίσουν τη δράση τους ή να δημιουργήσουν δράσεις που θα παράγει το ίδιο το κεφάλαιο. Το άτομο

διαχειρίζεται το εισόδημά του και τους οικονομικούς πόρους ως κοινωνικό υποκείμενο. Στην έννοια του οικονομικού κεφαλαίου σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα υλικά στοιχεία και η κάθε μορφή ιδιοκτησίας, που χρησιμοποιείται, όμως, κατά τη διαδικασία της οικονομικής συνδιαλλαγής και της παραγωγικής διαδικασίας. Ως κεφάλαιο χρηματικό μπορεί να νοηθεί το φυσικό κεφάλαιο με τη μορφή κτηρίων, υποδομών, εγκαταστάσεων κλπ, ενώ ως παραγωγικό κεφάλαιο, εννοούμε τις άυλες τεχνικές και τεχνολογίες παραγωγής. Λόγω της κυριαρχίας του καπιταλιστικού τρόπου ζωής των ανθρώπων των δυτικών κοινωνιών, που ολοένα και τείνουν να ζουν σε ρυθμούς παγκοσμιοποίησης, η έννοια του οικονομικού κεφαλαίου επηρεάζει δραστικά και άμεσα όλους τους κοινωνικούς φορείς, όπως είναι η οικογένεια, η κοινωνία, οι κοινωνικές συναναστροφές κ.α.

Η έννοια του πολιτισμικού κεφαλαίου, η οποία ξεκινά τη δράση της από την περίοδο που το άτομο εντάσσεται για πρώτη φορά σε ένα κοινωνικό σύνολο και εντάσσονται σε διαδικασίες κοινωνικοποίησης, εξωστρέφειας, συνεργατικότητας και προβολής. Το πολιτισμικό κεφάλαιο θεωρείται ως μια μορφή πολιτισμικής συνοχής των δρώντων υποκειμένων αλλά και ως ένα μέσο συμβολικής έκφρασης προς τα έξω. Κατά τον Bourdieu, λειτουργεί ουσιαστικά ως μηχανισμός, με τον οποίο νομιμοποιούνται αυτές οι δομές, επιβάλλονται και συνεχίζουν να παράγουν κοινωνική ανισότητα. Βασική μορφή του πολιτισμικού κεφαλαίου αποτελούν οι μεμονωμένες γνώσεις, τα τυπικά επαγγελματικά και εκπαιδευτικά προσόντα, οι δεξιότητες κάθε ανθρώπου κλπ. Επιπλέον, το πολιτισμικό κεφάλαιο μπορεί να αποκτήσει μια πιο συλλογική διάσταση, εφόσον υπάρχουν ποικίλες μορφές κοινωνικής έκφρασης.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι η συγκέντρωση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων, τάσεων, γνώσεων και ικανοτήτων σε ατομικό επίπεδο, όχι μόνο στους αποδέκτες της δράσης αλλά και στον ίδιο τον ερευνητή που εφαρμόζει τη συμμετοχική έρευνα δράσης. Περιλαμβάνει, δηλαδή, τις δυνατότητες που έχει το άτομο και συγκεκριμένα οι Ρομά και πως τις καλλιεργούν και τις αναπτύσσουν. Δεν περιορίζεται επομένως στις φυσικές του ικανότητες, αλλά επεκτείνεται και στις επίκτητες του ικανότητες, που με τη σειρά τους περιλαμβάνουν την εκπαίδευση του ανθρώπου πάνω σε πολλά και διαφορετικά αντικείμενα.

4.3 Η θεωρία της φτώχειας στο πλαίσιο της κοινότητας των Ρομά

Η φτώχεια είναι ένα βαθύ ατομικό καθώς και κοινωνικό ζήτημα και αποτελεί εμπόδιο στην εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η κατάσταση της φτώχειας περιορίζει την ελευθερία και τις ευκαιρίες ενός ατόμου, επηρεάζει το παρόν και το μέλλον, τις μεμονωμένες φιλοδοξίες και την επιτυχία. Η φτώχεια είναι πολυδιάστατη και εκτός από την έλλειψη εισοδήματος και υλικών περιουσιακών στοιχείων, οι φτωχοί συχνά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση με πολλούς άλλους τρόπους, όπως στερεότυπα και επιβάρυνση της ευθύνης του ατόμου να είναι φτωχός.

Το να είσαι φτωχός σημαίνει συχνά μειονεκτική θέση ή αποκλεισμός την πρόσβαση σε στοιχειώδη δικαιώματα στέγασης, υγείας και κοινωνικής μέριμνας, εκπαίδευσης, εργασίας και συμμετοχής στον δημόσιο έλεγχο. Η φτώχεια είναι ένα σύνθετο πολυδιάστατο φαινόμενο που προκαλείται και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες ανεξάρτητους από τον προσωπικό έλεγχο. Ταυτόχρονα, αποδεικνύεται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και συνέπειες και ως εκ τούτου δεν υπάρχει σαφής ορισμός ώστε η φτώχεια να είναι αρκετά περιεκτική.

Η φτώχεια συνδέεται συχνά στενά με ανισότητες. Ο Autoron (2002) δηλώνει ότι προκύπτουν ανισότητες που σχετίζονται με τις ευκαιρίες των Ρομά και τα πολλαπλά μειονεκτήματά τους. Ένα μειονέκτημα που σχετίζεται με την εξέλιξη της κοινωνικής τους κατάστασης σε όλη την ιστορία συνοδευόμενο από τη δημόσια πολιτική που εφαρμόζεται για τη μειονότητα των Ρομά, ένα μειονέκτημα του αποκλεισμού από τις πυραμίδες διαστρωμάτωσης και ένα μειονέκτημα της ακατάλληλης ευελιξίας των Ρομά στο περιβάλλον της μετα-σοσιαλιστικής μεταβατικής κοινωνίας.

Η έννοια της φτώχειας μεταβάλλεται συνεχώς στο χώρο και στο χρόνο. Στις αρχικές προσπάθειες κατανόησης της φτώχειας, σχετίζεται με τη φυσική ή υλική επιβίωση. Η πρόσφατη προσέγγιση για τη φτώχεια βασίζεται γενικά σε πολιτιστικές και κοινωνικές έννοιες, συμπεριλαμβανομένου ενός ευρύτερου φάσματος συνθηκών διαβίωσης. Οι διάφοροι ορισμοί της φτώχειας μπορεί και οι δύο να διαφέρουν ή να αντιστοιχούν ο ένας στον άλλο ανάλογα με προσεγγίσεις ή απόψεις που εφαρμόζονται στο αντικείμενό τους, συμπεριλαμβανομένης της προσεγγιστικής έλλειψης εισοδήματος, διαφόρων εννοιών αντίληψης για τη φτώχεια ή του εντοπισμού παραγόντων και συνεπειών της φτώχειας.

Παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο της φτώχειας περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, ανεργία ιδίως μακροχρόνια ανεργία, θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης, μέγεθος και δομή της οικογένειας μονογονεϊκές οικογένειες ή οικογένειες πολλαπλών παιδιών, δομή ηλικίας όπως ομάδες κινδύνου παιδιά, νέοι και ηλικιωμένοι, φύλο, χαμηλές δεξιότητες και χαμηλά προσόντα, ένταξη εθνοτικών μειονοτήτων, περιοχή ή τοποθεσία.

Ωστόσο, ο κοινωνικός μετασχηματισμός προκάλεσε τη μετάβαση από αυτήν τη λεγόμενη παλιά φτώχεια σε μια νέα φτώχεια που σχετίζεται με την αγορά εργασίας. Από αυτή την άποψη, τα άτομα που αποκλείονται από την αγορά εργασίας με τα μέλη της οικογένειάς τους είναι τα πιο απειλούμενα. Όσον αφορά τη διάρκεια του καθεστώτος της φτώχειας, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι τα μέλη της κοινότητας των Ρομά σίγουρα κατατάσσονται μεταξύ εκείνων που πλήττονται περισσότερο από τη μακροχρόνια φτώχεια και την αναπαραγωγή της φτώχειας μεταξύ των γενεών.

Προτού δοθεί περισσότερη προσοχή στη φτώχεια των Ρομά, πρέπει να σημειώσουμε ότι αυτό το ζήτημα δεν αφορά όλα τα μέλη της μειονότητας των Ρομά. Για παράδειγμα, οι Kyuchukov et al. (2015), Lehoczka (2006), Mann (1992) παρέχουν ενδιαφέρουσες πληροφορίες σχετικά με την εθνοτική και γλωσσική πολυμορφία των Ρομά. Ένα υψηλό

ποσοστό των Ρομά κατοικούν σε χειρότερες συνθήκες στέγασης σε σύγκριση με τον πληθυσμό της πλειοψηφίας (Ružička, 2012).

Χαμηλή ποιότητα ζωής, υλικές και οικονομικές ελλείψεις, αποκλεισμός από την πρόσβαση σε κοινωνικά περιουσιακά στοιχεία δεν είναι τυπικά χαρακτηριστικά των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων Ρομά μόνο, αλλά αποτελούν σημαντικό μέρος του πληθυσμού των Ρομά εκτός των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων επίσης. Τα νοικοκυριά που βρίσκονται στις διαχωρισμένες κοινότητες Ρομά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε εδαφικό επίπεδο από την απόσταση από τον πυρήνα του δήμου, την κακή προσβασιμότητα και την πρόσβαση στο οδικό δίκτυο, την κακή υποδομή και πολλούς άλλους παράγοντες.

Έτσι, η εδαφικότητα αντιπροσωπεύει μία από τις βασικές πτυχές της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτές οι καταστάσεις τους αναγκάζουν συχνά να πάρουν δάνεια από συγγενείς ή φίλους ή μη τραπεζίτες, να κάνουν αγορές με πίστωση σε ένα τοπικό παντοπωλείο ή να προετοιμάσουν αποθηκευμένα τρόφιμα. Πολλοί αναφέρουν ότι η πείνα είναι η μόνη λύση μερικές φορές.

Η χωρική φτώχεια, ιδίως ο διαχωρισμός, είναι ένα πολύ ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της κοινότητας των Ρομά. Οι διαχωρισμένες κοινότητες των Ρομά αντιπροσωπεύουν τις περιοχές όπου το κάθετο μειονέκτημα που σχετίζεται με την εθνικότητα συνδέεται με τη χωρική περιθωριοποίηση, γεγονός που αυξάνει σημαντικά τον κίνδυνο φτώχειας (Rusnáková et al., 2015). Οι βασικοί καθοριστικοί παράγοντες του χωρικού διαχωρισμού περιλαμβάνουν κυρίως την κοινωνική τάξη, εθνικότητα, φάση ζωής και οικογενειακό κύκλο καθώς και τον τρόπο ζωής.

Από αυτούς, η εθνικότητα και η φυλή φαίνεται να είναι οι πιο αποφασιστικοί παράγοντες (Džambazonič, 2007). Όσον αφορά τις περιθωριοποιημένες κοινότητες Ρομά, ένας συνδυασμός φυλής ή εθνικού διαχωρισμού συχνά δρα μαζί με την κοινωνική περιθωριοποίηση. Η χωρική περιθωριοποίηση συχνά εκδηλώνεται μέσω της «γκετοποίησης» των Ρομά μέσα σε αστικό περιβάλλον.

Η ελάχιστη και συμβολική φύση των κοινωνικών επαφών με τον έξω κόσμο συνδέεται στενά με τον χωρικό διαχωρισμό. Ο πιο ομοιογενής και ενδογενής κοινότητα ή γειτονιά, τόσο πιο κλειστή είναι για την εξωτερική κοινωνία, αλλά ταυτόχρονα, τόσο πιο αποδεκτές γίνονται μεμονωμένες οικογένειες σε ότι αφορά την επιρροή της κοινότητας. Η κοινότητα έχει αναλάβει τον έλεγχο (Džambazonič, 2007).

Η ζωή σε μειονεκτούσες κοινότητες τοποθετημένες σε χωρικά περιθωριοποιημένες περιοχές συχνά οδηγεί σε φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτό το είδος της φτώχειας προφανώς κληρονομείται μεταξύ των γενεών και οι ευκαιρίες να ξεφύγουν από την παγίδα της φτώχειας είναι πολύ περιορισμένες σε αυτήν την περίπτωση. Το αγροτικό περιβάλλον, τυπικό για τις περισσότερες κοινότητες των Ρομά, φαίνεται να ενισχύει και τους μειονεκτικούς παράγοντες.

4.4 Κοινωνικά δίκτυα

Σύμφωνα με τον Bourdieu το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί μηχανισμό παραγωγής και αναπαραγωγής των κοινωνικών δομών και των κοινωνικών ανισοτήτων. Η ταξική διαφοροποιημένη πρόσβαση των δρώντων υποκειμένων σε πόρους που διασφαλίζονται από τη συμμετοχή τους σε θεσμοθετημένα ή άτυπα κοινωνικά δίκτυα δημιουργεί άνισες ευκαιρίες και μηχανισμούς οι οποίοι διατηρούν την ιεραρχική οργάνωση της κοινωνίας. Τα δίκτυα διαμορφώνουν μια «συνεχή διαδικασία επικοινωνίας και αλληλοδόμησης, της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά είναι η παραγωγή και η κατανόηση νοημάτων και η παραγωγή κοινωνικών δομών» (Χτούρης, 2004).

Συναφής προς τον όρο κοινωνικό κεφάλαιο είναι η έννοια των κοινωνικών δικτύων. Ως κοινωνικά δίκτυα μπορούν να οριστούν τα «πολυδιάστατα συστήματα επικοινωνίας και διαμόρφωσης της ανθρώπινης πρακτικής και της κοινωνικής ταυτότητας» (Χτούρης 2004). Οι Walker, MacBride, and Vachon (1977), όρισαν ως κοινωνικό δίκτυο το άθροισμα των προσωπικών επαφών μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνει συναισθηματική υποστήριξη, υλική ενίσχυση και συμμετοχή στις υπηρεσίες, έχει πρόσβαση στις πληροφορίες και δημιουργεί νέες κοινωνικές επαφές. Τα κοινωνικά δίκτυα συνήθως αποτελούνται από τα μέλη της οικογένειας, τους φίλους και τους γνωστούς και περιλαμβάνουν τρεις κρίσιμες έννοιες: α) το μέγεθος ή το εύρος, το οποίο αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων που συμμετέχουν στο δίκτυο, β) στη σύνθεση που αφορά το ποσοστό συμμετοχής στο δίκτυο μελών της ευρύτερης οικογένειας ή φίλων, γ) η συχνότητα που δηλώνει το πόσο συχνά τα μέλη ενός κοινωνικού δικτύου αλληλεπιδρούν (Χτούρης, 2004; Χτούρης, Παπάνης, Ρόντος, 2004).

Τα κοινωνικά δίκτυα ορίζονται ως οι κοινωνικές σχέσεις που περιβάλλουν ένα άτομο, τα χαρακτηριστικά τους και ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται και αξιολογούν τις εν λόγω σχέσεις. Τα κοινωνικά δίκτυα χαρακτηρίζονται από το μέγεθός τους, την πυκνότητα (συνδετικότητα μεταξύ των μελών), το δέσιμο, την ομοιογένεια, τη συχνότητα επαφής μεταξύ των μελών, τη διάρκεια και την αμοιβαιότητα (Berkman και Glass, 2000). Η συναισθηματική, ψυχολογική ή οικονομική στήριξη που μπορούν να αντλήσουν τα άτομα μέσω των κοινωνικών τους δικτύων είναι η κοινωνική στήριξη. Η έλλειψη κοινωνικής στήριξης και ο αποκλεισμός από τα δίκτυα θεωρείται ότι μειώνει τις δυνατότητες των ατόμων να αντιμετωπίσουν το άγχος, να αποκτήσουν κοινωνική ταυτότητα, να λάβουν συναισθηματική στήριξη ή υλική βοήθεια και να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες και πληροφορίες (Walter et al., 1997). Από την άλλη πλευρά, η ύπαρξη κοινωνικής στήριξης έχει συνδεθεί με παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής, όπως η ικανοποίηση από τη ζωή και η αίσθηση ευημερίας (Breeze et al., 2001).

Τα κοινωνικά δίκτυα διακρίνονται σε άτυπα, όπως τα μέλη της οικογένειας, οι φίλοι, μια ομάδα γονέων σε μια παιδική χαρά, οι γείτονες κ. ά. Και σε τυπικά, όπως οι σχολικές και οι κοινοτικές οργανώσεις, τα εργασιακά δίκτυα και οι σχέσεις με

επαγγελματίες, όπως οι δάσκαλοι, όλοι όσοι παρέχουν υγειονομική περίθαλψη καθώς και όσοι εργάζονται για την κοινότητα.

Τα κοινωνικά δίκτυα διαφοροποιούνται ανάλογα με:

α) το μέγεθος ή το εύρος: ο αριθμός των ατόμων που διατηρούν κοινωνική επαφή, ο οποίος αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων που συμμετέχουν στο δίκτυο,

β) τη γεωγραφική διασπορά, που αναφέρεται στο εύρος των χωρικών μονάδων ανάλυσης

γ) πυκνότητα/ενσωμάτωση, που αφορά τον βαθμό στον οποίο τα μέλη δικτύων είναι και μέλη άλλων δικτύων

δ) στη σύνθεση και την ομοιογένεια που αφορά το ποσοστό συμμετοχής στο δίκτυο μελών της ευρύτερης οικογένειας ή φίλων,

ε) η συχνότητα επαφών που δηλώνει το πόσο συχνά τα μέλη ενός κοινωνικού δικτύου αλληλεπιδρούν.

Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά των δικτύων είναι πιθανό να επηρεάζουν τη ροή των πόρων αλλά και τη φύση του κοινωνικού κεφαλαίου που είναι διαθέσιμο μέσα σε ένα δίκτυο (Baum & Ziersch, 2003:321). Κατά τον Coleman (1990) το κοινωνικό κεφάλαιο απαρτίζεται από επικαλυπτόμενα κοινωνικά δίκτυα, τα οποία διαθέτουν κοινές αξίες, εμπιστοσύνη και κοινά κριτήρια αποφάσεων. Σε δίκτυα με υψηλό επίπεδο κοινωνικού κεφαλαίου επικρατεί η αρχή της αμοιβαιότητας, η οποία είναι η διαδικασία ανταλλαγής σε μία κοινωνική σχέση, όπου τα 'αγαθά και οι υπηρεσίες' που προσφέρονται από μια ομάδα ανταποδίδονται σε αυτήν από την ομάδα που έλαβε τα 'αγαθά και τις υπηρεσίες'. Επίσης η εμπιστοσύνη, η οποία είναι η προσδοκία που προκύπτει σε μία κοινότητα από ειλικρινείς και συνεργατικές συμπεριφορές και βασίζονται σε κοινά αποδεκτές νόρμες (Fukuyama, 1995). Τέλος η νόρμα της εμπιστοσύνης είναι βασικό συστατικό του κοινωνικού κεφαλαίου. Ο Coleman (1988) κάνει τον διαχωρισμό σε «ανοικτά» και «κλειστά» κοινωνικά δίκτυα. Τα «κλειστά» κοινωνικά δίκτυα αποτελούνται από άτομα με γνωστές και διακριτές σχέσεις μεταξύ τους και είναι ιδιαίτερος αποτελεσματικά στη θέσπιση και εφαρμογή κανόνων. Τα «ανοικτά» κοινωνικά δίκτυα, αντιθέτως, αναφέρονται σε επικαλυπτόμενες σχέσεις μεταξύ των ατόμων, τα όρια των οποίων είναι δυσδιάκριτα για το σύνολο της κοινωνικής ομάδας. Ο Putnam (1993) με τη σειρά του διαχωρίζει τα δίκτυα σε: α) Οριζόντια δίκτυα όπου τα άτομα που συμμετέχουν στις οργανώσεις έχουν όμοια κοινωνική κατάσταση και δύναμη (π.χ. σύλλογοι γειτονιάς, πολιτισμικοί, αθλητικοί) και β) Κάθετα δίκτυα όπου μεταξύ των μελών τους υπάρχουν ασύμμετρες σχέσεις ιεραρχίας και εξάρτησης (π.χ. κόμματα, θρησκευτικές οργανώσεις). Σύμφωνα με τον Putnam το κοινωνικό κεφάλαιο δημιουργείται μέσα από τα οριζόντια δίκτυα, διότι εξαιτίας της ισοτιμίας των μελών τους διευκολύνεται η επικοινωνία, η ανάπτυξη εμπιστοσύνης, η αμοιβαιότητα και η συνεργασία.

Σύμφωνα με έρευνες των MacLanahan, Wedemeyer & Adelberg (1981), τα κοινωνικά δίκτυα παρέχουν συναισθηματική υποστήριξη, η οποία παίρνει τη μορφή κάλυψης απέναντι στα αρνητικά αποτελέσματα των αγχογόνων καταστάσεων. Παράλληλα, τα κοινωνικά δίκτυα βοηθούν στην εξεύρεση εργασίας, αλλά παράλληλα υποδεικνύουν στους εργοδότες τους κατάλληλους υποψήφιους. Κατά τον Bewley (1999), ο συνηθέστερος τρόπος εξεύρεσης εργασίας σε αγγλοσαξονικές χώρες είναι μέσω γνωστών και φίλων, οι οποίοι μπορούν να παρέχουν τις καταλληλότερες συστάσεις για τους υποψήφιους εργαζομένους.

Ο Granovetter (1973) θεώρησε ότι είναι οι αδύναμοι δεσμοί των κοινωνικών δικτύων που εξασφαλίζουν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης συγκριτικά με τους στενούς φίλου και συγγενείς, δεδομένου ότι παρέχουν μεγαλύτερη πληθώρα πληροφοριών και διαθέτουν μεγαλύτερη διασπορά και ποικιλία στις ευκαιρίες απασχόλησης. Με την άποψη αυτήν συμφωνεί και ο Montgomery (1991).

Έχει παρατηρηθεί ότι η κοινωνική δικτύωση συσχετίζεται όχι μόνο με οικονομικούς και κοινωνικούς εξισορροπητικούς για την αγορά εργασίας παράγοντες, αλλά και με υψηλότερα ποσοστά εργασιακής ικανοποίησης (Granovetter 1985), χαμηλότερα ποσοστά παραιτήσεων (Datcher 1983) και υψηλότερους μισθούς (Granovetter 1985). Μάλιστα ο Ludwig (2000) και Topa (2001) παρατήρησαν ότι τα υψηλότερα ποσοστά εργασιακής ικανοποίησης σε δουλειές που επετεύχθησαν μέσω κοινωνικών δικτύων οφείλεται όχι στους υψηλότερους μισθούς αλλά στο ποιοτικότερο κοινωνικο-συναισθηματικό κλίμα που δημιουργείται σε μια επιχείρηση λόγω του γεγονότος ότι εργάζονται σε αυτό φίλοι.

Ο Brain V. Krauth (2001) θεωρεί ότι κρίσιμος παράγοντας για τα κοινωνικά δίκτυα είναι η σταθερότητα τους. Οι πιο πολλές κοινωνιολογικές θεωρίες λαμβάνουν τα κοινωνικά δίκτυα ως στατικά μορφώματα τα οποία αντιστέκονται στην αλλαγή, γεγονός που δεν επαληθεύεται από την πραγματικότητα. Αντιθέτως είναι η ευκαμψία των κοινωνικών δικτύων που εξασφαλίζει μεγαλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Πολλές φορές ο ρόλος των κοινωνικών δικτύων όσον αφορά τα κοινωνικά, οικονομικά, επαγγελματικά και οικογενειακά προβλήματα των γυναικών είναι καθοριστικός, δεδομένου ότι παρέχει εναλλακτικές λύσεις σε θέματα όπως απασχόληση, οικονομική ανεξαρτησία μετά από διαζύγιο, φροντίδα παιδιών, διαχείριση άγχους, αυτοαπασχόληση και επαγγελματική συμβουλευτική. Οι εμπειρικές έρευνες επιβεβαιώνουν ότι όσο μεγαλύτερο είναι ένα δίκτυο και όσο συχνότερη η επαφή των μελών του τόσο πιο αποτελεσματική είναι η βοήθεια που προσφέρουν κυρίως στις εργαζόμενες γυναίκες. Όσον αφορά τη σύνθεση του δικτύου βρέθηκε ότι για υλική βοήθεια τα μέλη της οικογένειας είναι τα καταλληλότερα πρόσωπα προς τα οποία καταφεύγουν οι γυναίκες με προβλήματα ανεργίας, ενώ για συναισθηματική υποστήριξη περισσότερο αποτελεσματικά είναι τα δίκτυα των φίλων (Θέματα Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, 2007).

4.5 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης με το Δίκτυο ROM

Η διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με τις κεντρικές διοικητικές δομές, καθώς αυτή προσδιορίζεται από ένα λιγότερο συγκεντρωτικό χαρακτήρα οργάνωσης, περιορισμένη γεωγραφική εμβέλεια ως προς την παροχή υπηρεσιών και έχει αμεσότερη επαφή με τον πολίτη. Οι δυνατότητες λοιπόν εφαρμογής δυναμικών και αμφίδρομων μοντέλων άσκησης κοινωνικής πολιτικής, τόσο μέσα από το συντονισμό της δράσης των δημοτικών υπηρεσιών όσο και από την κινητοποίηση για ενεργητική συμμετοχή ατόμων, συλλογικών φορέων αλλά και ευρύτερων θεσμών, φαίνεται να είναι πολλές. Ιδιαίτερα με την μορφή που έχει πάρει τα τελευταία χρόνια η οργάνωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσα από θεσμούς όπως οι Δημοτικές επιχειρήσεις και οι Αναπτυξιακές εταιρείες, προγραμματικές συμβάσεις, αναπτυξιακές συμβάσεις κ.α, αναδύεται ένα νέο πεδίο παρέμβασης, το οποίο θα πρέπει να διερευνηθεί και να αξιοποιηθεί από την ίδια την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Από την άλλη, ο κοινωνικός αποκλεισμός και τα προβλήματα που δημιουργούνται είτε αφορά το χώρο σε υποβαθμισμένες περιοχές, είτε αφορά το ανθρώπινο δυναμικό για το αποκλεισμό από σειρά αγαθών, δεν είναι δυνατόν να λυθούν με πολιτικές που εστιάζονται αποκλειστικά σε τοπικό επίπεδο (Δίκτυο ROM,2001).

Η απορία και ερώτηση που γεννιέται από τα παραπάνω είναι: πρώτον, κατά πόσον η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει την πολιτική βούληση και τις αρμοδιότητες να αναπτύξει πολιτικές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνται κατά τον αποκλεισμό συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων και δεύτερον με ποιο τρόπο και μέσω ποιών εργαλείων πραγματοποιούνται αυτές οι πολιτικές.

Παρακάτω γίνεται εκτενέστερη αναφορά για το διτό ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης απέναντι στην κοινότητα των Ρομά. Υπάρχουν δύο όψεις: από τη μια πλευρά η τοπική αυτοδιοίκηση προβαίνει σε σχεδιασμό παρεμβάσεων και δράσεων που έχουν στόχο την κοινωνικοποίηση των Ρομά στην τοπική κοινωνία και από την άλλη πλευρά η τοπική κοινωνία αντεπιτίθεται για την υλοποίηση των δράσεων που γίνονται σε βάρος της κοινότητας των Ρομά (Δίκτυο ROM,2001).

Τα τελευταία χρόνια, η τοπική αυτοδιοίκηση προσπαθεί να αντιμετωπίσει την πρόκληση είτε συνδυάζοντας προληπτικές ενέργειες για τη μείωση του ρατσισμού και των μελλοντικών επιπτώσεων που αυτό επιφέρει είτε με μέτρα αποκατάστασης στις υποβαθμισμένες περιοχές που διαμένουν οι Ρομά και να τις ενσωματώσει στον οικιστικό ιστό. Στα πλαίσια αυτών των παρεμβάσεων και των νέων μορφών οργάνωσής της, δημιουργείται για πρώτη φορά ένα δίκτυο που συνδέει τις σχέσεις κοινωνίας και κοινότητας Ρομά. Στόχος είναι να αναδειχθεί ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διαμόρφωση ενός μοντέλου άσκησης κοινωνικής πολιτικής που θα είναι αποτελεσματικό ως προς την επίλυση προβλημάτων που εμποδίζουν την κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Το 1995, ο Δήμος Μενεμένης Θεσσαλονίκης, ίδρυσε το Δίκτυο Ρομά, έπειτα από πολλαπλές προσπάθειες οι οποίες ξεκίνησαν το Μάιο του 1994, για τη σύσταση ενός

Ελληνικού Δικτύου Φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την επίλυση των προβλημάτων των Ελλήνων Τσιγγάνων. Αποτέλεσμα των προσπαθειών ήταν το Δίκτυο ROM, το οποίο αποτελεί σχήμα διαδημοτικής συνεργασίας σε πανελλαδική κλίμακα, με σκοπό την ανάληψη πρωτοβουλιών για την υποστήριξη και κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων και την επεξεργασία, διαμόρφωση και εφαρμογή προτάσεων πολιτικής για την κοινωνική τους ένταξη. Οι εμπειρίες του μετά την υλοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων και διακρατικών ανταλλαγών οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι τα προβλήματα των Ρομά, δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν μεμονωμένα αλλά απαιτούσαν την ύπαρξη πραγματικής πολιτικής βούλησης, την οποία διέθεταν σε μεγάλο βαθμό οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Η ανάγκη για τη σύσταση ενός δικτύου της τοπικής αυτοδιοίκησης ήταν μεγάλη και προφανής. Μέσα από μία θεσμοθετημένη δομή, θα προωθούνταν τα τσιγγάνικα ζητήματα για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι Ρομά και οι τοπικές κοινωνίες. Σκοπός του δικτύου είναι να ενεργοποιήσει ένα σημαντικό αριθμό Δήμων, στους οποίους υφίστανται καταυλισμοί Ρομά, να ασχοληθούν με την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά και να εξασφαλίσει την κοινωνική συνοχή (Δίκτυο ROM,2000).

Οι στόχοι του δικτύου είναι, να ευαισθητοποιηθούν και να υποστηριχτούν τα μέλη του δικτύου και της τοπικής αυτοδιοίκησης, έτσι ώστε να πραγματοποιηθούν δράσεις για το όφελος της κοινότητας Ρομά, η υλοποίηση στρατηγικών πολιτικών παρεμβάσεων, η συμβουλευτική υποστήριξη της κοινότητας, και τέλος, η ενημέρωση των διαφόρων φορέων αλλά και της υπόλοιπης κοινωνίας γύρω από τις πτυχές και τις αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά με απώτερο σκοπό την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση τους. Η υλοποίηση των παραπάνω στόχων διατυπώνονται στο καταστατικό ίδρυση του δικτύου, απ' όπου γίνεται αναφορά στην καταπολέμηση του ρατσισμού και στην προώθηση πολιτικών για την κοινωνική τους ένταξη (Δίκτυο ROM,2000).

Το Δίκτυο ROM, από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας του, προσπάθησε να ευαισθητοποιήσει όλους τους Δήμους της χώρας στους οποίους ζουν Ρομά μέσω των διαφόρων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Όσοι Δήμοι εντάχθηκαν στο Δίκτυο ανέλαβαν την υποχρέωση να καταγράψουν τις συνθήκες ζωής των τσιγγάνων της περιοχής τους, συλλέγοντας στοιχεία για όλους τους τομείς της ζωής τους κάνοντας επιτόπιες μελέτες και συμπληρώνοντας μια σειρά από ερωτηματολόγια για να διαπιστωθεί η κατάσταση της κάθε περιοχής και για να αποτυπωθεί το προφίλ του Δήμου, με σκοπό τη διευκόλυνση της μεταξύ τους συνεργασίας και για να τεθούν προτεραιότητες που αργότερα πήραν τη μορφή άμεσων ενεργειών σε όλους τους τομείς. Οι Δήμοι αναπτύσσουν δράσεις σε διάφορους τομείς : α) στον τομέα της καθαριότητας προσπάθησαν να εξασφαλίσουν άμεσα πιο υγιεινούς όρους διαβίωσης (π.χ. τοποθετώντας κάδους απορριμμάτων στους οικισμούς), β) στον τομέα της εγκατάστασης προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν άμεσα τα προβλήματα ύδρευσης και αποχέτευσης, γ) στον τομέα της πολιτογράφησης αναζήτησαν επίμονα και προσέλκυσαν όσους Τσιγγάνους δεν είχαν πολιτογραφηθεί, δ) στον τομέα της

εκπαίδευσης εντόπισαν από τους δημοτικούς καταλόγους όλα τα παιδιά σχολικής και προσχολικής ηλικίας, προκειμένου να γραφτούν στα σχολεία και προέβλεψαν τη μεταφορά των μαθητών εκείνων που κατοικούσαν σε οικισμό που ήταν μακριά από τα σχολεία, ε) στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας με μέτρα προληπτικής ιατρικής και εμβολιασμούς και στ) συνεργασία με αρμόδιους φορείς για την αναζήτηση πληροφοριών από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς π.χ. η Ε.Υ.Δ.Α.Π., η Δ.Ε.Η., το Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε κ.α. και την άσκηση πιέσεων για την προώθηση και την επίτευξη μόνιμων λύσεων (Δίκτυο ROM,2000).

Το Δίκτυο αναπτύσσει συνεργασία με τους εκπροσώπους των Υπουργείων που εμπλέκονται στην άσκηση πολιτικών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των τσιγγάνων όπως, Υγείας, Εσωτερικών, Εργασίας και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Διατυπώνει την ανάγκη ύπαρξης ενός κεντρικού οργάνου το οποίο θα αναλάμβανε το συντονισμό των πολιτικών. Προτάσσει ως κύριο πρόβλημα το στεγαστικό για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και απαιτεί τη διερεύνηση της επίλυσής τους από την Πολιτεία και το σχεδιάσμά χώρων για την εγκατάσταση (Δίκτυο ROM,2000).

Για την επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ένταξης των τσιγγάνων, είναι η ευαισθητοποίηση των ίδιων των κατοίκων Ρομά και η κινητοποίησή τους. Με τη δημιουργία του δικτύου ξεκίνησε μια οργανωμένη προσπάθεια, η οποία πραγματοποιήθηκε με μία σειρά από επισκέψεις εκπροσώπων του Δικτύου αλλά και Τσιγγάνων από τον Πανελλήνιο Μορφωτικό Σύλλογο της Αγίας Βαρβάρας σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας, όπου υπήρχε συγκέντρωση τσιγγάνικων πληθυσμών, με στόχο την δημιουργία Συλλόγων στις περιοχές όπου δεν υπήρχε. Έτσι, με την υποστήριξη του Δικτύου, συστάθηκε η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ελλήνων Ρομά και ολοκληρώθηκε το τρίπτυχο Τοπική Αυτοδιοίκηση- Κεντρική Διοίκηση- Τσιγγάνοι, απαραίτητο εργαλείο, για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των τσιγγάνων (Δίκτυο ROM,2000).

Για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης των τσιγγάνων απαιτείται και η ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας. Με αυτή την έννοια, το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο πρέπει να ενημερωθεί για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των τσιγγάνων, για αυτά που τους ενώνουν και αυτά που τους διαφοροποιούν και γενικότερα να καλλιεργηθεί η αντίληψη της αναγκαιότητας για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στοιχείο απαραίτητο για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής.

Για να πετύχει τα παραπάνω το Δίκτυο συμμετείχε σε μια σειρά από Ημερίδες και Συνέδρια ανταλλάσσοντας απόψεις και παρέχοντας πληροφορίες και ενημέρωση για την πραγματική κατάσταση των Τσιγγάνων. Επίσης το Δίκτυο, κινούμενο στην ίδια κατεύθυνση της ευαισθητοποίησης της ευρύτερης κοινωνίας, συμμετέχει στην «συμμαχία» που συμφωνήθηκε μεταξύ τριών φορέων, οι οποίοι κατεξοχήν ασχολούνται με κοινωνικά προβλήματα και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, που

αποτελεί το «Καραβάνι Αλληλεγγύης». Οι φορείς που συμμετέχουν στο Καραβάνι Αλληλεγγύης είναι το Δίκτυο ROM, η Ελληνική Επιτροπή της UNICEF και ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδας (Σ.Κ.Λ.Ε.). Στόχοι αυτής της πρωτοβουλίας, μέσα από τα συνέδρια που διοργανώνει, είναι η ανάδειξη του προβλήματος, η ενημέρωση φορέων και στελεχών για τις εξελίξεις στο ζήτημα, η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, η διάδοση καλών πρακτικών και εργαλείων και η διεύρυνση της κοινωνικής «συμμαχίας» στον αγώνα καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού των Ελλήνων Τσιγγάνων (Δίκτυο ROM,2000).

Αποτελέσματα των δράσεων του Δικτύου είναι: α) η απογραφική μελέτη για τη διερεύνηση των κοινωνικών, οικιστικών συνθηκών και αναγκών των τσιγγάνων πολιτών. Η δράση αυτή καθίσταται αναγκαία για τη διαμόρφωση μιας συνολικής αντίληψης για την σύνθετη φύση του κοινωνικού αποκλεισμού της πληθυσμιακής ομάδας και την πραγματική κατάσταση της και για το σχεδιάσμά των παρεμβάσεων, οι οποίες στο παρελθόν βασιζόνταν σε εμπειρικές ή υποκειμενικές αντιλήψεις των σχεδιαστών της πολιτικής και με αντίθετα αποτελέσματα πολλές φορές από τα αναμενόμενα. Η δράση αυτή υλοποιήθηκε στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος 'Multi Roma Action Hellas', της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας 'Απασχόληση'- Αξονας Integra (1999) και έδωσε τη συνολική εικόνα της κατάστασης, κάτι που αποτέλεσε στη συνέχεια τη βάση για τη χάραξη των διαφόρων πολιτικών από το Δίκτυο και την Πολιτεία. β) Η κατάρτιση και επιμόρφωση Τσιγγάνων Συνδέσμων σε όλη την Ελλάδα, για τη δημιουργία μιας ομάδας Στελεχών που θα αποτελούσαν το βασικό δυναμικό υποστήριξης και προώθησης των στόχων του Δικτύου. Αυτή η ενέργεια υλοποιήθηκε στα πλαίσια και πάλι του επιχειρησιακού προγράμματος 'Multi Roma Action Hellas', της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας 'Απασχόληση'- Αξονας Integra το οποίο, μέσα από ένα καινοτομικό πρόγραμμα κατάρτισης, δημιούργησε 20 Συνδέσμους (Mediators), ικανούς να στελεχώσουν φορείς κοινωνικής πολιτικής καθώς και δομές πληροφόρησης και συμβουλευτικής στήριξης Τσιγγάνων πολιτών. Σήμερα, οι περισσότεροι από αυτούς στελεχώνουν τα Κέντρα Πληροφόρησης και Υποστήριξης Τσιγγάνων, δομές που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια του ίδιου προγράμματος. γ) Η δημιουργία μιας Ηλεκτρονικής Τράπεζας Πληροφοριών η οποία αποτελεί ένα σύγχρονο εργαλείο πληροφόρησης, μεταφοράς τεχνογνωσίας και ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ του Δικτύου και των άλλων φορέων. δ) Τέλος, το Δίκτυο ανέπτυξε μεθοδολογικά εργαλεία για την παροχή υπηρεσιών προς την ομάδα των Τσιγγάνων: 1) σύστημα ποιότητας για της υπηρεσίες της συμβουλευτικής στήριξης και απασχόλησης με στόχο τη διαμόρφωση ενός πλαισίου ποιοτικών προδιαγραφών για τον τρόπο παροχής υπηρεσιών Συμβουλευτικής (είδος υπηρεσιών προς την πληθυσμιακή ομάδα των Τσιγγάνων και ανθρώπινο δυναμικό), 2) παροχή κοινωνικών υπηρεσιών νέου τύπου για την υποστήριξη της ένταξης των Τσιγγάνων πολιτών. Στόχος αυτής της δράσης είναι η δικτύωση μεταξύ των υφιστάμενων δομών σε θέματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης στελεχών και η ανταλλαγή εμπειριών για να αναπτύξουν δράσεις για την προώθηση και επίλυση των τσιγγάνικων ζητημάτων. Συμπεραίνοντας, επισημαίνουμε ότι η δημιουργία και οι δράσεις που υλοποιεί το Δίκτυο στην προσπάθεια για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης των Ελλήνων Τσιγγάνων είναι πολύ σημαντική.

Πρώτα από όλα η ίδια η δημιουργία του αποτελεί σημαντική κατάκτηση γιατί αποτέλεσε την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να αντιμετωπιστεί με δυναμικό τρόπο το ζήτημα της κοινωνικής ένταξης των Τσιγγάνων. Συνέβαλλε στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Τσιγγάνων αναδεικνύοντας το πολυσύνθετο, πολυδιάστατο, πολυεπίπεδο και αλληλένδετο του κοινωνικού αποκλεισμού διεκδικώντας παράλληλα τη λήψη μέτρων σε πολιτικό επίπεδο για ισότιμη πρόσβαση στα βασικά κοινωνικά αγαθά όπως είναι η στέγαση, η εκπαίδευση, η απασχόληση, η υγεία. Το Δίκτυο κατάφερε να καθιερωθεί ως βασικός συνομιλητής και συνεργάτης της Πολιτείας διατηρώντας μαζί της σε σταθερή βάση εποικοδομητικό διάλογο για τη χάραξη και υλοποίηση πολιτικών βελτίωσης των συνθηκών ζωής των Ελλήνων Τσιγγάνων. Συνέβαλλε στη σύσταση της Διυπουργικής Επιτροπής, του οργάνου που ανέλαβε τη συνολική ευθύνη της εθνικής πολιτικής για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων, έχοντας διατυπώσει από την ίδρυση του την ανάγκη ύπαρξης ενός κεντρικού επιτελικού οργάνου που θα αναλάβει το συντονισμό όλων των δράσεων και διατύπωσε μια σειρά από προτάσεις και θέσεις οι οποίες αξιοποιήθηκαν στα πλαίσια της εφαρμογής του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης. Κατέκτησε τη συμμετοχή του στα ανώτατα όργανα λήψης πολιτικών αποφάσεων για τους Έλληνες Τσιγγάνους με τελευταίο παράδειγμα τη συμμετοχή του στις συνεδριάσεις της Διυπουργικής Επιτροπής. Συνέβαλλε ουσιαστικά στη δημιουργία της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Σωματείων Ελλήνων Τσιγγάνων. Έτσι ολοκληρώθηκε το τρίπτυχο Πολιτεία Τοπική Αυτοδιοίκηση-εκπρόσωποι των Ελλήνων Τσιγγάνων, σύμπραξη απαραίτητη για τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού. Και τέλος, μέσα από τη λειτουργία και τις δράσεις του, συνέβαλε στην ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση όχι μόνο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά γενικότερα φορέων και τμημάτων της ελληνικής κοινωνίας που δεν γνώριζαν όλες τις πτυχές του προβλήματος (Δίκτυο ROM,2000).

4.6 Ενέργειες και δράσεις για την ένταξη των Ρομά

Η ΕΕ έχει τονίσει εδώ και καιρό την ανάγκη για καλύτερη ένταξη των πληθυσμών Ρομά στα κράτη μέλη της, την οποία η Ένωση χαρακτήρισε ως «κοινή ευθύνη» με τα κράτη μέλη για τη βελτίωση της ενσωμάτωσης αυτού που αντιπροσωπεύει, με δώδεκα εκατομμύρια ανθρώπους, τη μεγαλύτερη ευρωπαϊκή εθνική μειονότητα . Το 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε ανακοίνωση που πιέζει για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά, όπου περιγράφονται λεπτομερώς οι συγκεκριμένες πολιτικές και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

Μέχρι το 2012, κάθε κράτος μέλος της ΕΕ έπρεπε να εκπονήσει μια εθνική στρατηγική ένταξης των Ρομά, η οποία περιελάμβανε ένα σύνολο ολοκληρωμένων μέτρων πολιτικής για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική ένταξη των πληθυσμών των Ρομά. Έκτοτε, η Επιτροπή δημοσιεύει εκθέσεις αξιολόγησης, αξιολογώντας την πρόοδο των κρατών μελών για το δικό της σύνολο στόχων και πιέζει για περαιτέρω προσπάθειες για την επίτευξη της ένταξης των Ρομά στο πλαίσιο της διαδικασίας «Ευρώπη 2020».

Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι οι κυβερνήσεις δεν λαμβάνουν επαρκή οικονομική υποστήριξη από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ που θα τους επέτρεπαν να επιτύχουν την ένταξη των Ρομά. Εξάλλου, οι περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης αντιμετωπίζουν μεγάλα δημόσια ελλείμματα και υφίστανται σημαντικές περικοπές στα εθνικά τους προγράμματα δημόσιων δαπανών. Ωστόσο, η ΕΕ χρηματοδοτεί μαζικά την ένταξη των Ρομά, αν και τα κονδύλια δεν χρησιμοποιούνται πλήρως. Για παράδειγμα, μόνο το 31% των κονδυλίων που διατέθηκαν για την ένταξη των Ρομά έως το 2009 χρησιμοποιήθηκαν από τις δικαιούχες χώρες.

Φυσικά, οι κυβερνήσεις μπορούν να κρυφτούν πίσω από τις λεγόμενες τεχνικές ή νομικές δυσκολίες. Στην περίπτωση της Γαλλίας, μια ενημερωτική έκθεση του 2013 της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Γαλλικής Εθνοσυνέλευσης για την ένταξη των Ρομά καταγγέλλει την πολυπλοκότητα γύρω από τη χρήση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης και τις δυσκολίες που συνδέονται με την κινητοποίηση τέτοιων κεφαλαίων, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Ωστόσο, δεν κινούνται όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ στο ζήτημα της ένταξης των Ρομά.

Στην Ευρώπη, η Ισπανία φαίνεται να αποτελεί πρότυπο ένταξης των Ρομά και παρουσιάζεται ευρέως από τους αξιωματούχους της ΕΕ. Για τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, η ισπανική κυβέρνηση εστίασε τις προσπάθειές της σε τέσσερις τομείς προκειμένου να βελτιώσει την ένταξη των Ρομά στα σύνορά της: εκπαίδευση, στέγαση, απασχόληση και υγειονομική περίθαλψη. Με περίπου 750.000 άτομα, η Ισπανία έχει τη δεύτερη μεγαλύτερη κοινότητα Ρομά στην ΕΕ, δεύτερη μετά τη Ρουμανία.

Η Διεθνής Αμνηστία έχει τεκμηριώσει πώς, τόσο στην Ανατολική όσο και στη Δυτική Ευρώπη, οι Ρομά συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες και στην εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων στη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και την εργασία. Εκατομμύρια Ρομά εξακολουθούν να ζουν σε άτυπους οικισμούς χωρίς καθόλου ή ανεπαρκή αποχέτευση, εκπληκτικά υψηλά επίπεδα ανεργίας και περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης.

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι Ρομά εκπροσωπούνται ελάχιστα σε πολιτικές και διοικητικές δομές και αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην ένταξη στην κοινωνία διατηρώντας παράλληλα τις ξεχωριστές πολιτιστικές τους ταυτότητες. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχει έλλειψη αξιόπιστων και ενημερωμένων δεδομένων για τη μέτρηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά. Αυτό οφείλεται συχνά στην απροθυμία των κρατών να συλλέγουν εθνικά αναλυτικά δεδομένα.

Αυτή η έλλειψη δεδομένων δυσχεραίνει την ανάπτυξη προγραμμάτων από τα κράτη σε ότι αφορά τις πραγματικές ανάγκες των μειονεκτούντων Ρομά και στη μέτρηση της επιτυχίας τέτοιων προγραμμάτων. Μια έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας που δημοσιεύθηκε το 2005 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το προσδόκιμο ζωής των Ρομά στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη ήταν κατά μέσο όρο 10 χρόνια χαμηλότερο από τον υπόλοιπο πληθυσμό (Ringold et al., 2005).

Μελέτη του Αναπτυξιακού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) για την κατάσταση των Ρομά στην Ουγγαρία, τη Σλοβακία και την Τσεχική Δημοκρατία που δημοσιεύθηκε το 2003 διαπίστωσε ότι τα ποσοστά βρεφικής θνησιμότητας μεταξύ του πληθυσμού των Ρομά ήταν διπλάσια από εκείνα των μη Ρομά. Η έκθεση UNDP σχετικά με την κατάσταση των παιδιών Ρομά στη νοτιοανατολική Ευρώπη εκτιμά ότι το 25% των Ρομά ζούσαν σε καλύβες, σε σύγκριση με το 3% των Ρομά, και ότι το 55% των Ρομά δεν ήταν συνδεδεμένα με κάποιο σύστημα (Διεθνής Αμνηστία, 2010ε).

Σε όλη την Ευρώπη, οι Ρομά αγωνίζονται να βρουν τακτική απασχόληση. Μια λεπτομερής έρευνα για 402 άνδρες και γυναίκες Ρομά σε ηλικία εργασίας στη Βουλγαρία, στην Τσεχία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Σλοβακία που πραγματοποιήθηκαν το 2006 από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δικαιωμάτων των Ρομά διαπίστωσαν ότι μόνο το 38% είχε εργασία καθώς σχεδόν τα δύο τρίτα ανέφεραν ότι τους είχε απαγορευτεί η απασχόληση επειδή ήταν Ρομά (Hyde 2006).

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 7 χώρες της ΕΕ από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ το 2008 αποκαλύφθηκε ότι το 15% των ερωτηθέντων των Ρομά ήταν αναλφάβητοι. Το 31% είχε λάβει επίσημη εκπαίδευση κάτω των 6 ετών (Διεθνής Αμνηστία 2010ε). Το αποτέλεσμα στο οποίο κατέληξε η έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας του 2003, είναι ότι οι Ρομά είναι φτωχότεροι από άλλες ομάδες, είναι πιο πιθανό να πέσουν στη φτώχεια και πιο πιθανό να παραμείνουν φτωχοί (Ringold et al., 2005).

4.6.1 Το δικαίωμα στην εκπαίδευση

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση απαλλαγμένο από διακρίσεις αναγνωρίζεται στο διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα από το 1948. Παρόλα αυτά, τα παιδιά Ρομά στερούνται συστηματικά το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση. Οι Ρομά έχουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά εγγραφής και ολοκλήρωσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση από το γενικό πληθυσμό σε χώρες σε όλη την Ευρώπη.

Οι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτό περιλαμβάνουν το κόστος μεταφοράς, τα ρούχα και το σχολικό υλικό, καθώς και την έλλειψη της ρουμανικής γλώσσας και το διδακτικό υλικό. Αλλά ένας βασικός λόγος για την εκπαιδευτική ανεπάρκεια των Ρομά είναι η διάκριση. Αυτό δεν περιορίζεται σε μεμονωμένες πράξεις προκατάληψης από εκπαιδευτικούς αλλά και σε άλλους παράγοντες.

Συχνά είναι βαθιά ριζωμένη στα εκπαιδευτικά συστήματα των οποίων οι πολιτικές και οι πρακτικές αποκλείουν πολλούς Ρομά από την ποιοτική εκπαίδευση. Η χειρότερη μορφή του είναι ο διαχωρισμός των παιδιών Ρομά σε σχολεία ή τάξεις που προσφέρουν κατώτερη εκπαίδευση. Πολλές χώρες με σημαντικούς πληθυσμούς Ρομά έχουν εισαγάγει μέτρα για να ενθαρρύνουν την εγγραφή στο σχολείο και την παρακολούθηση παιδιών Ρομά.

Αυτά περιλαμβάνουν δωρεάν προσχολική εκπαίδευση για παιδιά Ρομά, αύξηση του αριθμού των βοηθών διδασκαλίας σε σχολεία με μαθητές Ρομά, πολιτιστικούς διαμεσολαβητές για επαφή μεταξύ σχολείων και γονέων, και συνεισφορές στο κόστος σχολικού υλικού και μεταφοράς. Σε πολλές χώρες, ωστόσο, αυτά τα μέτρα είχαν ελάχιστο πραγματικό αντίκτυπο, λόγω της ανεπαρκούς χρηματοδότησης και της άνισης εφαρμογής.

Ο διαχωρισμός των Ρομά σε ειδικά σχολεία και τάξεις παραμένει διαδεδομένος στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας έχει εκφράσει ανησυχίες για το διαχωρισμό των Ρομά στην εκπαίδευση στις πιο πρόσφατες εκθέσεις της για την Ουγγαρία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, τη Σλοβακία, την Κροατία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Μολδαβία, την Ουκρανία, την Τσεχική Δημοκρατία και τη Σερβία.

Στην πιο επίσημη μορφή διαχωρισμού, οι Ρομά τοποθετούνται σε «ειδικά» ή «πρακτικά» σχολεία για παιδιά με «ήπια ψυχική αναπηρία» ακόμα και όταν δεν έχουν τέτοιες αναπηρίες. Καμία χώρα δεν έχει επίσημη πολιτική τοποθέτησης των Ρομά σε ειδικά σχολεία. Τοποθετούνται εκεί ως αποτέλεσμα των λανθασμένων κριτηρίων αξιολόγησης, της πίεσης από τους δασκάλους στα γενικά σχολεία και επίσης επειδή ορισμένοι Ρομά γονείς πιστεύουν ότι τα παιδιά τους θα είναι πιο ευτυχημένα εάν είναι λιγότερο εκτεθειμένα στις προκαταλήψεις των μη Ρομά δασκάλων, μαθητών και γονέων.

Ωστόσο, τα παιδιά διδάσκονται ένα ουσιαστικά μειωμένο πρόγραμμα σπουδών και η επανένταξη στη γενική εκπαίδευση, ή η συνέχιση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθίσταται σχεδόν αδύνατη. Η ΕΕ έχει την ευθύνη να προωθή την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Σε ολόκληρη την ΕΕ, η πρωτοβάθμια και κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική και δωρεάν.

Αυτό σημαίνει ότι οι κυβερνήσεις έχουν την υποχρέωση να διασφαλίσουν ότι όλα τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, θα εγγραφούν και θα φοιτήσουν στο σχολείο. Αρκετά χρόνια μετά την ανακοίνωση της Επιτροπής του 2011 για ένα πλαίσιο της ΕΕ για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά, τα παιδιά Ρομά συνεχίζουν να ζουν υπό συνθήκες που παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της EU-MIDIS II.

Η παιδική φτώχεια είναι ένα θέμα που προκαλεί μεγάλη ανησυχία και τα παιδιά των Ρομά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα. Κάθε τρίτο παιδί Ρομά στις χώρες που καλύπτονται από το EU-MIDIS II ζούσε σε ένα νοικοκυριό στο οποίο τουλάχιστον ένα άτομο είχε αντιμετωπίσει πείνα τουλάχιστον μία φορά τον προηγούμενο μήνα. Η εκπαίδευση είναι το κλειδί για τη βελτίωση των ευκαιριών ζωής και την απόδραση από τον φαύλο κύκλο της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Ο διαχωρισμός στην εκπαίδευση παραμένει πρόβλημα. Τα αποτελέσματα EU-MIDIS II δείχνουν ότι σχεδόν τα μισά (46%) των παιδιών Ρομά ηλικίας 6–15 παρακολουθούν σχολεία όπου όλοι ή οι περισσότεροι από τους συμμαθητές τους είναι Ρομά. Τα υψηλότερα ποσοστά ήταν στη Σλοβακία (62%), στην Ουγγαρία (61%) και στη Βουλγαρία (60%).

Σε απάντηση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε προειδοποιητική επιστολή στην Ουγγαρία τον Μάιο του 2016, το πρώτο βήμα μιας διαδικασίας παράβασης. Η Επιτροπή απέστειλε ομοίως προειδοποιητικές επιστολές σχετικά με τον εκπαιδευτικό διαχωρισμό στην Τσεχική Δημοκρατία το 2014 και στη Σλοβακία το 2015. Η επιτροπή ενθαρρύνει το κράτος να υιοθετήσει αποτελεσματικές εκπαιδευτικές πολιτικές που διασφαλίζουν τη δίκαιη κατανομή των μαθητών, προκειμένου να τερματιστεί αυτό το φαινόμενο.

Το ερευνητικό έργο FRA's Local Engagement for Roma Inclusion (LERI) στην Αγία Βαρβάρα της Ελλάδας και στο Sokolon της Τσεχίας, έδειξε ότι η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου μπορεί να αντιμετωπιστεί με τη συμμετοχή γονέων και μέσω συμμετοχικών δράσεων σε κοινοτικό επίπεδο για την ενθάρρυνση των μαθητών να παραμείνουν στο σχολείο.

Το LERI στο Medway του Ηνωμένου Βασιλείου, δοκίμασε επίσης μοντέλα οικογενειακής μάθησης για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών αναγκών τόσο των γονέων όσο και των μαθητών. Το LERI είναι μέρος της ποιοτικής έρευνας του FRA επί τόπου, εντοπίζοντας εμπόδια στην ένταξη και κάνοντας προσπάθειες σε τοπικό επίπεδο.

4.6.2 Δικαίωμα στην εργασία

Η απασχόληση αποτελεί βασικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η οποία στοχεύει να διασφαλίσει ότι το 75% του πληθυσμού ηλικίας 20–64 ετών θα απασχοληθεί έως το τέλος του 2020. Όσον αφορά τους Ρομά, η σύσταση του Συμβουλίου του 2013 για την αποτελεσματική ένταξη των Ρομά συνιστά στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν αποτελεσματικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης των διακρίσεων και υποστήριξη της πρώτης επαγγελματικής εμπειρίας, της επαγγελματικής κατάρτισης, της διά βίου μάθησης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, της αυτοαπασχόλησης και της επιχειρηματικότητας.

Η δήλωση του Προέδρου της FRA μετά το Φόρουμ Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του 2016 ζητά πιο ακριβή και στοχοθετημένα σημεία αναφοράς στους τομείς της ανάπτυξης και της ποιοτικής απασχόλησης, επαρκή υποστήριξη εισοδήματος και καθολική πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες. Ο αναδυόμενος ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων προσδιορίζει την απασχόληση ως βασική προτεραιότητα.

Η έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με έναν ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων εξετάζει επίσης διάφορες πτυχές της απασχόλησης και της

απασχολησιμότητας ως βασικούς καθοριστικούς παράγοντες της κοινωνικής ένταξης και τονίζει τη σημασία της εξατομικευμένης, προσωπικής υποστήριξης, ιδίως για τα αποκλεισμένα και ευάλωτα νοικοκυριά.

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη μέλη, και όπως αναφέρεται από τον FRA το 2016, η συμμετοχή των Ρομά στην επίσημη αγορά εργασίας παραμένει αδύναμη. Όπως καταλήγει η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης και δεξιοτήτων και οι εκτεταμένες διακρίσεις είναι παράγοντες που εξηγούν τα κακά αποτελέσματα απασχόλησης για τους Ρομά.

Τα αποτελέσματα του EU-MIDIS II υποστηρίζουν το συμπέρασμα της Επιτροπής. Μόνο το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων θεωρούν ότι εργάζονται. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι το ποσοστό κινδύνου φτώχειας μεταξύ των Ρομά στα εννέα κράτη μέλη που καλύπτονται από την έρευνα ήταν κατά μέσο όρο 80%. Τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης προκύπτουν από διάφορους παράγοντες, όπως χαμηλά προσόντα, πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, έλλειψη επαγγελματικών δεξιοτήτων και κατάρτισης, γενικά ποσοστά ανεργίας κ.λπ.

Ωστόσο, στην περίπτωση των Ρομά, η προκατάληψη και οι διακρίσεις αυξάνουν όλα αυτά τα ζητήματα, μειώνοντας περαιτέρω τις πιθανότητες απασχόλησης. Κατά την αναζήτηση εργασίας, κατά μέσο όρο, ένας στους έξι Ρομά ερωτηθέντες ένιωσαν διακρίσεις λόγω της εθνοτικής τους καταγωγής τους 12 μήνες πριν από την έρευνα. Αυτός το ποσοστό αυξάνεται στο 40% εάν η περίοδος παραταθεί στα πέντε έτη πριν από την έρευνα. Οι Ρομά ανέφεραν επίσης ότι υφίστανται διακρίσεις κατά την εργασία: 5% τους προηγούμενους 12 μήνες και 17% τα προηγούμενα πέντε χρόνια.

Οι Ρομά δεν είναι η μόνη ομάδα που πάσχει από ανεργία, αλλά το μέγεθος αυτού του φαινομένου μεταξύ των Ρομά είναι απaráμιλλο. Ο συνδυασμός ανεπαρκών δεξιοτήτων, προκατάληψης και διακρίσεων έρχεται πάνω από τους συνηθισμένους κινδύνους που συνδέονται με τις υποτονικές οικονομίες, και τη μείωση των επαγγελμάτων έντασης εργασίας.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η επίτευξη απτών βελτιώσεων στον τομέα της απασχόλησης των Ρομά είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου από τον Δεκέμβριο του 2016 σχετικά με την επιτάχυνση της διαδικασίας ένταξης των Ρομά περιλαμβάνουν αναφορά σε συγκεκριμένες δράσεις που μπορούν να αντιμετωπίσουν τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις κατά των Ρομά και να βελτιώσουν τις δεξιότητες για την πρόσβαση σε ευκαιρίες εργασίας.

Τέτοιες δράσεις θα επιδιώκουν συνέργειες μεταξύ των πολιτικών εκπαίδευσης και απασχόλησης για τη βελτίωση της ευελιξίας, της κινητικότητας και της απασχολησιμότητας των Ρομά. Για να αντιμετωπιστεί η αύξηση της ανεργίας και η μείωση των επαγγελμάτων υψηλής έντασης εργασίας, το Συμβούλιο ζητά επίσης τη δημιουργία βιώσιμων ευκαιριών απασχόλησης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, υποστήριξη για την απασχολησιμότητα των νέων Ρομά, προώθηση πολιτικών όπως η

επαγγελματική κατάρτιση, οι ατομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες, η κοινωνική επιχειρηματικότητα, προγράμματα πρώτης εργασιακής εμπειρίας και αυξημένες ευκαιρίες απασχόλησης στο δημόσιο τομέα.

4.6.3 Δικαίωμα στην υγεία

Στις εκθέσεις τους σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου, τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και την προληπτική περίθαλψη, ιδίως τον εμβολιασμό των παιδιών και τον οικογενειακό προγραμματισμό, και για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την υγεία. Ωστόσο, για ορισμένους Ρομά, η έλλειψη εγγραφής και η κάλυψη ασφάλισης υγείας μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.

Τα δεδομένα από τα μέτρα πολιτικής EU-MIDIS II για την απασχόληση ποικίλλουν μεταξύ των κρατών μελών και κυμαίνονται από την κατάρτιση και την εκ νέου πιστοποίηση έως την κοινοτική εργασία. Γενικά, τα κράτη μέλη στις εκθέσεις τους προς την Επιτροπή έδωσαν προτεραιότητα στην ενσωμάτωση μέτρων για όλους τους ανέργους, όπως η κατάρτιση, οι επιδοτούμενες θέσεις εργασίας και τα δημόσια έργα, χωρίς ρητή αναφορά στους Ρομά.

Ωστόσο, πολλά από αυτά εφαρμόζουν ένα συνδυασμό στοχοθετημένων και ενσωματωμένων μέτρων. Τα περισσότερα κράτη μέλη αναφέρουν επίσης μέτρα που υποστηρίζουν την πρώτη επαγγελματική εμπειρία, την επαγγελματική κατάρτιση ή την εργασία, τη διά βίου μάθηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Για παράδειγμα, στο Βέλγιο, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) 2014-2020, ο οργανισμός ESF Flanders (FSE Vlaanderen) χρηματοδοτεί έργα που οργανώνουν μια ολοκληρωμένη πορεία προς την εκπαίδευση και την απασχόληση ατόμων από την κοινότητα των Ρομά στη Φλάνδρα.

Στην Ουγγαρία, οι παρεμβάσεις απασχόλησης που στοχεύουν τους Ρομά εφαρμόζονται ως μέρος της Ουγγρικής Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας φτώχειας, η οποία αναφέρεται ρητά στους Ρομά. Οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και δημόσια προγράμματα απασχόλησης που στοχεύουν κυρίως σε υπο-εκπαιδευμένους, μακροχρόνια ανέργους σε υποχρεωτική βάση (επί του παρόντος 183.000 συμμετέχοντες ετησίως).

Το Σουηδικό Γραφείο Απασχόλησης και οι δήμοι αναφέρουν ότι έχουν αυξήσει τις επαφές τους με τους Ρομά, με αποτέλεσμα περισσότεροι άνθρωποι να λαμβάνουν υποστήριξη για σπουδές και εργασία. Οι αξιωματικοί των σχέσεων Ρομά που προσλήφθηκαν για να υπηρετήσουν σε σχολεία, κοινωνικές υπηρεσίες και γραφεία απασχόλησης έπαιξαν σημαντικό και θετικό ρόλο στην πρωτοβουλία αυτή.

Στοχευμένες δραστηριότητες κατάρτισης και συμμετοχικής υποστήριξης μπορούν να υποστηρίξουν επιχειρηματίες Ρομά στην ίδρυση μικρών επιχειρήσεων μικρής

κλίμακας, καθώς και να επεκτείνουν και να βελτιώσουν τις επιχειρήσεις τους, όπως δείχνουν προκαταρκτικά ευρήματα από την έρευνα του FRA LERI44 στην Αγία Βαρβάρα, στην Ελλάδα και στο Besence της Ουγγαρίας. Οι εμπειρίες από το LERI στη Γαλλία δείχνουν επίσης ότι οι συμμετοχικές δραστηριότητες για την εκμάθηση γαλλικών μπορούν να υποστηρίξουν την είσοδο στην αγορά εργασίας, ιδίως για τους Ρομά που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

4.7 Ο οικισμός Αλάν Κογιού σήμερα

Η τσιγγάνικη κοινωνία οργανώνεται γύρω από τον άξονα της ομάδας και όχι του ατόμου. Το άτομο για να μπορέσει να φροντίσει τα συμφέροντα και την επιβίωση μίας ομάδας, έτσι ώστε να υπάρχει ενότητα και συνοχή, δημιουργεί την οικογένεια. Τα μέλη της οικογένειας έχουν διαφορετικό και συγκεκριμένο ρόλο για να διατηρηθεί η ομαλή λειτουργία της. Σε σύγκριση με την Δύση, όπου η οικογένεια λειτουργεί βάση των ατομικών αναγκών και προσδοκιών, στην τσιγγάνικη οικογένεια το άτομο δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην κοινότητα και όχι στην προσωπική του ανάγκη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να δημιουργείται η ομαδικότητα (Δουμάνη, 1990).

Θεμελιώδη παράγοντα της κοινωνικής συγκρότησης σε μία τσιγγάνικη οικογένεια είναι οι σχέσεις συγγένειας. Η οικογένεια αποτελεί θεμέλιο κοινωνικής οργάνωσης, που έχει ως αποτέλεσμα την οργάνωση σε φάρες, φυλές και γένη. Το γένος, είναι το σύνολο των οικογενειών που συνδέονται με «δεσμούς αίματος» και ξεχωρίζουν το ένα από το άλλο, το οποίο είναι το επώνυμο, και δείχνει την αλληλουχία του γένους. Το τσιγγάνικο γένος αποτελεί ένα κοινωνικό και πολιτικό σύστημα και ορίζει ως αρχηγό της ομάδας, τον πιο μεγάλο ηλικιακά και πιο δραστήριο οικογενειάρχη (Ντούσσας, 1997). Η φάρα δημιουργείται όταν τα τσιγγάνικα γένη που συνδέονται μεταξύ τους. Η τσιγγάνικη φάρα είναι το σύνολο δύο ή και περισσότερων γένη και η σύνδεση των μελών γίνεται με κοινωνικούς δεσμούς αίματος και αγχιστείας (αδέρφια, ξαδέρφια, παππούδες, γονείς κτλ). Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η τσιγγάνικη φάρα να δημιουργεί τη δική της κοινότητα, να έχει δική της εγκατεστημένη περιοχή, να εκπροσωπείται από τον δικό της αρχηγό και τέλος να έχει στόχο την κάλυψη βασικών αναγκών των μελών της. Η κοινή καταγωγή, τα κοινά ήθη και έθιμα, η κοινή γλώσσα, οι κοινές αξίες είναι χαρακτηριστικά της τσιγγάνικης φάρας (Ντούσσας, 1997).

Η οικογένεια Ρομά είναι αυστηρά πατριαρχική. Ο τόπος εγκατάστασης της οικογένειας εξαρτάται από τον άντρα, ενώ τα αγόρια έχουν περισσότερες ευκαιρίες, προνόμια και δικαιώματα σε σχέση με τα κορίτσια. Ο γάμος, αποτελεί έναν πολύ σημαντικό θεσμό, ο οποίος οδηγεί στην ωρίμανση σκέψεων και γνώσεων των νέων προς την κοινωνία. Οι ηλικίες γάμου στην κοινότητα είναι για τα αγόρια 15-17 χρόνια ενώ για τα κορίτσια παρατηρούμε μείωση της ηλικίας, 12-13 χρόνια. Με το θεσμό του γάμου, και αφού πλέον ενηλικιωθούν, είναι υπεύθυνοι για την ίδια την οικογένεια τους, όσο και για την κοινωνικοποίηση τους (Χατζησαββίδης, 1995).

Οι ηλικιωμένοι Ρομά, θεωρούνται ότι χειρίζονται με σοφία και με παραπάνω γνώση της τύχη της οικογένειας, σε σχέση με τα άλλα μέλη. Είναι τα κοινωνικά στηρίγματα, είναι οι θεματοφύλακες της κοινωνικής δομής, του τσιγγάνικου πολιτισμού. Το πιο σημαντικό είναι αυτά τα άτομα δεν περιθωριοποιούνται και δεν νιώθουν παραμελημένοι (Καραθανάσης, 2000).

Την εξουσία της λήψης αποφάσεων της οικογένειας την αναλαμβάνει η σύζυγος. Ο ρόλος της γυναίκας, είναι να διατηρεί τις κοινωνικές σχέσεις, τους κοινωνικούς δεσμούς, να αναλαμβάνει τη φροντίδα των παιδιών και να διαχειρίζεται τα θέματα του νοικοκυριού. Πολλές φορές είναι αναγκαία η συμμετοχή της στον οικονομικό τομέα, για την επιβίωση της οικογένειας. Θεωρείται ότι είναι προστάτης των εθίμων των Τσιγγάνων και των παραδόσεων. Από την άλλη πλευρά ο σύζυγος είναι αυτός που ασχολείται μόνο με την οικονομική επιβίωση της οικογένειας. Τα επαγγέλματα που συνήθως επιλέγουν είναι μικροπωλητές σε λαϊκές αγορές, είτε πλανόδιοι και μικρό ποσοστό είναι αυτοί που ασχολούνται με τη συλλογή προϊόντων και μουσικοί. (Καραθανάση,2000)

Το μεγαλύτερο ποσοστό των Ρομά στην Ελλάδα ζει σε γκέτο. Τα σπίτια που κατοικούν δεν πληρούν τις βασικές προϋποθέσεις ή ακόμα θεωρούνται άστεγοι. Μέχρι και σήμερα συναντάμε καταυλισμούς με μηδενικές υποδομές, χωρίς τα βασικά αγαθά, όπως ηλεκτροδότηση και ύδρευση. Η δημιουργία γκέτο, τους αποτελεί εμπόδιο για την συμμετοχή τους στο πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε καλύτερες συνθήκες επιβίωσης. Αυτό οδηγεί στη μη εύρεση αγορά εργασίας και επίσης τους αποκλείει από θέσεις που απαιτούν εκπαιδευτικούς τίτλους. Επιπλέον, το γκέτο περιορίζει την αλληλεπίδραση ανάμεσα στους Ρομά και στους μη Ρομά και κατ' επέκταση τις δυνατότητες άρσης των αμοιβαίων προκαταλήψεων και στερεοτύπων μέσα από τις εμπειρίες ζωής και μάθησης (Μάρκου 2013,σ.31).

Οι Ρομά της περιοχής Αλάν Κογιού είναι ουσιαστικά μόνιμοι. Ο οικισμός Αλάν Κογιού βρίσκεται βορειοανατολικά της πόλης. Κάτοικοι με καλύτερο οικονομικό υπόβαθρο αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την παραγκούπολη και να δημιουργήσουν οικοδήματα (χωρίς οικοδομική άδεια) ένα χιλιόμετρο μακριά από το Αλάν Κογιού με σκοπό την αναβάθμιση της διαβίωσης τους. Οι οικογένειες αυτές είναι σε μικρό αριθμό. Την περιοχή αυτή την ονόμασαν Ανάχωμα, καθώς βρίσκεται σε ύψωμα. Στην ουσία ο οικισμός Ανάχωμα αποτελεί προέκταση του Αλάν Κογιού βορειότερα.

Ο οικισμός βρίσκεται κοντά σε στρατόπεδο, μακριά από τα ΚΤΕΛ και του σιδηροδρομικού σταθμού, καθώς αυτά τα δύο βρίσκονται στην άλλη πλευρά της πόλης. Ο οικισμός είναι ενταγμένος μέσα στον αστικό ιστό και σε περιοχή που είναι ενταγμένη στο σχέδιο πόλεως. Η έκταση περιοχής του Αλάν Κογιού σύμφωνα με καταγραφή που έχει γίνει το 2005 από υπηρεσίες του Δήμου είναι 21.500τμ. Τα τελευταία δύο χρόνια η έκταση του έχει αυξηθεί. Επίσημα στοιχεία μέχρι στιγμής για το πόσο έχει επεκταθεί ο οικισμός δεν υπάρχουν. Η επιλογή της περιοχής για τη χωροθέτηση του οικισμού τους έγινε από τους ίδιους τους τσιγγάνους. Στο Αλάν Κογιού υπάρχει ένας κεντρικός

ασφαλτόδρομος και κάθετα σε αυτό υπάρχουν πολλά στενά χωρίς ασφαλτοδρόμηση δρομάκια – σοκάκια και οι διαμορφωμένοι δρόμοι είναι 20% άσφαλτος και 80% χώμα. Στο Ανάχωμα παρόλο που τα σπίτια είναι σε καλύτερη κατάσταση δεν υπάρχει ασφαλτόδρομος παρά μόνο χωματόδρομοι. Και στις δύο γειτονιές δεν υπάρχουν πεζοδρόμια. Στην περιοχή δεν υπάρχουν διαμορφωμένοι κοινόχρηστοι χώροι, το ρόλο αυτό καλύπτουν οι αλάνες που βρίσκονται περιμετρικά του οικισμού. Η χρήση Μέσων Μαζικής Μεταφοράς δεν αποτελεί συνηθισμένη πρακτική των κατοίκων (μόνο κάποιοι κάτοικοι από το Ανάχωμα κάνουν χρήση), καθώς ο οικισμός βρίσκεται κοντά στο κέντρο της πόλης. Όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς γης του Αλάν Κογιού, σύμφωνα με επίσημη καταγραφή που είχε γίνει το 2005, το 10% είναι ιδιωτικό, το 60% δημοτικό και το 30% είναι τρίτων. Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί η αύξηση των παραπηγμάτων προς την ανατολική περιοχή του οικισμού. Στην περιοχή του Αναχώματος τα σπίτια βρίσκονται σε ιδιότητα οικοπέδα. Τα σπίτια είναι δομημένα με μπετόν και μόνο τρία από αυτά έχουν νόμιμη οικοδομική άδεια. Η περιοχή βρίσκεται εντός σχεδίου πόλεως. Τύπος. Στο Αλάν Κογιού τα σπίτια είναι παραπήγματα. Συνήθως τα υλικά κατασκευής που χρησιμοποιούν είναι λαμαρίνες, ξύλο, μουσαμάς και πρόχειρα οικοδομικά υλικά. Τα παραπήγματα αποτελούνται από ένα δωμάτιο. Μέσα σε αυτό το χώρο, είναι η κουζίνα, το υπνοδωμάτιο και το καθιστικό. Λόγω της κατάστασης των σπιτιών, τα περισσότερα νοικοκυριά δεν διαθέτουν τουαλέτες. Υπάρχουν όμως και μερικά γύρω στο 20% που έχουν φτιάξει δίπλα στο σπίτι τους. Για το λόγο αυτό παλαιότερα ο Δήμος Κομοτηνής είχε φτιάξει κοινές τουαλέτες έξω από τον οικισμό, οι οποίες δε λειτουργούν λόγω καθαριότητας. Γενικά οι συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων είναι άθλιες και γι' αυτό το λόγο από το 2005 έχει ξεκινήσει η διαδικασία μετεγκατάστασης τους η οποία δεν έχει προχωρήσει. Στη γειτονιά Ανάχωμα υπάρχουν κανονικά σπίτια, τα οποία διαθέτουν δωμάτια, τουαλέτα, αυλή. Η κατάσταση τους είναι σαφώς καλύτερη. Ο λόγος που οι συνθήκες διαβίωσης είναι καλύτερες από τον άλλο οικισμό είναι ότι οικογένειες με οικονομική άνεση (δουλειά) που ζούσαν στον άλλο οικισμό, θέλησαν να φύγουν από την κατάσταση αυτή, με αποτέλεσμα να δημιουργήσουν μία νέα γειτονιά, δίπλα στη μητρική γειτονιά του Αλάν Κογιού. Να σημειωθεί ότι τα άτομα αυτά έχουν και υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Η υδροδότηση στη γειτονιά Αλάν Κογιού, από το δίκτυο είναι λιγότερο από 50%. Υπάρχουν κεντρικά τρεις δημόσιες βρύσες. Αρκετά από τα σπίτια υδροδοτούνται με παράνομες συνδέσεις από το δημοτικό δίκτυο. Η ηλεκτροδότηση είναι μικρότερη από 50%, ενώ υπάρχουν πολλές παράνομες συνδέσεις. Δημόσιος φωτισμός υπάρχει μόνο στην είσοδο και την έξοδο της γειτονιάς από 2 κολώνες, οι οποίες δεν λειτουργούν. Μέσα στον οικισμό δεν υπάρχουν κολώνες της ΔΕΗ. Η αποχέτευση του οικισμού είναι 100% βόθροι. Στο Ανάχωμα δεν υπάρχει παράνομη υδροδότηση και ηλεκτροδότηση, δημόσιος φωτισμός υπάρχει στην είσοδο και την έξοδο της γειτονιάς, αλλά δεν λειτουργεί Αποκομιδή Απορριμμάτων: Κάδοι απορριμμάτων υπάρχουν μόνο στην είσοδο και την έξοδο των δυο γειτονιών.

Από στοιχεία που δόθηκαν από το Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά, παρακάτω γίνεται λόγος: **Απασχόληση- Ανεργία** : Το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται κατά προσέγγιση στο 75%. Η απώλεια ολοκλήρων τομέων εργασίας όπως οι αγροτικές

εργασίες, έχει επιτείνει κατά πολύ το πρόβλημα. Μεγάλο μέρος του οικισμού επιβιώνει χάρη στα επιδόματα (ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, πρόνοιας και ανεργίας), στη βοήθεια από δημόσιες υπηρεσίες ή συλλόγους και χάρη στους ελάχιστους πόρους που αποκτούν από αδήλωτη εργασία. Προσωρινή λύση για την μείωση της ανεργίας είναι η κοινωφελής εργασία μέσω του Δήμου Κομοτηνής με οκτάμηνες συμβάσεις, οι οποίες εξασφαλίζουν εισόδημα, ένσημα και προϋπηρεσία. Αυτή τη στιγμή πρακτικά όλος ο οικισμός διαθέτει ΑΦΜ (ενήλικες, ανήλικα που διατηρούν οικονομική δραστηριότητα). Παρουσιάζονται προβλήματα φορολογικής τους ενημερότητας λόγω των δεδομένων οικονομικών δυσκολιών. Το πρόβλημα επιδεινώνεται λόγω επιβολής τεκμηρίων διαβίωσης που αναγκάζουν άτομα που δεν έχουν εισόδημα να πληρώσουν φόρο. Ο τομέας απασχόλησης που πρακτικά απομένει στον πληθυσμό είναι το μικρεμπόριο κυρίως ως μικροπωλητές σε υπαίθριες αγορές – λαϊκές. Δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία καθώς η συντριπτική πλειοψηφία δεν διαθέτει τα απαραίτητα πιστοποιητικά. Ελάχιστες είναι οι οικογένειες περίπου 10 %, οι οποίες δουλεύουν νόμιμα και είναι ασφαλισμένοι στον ΟΑΕΕ. Οι οικογένειες αυτές βρίσκονται στο Ανάχωμα. Μέχρι πρόσφατα (2-3 χρόνια πριν) μεγάλο ποσοστό, ίσως και η πλειοψηφία απασχολούνταν σε διάφορες χειρονακτικές εργασίες, κυρίως ως εργάτες γης ή ως προσωπικό καθαριότητας. Η έλευση μεταναστών εργαζομένων από γειτονικές χώρες, οι οποίοι λαμβάνουν ασύγκριτα χαμηλότερα ημερομίσθια, είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της εργασίας. Ως εκ τούτου καταργήθηκε η εποχικότητα της εργασίας που τη χαρακτήριζε η κοινότητα, και η οποία μέσω της καλοκαιρινής εργασίας εξασφάλιζε μεγάλο μέρος του ετησίου εισοδήματος. Επιπλέον η κινητικότητα περιορίστηκε, δεδομένου ότι το φαινόμενο παρατηρείται και στις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδας. Τελευταία έχει παρατηρηθεί μεγάλη αύξηση μετανάστευσης των κατοίκων στο εξωτερικό, όπως Γερμανία και Ολλανδία, για οικονομικούς λόγους.

Γυναικεία Απασχόληση: Ο ρόλος των γυναικών είναι ο παραδοσιακός, κύρια απασχόληση η φροντίδα των (πολλών) παιδιών και του νοικοκυριού. Από εκεί και πέρα απασχολούνται κάποιες ως εργάτριες γης εποχικά και αν ο σύζυγος ασχολείται με το εμπόριο, αν είναι δυνατόν τον βοηθούν. Γυναικεία επιχειρηματικότητα πρακτικά δεν υφίσταται και λόγω του υψηλού ποσοστού αναλφαβητισμού, δεν υπάρχουν δυνατότητες για αυτό. Τα τελευταία χρόνια την απώλεια των θέσεων εργασίας γης, την αναπληρώνει εν μέρει η απασχόληση σε προγράμματα του Δήμου και λοιπές δράσεις με κοινωνικό προσανατολισμό. Συγκεκριμένα τους τελευταίους μήνες έχουν προσληφθεί και γυναίκες Ρομά σε θέσεις καθαριότητας στο πλαίσιο συμβάσεων ορισμένου χρόνου. **Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα**
Ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη: Γενικά δεν υπάρχουν λόγω έλλειψης μορφωτικού επιπέδου και μη ύπαρξης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων. Παλαιότερα υπήρχε ενδιαφέρον για προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας για γυναίκες, δυστυχώς όμως τα προγράμματα αυτά έχουν ελαττωθεί σε μεγάλο βαθμό.

Παιδική Εργασία: Το φαινόμενο της παιδικής εργασίας είχε μειωθεί. Τα τελευταία δύο χρόνια, ενώ η οικονομική κρίση έχει τον πρώτο λόγο, παρατηρούμε ότι η παιδική

εργασία έχει ελαττωθεί λόγω των επιδομάτων που τους χορηγεί το κράτος, με αποκλειστικό παράγοντα ότι τα παιδιά είναι υποχρεωτικό να φοιτούν.

Ενδοοικογενειακή Βία: Το 60% των γυναικών και ίσως μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών, αναφέρουν κρούσματα ενδοοικογενειακής βίας. Σχεδόν το σύνολο των περιστατικών δεν αναφέρεται επίσημα στις αρχές ή στις δομές κοινωνικής υποστήριξης που υπάρχουν. Λόγοι δημιουργίας της κατάστασης αυτής είναι το έλλειμμα παιδείας, η ύπαρξη κοινωνικών στερεοτύπων, η ανέχεια κλπ. **Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:** Το σύνολο των ενηλίκων είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και συμμετέχουν στις εκλογές. Επίσης υπάρχει εκπροσώπηση σε επίπεδο Δήμου.

Εκπαίδευση-Αναλφαβητισμός: Ο αναλφαβητισμός είναι το κύριο χαρακτηριστικό του πληθυσμού και δυστυχώς μεταβιβάζεται από γενεά σε γενεά. Μερικά στοιχεία (έτος 2011 σε περίπου 220 οικογένειες) που μπορούν να δοθούν σχετικά με τον αριθμό που φοιτούν τα παιδιά στις διάφορες τάξεις ηλικίας από 4 – 16 ετών από υπηρεσία του Δήμου Κομοτηνής είναι : νήπια 18 παιδιά, προνήπια 8 παιδιά, Α' τάξη δημοτικού 53 παιδιά, Β' τάξη δημοτικού 55 παιδιά, Γ' τάξη δημοτικού 34 παιδιά, Δ' τάξη δημοτικού 19 παιδιά, Ε' τάξη δημοτικού 10 παιδιά και Στ' τάξη δημοτικού 20 παιδιά. Στο Γυμνάσιο φοιτούσε μόνο 1% . Παρακολούθηση σε τάξεις του λυκείου δεν υπάρχει.

Σχολική Διαρροή: Η μαθητική διαρροή είναι το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο στο θέμα της εκπαίδευσης. Παλαιότερα η αποχή ήταν μεγαλύτερη. Αυτό συνέβαινε γιατί υπήρχε νόμος ο οποίος αναφέρονταν ότι όποιο παιδί παρακολουθεί κάποια τάξη έπαιρνε σχολικό επίδομα, με αποτέλεσμα οι γονείς με το που λάμβαναν το επίδομα, δεν πίεζαν τα παιδιά για την συνέχιση της φοίτησης. Τα τελευταία όμως χρόνια αυτό έχει αλλάξει και για να δοθεί το επίδομα, θα πρέπει το παιδί να έχει τελειώσει τη σχολική του χρονιά. Αυτό είναι ένα κίνητρο για την μη αποχή των παιδιών, το οποίο είχε θετικό αποτέλεσμα. Επίσης λόγοι διακοπής φοίτησης είναι ο γάμος και ο αναλφαβητισμός των γονιών. Ακόμα η μη οικονομική δυνατότητα των γονέων είναι λόγος για να μην παρακολουθεί το παιδί σχολείο. Έτσι τα παιδιά από μικρή ηλικία ακολουθούν τις συνήθειες των γονέων. Περιφερειακά στον οικισμό Αλάν Κογιού σε ακτίνα περίπου 500 μέτρων υπάρχουν 3 δημοτικά και 3 νηπιαγωγεία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ένα νηπιαγωγείο και το ένα δημοτικό είναι μόνο για παιδιά Ρομά , ενώ τα υπόλοιπα είναι μεικτά. Η απόσταση είναι αρκετά κοντά για τα 2 δημοτικά και 2 νηπιαγωγεία, οπότε δεν χρειάζεται μετακίνηση από μέσα μαζικής μεταφοράς. Τα παιδιά του Αναχώματος φοιτούν και αυτά στα ίδια σχολεία, με την μόνη διαφορά, ότι πρέπει να χρησιμοποιούν μέσα μαζικής μεταφοράς.

Πρόσβαση στην Υγεία: Η δομή υγείας που εξυπηρετεί την πόλη της Κομοτηνής είναι το Γενικό Νοσοκομείο Κομοτηνής. Το νοσοκομείο βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τον οικισμό. Προβλήματα στην πρόσβαση δημιουργούνται λόγω της αδυναμίας σωστής χρήσης των υπηρεσιών του νοσοκομείου, λόγω εμπεδωμένων προσωπικών συνηθειών, και πρόβλημα στην κατανόηση της έννοιας του προγραμματισμού

(“ραντεβού”). Ως εκ τούτου συνωστίζονται στα τμήμα επειγόντων προσβλέποντας στην πρόσκαιρη ανακούφιση, το τελικό αποτέλεσμα είναι η υπερφόρτωση των επειγόντων περιστατικών του Νοσοκομείου και η ανάπτυξη αρνητικής στάσης του προσωπικού για τον πληθυσμό των Ρομά. Πλέον μετά από την δημιουργία Τοπικών Μονάδων Υγείας που λειτουργούν στα γεωγραφικά όρια του Δήμου Κομοτηνής, παρέχονται υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγείας, μειώνοντας κατά πολύ τον φόρτο εργασίας του νοσοκομείου.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας : Στο σκέλος που αφορά τον οικογενειακό προγραμματισμό, υπάρχει σοβαρή υστέρηση, λόγω στερεότυπων αντιλήψεων, οι άντρες είναι μάλλον αδιάφοροι, και η έννοια της οικογένειας είναι μία υπόθεση που παραδοσιακά βαρύνει την γυναίκα. Χαμηλή είναι η ατομική μέριμνα γύρω από θέματα που αφορούν την υγεία της γυναίκας. Υπηρεσία του Δήμου, το Κέντρο Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά, επισημαίνει τη σημασία της πρόληψης και παραπέμπει τον γυναικείο πληθυσμό στο Γυναικολογικό τμήμα του νοσοκομείου για κάθε ζήτημα, όπως και για τη διενέργεια τεστ - ΠΑΠ. Η πρόσβαση του τοπικού πληθυσμού στο παιδιατρικό τμήμα, υπεύθυνο για το πρόγραμμα εμβολιασμών στο νοσοκομείο της Κομοτηνής είναι στην πραγματικότητα ευχερέστατη. Το αποτέλεσμα είναι ένα ικανοποιητικό ποσοστό του πληθυσμού να είναι εμβολιασμένο. Για τα θέματα δημόσιας υγείας η ενημέρωση είναι συνεχής, φυσικά προσαρμοσμένη στο μορφωτικό επίπεδο του ωφελουμένου. Τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία της υγιεινής για τα παιδιά ως προαπαιτούμενο για τη σωστή τους ανάπτυξη και υγεία.

Υγειονομική Ασφάλιση: Σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού διαθέτει ασφάλιση (περίπου 60% είναι ανασφάλιστοι , περίπου 30% στο ΙΚΑ άνεργοι μέσω του ΟΑΕΔ και περίπου 10% ΟΑΕΕ). Ελάχιστοι δεν είναι ασφαλισμένοι λόγω είτε οικονομικών εκκρεμοτήτων με την Δ.Ο.Υ, είτε οικογενειακών προβλημάτων.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Οι ψυχικές νόσοι αποτελούν πραγματική μάστιγα στον πληθυσμό. Η συντριπτική πλειοψηφία έχει εγγραφές στο βιβλιάριο υγείας ψυχοφαρμάκων και ένα μεγάλο μέρος πάλι πλειοψηφικό των γυναικών λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή για χρόνια πάθηση. Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις κάποιων περιστατικών που είναι ψευδή/προσποιητά με σκοπό να λάβει ο ασφαλισμένος κάποιο επίδομα ή και σύνταξη ως βαρέως πάσχων ψυχικά. Έχει παρατηρηθεί ποσοστό έως και 90% των προσερχόμενων στο ιατρείο να λαμβάνουν κάποιου τύπου αγωγή για ψυχικές παθήσεις. Στο πλαίσιο αυτού του περιβάλλοντος μεγάλο μέρος των ψυχικά πασχόντων (κυρίως νεαρής ηλικίας) καταφεύγει στις ψυχοτρόπες ουσίες (αλκοόλ, ναρκωτικά) για να καταστείλει τα συμπτώματα. Δημιουργείται έτσι ένας φαύλος κύκλος χρήσης ναρκωτικών ουσιών τόσο νόμιμες (συνταγογραφούμενες), όσο και παράνομες (ναρκωτικά). Συχνά προβαίνουν σε παραβατικές συμπεριφορές, εμπόριο μικροποσοτήτων για την εξασφάλιση χρημάτων για αγορά ναρκωτικών ουσιών για προσωπική χρήση.

5. Ο τόπος σε σχέση με τον χώρο

5.1 Η έννοια της γειτονιάς

Σύμφωνα με την Ζήση(2013), η γειτονιά ως περιβάλλον, θεωρείται μία φυσική ύπαρξη με αλληλουχίες τόσο γεωγραφικές όσο και διοικητικές, με ρυθμίσεις και λειτουργίες ως προς τους θεσμούς, οι οποίες συμβάλλουν υποστηρικτικά ή παρακωλύουν την προσέγγιση σε υλικούς πόρους. Θεωρείται ότι το περιβάλλον που βρίσκεται κοντά στα άτομα και στα νοικοκυριά, μέσω της φυσικής γειτνίασης, παράγουν κοινές συνθήκες. Σε αυτή την περίπτωση, οι συνθήκες χαρακτηρίζονται από διαστάσεις που μπορούν να μετρηθούν και οι οποίες δέχονται εξωτερικούς παράγοντες και αντικειμενικές απεικονίσεις. Μέσα από αυτές τις καταστάσεις, δημιουργούνται έννοιες και σημασίες, που αναφέρονται στον ατομικό και ομαδικό πνεύμα της γειτονιάς και εμπλέκονται στην κοινωνικό-πολιτισμική ιστορία του δοσμένου χώρου. Το πώς το άτομο συνδέεται με τη γειτονιά του, την ορίζει ως τόπο ή ως περιβάλλον. Η γειτονιά ως βιωμένη εμπειρία τοποθετεί και οργανώνει τον προσωπικό εαυτό στον χώρο του οποίου οι καθημερινές εμπειρίες μορφοποιούνται και μεταβάλλονται μέσω της γλώσσας (Dixon & Durrheim, 2000, σελ. 32).

Δίνοντας την επιθυμητή μορφή μέσα από τις καθημερινές εμπειρίες, τις κοινωνικές σχέσεις και τις δράσεις μεταξύ των ατόμων, που δημιουργούν ομαδικά γεγονότα, καταστάσεις, δίνεται η δυνατότητα για τον ορισμό της χωρικής φυσιογνωμίας της γειτονιάς. Η έννοια της γειτονιάς ως τόπος, δηλώνει έμμεσα την εσωτερική και υποκειμενική οπτική, που φαίνεται να την ξεπερνά της εξωτερικής, καθώς οι υποκειμενικές κρίσεις, γεγονότα και εμπειρίες είναι ισχυρές, υπερτερούν και έχουν άμεση σχέση με το σύνολο των χαρακτηριστικών των ατόμων, των νοικοκυριών και των συστημάτων που οδηγούν στην αξιολόγηση τους μέσα από τις συνθήκες επιβίωσης τους. Η διχοτομία περιβάλλον – τόπος οργανώνει τους ορισμούς για τη γειτονιά και συμπυκνώνει αντιθέσεις οπτικών όπως, εξωτερική- εσωτερική, αντικειμενική- υποκειμενική και στατική- δυναμική (Ζήση,2013).

Σύμφωνα με την Ζήση (όπως αναφέρει και ο Buckner), οι έννοιες κοινωνική συνοχή και αίσθηση της κοινότητας έχουν άμεση σχέση, αλληλεξάρτηση μεταξύ τους. Από τη μία πλευρά η κοινωνική συνοχή αναφέρεται στο ομαδικό χαρακτηριστικό, ενώ από την άλλη πλευρά η αίσθηση της κοινότητας κάνει λόγο για την ατομική εμπειρία. Οι έννοιες αυτές λειτουργώντας συμπληρωματικά, προσφέρουν διαφορετικού τύπου πληροφορίες.

Η αξιολόγηση της συνοχής στη γειτονιά, γίνεται μέσα από την μελέτη της κοινότητας, με αποτέλεσμα να ενισχύει τον προγραμματισμό ενεργειών, που έχουν ως στόχο την αλλαγή ενός κοινωνικού συστήματος και όχι των ατόμων. Η θεωρητική πρόταση του Puddifoot (1995,1996) για την ταυτότητα της κοινότητας (community identity) προσπαθεί να συγκεράσει την εσωτερική με την εξωτερική πλευρά, την εδαφική προσέγγιση της κοινότητας με τη δικτυακή. Στην πρόταση αυτή, συνθέτει έννοιες συναφείς με την κοινότητα, όπως είναι η ικανοποίηση, η λειτουργικότητα, η κοινωνική συνοχή, σε ένα μοντέλο που καλύπτει έξι ευρύτερες θεματικές: την πρώτη θεματική

την ορίζει ως τη γεωγραφική θέση, η οποία αναφέρεται στις αντιλήψεις των κατοίκων για τα όρια της κοινότητας τους, τις φυσικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές της ιδιοσυγκρασίες. Συναφής της πρώτης, είναι η δεύτερη θεματική της διακριτότητας, η οποία ερευνά, το πόσο ξεχωριστή θεωρούν οι κάτοικοι την κοινότητα τους συγκριτικά με άλλες. Η τρίτη θεματική της ταύτισης κάνει λόγο για τους δεσμούς που τα άτομα αναπτύσσουν με τις κοινότητες τους. Η τέταρτη του προσανατολισμού, αφορά την έλξη προς την κοινότητα και την συναισθηματική ασφάλεια που νιώθει κανείς σ' αυτήν. Τέλος, η πέμπτη και η έκτη, οι οποίες αξιολογούν την ποιότητας ζωής στην κοινότητα όπως και την λειτουργικότητα της (Ζήση,2013)

Η αρχιτεκτονική των γειτονιών προσφέρει στα άτομα ιδιότητες και γνωρίσματα που επηρεάζουν την κοινωνική τους ταυτότητα και τη σχέση με τους άλλους κατοίκους. Στην ουσία, η έννοια της γειτονιάς δημιουργεί το αίσθημα του ανήκειν, με αποτέλεσμα να επηρεάζει τον τρόπο συμπεριφοράς μέσα στο χώρο (Dixon & Durrheim, 2005; Twigger -Ross & Uzzell, 1996). Η ταυτότητα της γειτονιάς μέσα από τις καθημερινές δυνατότητες αλληλεπίδρασης των ατόμων, οδηγούν στο σχηματισμό των κοινωνικών δεσμών (Easterbrook & Vignoles, 2015). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να δημιουργείται ένα κοινό ενδιαφέρον, από το οποίο οι γείτονες να επηρεάζονται από το περιβάλλον της κοινότητας και των ενεργειών των άλλων. Με αυτό τον τρόπο τα άτομα, αναπτύσσουν μια ομάδα μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο για μία κατοικημένη ζωή (Barnes, Auburn & Lea, 2004) (Political Physiology,2018)

Οι κάτοικοι ως ομάδα, έχουν κοινό ενδιαφέρον και σκοπό. Αυτό επιτυγχάνεται με τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος, τις τοπικές δομές και την κοινωνική οργάνωση των ατόμων. Μέσα από την αίσθηση της κοινότητας, εάν ένας κάτοικος αισθάνεται ότι ανήκει σε μια γειτονιά και πιστεύει ότι μοιράζεται έναν κοινό δεσμό ταυτότητας με τους γείτονες, αυτό διευκολύνει τις θετικές κοινωνικές σχέσεις. Έτσι, θα αισθάνονται υποστηριζόμενοι και ικανοί να αντιμετωπίσουν συλλογικά τις προκλήσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν (Political Physiology,2018).

Χρησιμοποιώντας την Εφαρμοσμένη Προσέγγιση Κοινωνικής Ταυτότητας (ASIA: Haslam, 2014), η ταυτότητας της γειτονιάς τείνει να χαρακτηριστεί ως προστατευτική και υποστηρικτική επίδραση στους κατοίκους. Με βάση τη μελέτη των θετικών επιπτώσεων της συμμετοχής στην ομάδα στην υγεία, το παράδειγμα «Social Cure» (Jetten, Haslam, Haslam & Branscombe, 2009) δείχνει πώς η κοινή συμμετοχή στην ομάδα αυξάνει την εμπιστοσύνη, τη βοήθεια και τη συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας, επιτρέποντάς τους να βελτιωθούν, στο να αντιμετωπίζουν τις απειλές, είτε αυτές είναι εξωτερικές ή ακόμα σε εσωτερικές μέσα στην κοινότητα (Political Physiology,2018).

Η ταυτότητα της γειτονιάς μπορεί δυναμικά να παρέχει στους κατοίκους κοινωνικούς και ψυχολογικούς πόρους που ενισχύουν την ευημερία και ενισχύουν τη θετική επαφή. Εάν η ταυτότητα της γειτονιάς είναι περιεκτική και έχει κανόνες θετικής ανάμειξης, τότε μπορεί να προσφέρει στους κατοίκους πόρους για να ξεπεράσουν την πιθανή απειλή που δημιουργεί η οικιστική ανάμειξη και, συνεπώς, να βελτιώσουν την

ευημερία τους. Στην τρέχουσα έρευνα, στοχεύουμε να προσδιορίσουμε εάν η ταυτότητα της γειτονιάς θα έχει πράγματι αυτά τα αποτελέσματα στις κοινωνικές σχέσεις εντός διαφορετικών γειτονιών (Political Physiology,2018).

Σύμφωνα με την Ζήση (όπως αναφέρει και ο Thrift,1985), το κοινωνικό κεφάλαιο χρησιμοποιείται ως εμπειρικό βοήθημα, για να αξιολογηθεί η επιρροή που έχει η γειτονιά στον ατομικό τρόπο ζωής καθώς και στο συλλογικό. Ο τόπος είναι κάτι πολύ περισσότερο από ένα περιεχόμενο πληροφοριών ή μια νοητική κατασκευή. Είναι ταυτόχρονα κείμενο (text) και συγκεκριμένο (context). Αναφέρεται στο σκηνικό της κοινωνικής διάδρασης το οποίο μεταξύ άλλων, δομεί τις καθημερινές τυποποιημένες πρακτικές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των ατόμων, τις διαδρομές της ζωής των ανθρώπων προσφέροντας τους ευκαιρίες και ταυτόχρονα θέτοντας τους περιορισμούς, προσφέρει μια αρένα όπου συγκεντρώνεται η καθημερινή γνώση της κοινής λογικής και εμπειρίας, ένα πεδίο για τις διαδικασίες της κοινωνικοποίησης και της κοινωνικής αναπαραγωγής, και τέλος προσφέρει ένα πεδίο για τη διαπάλη που αφορά τους κοινωνικούς κανόνες(αναφ στο Knox & Pinch, 2009).

5.2 Η έννοια της ταυτότητας του τόπου

Ο Tilley (1994;15) ορίζει ότι *«η προσωπική και πολιτισμική ταυτότητα είναι προσδεδεμένη του τόπου, και ότι η τοποανάλυση αφορά στη διερεύνηση της δημιουργίας της προσωπικής ταυτότητας μέσα από τον τόπο»*. Ο τόπος συσχετίζεται με δύο τρόπους. Ο πρώτος αναφέρεται *«στον τόπο ως στοιχείο αυτοπροσδιορισμού, όταν δηλαδή ο τόπος χρησιμοποιείται με την έννοια της κοινωνικής κατηγορίας και ως στοιχείο προσωπικής ταυτότητας (Twigger-Ross και Uzzell 1996) και την ταυτότητα τόπου που αντλεί από τη θεωρία του εαυτού για να περιγράψει την ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση μέσα στο φυσικό κόσμο, όπως προτάθηκε από τους Proshansky, Fabian και Kaminoff (1983)»* (Χτούρης, Ζήση,2012). Η θεωρία της ταυτότητας επισημαίνει ότι μέσα από την ατομική αίσθηση του κοινωνικού εαυτού, προσαρμόζεται εκτός από τις σχέσεις με άλλα άτομα, αλλά και από τη σχέση που έχει το άτομο με το φυσικό και υλικό δομημένο περιβάλλον, μέσα από το οποίο αναπτύσσονται οι ανάγκες της ψυχικής υγείας.

Η ειδική σχέση του ατόμου ή μιας ομάδας με έναν συγκεκριμένο τόπο που εκδηλώνεται με το βαθμό ταύτισης του με αυτόν ορίζεται ως ταυτότητα τόπου (place-identity). Η ταυτότητα του τόπου δεν αφορά ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά μιας τοποθεσίας αλλά την σχέση και το δεσμό ατόμου και τόπου (Lalli, 1992, σελ. 291). (Ζήση, κοινωνία κοινοτήτων).

Η ψυχολογική θεωρία και έρευνα για την ταυτότητα του τόπου αντλεί κυρίως από τέσσερις θεωρητικές παραδόσεις, την γνωστική προσέγγιση, την φαινομενολογική προσέγγιση, κοινωνιο-γνωστικές ψυχολογικές προσεγγίσεις και τέλος την κοινωνιολογική προσέγγιση.

Η πρώτη γνωστική προσέγγιση αναπτύχθηκε από την περιβαλλοντική ψυχολογία, την ανθρωπογεωγραφία και τον αστικό σχεδιασμό της δεκαετίας του '70. Γίνεται αναφορά στην επεξεργασία πληροφοριών που σχετίζεται με το φυσικό και υλικό περιβαλλοντικό χώρο και πώς διαμορφώνεται η χωρική συμπεριφορά του ατόμου. Η σχετική έρευνα διακρίνει δύο είδη γνωστικών διαδικασιών: τις αναπαραστάσεις που σχετίζονται με τον χωρικό προσανατολισμό (orientation-related representation) και τις αναπαραστάσεις που σχετίζονται με τις σημασίες του χώρου (meaning-related representations). Οι πρώτες έχουν αποδοθεί με τον όρο γνωστικοί χάρτες για να περιγράψουν νοητικές διαδικασίες κωδικοποίησης του φυσικού περιβάλλοντα χώρου προκειμένου το άτομο με άνεση και ασφάλεια να κινείται μέσα σ' αυτόν και το δεύτερο είδος αναπαραστάσεων αφορά στις αποτιμήσεις του ατόμου για τον περιβάλλοντα χώρο ως προς τις πρακτικές και συμβολικές του λειτουργίες. Η δεύτερη φαινομενολογική προσέγγιση με κύριους εκπροσώπους τους ανθρωπογεωγράφους, Relph (1976) και Tuan (1980), ορίζει την ταυτότητα του τόπου ως κατασκευή βιωμένης εμπειρίας και ως συναισθηματικό δεσμό με τον τόπο, πηγή υπαρξιακού νοήματος.

Η ζωντανή και ενωτική σχέση του ατόμου με το περιβάλλον είναι μέρος μιας πραγματικότητας που δεν είναι απτή, εξωτερική και αντικειμενική αλλά αναδύεται μέσα από τις άμεσες και προσωπικές εμπειρίες του ατόμου με τον χώρο, τους άλλους ανθρώπους, τα αντικείμενα και τα γεγονότα. Οι υποκειμενικές εμπειρίες του περιβάλλοντα χώρου παράγουν αξίες, συγκινήσεις, μνήμες και γνώση που συμπυκνώνονται ως νοήματα και σημασίες για να λάβουν μια συμβολική διάσταση καθορίζοντας όχι μόνο την χωρική συμπεριφορά του ατόμου αλλά και την υπαρξιακή του θέση. Για τον Relph (1976) οι διεργασίες ταύτισης με τον χώρο συνδέονται κυρίως με γεγονότα αυτοβιογραφικά ενώ κάποιες από αυτές συμβαίνουν εκτός της συνείδησης του εαυτού. Ο τόπος καταγωγής, ο τόπος γέννησης εγγράφονται στην ατομική βιογραφία ως ρίζωμα, είναι το 'σπίτι' που ο καθένας έχει ανάγκη θεμελιώνοντας την ύπαρξη του στον χώρο. Η παράδοση της φαινομενολογικής προσέγγισης ενδιαφέρθηκε κυρίως για τους μικρο-χώρους -σπίτι, γειτονιά- και την σημασία τους στην ικανοποίηση των βασικών ψυχολογικών αναγκών του ατόμου για ανήκειν και συναισθηματική ασφάλεια. Η τρίτη θεωρητική προσέγγιση για την ταυτότητα του τόπου αντλεί από τις κοινωνιο-γνωστικές ψυχολογικές προσεγγίσεις του εαυτού που αναπτύσσεται μέσα από διαδικασίες που τον διαφοροποιούν και τον διακρίνουν (πχ. γλώσσα) όχι μόνο από τους άλλους, αλλά από χώρους και από αντικείμενα. Οι κοινωνιολόγοι Proshansky, Fabian και Kaminoff (1983), ορίζουν την ταυτότητα του τόπου *«ως μία σχετικά σταθερή, αλλά και δυναμική υποδομή της προσωπικής ταυτότητας περιέχουσα ένα δίκτυο από στάσεις, συναισθήματα, μνήμες, προτιμήσεις, εικόνες, ιδέες και σημασίες που σχηματίζονται και επανασηματίζονται από τις άμεσες εμπειρίες με τον τόπο και τους κοινωνικούς του ορισμούς, που αφορούν αξίες, νόρμες σχετικά με την ιδιωτικότητα, την εδαφικότητα και προσδοκίες σχετικές με την συμπεριφορά»*. Μέσα από τον τόπο, το άτομο διαμορφώνει την ταυτότητα του. Η συμμετοχή του στην κοινωνία, δηλαδή το πώς αρχίζει να ξεχωρίζει και να διαχωρίζει τον εαυτό του από εξωτερικούς παράγοντες καθώς και μέσα από τη κοινότητα στην οποία ζει, αλλά και με τις σχέσεις που αναπτύσσει με αυτούς, είναι ένα μέρος της διαμόρφωσης της κοινωνικής

ταυτότητας μέσα στον τόπο στο οποίο υφίσταται. Οι Proshansky και κ.ά, θεωρούν ότι υπάρχουν δύο παράγοντες ανάπτυξης της κοινωνικής ταυτότητας μέσα στο χώρο και στον τόπο. Ο πρώτος παράγοντας αναφέρεται στο περιβαλλοντικό παρελθόν, το οποίο μέσα από το χρόνο αναπτύσσεται η αίσθηση της βιογραφικής συνέχειας του κοινωνικού εαυτού και ο δεύτερος παράγοντας είναι η έννοια του περιβάλλοντος, όπου το άτομο έχει τη δυνατότητα να αναγνωρίσει το φυσικό και υλικό δομημένο περιβάλλον, με αποτέλεσμα να αποκτά ικανότητες για τις λειτουργίες του. Απόρροια των παραπάνω, είναι ότι το άτομο με τις δεξιότητες που καλλιεργεί, έχει τη δυνατότητα να κρίνει, αν θα πρέπει να προβεί σε ενέργειες βελτίωσης ή αλλαγή της ακατάλληλων στοιχείων του φυσικού εξωτερικού περιβάλλον.

Επίσης η θεωρία της ταυτότητας του τόπου αναφέρεται στις έννοιες της αποξένωσης και αποεξατομίκευσης του ατόμου, οι οποίες εμφανίζονται από εξωτερικούς παράγοντες, όπως ιδρύματα, φυλακές και νοσοκομεία, και αποσκοπούν στην έλλειψη της συνοχής του κοινωνικού εαυτού. Το πώς όμως το άτομο αντιλαμβάνεται την έννοια της ταυτότητας του τόπου, καθορίζεται από τους δεσμούς του φυσικού και υλικού περιβάλλον, με κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά διαφορετικών ομάδων καθώς από τις μεταξύ τους σχέσεις.

Μέσα από εμπειρικές έρευνες (Prilleltensky κ.ά.2001) φαίνεται πως η δυνατότητα για ανάπτυξη νοηματικών σχέσεων, η ύπαρξη της έννοιας της κοινότητας μέσα σε αστικές περιοχές αλλά και η δημιουργία χώρων για συναθροίσεις ατόμων-νέων εκτός του κοινοτικού πλαισίου, συμβάλλουν στην αίσθηση της νεανικής ταυτότητας, η οποία επηρεάζει τις βαθμίδες συμμετοχής των νέων στα κοινά. Οι νέοι ταυτίζονται με τις έννοιες της κοινότητας και την αίσθηση του ανήκειν. Οι τελευταίες έννοιες, καλλιεργούνται μέσα από γεωγραφικές τοποθεσίες. Το άτομο αποκτά την αίσθηση σκοπού μέσα από τους ισχυρούς δεσμούς, που αυτό αναπτύσσει με τις παραπάνω ειδικές γεωγραφικές τοποθεσίες(Χτούρης, Ζήση, 2012).

Η τέταρτη προσέγγιση, η κοινωνιολογική, εκπροσωπείται από την αστική κοινωνιολογία, τις κλασικές θεωρίες για τον αστικό χώρο, την κοινωνική και την ανθρώπινη οικολογία. Η μοντέρνα ανώνυμη, θορυβώδης πόλη θεωρήθηκε πηγή στρες, κοινωνικής αποδιοργάνωσης, κακής αισθητικής, τόπος ψυχικής και κοινωνικής αποξένωσης. Στην κοινωνική ψυχολογία του τόπου, ο Stedman (2002) επιχειρεί να συγκεράσει τη φαινομενολογική με την γνωστική οπτική εξετάζοντας το πώς πεποιθήσεις, στάσεις και ταυτότητα συνδυάζονται για να διαμορφώσουν συμπεριφορές σε σχέση με τον χώρο. Ορίζοντας την αίσθηση του τόπου (sense of place) ως συμπύκνωση συμβολικών νοημάτων, δεσμό και πηγή ικανοποίησης που αντλείται από έναν χώρο, ο ερευνητής οργανώνει τις εμπειρικές του υποθέσεις για το πως αυτές οι έννοιες συνδέονται μεταξύ τους για να σχηματίσουν συμπεριφορές.

Σύμφωνα με την Ζήση, (όπως αναφέρει και ο Stedman) η προσκόλληση με έναν τόπο υποδηλώνει το δεσμό του ατόμου με αυτόν, την ένταση της ταύτισης και όλα εκείνα τα συμβολικά νοήματα που μεταφράζουν τον εαυτό συγκροτώντας την υποκειμενική του αναπαράσταση μέσα στον χώρο. Η ικανοποίηση με έναν τόπο συνοψίζει τις

αξιολογικές κρίσεις ατόμου ή ομάδας που εκφράζονται ως στάσεις απέναντι στις ποιότητες ενός περιβάλλοντα χώρου. Τα νοήματα σε σχέση με έναν τόπο -με όρους κοινωνικής ψυχολογίας- είναι οι απόψεις και οι πεποιθήσεις που σχηματίζονται μέσα από πολιτισμικές διαδικασίες για να περιγράψουν αυτόν τον τόπο, να τον συγκρίνουν και να τον συνδέσουν με τον εαυτό αλλά και με συλλογικές εμπειρίες.

Το κοινωνικό κεφάλαιο συνδυάζεται με ένα κοινωνικό δίκτυο που έχει μια συγκεκριμένη χωρική εστία, ή, τελικά, ταυτίζεται με τον τόπο των δικτύων που στηρίζουν πολιτικές ενσωμάτωσης και εμπνέωσής (*Healy et.al. 2003*). Για τον Putnam (2000:204-215), ο χώρος είναι το πλαίσιο, στο οποίο οι κοινωνικοί δεσμοί και τα κοινωνικά δίκτυα επεκτείνονται λιγότερο ή περισσότερο. Ο Putnam θεωρεί ότι δύο στοιχεία χώρου διαμορφώνουν αρνητικά το κοινωνικό κεφάλαιο. Το ένα στοιχείο είναι η κινητικότητα του πληθυσμού και το δεύτερο η κατοίκηση στο αστικό *sprawl*, το οποίο αναφέρεται στη ελάχιστη κοινωνική αλληλουχία των εκτεταμένων χώρων κατοίκησης της αμερικανικής μεσαίας τάξης (Χτούρης, 2009).

Η χωρική διάσταση του τόπου, υπό τις έρευνες του κοινωνικού κεφαλαίου, μέσα στην κοινότητα, έχει ρόλο 'σιωπηλής παρουσίας', ο οποίος δεν προϋποθέτει την ανάπτυξη και την συσσώρευση του κοινωνικού κεφαλαίου, αντιθέτως στηρίζεται στην κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε ομαδικές διεργασίες και την εμπιστοσύνη και την αμοιβαιότητα που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της κοινότητας. Το κοινωνικό κεφάλαιο υποδέχεται πολλά και διαφορετικά μοντέλα ανάλυσης, τα οποία επικεντρώνονται σε ένα συγκεκριμένο πεδίο έρευνας, όπως στους τομείς, της υγείας, της κοινωνικής οργάνωσης, της εκπαίδευσης κ.α. Συνεπώς, διασυνδέεται η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου με τα πολιτισμικά όρια του χώρου, με την έννοια του τόπου και την εδαφικότητα καθώς και την αλληλεπίδραση του πολιτισμικού και του κοινωνικού κεφαλαίου. Το άτομο, είτε σε ατομικό επίπεδο είτε σε συλλογικό, αποκτά και συγκεντρώνει αξία και σπουδαιότητα στην κοινότητα, μέσα από την συμμετοχή στα κοινά. Σύμφωνα με τον Bourdieu, το κοινωνικό κεφάλαιο, παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με το πολιτισμικό, όταν το άτομο παρίσταται ενεργά στα κοινωνικά δίκτυα και τις σχέσεις αμοιβαιότητας και ανταλλαγής που αναπτύσσει. Για τον σχηματισμό ενός οργανωμένου και λειτουργικού κοινωνικού κεφαλαίου, επηρεάζει θετικά η συμμετοχή συμβολικών φορτισμένων προσώπων, όπως καλλιτέχνες, χαρισματικές πολιτικές και κοινωνικές προσωπικότητες κ.α (Χτούρης,2009).

Σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να θεωρήσουμε ότι αναφερόμαστε σε μία υβριδική έννοια που κινείται ανάμεσα στο πολιτισμικό και το κοινωνικό κεφάλαιο, που ξεφεύγει από την θεσμική ένταξη και την κοινωνική συμμετοχή που δίνει στο κοινωνικό κεφάλαιο ο Putnam, αλλά και την ακραία ατομική διάσταση που αποδίδει στο κοινωνικό κεφάλαιο ο Coleman και εν μέρει ο Bourdieu. Αυτή την υβριδική οντότητα, την ονομάζουμε Κοινωνικό Πολιτισμικό Κεφάλαιο (ΚΠΚ), ή κοινωνικοποιημένο πολιτισμικό κεφάλαιο. Η υβριδική αυτή ύπαρξη, συγκροτείται από τη συμβολική και λειτουργική αξία, οι οποίες προέρχονται από την κοινή χωρική αναφορά, από την πολιτισμική ταυτότητα του χώρου και του τόπου κατοικίας και από την βιωμένη

εμπειρία του ατόμου ή τα μέλη μιας ομάδας που συνυπάρχουν στην κοινότητα. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται το πολιτισμικό κεφάλαιο, αθροιστικά και σωρευτικά, μέσω της ατομικής θέσης και της στάσης του ατόμου στην κοινωνία αλλά και της συμμετοχής του σε χώρο, όπως κοινές συμβολικές και αισθητικές πρακτικές που έχουν έδρα τον τόπο (Χτούρης,2009).

Αποτέλεσμα των ατομικών και των συλλογικών κατορθωμάτων, είναι οι αναπαραστάσεις την κοινωνίας, όπου γίνεται λόγος για μία ιδανική κοινωνική πραγματικότητα. Αναφέρονται στην κοινωνική μνήμη και την παράδοση των ατομικών και συλλογικών οντοτήτων. Το κοινωνικό πολιτισμικό κεφάλαιο, συσχετίζεται με την παρουσία του σώματος ως πολιτισμική επιτέλεση στο χώρο και η ζωτική ύπαρξη του, είναι αποτέλεσμα της σχέσης μεταξύ ενεργού σώματος και πολιτισμικής μορφής. Ενεργοποιώντας το σώμα στο χορό, μέσω του τραγουδιού και της μουσικής και αντιστρόφως, εμφανίζεται μια συνεχής σχέση, που είναι αυτοτελής, και αποτελεί αξία για το άτομο και ταυτόχρονα συμμετέχει στον συνολικό κοινωνικό χώρο. Μέσω της συμβολικής αξίας του ατόμου, γίνεται επάνοδος του τόπου, με αποτέλεσμα όλες τα κατορθώματα και οι σχέσεις του, να λαμβάνουν την 'εντοπιότητα' και μέσω της πολιτισμικής μορφής του σώματος την 'ταυτότητα'(Χτούρης,2009).

5.3 Η ζωή των Ρομά στον υπαίθριο χώρο

Σύμφωνα με την Καραθανάση (1984:118) η έννοια του «κατοικείν» έχει ως εξής: *«το σύνολο των οικοπολιτισμικών συνθηκών που δίνουν τη δυνατότητα της ζωής σε μια κοινωνία, εκφράζοντας στο χώρο λειτουργίες και δραστηριότητες, καθώς και την ίδια την κοινωνική οργάνωση, που με ανακλαστικές διαδικασίες τείνει στη διαιώνισή της μέσα από την ενδυνάμωση του κοινωνικού ελέγχου και της κοινωνικής συνοχής. Παραπέμπει σε ένα κοινωνιο-χώρο και σε ένα βίο-χώρο ειδικά για τους Τσιγγάνους, σε ένα χώρο όπου το ιδιωτικό και το συλλογικό δε βρίσκουν όρια, όπου υπάρχει οικειοποίηση του χώρου συνολικά, όπου οι χρήστες εναρμονίζουν τη νου-σφαίρα με τη βίο-σφαίρα, όπου με μαγεία ταιριάζει η ιδιωτικότητα και η κοινωνικότητα σε μια διαλεκτική σχέση στο χώρο, όπου τα κελύφη διαμονής είναι συνέχεια του περιβάλλοντος και αντίστροφα.»* Με τον όρο «κατοικείν», δίνει τον όρο «habitat» ως «μία ολοκληρωμένη μορφή του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν κυρίως τα έμβια όντα». Επίσης, είναι ο χώρος των ανθρώπινων κοινωνικών ομάδων, στον οποίο εκφράζουν έντονα την κοινωνική και πολιτιστική τους ταυτότητα. Στο πλαίσιο αυτό, κατοικία είναι σύμφωνα με την Καραθανάση (1996:23), «ο δομημένος χώρος ο οποίος προσφέρει προστασία από αντίξοες καιρικές συνθήκες και συγχρόνως είναι το υλικό κέλυφος για τις βιο-κοινωνικές δραστηριότητες που συνεπάγεται η οικογενειακή ζωή. Δραστηριότητες που πραγματοποιούνται κυρίως στην κατοικία είναι η εργασία, εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, ο πολιτισμός, η κοινωνική επαφή».

Στην Ελλάδα διακρίνουμε δύο ομάδες Ρομά: τους μετακινούμενους και τους εγκαταστημένους. Οι πρώτοι συνεχίζουν τη νομαδική ζωή και είναι συνήθως πλανόδιοι έμποροι φρούτων, λαχανικών, μικροεπίπλων και άλλων ειδών οικιακής χρήσης, όπως

επίσης παλαιοπόλες, συλλέκτες ανακυκλώσιμων υλικών και πλανόδιοι οργανοπαίχτες. Οι δεύτεροι κατοικούν είτε σε χωράφια και προσκείμενα σημεία εκτός πολεοδομικών συγκροτημάτων είτε σε γειτονίες πόλεων ή ξεχωριστούς οικισμούς.

Οι νομαδικοί πληθυσμοί, είναι μία κοινότητα ανθρώπων που ζούνε σε διαφορετικές τοποθεσίες και κινούνται από το ένα μέρος στο άλλο. Ενίοτε περιγράφεται αυτός ο πληθυσμός ως «νομαδικός», που μετακινείται σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, που δεν ζει με φυσικούς πόρους και προσφέρει υπηρεσίες (βιοτεχνικές ή εμπορικές) στον αστικό πληθυσμό. Αυτές οι ομάδες πληθυσμών είναι γνωστές ως “περιπατητές νομάδες.” Οι νομαδικοί πληθυσμοί δεν έχουν μια σταθερή θέση πάνω στη γη. Οι τσιγγάνοι θεωρούν το κατοικείν τους, ως «στοιχείο αναπόσπαστο της νομαδικής ζωής τους» - λένε: «Καμπεσάσα, Λανταβάσα ντα Μπεσάσα, που σημαίνει: «καθόμαστε, φορτώνουμε, φεύγουμε» (M.J. Hirigoyen, 1986:21). (Αναφέρεται από την Καραθανάση(1984, σ. 23). Με τη φράση αυτή γίνεται λόγος για το στοιχείο της μετακίνησης, μια ανθρώπινη δράση, η οποία αναφέρεται σε μία συλλογική και ολιστική χρήση του χώρου.

Το κατοικείν των τσιγγάνων είναι ένας ενιαίος χώρος, ο οποίος εναλλάσσεται κατά τη μετακίνηση του, και ανάλογα με τις περιοχές που επιλέγει, η τσιγγάνικη κοινότητα προσαρμόζεται στο να ζει, να κινείται, να εργάζεται και να αναπτύσσει τις δραστηριότητες της. Μετατοπίζεται γεωγραφικά, και βάση με την περιοχή επιλογής της, εδραιοποιείται ή μετακινείται. Ο τσιγγάνικος πολιτισμός με τις μετακινήσεις του δεν άφησε ποτέ ίχνη στο χώρο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην έχει δημιουργηθεί τεχνικό περιβάλλον. Το περιβάλλον είναι δομημένο, μόνο όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο για την κοινωνική τους επιβίωση. Το κατοικείν τους είναι ένα κοινωνικό γίγνεσθαι. Σύμφωνα με την Μαντούβαλου (1971:136) (Καραθανάση), οι τσιγγάνοι ζούνε παντού, «κατοικούν» παντού. Γι' αυτούς τα πάντα είναι κατοικία. “Κατοικούν” με την έννοια ότι συμμετέχουν σε μία κοινότητα. Δεν στεγάζουν καμία λειτουργία τους. Μέσα στον υπαίθριο χώρο αναπτύσσουν τις καθημερινές τους δραστηριότητες που διαμορφώνονται πάντα στο χώρο αυτό, χωρίς όρια ή σύνορα, μέσα σε κελ'θφη, λυόμενα (τσαντίρι, καλύβα) ή κινητά οχήματα. Η συνθήκη αυτή ολοκληρώνεται με την έννοια του “καταυλισμού”, ο οποίος ως αντίστοιχη λέξη στην ρωμική γλώσσα δεν υπάρχει. Ο όρος καταυλισμός περιέχει όλα τα χαρακτηριστικά του κατοικείν και καταλαμβάνει μια μόνον έκταση σε σχέση του κατοικείν, στις περιοχές που ζούνε οι Τσιγγάνοι. Σύμφωνα με την Καραθανάση (1996), με το κοινωνικό γίγνεσθαι, υιοθετήθηκε ο όρος μικρο-κατοικείν, που σημαίνει, ότι ο τόπος αυτός είναι κατοικείν αλλά σε μικρή κλίμακα. Το μικρο-κατοικείν είναι ένας περιορισμένος χώρος, ο οποίος καταλαμβάνει ένα μικρό μέρος του κατοικείν, και προσδιορίζεται παροδικά “τόπος”, λόγω την συχνών μετακινήσεων. Ο ρόλος των οικημάτων τους, επικεντρώνεται περισσότερο στην προστασία από τις άσχημες καιρικές συνθήκες και λιγότερο στην ιδιωτικοποίηση και οριοθέτηση της οικογένειας. Το μικρο-κατοικείν έχει τη δυνατότητα να συμβάλει και να συντελέσει στην ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής ταυτότητας και στην ιδιαιτερότητα που έχει σε σύγκριση με άλλες ομάδες. Η ίδια η οργάνωση του χώρου, που είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής

στρατηγικής στο χώρο «συντελεί στη διατήρηση των αρχών που διέπουν την κοινότητα και την οικογένεια» (Μαντουβάλου, 1971:33).

Το κατοικείν εκφράζει την κοινωνική οργάνωση. Σύμφωνα με τον Τσαούση (1989), “ο όρος κοινωνική οργάνωση αντιστοιχεί στην κοινωνική δομή. Είναι η σταθερή διάρθρωση των σχέσεων που διέπουν τα άτομα, έτσι που η συλλογική ζωή να αποκτά ένα χαρακτήρα σταθερότητας και προβλεψιμότητας”. Για τους τσιγγάνους το κατοικείν είναι η κοινωνική οργάνωση, η οποία, χωρίζεται σε ομάδες, στηρίζεται στη συγγενική σχέση, αντανακλά τη δομή της οικογένειας, τις εσωτερικές σχέσεις της οικογένειας καθώς και τις εξωτερικές σχέσεις με την υπόλοιπη κοινότητα. Εκφράζει τον τρόπο ζωής μία κοινωνίας με διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα, κουλτούρα και αξιών. Το κατοικείν για αυτούς, αποτελεί ένα χώρο προστασίας για όλη της ομάδα σε σχέση με τις εχθρικές συνθήκες της κοινωνίας. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ένας κοινωνικός χώρος και ταυτόχρονα ένας υλικός μηχανισμός που συμβάλει στην διαίωνηση του τρόπου ζωής, του κοινωνικού ελέγχου και της κοινοτικής αλληλεγγύης. Ο Δ. Φιλιππίδης, (1990:16)¹⁷ αναφέρει πως το κατοικείν των Τσιγγάνων είναι ένας θεσμός που συμβάλλει στο μετασχηματισμό της κοινωνικής δομής σε χωρική οργάνωση.

Συμπερασματικά, το τσιγγάνικο κατοικείν αναπτύσσεται προσωρινά μόνον στην πόλη, αφού κι εκεί όταν τη χρειάζονται ζουν με τις συνθήκες του κατοικείν, ομαδικά, συλλογικά αλλά και τη χρησιμοποιούν με προϋποθέσεις. Το κατοικείν των τσιγγάνων, αναπτύσσεται παντού επειδή το κοινωνικό τους γίνεσθαι αναπτύσσεται παντού, προκύπτει μια διαβάθμιση που τους επιβάλλεται από την περιρρέουσα κοινωνία, στην οποία προσαρμόζονται και με βάση την οποία χρησιμοποιούν το χώρο της, σε συνδυασμό με την εδαφικότητα τους.

5.4 Γενική δημόσια πολιτική σχετικά με τη στέγαση της κοινότητας των Ρομά

Το δικαίωμα σε επαρκή στέγαση, το οποίο περιλαμβάνει το δικαίωμα προστασίας από την αναγκαστική έξωση, διασφαλίζεται σε πολλές διεθνείς και περιφερειακές συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αλλά σε όλη την Ευρώπη, οι κυβερνήσεις τακτικά δεν εκπληρώνουν αυτές τις υποχρεώσεις, ιδίως όσον αφορά τους Ρομά. Οι διακρίσεις στην αγορά εργασίας καθιστούν δύσκολο για τους Ρομά να νοικιάσουν σπίτια και αποκλείονται ουσιαστικά από τα συστήματα κοινωνικής στέγασης.

Έτσι, εκατομμύρια Ρομά δεν έχουν άλλη επιλογή από το να ζήσουν σε άτυπους οικισμούς, συχνά χωρίς πρόσβαση σε ηλεκτρικό ρεύμα ή τρεχούμενο νερό, και χωρίς καν ελάχιστο βαθμό ασφάλειας. Αυτό τους αφήνει ευάλωτους σε αναγκαστικές εξώσεις και άλλα ανθρωπίνια δικαιώματα. Οι εξαναγκαστικές εξώσεις είναι σκληρές, ταπεινωτικές και κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου. Συχνά στοχεύουν σε αυτούς που είναι λιγότερο ικανοί να αντισταθούν.

Οι Ρομά είναι ένας τόσο εύκολος στόχος καθώς είναι φτωχοί, κοινωνικά αποκλεισμένοι και αντιμετωπίζονται με εχθρότητα από το ευρύτερο κοινό. Στις περισσότερες περιπτώσεις αναγκαστικής εξόδου, οι αρχές δεν επιχειρούν να προσφέρουν επαρκή εναλλακτική στέγαση. Πολλοί Ρομά συνεχίζουν να ζουν σε προσωρινά, πρόχειρα

καταλύματα για χρόνια μετά την έξωση. Πολλοί εκδιώχθηκαν ξανά και ξανά. Οι συνέπειες της αναγκαστικής έξωσης δεν είναι μόνο η απώλεια ενός σπιτιού, αλλά και η απώλεια περιουσιών, κοινωνικών επαφών, θέσεων εργασίας και σχολικών χώρων.

Τα τελευταία χρόνια, η Διεθνής Αμνηστία, σε συνεργασία με τοπικούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς, έχει τεκμηριώσει τις αναγκαστικές εξώσεις των κοινοτήτων Ρομά στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και τη Σερβία. Πολλές ακόμη τέτοιες εξώσεις συμβαίνουν σε όλη την Ευρώπη. Στη Βουλγαρία, τουλάχιστον 200 Ρομά έμειναν άστεγοι όταν οι τοπικές αρχές τους εκδιώξαν βίαια και τους κατέστρεψαν σπίτια στους οικισμούς Gorno Ezerovo και Medni Rudnik στην πόλη Μπουργκάς το Σεπτέμβριο του 2009.

Από τον Ιούνιο του 2006, περισσότερες από 100 οικογένειες Ρομά που αρχικά ζούσαν στο κέντρο της Αθήνας στην Ελλάδα, εκδιώχθηκαν βίαια τέσσερις φορές χωρίς να τους ζητηθεί η γνώμη ή να τους προσφέρουν εναλλακτική διαμονή. Το «Nomad Plan» της Ιταλίας προβλέπει την καταστροφή περισσότερων από 100 οικισμών Ρομά σε όλη τη Ρώμη. Υπολογίζεται ότι 6.000 Ρομά πρόκειται να επανεγκατασταθούν σε 13 νέα ή διευρυμένα στρατόπεδα - και όχι μόνιμες κατοικίες - στα περίχωρα της πόλης.

Αυτό είναι πιθανό να αφήσει περισσότερους από 1.000 Ρομά άστεγους. Δεν υπήρξε πραγματική διαβούλευση με τους Ρομά που επηρεάστηκαν από το σχέδιο και δεν θα έχουν καμία επιλογή για το στρατόπεδο στο οποίο αποστέλλονται. Η εφαρμογή του σχεδίου ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2009. Τον Απρίλιο του 2009, οι σερβικές αρχές εκδιώξαν βίαια 250 Ρομά από προσωρινό οικισμό στο Νέο Βελιγράδι. Για πολλούς από τους κατοίκους, που αρχικά εκτοπίστηκαν από το Κοσσυφοπέδιο, δεν ήταν η πρώτη φορά που σχίστηκαν μακριά από τα σπίτια τους.

Οι αρχές τους πρόσφεραν εμπορευματοκιβώτια για να ζήσουν σε άλλο μέρος της πόλης, αλλά οι κάτοικοι της περιοχής προσπάθησαν να βάλουν φωτιά στα εμπορευματοκιβώτια. Έκτοτε, οι αρχές πραγματοποίησαν μια σειρά εκδιώξεων των Ρομά σε όλη την πόλη. Στη Ρουμανία, όπου οι Ρομά αποτελούν περίπου το 10 τοις εκατό του πληθυσμού, ένα πρότυπο αναγκαστικών εξώσεων, ή απειλούμενες αναγκαστικές εξώσεις, διαιώνίζει τον φυλετικό διαχωρισμό.

Στις σπάνιες περιπτώσεις που οι αρχές προσφέρουν εναλλακτική στέγαση, συχνά χτίζεται σε επισφαλείς συνθήκες και στερείται βασικών εγκαταστάσεων όπως νερό, θέρμανση και ηλεκτρικό ρεύμα. Τα τελευταία χρόνια έχουν μεταφερθεί κοινότητες Ρομά δίπλα σε σκουπίδια, εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων ή βιομηχανικές περιοχές στα περίχωρα των πόλεων. Η πρόσβαση σε επαρκή στέγαση με βασικές υποδομές είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνική ένταξη.

Το άρθρο 34 παράγραφος 3 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ αναγνωρίζει το δικαίωμα στην κοινωνική βοήθεια και τη στέγαση για να εξασφαλίσει αξιοπρεπή ύπαρξη για όλους εκείνους που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους. Η σύσταση του Συμβουλίου για την αποτελεσματική ένταξη των Ρομά απαιτεί αποτελεσματικότερα

μέτρα για την εξάλειψη του διαχωρισμού, την προώθηση αμερόληπτης πρόσβασης στην κοινωνική στέγαση και τη διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινής ωφελείας και σε υποδομές στέγασης σύμφωνα με τις εθνικές νομικές απαιτήσεις.

Ωστόσο, η έκθεση της Επιτροπής του 2016 σημειώνει ότι οι σημαντικότερες προκλήσεις στέγασης - δηλαδή η καταπολέμηση του διαχωρισμού και η πρόληψη για αναγκαστικές εξώσεις - αντιμετωπίστηκαν ανεπαρκώς, αν και αρκετά κράτη μέλη ανέφεραν μέτρα για την προώθηση της άνευ διακρίσεων πρόσβασης στην κοινωνική στέγαση, ενώ άλλα ανέφεραν μέτρα για την αντιμετώπιση του διαχωρισμού.

Τα δεδομένα από το EU-MIDIS II υπογραμμίζουν την επείγουσα ανάγκη για συγκεκριμένα μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι Ρομά απολαμβάνουν το δικαίωμα σε επαρκή στέγαση. Όταν προσπαθούσαν να νοικιάσουν ή να αγοράσουν ένα διαμέρισμα ή σπίτι, το 41% των ερωτηθέντων Ρομά είχαν αισθανθεί διακρίσεις τα προηγούμενα πέντε χρόνια.

Η στέγαση και η απασχόληση είναι οι δύο περιοχές όπου οι Ρομά φαίνεται να υφίστανται διακρίσεις περισσότερο. Κατά μέσο όρο, το 30% των Ρομά στα εννέα κράτη μέλη ζουν χωρίς νερό βρύσης και το 46% δεν έχουν τουαλέτα, ντους ή μπάνιο μέσα στην κατοικία τους. Στη Ρουμανία, η κυβέρνηση συνέχισε να εφαρμόζει το πιλοτικό πρόγραμμα κοινωνικής στέγασης για τις κοινότητες των Ρομά, το οποίο στοχεύει στην κατασκευή 300 μονάδων κοινωνικής στέγασης για τους Ρομά.

Στην Ισπανία, οι Ρομά αναφέρονται ρητά στο Αναπτυξιακό Σχέδιο για την προώθηση της ενοικίασης κατοικιών, της αποκατάστασης κτιρίων και της αστικής αναγέννησης και ανανέωσης, 2013-2016. Εν τω μεταξύ, στο Ηνωμένο Βασίλειο, μια έκθεση του 2016 από την Ισότητα και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σημειώνει ότι ορισμένες τοπικές αρχές διστάζουν να παρέχουν νέους ιστότοπους ή να ανακαινίζουν υπάρχοντες, παρόλο που υπήρχε χρηματοδότηση.

Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2016 προτρέπουν και πάλι τα κράτη μέλη να αποτρέψουν περαιτέρω αδικαιολόγητες καταναγκαστικές ενέργειες εκδιώξεις των Ρομά διασφαλίζοντας ότι οι αναγκαστικές εξώσεις πραγματοποιούνται πάντα σε πλήρη συμμόρφωση με το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο και σύμφωνα με τα διεθνή μέσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Στη Γαλλία, οι ΜΚΟ ανέφεραν ότι ο αριθμός των εξώσεων από τα στρατόπεδα ήταν ιδιαίτερα υψηλός κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους (3.683 άτομα που εκδιώχθηκαν βίαια από 25 τοποθεσίες), επιβραδύνθηκε κάπως κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2016 (932 άτομα εκδιώχθηκαν βίαια από 12 τοποθεσίες), αλλά και πάλι αυξήθηκε μετά. Ωστόσο, ο αριθμός των εξώσεων συνέχισε να μειώνεται από το 2013 (περίπου 20.000 άτομα εκδιώχθηκαν το 2013, περίπου 11.500 το 2015 και περίπου 10.000 το 2016).

Στη Σλοβακία, οι ΜΚΟ ανέφεραν ότι οι οικογένειες των Ρομά είχαν εκδιωχθεί από το προάστιο Lunik IX του Ρομά στο Košice και στη συνέχεια εγκατέστησαν έναν προσωρινό οικισμό σε κοντινά δάση και ότι η πόλη της Žilina είχε ξαναρχίσει να εκδιώκει οικογένειες Ρομά που ζουν εκεί και να κατεδαφίζουν τα σπίτια τους. Στις τελικές παρατηρήσεις της σχετικά με τη δέκατη ένατη και εικοστή περιοδική έκθεση της Ιταλίας, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων επανέλαβε τη βαθιά ανησυχία της για τις επίμονες και εδραιωμένες διακρίσεις που εξακολουθούν να βιώνουν οι κοινότητες Ρομά, Σίντι και Καμμινάντι.

Συγκεκριμένα, συνεχίζονται οι αναγκαστικές εξώσεις, συνεχίζουν να ζουν σε χωριστά στρατόπεδα ή περιοχές στέγασης με κατώτερη στέγαση, ακατάλληλες για ανθρώπινη κατοίκηση και σε απομακρυσμένες περιοχές μακριά από βασικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης και των σχολείων. Οι δημοτικές αρχές δημιουργούν νέους διαχωρισμένους καταυλισμούς μόνο για Ρομά και οι τοπικές αρχές έχουν εισαγάγει κριτήρια που εισάγουν διακρίσεις για την αξιολόγηση των κοινωνικών παροχών και των παροχών στέγασης.

5.5 Ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για τη στέγαση των Ρομά

Στο πλαίσιο του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008) αναλήφθηκαν δράσεις που στοχεύουν κυρίως στην προστασία και προώθηση της υγείας, καθώς και στην κοινωνική ένταξή τους. Ως εκ τούτου, το σχέδιο δράσης 2006-2008 επικεντρώθηκε στους Ρομά, στα προβλήματα υγείας λόγω των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, κοινωνικής περιθωριοποίησης, αποφυγής προσφυγής σε κρατικές υπηρεσίες, ανεπαρκούς εκπαίδευσης στον τομέα της υγείας και άγνοια των βασικών κανόνων για την προσωπική υγιεινή και τον οικογενειακό προγραμματισμό.

Η στέγαση αντιμετωπίστηκε ως ένα θέμα διασυνδεδεμένο και αλληλεξαρτώμενο μαζί με την απασχόληση, την εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική ασφάλιση. Επομένως, το NAPSI 2006-2008 παρείχε την Ολοκληρωμένη Δράση-Πρόγραμμα για τους Έλληνες Ρομά υπό την εποπτεία της Διπλωματικής Επιτροπής που συντονίζεται από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Ο κύριος στόχος ήταν η ομαλή ένταξη των Ρομά στην κοινωνία, διατηρώντας ταυτόχρονα τα ειδικά πολιτιστικά τους χαρακτηριστικά.

Όλες οι δράσεις και τα έργα για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων Ρομά επικεντρώθηκαν στην αποκατάσταση στέγασης παρέχοντας σχετικές υποδομές στέγασης και δράσεις για την παροχή υπηρεσιών, κυρίως στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας, της απασχόλησης, του πολιτισμού και του αθλητισμού. Το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής 2006-2008 αξιολόγησε ότι δεδομένης της έλλειψης αξιολογήσεων σχετικά με τον αντίκτυπο των εφαρμοζόμενων μέτρων και γνωρίζοντας ότι στην πραγματικότητα πρέπει να γίνουν πολλά για να αντιμετωπιστεί επαρκώς το ζήτημα της βελτίωσης της κατάστασης των Ελλήνων Ρομά, αυτή η συγκεκριμένη παρέμβαση είναι μια καλή πρακτική αλλά αμφισβητήσιμη.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη (2008-2010) χαρακτήρισε τους Ρομά ως «ευάλωτες ομάδες» σε ότι αφορά το ζήτημα της στέγασης των Ρομά σχετικά με την υγεία και τις συνθήκες διαβίωσης των ομάδων πληθυσμού με ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά μαζί με τους μετανάστες και τα άτομα με αναπηρία. Τα ειδικά χαρακτηριστικά των προαναφερθεισών ομάδων, καθώς και εκείνα ατόμων και ομάδων που είναι κοινωνικά ευάλωτα λόγω πολιτιστικών χαρακτηριστικών, συχνά οδηγούν σε αποτυχία πρόσβασης σε υπηρεσίες και αγαθά που έχουν σχεδιαστεί για το γενικό κοινό.

Αναφέρεται επίσης στη δεύτερη φάση (2004-2008) του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελληνικών Ρομά, ότι οι διαδικασίες έχουν αρχίσει να συντάσσουν ένα νέο πολυετές, πολύ-τομεακό σχέδιο δράσης για την 4η περίοδο προγραμματισμού και μετά. Οι κύριοι τομείς που περιλαμβάνονται είναι η στέγαση, η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η προώθηση της απασχόλησης, η παροχή συμβουλών για οικογένειες και η ευαισθητοποίηση.

Σε περιπτώσεις διαρθρωτικών διακρίσεων, όπως στην περίπτωση των Ρομά, τόσο η απαγόρευση των διακρίσεων όσο και η προώθηση θετικής δράσης είναι απολύτως απαραίτητα για την εξάλειψη της δυσμενούς κατάστασης. Οι δημόσιες πολιτικές θετικής δράσης σχετικά με τη στέγαση των πολιτών Ρομά αναπτύσσονται γύρω από το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης (IAP) για τη στέγαση των Ρομά.

Το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης κάνει αναφορά στο πρόγραμμα δανείων τη βελτίωση των υπαρχόντων διακανονισμών, την ανάπτυξη νέων οικισμών, τη ν αγορά γης και την μετεγκατάσταση των Ρομά που ζουν υπό σκληρές συνθήκες. Ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Ρομά (IAP), που θεσπίστηκε το 2001, αντικατέστησε την πολιτική του 1996 για τους Ρομά, με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών στέγασης και τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες.

Το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης δημιουργήθηκε σε ένα ευρύτερο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την ένταξη των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων. Συντονίζεται από το Υπουργείο Εσωτερικών σε συνεργασία με μια διυπουργική επιτροπή. Η στέγαση είναι η πρώτη προτεραιότητα, ως μέσο βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στον τομέα της στέγασης, η κύρια θετική δράση που στοχεύει στους Ρομά είναι το πρόγραμμα δανείων, το οποίο παρέχει 9.000 δάνεια έως το ποσό των 60.000 ευρώ το καθένα. Υπάρχει μη κρατημένη εγγύηση ενός κράτους για το συνολικό ποσό του κεφαλαίου και των τόκων των δανείων, χρηματοδοτώντας το 80% του επιτοκίου των δανείων, περίοδο χωρίς πληρωμή 24 μηνών και συνολική περίοδος αποπληρωμής 22 ετών.

Το πρόγραμμα προωθεί τη στέγαση των Ρομά, δίνοντας προτεραιότητα σε αυτούς που ζουν κάτω από ακατάλληλες συνθήκες και αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό λόγω άλλων αντικειμενικών συνθηκών. Το πρόγραμμα στοχεύει στη βελτίωση των

υφιστάμενων συνθηκών διαβίωσης της ομάδας στόχου, μέσω της παροχής οικονομικής στήριξης. Μακροπρόθεσμα, το πρόγραμμα στοχεύει στη διασφάλιση μόνιμης διευθέτησης των δικαιούχων.

Η ιεράρχηση των δικαιούχων βασίζεται στην αξιολόγηση των κοινωνικών κριτηρίων των αιτήσεων που υποβάλλονται στους τοπικούς δήμους. Αυτά τα κριτήρια είναι:

α) οικογένειες με παιδιά και άλλα προστατευόμενα μέλη

β) αναπηρία των αιτούντων και της οικογένειάς τους

γ) μονογονεϊκές οικογένειες λόγω χηρείας

Το πρόγραμμα εγκρίθηκε και τροποποιήθηκε επανειλημμένα προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στη διαδικασία να καταστεί πιο ευέλικτη. Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα δανείων καλύπτεται πλήρως από τον εθνικό κρατικό προϋπολογισμό. Έως τις 30 Ιανουαρίου 2009 έχουν εκδοθεί συνολικά 7.686 αποφάσεις που αναγνωρίζουν τους δικαιούχους στέγασης, αντιπροσωπεύοντας το 85,4% του συνολικού προγραμματισμένου αριθμού δανείων που θα χορηγηθούν.

Τα δάνεια έχουν διατεθεί αφού οι δικαιούχοι συμφώνησαν μια σύμβαση με μια τράπεζα 80 τοις εκατό των εγκεκριμένων επιχορηγήσεων των δανείων. Σημειώνεται επίσης ότι συνολικά, 32.881 αιτήσεις χρηματοδότησης έχουν υποβληθεί σε 306 δήμους. Ωστόσο, όπως επισημαίνει το Υπουργείο Εσωτερικών, περισσότερες αιτήσεις έχουν υποβληθεί από τα ίδια άτομα, ή έχουν υποβληθεί δύο φορές σε διαφορετικά στάδια, ή έχουν υποβληθεί από μη δικαιούχους, επομένως από άτομα που δεν χρειάζονται στέγαση.

6. Καλλιτεχνική Παρέμβαση στην περιοχή Αλάν Κογιού

6.1 Μορφές παρεμβατικής δράσης

Η παρέμβαση τέχνης είναι μια αλληλεπίδραση με ένα προηγουμένως υπάρχον έργο τέχνης, ακροατήριο, χώρο ή κατάσταση. Έχει την αιγίδα της εννοιολογικής τέχνης και είναι συνήθως μια μορφή τέχνης επιδόσεων. Συνδέεται με τους βιεννέζους ακτιβιστές, το κίνημα Dada και τους νεοδαπαδιστές. Οι στουκιστές το έχουν χρησιμοποιήσει εκτεταμένα για να επηρεάσουν τις αντιλήψεις των έργων τέχνης που αντιτίθενται και ως διαμαρτυρία ενάντια στις υπάρχουσες παρεμβάσεις.

Η παρέμβαση μπορεί επίσης να αναφέρεται στην τέχνη που εισέρχεται σε μια κατάσταση εκτός του κόσμου της τέχνης σε μια προσπάθεια να αλλάξει τις υπάρχουσες συνθήκες εκεί. Για παράδειγμα, η τέχνη της παρέμβασης μπορεί να επιχειρήσει να αλλάξει οικονομικές ή πολιτικές καταστάσεις ή μπορεί να προσπαθήσει να καταστήσει τους ανθρώπους ενήμερους μιας προϋπόθεσης που προηγουμένως δεν γνώριζαν. Δεδομένου ότι αυτοί οι στόχοι σημαίνουν ότι η τέχνη της παρέμβασης απευθύνεται κατ' ανάγκη και ασχολείται με το κοινό, ορισμένοι καλλιτέχνες ονομάζουν το έργο τους "δημόσιες παρεμβάσεις".

Η παρεμβατική τέχνη είναι μία μορφή τέχνης, η οποία έχει ως στόχο την πολιτική και κοινωνική συμμετοχή των πολιτών σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Πολλές καλλιτεχνικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν ή προϋποθέτουν την εμπλοκή των πολιτών και την προσπάθεια να επηρεάσουν φορείς και οργανισμούς, με αποτέλεσμα να επιφέρουν ή να αποτρέψουν κάποια κοινωνική αλλαγή.

Η εμπλοκή των πολιτών συμβάλει στην δημιουργία των κοινωνικών κινημάτων, μία συλλογική ή μεμονωμένη δράση που έχει ως στόχο τις διεργασίες κοινωνικού μετασχηματισμού που αναφέρονται σε πολιτικές, πολιτισμικές, τεχνολογικές, οργανωτικές και οικονομικές όψεις της κοινωνίας.

Σύμφωνα με τον Φραγκονικολόπουλο και Μπλατζή, (2006), σε σχέση με τα μέσα μαζική επικοινωνία και των κατεστημένων θεσμών, υπάρχουν τρία βασικά μοντέλα παρεμβατικής τέχνης, το εναντιωματικό, το συνεργατικό και το υβριδικό μοντέλο. Το εναντιωματικό μοντέλο είναι αντίθετο προς το μέσα μαζικής ενημέρωσης και των κατεστημένων θεσμών. Για την παραγωγή και την προβολή των έργων χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τον Dufour “*do it yourself μηχανισμοί*”. Στόχος του μοντέλου είναι, οι διαδράσεις μεταξύ των πολιτών για κοινωνική αλλαγή. Θεωρείται μορφή παρεμβατικής τέχνης, καθώς έχει την δυνατότητα να παρέμβει στους τομείς της οικονομία και της πολιτικής και να διευκολύνει τη δημιουργία νέων μορφών συλλογικής ταυτότητας και αλληλεγγύης. Το συνεργατικό μοντέλο αφορά την παρουσίαση ζητημάτων που απασχολούν όλον τον κόσμο. Εδώ γίνεται λόγος για την επιχειρηματική κουλτούρα που επικρατεί στους κατεστημένους θεσμούς. Σε αυτό το μοντέλο κάνουν την εμφάνιση τους εκδηλώσεις μεγάλης χωρικής εμβέλειας, με στόχο τη συγκέντρωση χρημάτων είτε για κοινωφελείς είτε για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Η εμφάνιση των μέσων μαζικής επικοινωνίας και η συμμετοχή επαγγελματιών καλλιτεχνών, παίζουν σημαντικό ρόλο, καθώς με τις ενέργειες-πράξεις τους, κινητοποιούν μεγάλες μάζες ανθρώπων σε παγκόσμιο επίπεδο, έτσι ώστε να ασκηθεί πίεση για την αλλαγή στάσεων διεθνών οργανισμών και κέντρων λήψης αποφάσεων. Τέλος, το υβριδικό μοντέλο, είναι μία μορφή τέχνης που, χρησιμοποιεί στοιχεία τόσο από το εναντιωματικό όσο και από το συνεργατικό μοντέλο. Χαρακτηριστικό αυτού του μοντέλου, είναι ότι τα ίδια τα προϊόντα αποτελούν μέσο επικοινωνίας, με στόχο την προβολή πολιτικών μηνυμάτων από κοινωνικά σύνολα, φορείς ή οργανώσεις. Η προβολή των αιτημάτων τους αφορά κυρίως τοπικά θέματα μέσω συναισθηματικών αντιδράσεων. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του μοντέλου είναι η συμμετοχή των καλλιτεχνών και η αλληλοδράση μεταξύ τους. Οι δράσεις, οι ιδέες των καλλιτεχνών ή των πολιτών που συμμετέχουν δεν είναι αρκετές. Σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη μορφών τέχνης, είναι το περιβάλλον και το πολιτικό πλαίσιο. Οι θεσμοί σε αυτό το μοντέλο έχουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή. Η παρεμβολή τους στις δράσεις, έχουν ως αποτέλεσμα να ασκούν πίεση στους καλλιτέχνες και στο κοινό και να επηρεάζεται το τελικό προϊόν.

Η τέχνη αποτελεί για τον Adorno έναν αυτόνομο χώρο και τα έργα της εκφράζουν μια κριτική αρνητικότητα σε σχέση με την κοινωνία που τα παράγει. Μόνο η ενσωμάτωση

αυτής της αρνητικότητας που δίνει στο έργο έναν ριζοσπαστικό και συχνά βίαιο χαρακτήρα του επιτρέπει να είναι αυθεντικό. Σε μια εποχή που η επικοινωνία αποτελεί έννοια η οποία καλύπτει σχεδόν κάθε δραστηριότητα, ο Adorno μάς θυμίζει ότι η μόνη νόμιμη επικοινωνία στον "διοικούμενο κόσμο" είναι εκείνη που προκύπτει από την άρνηση πρόσληψης και μεταφοράς των αξιών του. Ωστόσο το έργο τέχνης δεν εξαντλείται σε αυτή την, απαραίτητη παρ' όλα αυτά, αρνητικότητα του. Ταυτόχρονα οφείλει να δείχνει και τα σημάδια μιας ειρηνευμένης εποχής, χωρίς το ίδιο ποτέ να ειρηνεύει, μιας εποχής που ο κόσμος θα έχει γίνει ανθρωπότητα: "χωρίς την προοπτική της ειρήνης η τέχνη θα ήταν τόσο αναληθής όσο και όταν θέλει να παρουσιάσει τη συμφιλίωση ως ήδη πραγματοποιημένη". Με αυτόν τον τρόπο το έργο τέχνης, εξ ορισμού προϊόν κοινωνικής εργασίας, επαναπροσεγγίζει την κοινωνία και, καταγράφοντας τον συσσωρευμένο πόνο της, δίνει στον άνθρωπο τη δυνατότητα του στοχασμού (Adorno, 2000).

Η τέχνη οφείλει, να ξεφύγει από τα πλαίσια των κλειστών χώρων των γκαλερί και των μουσείων και να συναποτελέσει ένα ενιαίο σώμα, ένα σύνολο με την κοινωνία. Αυτό σημαίνει ότι η τέχνη πλέον απομακρύνεται από το αντικείμενο της και την υλοποίηση της και πραγματοποιείται μέσα από ενέργειες του καλλιτέχνη, με αφορμή το "αισθητικό γεγονός". *‘Ο Ντιούι θεωρεί ότι: Η πρακτική είναι πιο ρευστή από την αισθητική εμπειρία. Η πράξη ρευστή η εμπειρία απτή’* (Ζιώγας, 2007:82).

Έργα, όπως γκράφιτι, αποτελούν πολιτική μορφής έργου και όχι παρεμβατικής τέχνης. Η όλη σημασία του έργου αντικατοπτρίζεται στην συμμετοχή. Είναι μία κοινωνική διάδραση, μέσα από την οποία φαίνεται η μέθοδος που ακολουθεί η τέχνη.

Το έργο για τον καλλιτέχνη συνιστά μία αποκάλυψη, την οποία δυσκολεύεται να κατανοήσει και να καταλάβει. Αυτό συμβαίνει λόγω των αντιλήψεων, των βιωμάτων, των εμπειριών και αισθητικών παρεμβάσεων που προϋπήρχαν. Μέσα από καταστάσεις και συναισθήματα μοναξιάς και απομόνωσης μετασχηματίστηκαν σε ένα αισθητικό, αληθινό γεγονός (Ζιώγας&Χτούρης, 2010). Το άτομο με την υποκειμενική του γνώμη και την αναστοχαστική προσωπική βιωμένη εμπειρία, συντελεί το αισθητικό γεγονός.

Στην αισθητική θεωρία ο Adorno (2003) αναφέρει: *« Η θέση της τέχνης μέσα στο κοινωνικό όλον είναι πλέον αβέβαιη. Η αυτονομία που κατέκτησε μετά την αποτίναξη της λατρευτικής της λειτουργίας και των ομοιομάτων της τρεφόταν από την ιδέα της ανθρωπιάς, αλλά όσο η κοινωνία δεν γινόταν ανθρώπινη τόσο περισσότερο άρχισε να κλονίζεται»*. Η μεγάλη ταχύτητα ανάπτυξης της τεχνολογίας ανάγκασαν τους καλλιτέχνες να συνειδητοποιήσουν την αποδυνάμωση της τέχνης, με αποτέλεσμα να στραφούν στις δράσεις τέχνης μέσω της τεχνολογίας (Adorno,2006).

Ο Benjamin θεωρούσε ότι, τα νέα αναπαραγωγικά μέσα με τις ικανότητες που διέθεταν, συντελούσαν σε μία ριζική προσπάθεια στην επιτέλεση της καλλιτεχνικής παραγωγής. Η προσπάθεια αυτή είχε αντίκτυπο σε πλήθος ατόμων, μέσω της διαδικασίας της καλλιτεχνικής παραγωγής και το ξεπέρασμα των καθορισμένων ορίων του αποξενωτικού σχήματος δημιουργός-κοινό, η οποία θα έμοιαζε με απόκτηση

μορφών δημιουργικότητας, που εμφανίζονταν σε πολιτισμούς, λαϊκούς, σε ένα νέο επίπεδο παγκόσμιας συμφιλιομένης κοινωνίας. Πίστευε ότι αυτή η «υπέρβαση της τέχνης» συνδέεται με ένα πλήρης σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας, που ασχολείται με τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής και τις εμπορευματικές μορφές κοινωνικής αναπαραγωγής. Για τον Benjamin η «υπέρβαση» τη τέχνης θεωρείται ως δυσφορία και θάνατος κάθε δημιουργικότητας, η τελική ενέργεια της αισθητικής διάστασης σε επίπεδο παγκόσμιας εμπορευματοποίησης. Επίσης, ο Benjamin αναφέρεται στην «πολιτικοποίηση της τέχνης», η οποία κάνει λόγο για την αναδιαμόρφωση και την διαδικασία που επιτελείται από τους όρους παραγωγής και κοινωνικών χρήσεων του καλλιτεχνικού έργου. Υποστήριξε, τον πλήρη σοσιαλιστικό μετασχηματισμό των κοινωνικών σχέσεων, κίνδυνος για τον οποίο δεν έπαψε να προειδοποιεί σε όλη την υπόλοιπη ζωή του ο Adorno, ο οποίος, ήταν ο μόνος που είχε εξίσου οξεία επίγνωση των αμφισημιών που έκρυβε ο όρος «υπέρβαση της τέχνης» (<https://kritikitheoria.wordpress.com>, 2015).

6.2 Πρακτικές κοινότητας και συλλογικές πρακτικές τέχνης

Διαφορετικές μορφές κοινωνικής καταπίεσης διαποτίζουν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και απαιτούν συνεχή προσπάθεια διεκδίκησης και αντίστασης. Οι μη προνομιούχες κοινότητες βιώνουν πολλές μορφές κοινωνικής καταπίεσης που έχει συσσωρευτεί με την πάροδο του χρόνου. Η εσωτερική αυτή της κοινωνικής καταπίεσης συμβάλλει σε αισθήματα αδυναμίας και ματαιότητας. Η συμμετοχή αυτών των κοινοτήτων σε μια διαδικασία ενεργής αντίστασης δεν μπορεί να επιβληθεί, αλλά απαιτεί συνεχή συνεργασία. Η έρευνα βασίζεται σε αυτήν την ενεργό συμμετοχή των συμμετεχόντων σε μια διαδικασία προσωπικού και κοινωνικού μετασχηματισμού. Μέσω ατομικής και συλλογικής δράσης οι συμμετέχοντες μπορούν να επανεκτιμήσουν τον κόσμο τους και να σκεφτούν νέους τρόπους αντιμετώπισης διαφόρων μορφών κοινωνικής καταπίεσης.

Η κοινωνική δράση που στοχεύει στην προαγωγή της ποιότητας ζωής των ομάδων και των κοινοτήτων ξεκινά με την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο βλέπουν τον κόσμο και αντιμετωπίζονται από άλλους, καθώς και με την σαφή αντίληψη του ευρύτερου κοινωνικοπολιτικού πλαισίου εντός του οποίου βρίσκεται η κοινότητα. Ενώ η αλλαγή μπορεί να προωθηθεί μέσω συλλογικής κοινωνικής δράσης, η βιωσιμότητα αυτής της αλλαγής απαιτεί σύνδεση με ή αντίκρουση με σε ευρύτερους κοινωνικούς θεσμούς που μπορούν να αποτελέσουν την κύρια πηγή της αρχικής μειονεξίας.

Είναι χρήσιμες οι δύο αλληλεπικαλυπτόμενες κοινωνικές ψυχολογικές θεωρίες που μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση το πώς σκέφτονται οι κοινότητες. Η θεωρία κοινωνικής αναπαράστασης ασχολείται με την κοινή και δυναμική φύση της κοινωνικής γνώσης που αναπτύσσεται στην καθημερινή κοινωνική αλληλεπίδραση και παρέχει στα μέλη μιας κοινότητας προσανατολισμό στον κοινωνικό και υλικό κόσμο τους.

Όπως εξήγησε ο Moscovici (1973), οι κοινωνικές αναπαραστάσεις «δεν αντιπροσωπεύουν απλά απόψεις για εικόνες ή στάσεις απέναντι», αλλά θεωρίες ή

κλάδους γνώσης από μόνες τους, για την ανακάλυψη και την οργάνωση της πραγματικότητας». Μια κοινότητα μπορεί να οριστεί ως ομάδα ή κολλεκτίβα με κοινή κοινωνική αναπαράσταση και κοινή ταυτότητα (Howarth,2000). Αυτές είναι οι κοινές υποθέσεις που παρέχουν συνοχή σε μια κοινότητα και τη διακρίνουν από άλλες.

Σε οποιαδήποτε κοινότητα, είτε ορίζεται βάσει του τόπου ή της ταυτότητας, μπορεί να συνυπάρχει ένα εύρος αντιφατικών ερμηνειών της πραγματικότητας. Ωστόσο, αυτό που μπορεί να δώσει στην ομάδα μια αίσθηση ακεραιότητας είναι η κοινή κατανόηση της δικής τους ομάδας σε σχέση με τις άλλες. Έτσι η ομάδα δεν υπάρχει μεμονωμένα αλλά πάντα σε σχέση με τις άλλες όσον αφορά τους πόρους και την εξουσία. Η ομάδα γνωρίζει τους ίδιους πόρους και την εξουσία τους σε σχέση με των άλλων. Οπότε, έχει μια κοινωνική αναπαράσταση του εαυτού της και των άλλων ομάδων. Επιπλέον, με διαλεκτικό τρόπο, έχει μια ιδέα της κοινωνικής αναπαράστασης από τους άλλους. Μέσα σε αυτό το συμβολικό σύμπαν η ομάδα δρα και αντιδρά προς το άλλο το διαφορετικό.

Μια σχετική έννοια είναι αυτή της αφήγησης, η οποία μπορεί να οριστεί ως οργανωμένη ερμηνεία της ακολουθίας των γεγονότων (Sarbin, 1986). Η διαδικασία ανάπτυξης αφηγηματικών δομών περιλαμβάνει την απόδοση της παρέμβασης των χαρακτήρων της αφήγησης και την εξαγωγή αιτιωδών δεσμών μεταξύ των γεγονότων. Η έρευνα για την αφήγηση επικεντρώνεται συνήθως στην ατομική ιστορία, αλλά μπορούμε να αναλύσουμε την αφήγηση σε διαφορετικά κοινωνικά επίπεδα από το ατομικό έως το κοινωνικό (Murray, 2000).

Η αφήγηση της κοινότητας είναι η κοινή ιστορία που κατέχουν τα μέλη μιας κοινότητας. Καθορίζει την ιστορία της κοινότητας και πώς αυτή διακρίνεται από τις γειτονικές κοινότητες. Ως εκ τούτου, η αφήγηση παρέχει μια χρονική και ιστορική διάσταση στις κοινωνικές αναπαραστάσεις (Laszlo, 1997;

Murray,2002). Δεν αφορά μόνο στα γεγονότα του παρελθόντος, αλλά και στις μελλοντικές δυνατότητες. Η αφήγηση μπορεί έτσι να γίνει ένα οργανωτικό πλαίσιο για τη διευκόλυνση των κοινωνικών αλλαγών.

Οι μεμονωμένες ιστορίες μπορούν επίσης να γίνουν εμβληματικές και να αποτελέσουν έμπνευση για τις κοινότητες. Ο Σκοτ (1997) έχει περιγράψει τη διαδικασία της θρησκευτικής αφήγησης της ιστορίας, η οποία όχι μόνο μεταδίδει θρησκευτικές αλήθειες σε εύκολη καθομιλούμενη γλώσσα, αλλά και εξιστορεί τις λεπτομέρειες της ζωής εκείνων που μεταδίδουν αυτές τις αλήθειες. Για τον θρησκευτικό ευαγγελιστή η διαδικασία κατάθεσης μαρτυριών, ή η δημόσια δήλωση της πίστης του, ήταν μέσα προσηλυτισμού –για να προσελκύσουμε και άλλους στις πεποιθήσεις τους. Με τον ίδιο τρόπο, η δήλωση όχι μόνο της πίστης και των πεποιθήσεων ενός ατόμου, αλλά και η σύνδεση με την προσχώρηση στην κοινότητα μπορεί να προσελκύσει την ένταξη ή την έντονη αποδοκιμασία των μελών. Για το λόγο αυτό, τα μέλη μιας κοινότητας μπορούν να είναι επιφυλακτικοί στη δήλωση της συμμετοχής τους στην κοινότητα σε άλλους, ώστε να μην προσελκύσουν δυσμενής προσοχή. Ομοίως, οι δημόσιες προσπάθειες να

προωθήσουν μια νέα αφήγηση και να αντικρούσουν αρνητικές κοινωνικές αναπαραστάσεις αντιμετωπίζονται συχνά από αδιαφορία ή δυσαρέσκεια από αυτούς κατέχουν θέσεις εξουσίας και επιρροής.

Στην καθημερινή τους ζωή οι καταπιεσμένες ομάδες μπορούν να υιοθετήσουν μια σειρά μορφών αντίστασης από την γελοιοποίηση και παρωδία του άλλου, μέχρι την απροκάλυπτη σύγκρουση για την εξουσία και τους πόρους. Μέσω της δράσης και της αντίδρασης μια κοινότητα συνειδητοποιεί τις δυνάμεις της. Αναπτύσσοντας στρατηγικές για την ενίσχυση της κοινωνικής και της κοινοτικής αντίστασης, οι κοινωνικοί ακτιβιστές πρέπει να έχουν επίγνωση των κοινωνικών αναπαραστάσεων των κοινοτήτων και των διαδικασιών ανάπτυξης νέων αφηγήσεων χειραφέτησης.

Η κοινοτική ψυχολογία προσπαθεί να συνεργαστεί με ομάδες ή κοινότητες για να προσδιορίσει πώς βλέπουν τον κόσμο τους και να διερευνήσει ευκαιρίες για αλλαγή. Η αρχική εστίαση είναι στην εξερεύνηση του κόσμου τους με συνεργατικό τρόπο, αντί να επιβάλλει μια συγκεκριμένη ατζέντα. Όπως εξήγησε ο Jouchelovitch (2007): *«Σε αντίθεση με την ιδέα ότι τα τοπικά αντιπροσωπευτικά συστήματα πρέπει να αλλάξουν ή να βελτιωθούν φυσικά, το πρώτο καθήκον των ερευνητών είναι να «κατανοήσουν» τις αντιλήψεις των τοπικών ανθρώπων και να ακούσουν τους άλλους»*. Συνεχίζοντας *«Υπάρχει χειραφετητικό δυναμικό ενσωματωμένο στο έργο της αναγνώρισης της εγκυρότητας μιας κοινοτικής γνώσης και συμμετοχή σε κριτικό διάλογο με αυτήν»*. Μέσω αυτής της διαδικασίας της ακρόασης και της υποστήριξης οι κάτοικοι μπορούν να ενθαρρυνθούν να σκεφτούν τις πρακτικές τους και να αυξήσουν την αυτοπεποίθησή τους μέσω συλλογικής δράσης.

Το έργο του Paulo Freire για την ανάπτυξη μιας κριτικής παιδαγωγικής παρέχει ένα εννοιολογικό πλαίσιο για τη διερεύνηση της διαδικασίας προβληματισμού και αντιπαράθεσης καταπιεστικών κοινωνικών αναπαραστάσεων. Ο Freire(1972) αντέταξε την παραδοσιακή προσέγγιση της εκπαίδευσης του γραμματισμού με μια πιο κριτική προσέγγιση.

Η πρώτη χαρακτηρίστηκε «μια πράξη κατάθεσης, στην οποία οι μαθητές είναι τα αποθετήρια, οι δικαιούχοι και ο δάσκαλος είναι ο καταθέτης». Στην πιο κριτική προσέγγιση ο εκπαιδευτικός ασχολείται με τους μαθητές με έναν ενεργό διαλογικό τρόπο για να τους ενθαρρύνει να εξετάσουν τους ευρύτερους κοινωνικούς και διαρθρωτικούς περιορισμούς στη ζωή τους και πώς μπορούν να αρχίσουν να τους αντιμετωπίζουν μέσω της συλλογικής δράσης. Ο Freire τόνισε ότι το έργο του ήταν *«ριζωμένο σε δεσμευτικές, απαράβατες καταστάσεις»* δουλεύοντας με τους φτωχούς και αποκλεισμένους. Τόνισε τη συνεργατική φύση του έργου του και περιέγραψε τον ριζοσπαστικό ως κάποιον που *«δεν γίνεται αιχμάλωτος ενός «κύκλου βεβαιότητας» μέσα στην οποία φυλακίζεται επίσης η πραγματικότητα ... Αυτό το άτομο δεν θεωρεί τον εαυτό του το ίδιο δικαιούχος της ιστορίας ή όλων των ανθρώπων, ή απελευθερωτή των καταπιεσμένων αλλά δεσμεύει τον εαυτό του, μέσα στην ιστορία, για να πολεμήσει στο πλευρό τους»*.

Η φιλοσοφία του Freire τόνισε την πίστη στο δυναμικό των απλών ανθρώπων. Στα γραπτά του υπογράμμισε την ανάγκη της ενεργού συμμετοχής στο διάλογο με τους ανθρώπους ως μέρος της προσωπικής και κοινωνικής διαδικασίας μετασχηματισμός, της ανάπτυξης της κριτικής συνείδησης. Η ευκαιρία στη συμμετοχή σε ενεργό διάλογο βρίσκεται στο επίκεντρο της αλλαγής. Μέσω αυτής της διαδικασίας οι άνθρωποι μαθαίνουν να ασκούν κριτική στη φύση της πραγματικότητάς τους. Όπως τόνισε ο Freire, *«Για να ξεπεράσουμε την κατάσταση της καταπίεσης, οι άνθρωποι πρέπει πρώτα να αναγνωρίσουν κριτικά τις αιτίες της, έτσι ώστε μέσω της διαδικασίας μεταμόρφωσης να δημιουργήσουν μια νέα κατάσταση, που καθιστά δυνατή την επιδίωξη μιας πληρέστερης ανθρωπότητας»*

Η δημοφιλής εκπαίδευση του Freire έχει σχεδιαστεί για την προώθηση αυτής της διαδικασίας διαλόγου και κριτικής αντανάκλασης. Σημειώνει πώς οι καταπιεσμένοι άνθρωποι έχουν εσωτερικεύσει συναισθήματα ανικανότητας και αδυναμίας. Η πρόκληση του εκπαιδευτικού είναι να συνεργαστεί μαζί τους για να ανακαλύψει τα δυνατά τους σημεία και τις προοπτικές τους μέσω της διαδικασίας του στοχασμού και της δράσης. Στο κέντρο αυτής της διαδικασίας είναι η αναζήτηση της ανθρώπινης ελευθερίας και αυθεντικότητας. Ο Freire υποστηρίζει ότι *«η ελευθερία αποκτήθηκε με κατάκτηση, όχι με δώρο. Πρέπει να επιδιώκεται συνεχώς και υπεύθυνα. Η ελευθερία δεν είναι ιδανικό που βρίσκεται έξω από τον άνθρωπο, ούτε μια ιδέα που γίνεται μύθος. Είναι μάλλον η αναγκαία συνθήκη για την κατάκτηση της ανθρώπινης ολοκλήρωσης»*. Αυτές οι ιδέες αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της λαϊκής εκπαίδευσης εδώ και σαράντα χρόνια. Αν και αναπτύχθηκαν σε μια εποχή βάνουσης καταπίεσης, εξακολουθούν να έχουν σημασία σήμερα όπου η πρόκληση είναι να τις εισαγάγουμε σε έναν κόσμο καταναλωτικού καπιταλισμού που προσφέρει την υπόσχεση για την ανθρώπινη εκπλήρωση μέσω της ατομικής επιλογής του τρόπου ζωής και όχι μέσω του συλλογικού αγώνα.

Είναι ενδιαφέρον, πως τα στοιχεία που δείχνουν τις επιβλαβείς επιπτώσεις στην ψυχική υγεία της ατέρμονης αναζήτησης της επιτυχίας μέσω της κατανάλωσης οδήγησε τον Seligman (2011) να υποστηρίζει ότι η θετική ψυχολογία είναι η υποβόσκουσα επιθυμία για κοινωνική δικαιοσύνη και όχι προσωπική εκπλήρωση εις βάρος των υπολοίπων.

Όσον αφορά την αφηγηματική ψυχολογία, η διαδικασία της κριτικής και του προβληματισμού συνδέεται με την ανάπτυξη μιας νέας κατεύθυνσης. Οι ιστορίες δεν περιγράφουν μόνο παρελθόντα γεγονότα, αλλά και δυνατότητες. Η πολιτική διάσταση των ιστοριών έχει υιοθετηθεί από μια σειρά συγγραφέων. Μέσω της διάρθρωσης των εμπειριών τους σε ιστορίες οι άνθρωποι μπορούν να προσελκύσουν την προσοχή των άλλων και να αναπτύξουν συμπάθεια και αλληλεγγύη. Ωστόσο, οι ιστορίες σχετικά με τις δυνατότητες μπορούν επίσης να κινητοποιήσουν τους ανθρώπους για να δράσουν (Selbin, 2010). Η πρόκληση είναι να αναπτυχθούν τέτοιες ιστορίες από τις καθημερινές εμπειρίες της κοινότητας ή της ομάδας.

Οι τέχνες έχουν ιστορικά διαδραματίσει σημαντικό ρόλο τόσο στην αποθάρρυνση όσο και στη διευκόλυνση κοινωνικής δράσης και αλλαγής. Η τέχνη μπορεί να

χαρακτηριστεί είτε ως αναισθητική είτε ως αισθητική. Με τον όρο αναισθητική η τέχνη νοείται πως μπορεί να εξασθενήσει τις αισθήσεις και να μειώσει την αμφισβήτηση της κοινωνικής δομής, τάξης. Αντίθετα, η τέχνη ως αισθητική μπορεί να ασχολείται με την αύξηση της ευαισθητοποίησης. Μπορεί να επιστήσει την προσοχή σε ζητήματα που συχνά αγνοούνται. Μπορεί να ενθαρρύνει την επανεκτίμηση της καθημερινότητας. Στην ανασκόπηση για τον ρόλο των τεχνών στην υγειονομική περίθαλψη ο Camic (2007) υποστηρίζει ότι *«οι τέχνες μπορούν να προκαλέσουν τους ανθρώπους να σκεφτούν διαφορετικά, να συμμετέχουν σε διαφορετικές συμπεριφορικές εμπειρίες και να βιώσουν διαφορετικά συναισθήματα»*. Διαφορετικές μορφές τέχνης μπορούν να εμπλέκουν τους ανθρώπους συναισθηματικά. Ως τέτοιες μπορούν να είναι τόσο πηγή προσωπικής ικανοποίησης, όσο και καταλύτης για κοινωνική δράση. Οι άνθρωποι μπορούν να συμμετέχουν σε ποικίλους βαθμούς στις τέχνες από παρατηρητές έως ενεργούς συμμετέχοντες. Οι καλλιτέχνες αναζήτησαν την εμπλοκή των ανθρώπων στη δουλειά τους. Η επιτυχία ενός έργου τέχνης συνδέεται με την αποδοχή και την συμμετοχή του κοινού σε συναισθηματικό καθώς και σε γνωστικό επίπεδο.

Σε μια εποχή μαζικής κατανάλωσης και εμπορευματοποίησης των τεχνών, οι άνθρωποι συχνά είναι αρκετά διαχωρισμένοι από την τέχνη. Αντίθετα, συχνά θεωρείται επαγγελματική πρακτική που αποκλείει άτομα με περιορισμένη εκπαίδευση. Λαϊκές μορφές τέχνης, καθώς και διάφορα γηγενή έθιμα και γλώσσες συχνά χλευάζονται από εκείνους που κατέχουν θέσεις εξουσίας. Ωστόσο, η τέχνη μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από τον επαγγελματία για να εκφράσει τη φωνή των αποκλεισμένων καθώς και να συμπεριλάβει τους αποκλεισμένους σε μια διαδικασία πρόκλησης και μετασχηματισμού. Η προώθηση των αυτόχθονων μορφών τέχνης μπορεί να γίνει μια μορφή αντίστασης. Η τέχνη μπορεί να γίνει μέσο αμφισβήτησης της κυρίαρχης αρνητικής κοινωνικής αναπαράστασης μιας κοινότητας και ανάπτυξης μιας νέας αφήγησης αλλαγής και ελπίδας. Με τη συμμετοχή ανθρώπων στη διαδικασία της τέχνης μπορεί να παρέχει ένα μέσο προσωπικής και συλλογικής επανεκτίμησης και ανάπτυξης μιας νέας αφηγηματικής πιθανότητας. Μπορεί επίσης να παρέχει ένα μέσο για μια ομάδα ή κοινότητα να δηλώσει δημόσια την αντίθεσή τους στις απόψεις των άλλων και να ισχυριστεί τη νομιμότητα της δικής τους προοπτικής.

Η συμμετοχή των μελών της κοινότητας στη διαδικασία της τέχνης μπορεί να είναι ένα μέσο συλλογικής ιστορίας και ανακάλυψης νέων δυνατοτήτων και ικανοτήτων. Μπορεί να προωθήσει μια αίσθηση κοινής ταυτότητας και έναν τρόπο ανάπτυξης μιας κοινής ιστορίας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για κοινότητες που έχουν διασπαστεί για διάφορους λόγους μέσω, για παράδειγμα, εξαναγκασμένης μετανάστευσης ή αστικής ανάπλασης.

Οι τέχνες μπορούν επίσης να επιστήσουν την προσοχή σε συγκεκριμένα προβληματικά ζητήματα και να προσελκύσουν την κοινότητα σε μία απόπειρα αντιμετώπισης αυτών των ζητημάτων. Έτσι, οι τέχνες δεν είναι η λύση αλλά μάλλον ένα μέσο για τη λύση. Ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να στοχαστούν σχετικά με τις δυνατότητες και τις απόψεις τους για τον κόσμο. Ενώ οι επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες ρουτίνας μπορούν να περιορίσουν τους ορίζοντές μας, η συμμετοχή σε δημιουργικές

δραστηριότητες μπορούν να ανοίξουν νέες ευκαιρίες. Όπως σημειώνει ο Jovchelovitch (2007): «Γνωρίζουμε ότι οι αναγκαστικές επαναλαμβανόμενες εργασίες θέτουν σε κίνδυνο τη δημιουργική σκέψη και γνωρίζουμε επίσης ότι σε κοινότητες όπου τα επίπεδα στέρησης είναι σοβαρά υπάρχει μια μείωση γνωστικών πόρων και επικοινωνιακές στρατηγικές. Η σοβαρή στέρηση εκφράζεται όχι μόνο σε οικονομικό επίπεδο αλλά και σε γνωστικά και διακριτικά επίπεδα, έτσι διαμόρφωση της διαδικασίας παραγωγής γνώσης ».

6.3 Καλλιτεχνική δραστηριότητα με εστιασμένο στόχο

Η φωτογραφία είναι η σύζευξη τέχνης και επιστήμης όπως την αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος υπό το πρίσμα της καθημερινότητας. Είναι η εναγώνια προσπάθεια του φωτογράφου να αποτυπώσει κάθε είδους συναίσθημα την ανάλογη στιγμή και να την αποκρυσταλλώσει χωροχρονικά αποδίδοντας τη μέγιστη αξία. Είναι μια αέναη γοητεία που ξυπνά τη φαντασία και καθιστά τον άνθρωπο ελεύθερο να οραματιστεί τη δική του πραγματικότητα είτε σε πολύχρωμα είτε και ασπρόμαυρα. Η ασπρόμαυρη εκδοχή είναι πιο προσεγγίσιμη για το κάθε άτομο, αφού αποκωδικοποιεί εξ' ολοκλήρου το θέμα και ταυτίζεται με τις συναισθηματικές αποχρώσεις που αυτό δημιουργεί. Γιατί πολλές φορές η ασπρόμαυρη φωτογραφία αποκρυσταλλώνει μελαγχολικά συναισθήματα ανάλογης κλιμάκωσης σε αντίθεση με την έγχρωμη, η οποία παρουσιάζει ποικιλία θετικών συναισθημάτων. Καθοριστικό ρόλο βέβαια διαδραματίζει η πηγή του θέματος και πως αυτή μπορεί να συσχετιστεί με την αισθητική θεατή (υποκειμενισμός) υπό την οπτική γωνία / εστίαση του φωτογράφου. Αυτό άμεσα δημιουργεί ή την εκδήλωση συναισθημάτων ή απόρριψη φωτογραφίας λόγω της έλλειψης συζευκτικών στοιχείων που σαγηνεύουν το μυαλό του θεατή. Η πιθανή παρουσία των ενωτικών αυτών χαρακτηριστικών αποτυπώνονται και ερμηνεύονται ανάλογα με την χωροχρονική παρουσίαση των αντικειμένων και πλαισιώνουν τη φωτογραφία <https://www.slideshare.net/geormak/ss-16571516>.

Η ανάπτυξη και η εξέλιξη της επιστήμης διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της φωτογραφίας, όπου από αέναο προσωπικό τρόπο έκφρασης μετατράπηκε σε καθεστώς κοινωνικό-καλλιτεχνικών αλλαγών, που επεκφράστηκαν στο δοκίμιο του Γερμανού Walter Benjamin (1936), επισημαίνοντας την αξία της εικονογραφίας, μετατέθοντας πλέον και όχι στο χέρι μέσω της ζωγραφικής. Η φωτογραφία σήμαινε την αλλαγή στην ιστορία της τέχνης καθώς σήμαινε τη μεταβολή-στροφή προς τη θεωρητική σκέψη και καλλιτεχνική δημιουργία (δείγμα μεταμοντέρνας σκέψης). Απεκδύθηκε του ρόλου της στο κοινωνικό-πολιτισμικό επίπεδο και αναδημιουργήθηκε η ίδια από την αφομοιωτική διαδικασία αποδόμησης της, όχι ως ένα καλλιτεχνικό μέσο, αλλά ως θεωρητικό αντικείμενο.

Αυτό αποτέλεσε κίνητρο ώστε να προσπελαστεί κάθε είδους καλλιτεχνική δημιουργία και να αναγεννηθεί η ίδια σε φιλοσοφικό πλέον πλαίσιο/επίπεδο και να αποτελεί πλέον μοναδικό αντικείμενο της τέχνης (δεκαετίας του '60).

Η φωτογραφία αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί όχι μόνο μέσο αποκρυσταλλωμένης εικόνας, καλλιτεχνική δημιουργία, αλλά διευρυμένα θεωρείται μέσο επικοινωνίας – συνομιλίας μεταξύ των ανθρώπινων κοινωνιών. Επιδίωξη του ρόλου της ήταν και είναι τόσο η καταγραφή γεγονότων από αισθητική άποψη όσο και η προσέγγιση των ανθρώπινων σχέσεων, αφού η ίδια θεωρείται δημιουργία-αποκύημα της στιγμής για τη στιγμή, αλλά και για την αιωνιότητα. Δε συνομιλεί απλά με την απτή πραγματικότητα, αλλά οδηγεί το κάθε άτομο σε μία βαθύτερη αναζήτηση πραγμάτων που υπάρχουν υποδόρια. Αποτελεί τη γλυκειά ανάμνηση σε ζωντανές μνήμες/θύμησες από το πρόσφατο παρελθόν αποκρυσταλλώνοντας κάθε είδους συναίσθημα, είναι το έναυσμα των σκέψεων /επιθυμιών του ατόμου να κατανοήσει επαρκώς/εναργέστερα τον κόσμο. Είναι τα κίνητρο επιστράτευσης δυνάμεων, μέσο εγρήγορσης των ατόμων για την ευαισθητοποίηση τους στην επίλυση προβλημάτων, και αποτελεί το ορθό ανάστημα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας σε ότι προβάλλεται αρνητικά. Είναι η πραγματική εξωτερίκευση συνειδήσεων μιας μύχιας καλλιτεχνικής αναζήτησης που προσεγγίζει επίκουρα θέματα όχι μόνο καλλιτεχνικά-αισθητικά αλλά με σεβασμό στην ανθρώπινη ιδιοσυγκρασία.

Αν δεν υπάρξει διέρευνση του ρόλου της φωτογραφίας και του καλλιτέχνη (όχι παραμονή στο ρόλο, “η τέχνη για την τέχνη”) προς τον “κόσμο” και τα πραγματικά προβλήματα της κοινωνίας δε θα μπορέσει να υπάρξει και έμπνευση/ανησυχία για καλλιτεχνικές δημιουργίες συνεχούς γοητείας, όπως τις προσεγγίζει η αληθινή τέχνη με σεμνότητα και απλότητα προς την ανθρώπινη ύπαρξη/φύση.

Το πρόγραμμα που θα χρησιμοποιηθεί για την καλλιτεχνική παρέμβαση είναι το slideshow. Το slideshow είναι η προβολή διαφανειών, η οποία αναφέρεται στην παρουσίαση μιας σειράς εικόνων ακόμα σε μια οθόνη προβολής ή ηλεκτρονική συσκευή επιδείξεως, τυπικά σε ένα προσχεδιασμένο αλληλουχία. Οι αλλαγές μπορεί να είναι αυτόματες και σε τακτά χρονικά διαστήματα ή να ελέγχονται χειροκίνητα από έναν παρουσιαστή ή τον θεατή. Οι προβολές διαφανειών αποτελούνται αρχικά από μια σειρά μεμονωμένων φωτογραφικών διαφανειών που προβάλλονται σε μια οθόνη με έναν προβολέα διαφανειών . Όταν αναφέρεται στο βίντεο ή σε οπτικό ισοδύναμο που βασίζεται σε υπολογιστή, στο οποίο οι διαφάνειες δεν είναι μεμονωμένα φυσικά αντικείμενα, ο όρος γράφεται συχνά ως μία λέξη, προβολή διαφανειών. Μια παρουσίαση διαφανειών μπορεί να είναι μια παρουσίαση εικόνων καθαρά για το δικό τους οπτικό ενδιαφέρον ή καλλιτεχνική αξία, μερικές φορές ασυνόδετη από περιγραφή ή κείμενο, ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διευκρινίσει ή να ενισχύσει πληροφορίες, ιδέες, σχόλια, λύσεις ή προτάσεις που παρουσιάζονται προφορικά. Ορισμένες φορές, οι παρουσιάσεις διαφανειών διεξάγονται από έναν παρουσιαστή χρησιμοποιώντας μια συσκευή όπως έναν προβολέα καρουσέλ ή έναν προβολέα , αλλά τώρα η χρήση μιας ηλεκτρονικής συσκευής προβολής βίντεο και ενός λογισμικού παρουσίασης υπολογιστή που λειτουργεί .

ΟΙ διαφάνειες πρωτοεμφανίστηκαν το 1600, όταν ο άνθρωπος ζωγράφιζε στο χέρι τις εικόνες, τις οποίες τις πρόβαλλε σε τοίχο με τη χρήση ενός «μαγικού φαναριού». Μέχρι τα τέλη του 1700 οι σόουμαν χρησιμοποιούσαν στις ψυχαγωγικές τους εμφανίσεις την φαντασμαγορία, η οποία αποτελούνταν από «μαγικά» φανάρια, για να ενθουσιάσουν το κοινό τους με υπερφυσικά μαγικά φαινόμενα. Ως πηγές φωτός χρησιμοποίησαν το φως του ηλίου, τα κεριά και τις λάμπες λαδιού. Τη δεκαετία του 1800, για την αφήγηση ιστοριών χρησιμοποιούσαν τις «διαφάνειες φαναριού», χαρακτηριστικό των οποίων ήταν ζωγραφισμένες εικόνες στο χέρι πάνω σε γυαλί. Μέχρι το 1900, οι φωτογραφικές εικόνες έχουν αντικαταστήσει τις χειροποίητες εικόνες αλλά οι ασπρόμαυρες φωτογραφίες εξακολουθούν να είναι χρωματισμένες στο χέρι με βαφές διαφανείς. Κατά τη διάρκεια του 1950 και 1960 στην Αμερική, στα νοικοκυριά μεσαίας οικονομικής τάξης, έπειτα από επισκέψεις συγγενών ή φίλων, ή η άφιξη μιας νέας παρτίδας διαφανειών 35 mm Kodachrome από την υπηρεσία επεξεργασίας ταινιών, οι παρουσιάσεις γίνονταν στις οικίες τους με τη χρήση προβολέα διαφανειών και οθόνης, σβήνοντας τα φώτα και παρακολουθώντας μία σειρά από παλιές φωτογραφίες, οι οποίες τραβήχτηκαν σε διακοπές, γάμους, γενέθλια και άλλες οικογενειακές εκδηλώσεις, συνοδευόμενες από ζωντανά σχόλια.

Μια καλά οργανωμένη παρουσίαση επιτρέπει στον παρουσιαστή να προσαρμόζει οπτικές εικόνες σε μια προφορική παρουσίαση. Η παλιά παροιμία " Μια εικόνα αξίζει χίλιες λέξεις " ισχύει, καθώς μια μεμονωμένη εικόνα μπορεί να σώσει έναν παρουσιαστή από το να μιλήσει μια παράγραφο περιγραφικών λεπτομερειών. Όπως συμβαίνει με οποιαδήποτε δημόσια ομιλία ή διάλεξη, απαιτείται αρκετό ταλέντο, εμπειρία και πρόβα για να γίνει μια επιτυχημένη παρουσίαση παρουσίασης.

Οι προβολές διαφανειών έχουν επίσης καλλιτεχνικές χρήσεις, όπως η χρήση ως προφύλαξη οθόνης, ή για την παροχή δυναμικών εικόνων για παρουσίαση μουσείου, για παράδειγμα, ή στην τέχνη εγκατάστασης. Ο David Byrne, μεταξύ άλλων, δημιούργησε το PowerPoint art.

Στην συγκεκριμένη εργασία, ως καλλιτεχνική παρέμβαση χρησιμοποιήθηκε φωτογραφικό υλικό, το οποίο προέρχεται από πέντε κατοίκους του οικισμού Αλάν Κογιού. Οι φωτογραφίες, 61 στο σύνολο, είτε έγχρωμες είτε ασπρόμαυρες καλύπτουν χρονολογικά από το 1920 έως και σήμερα. Η ιδέα της συλλογής φωτογραφικού υλικού γεννήθηκε από τις επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν κατ' οίκον στη διάρκεια της πρακτικής άσκησης στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος. Η διαφορετική κουλτούρα, η καθημερινότητα τους, τα έθιμα, η θρησκεία, η στάση ζωής απέναντι στους ίδιους αλλά και στους «άλλους» μη Ρομά, το στίγμα, τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις, μέσω της προβολής φωτογραφιών, θα αναδείξουν την πολιτισμική κουλτούρα των Ρομά, όπως διαμορφώνεται στην συγκεκριμένη περιοχή μέσα στο χρόνο. Μία προβολή με στόχο την ενημέρωση της κυρίαρχης ομάδας για τον τρόπο ζωής τους και η συμβολή αυτής της δράσης στην άμβλυνση των ανισοτήτων.

Οι φωτογραφίες προβλήθηκαν μέσω του Slideshow στο Πολυλειτουργικό Κέντρο του Δήμου Κομοτηνής στην αίθουσα εκδηλώσεων στις 02/09/2020 καθ' όλη τη διάρκεια

της μέρας, αφού έχει δοθεί η άδεια από τη Αντιδημαρχία Διεύθυνσης Κοινωνικών Πολιτικών και έχουν τηρηθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα του ιού COVID-19. Η ενημέρωση για τη προβολή των φωτογραφιών διεκπεραιώθηκε μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας σε άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δράσης μέσω της συνέντευξης και των ερωτηματολογίων. Η δράση αυτή αρχικά ήταν να πραγματοποιηθεί σε εξωτερικό χώρο σε δημόσιο τοίχο, με την προϋπόθεση, να υπάρχει πρόσβαση απ' όλους τους κατοίκους του Δήμου, με σκοπό την παρουσίαση της ζωής των Ρομά. Έπειτα από συζήτηση που πραγματοποιήθηκε με την Δημοτική Αρχή, δυστυχώς δεν επιτεύχθηκε, λόγω των απαραίτητων και επιτακτικών μέτρων κατά του COVID-19 κατά τη χρονική περίοδο που διανύουμε.

Αρχική σκέψη όσον αφορά το φωτογραφικό υλικό, ήταν να παρουσιαστεί σε έκθεση φωτογραφίας. Οι φωτογραφίες, που συλλέχθηκαν θα έπρεπε να εκτυπωθούν σε ειδικές διαστάσεις και αυτό θα είχε αντίκτυπο την οικονομική επιβάρυνση του δημιουργού της δράσης. Έπειτα, αποφασίστηκε με γίνει η προβολή με τη χρήση του slideshow, με αποτέλεσμα να υπάρχει η δυνατότητα στο μέλλον να χρησιμοποιηθεί με πιο άμεσο τρόπο στα κοινωνικά δίκτυα και να δοθεί στον σύλλογο του οικισμού καθώς και σε άλλες υπηρεσίες του Δήμου και την προβολή του σε διάφορες εκδηλώσεις που θα αφορά τη συγκεκριμένη ομάδα στόχου.

Οι φωτογραφίες έχουν τοποθετηθεί με τέτοιο τρόπο που να είναι χωρισμένες σε κατηγορίες για να μπορέσει ο θεατής να αντιλαμβάνεται τη ουσία της εικόνας-φωτογραφίας. Παρατηρώντας τις φωτογραφίες, εστιάζεται η προσοχή του θεατή σε συγκεκριμένα σημεία όπως π.χ στη στάση, την εποχή, στο επάγγελμα, στον γάμο, στη θρησκεία, την ιστορία που δείχνει η ίδια η φωτογραφία. Εντάσσεται στον κόσμο που την περιβάλλει και με τον οποίο βρίσκεται σε επικοινωνία. Μέσα από τις παλιές φωτογραφίες ή γενικότερα από μια κοινή φωτογραφία, αποκαλύπτεται ένα μήνυμα «συμπαραδηλούμενο» που κάνει τη φωτογραφία εκτός από φυσική και πολιτισμική, αντικειμενική αλλά και υποκειμενικά επενδυμένη. Σύμφωνα με τον Barthes (1982), πρόκειται για μία φωτογραφία που παραπέμπει σε μία ορισμένη κουλτούρα, σε μία σχέση μεταξύ φύσης και κουλτούρας, που επιβάλλει την αντιμετώπιση της, ως πολιτισμικού, ιστορικού γεγονότος.

Μία πρώτη ανάγνωση ενός σημαντικού αριθμού φωτογραφιών από τον οικισμό Αλάν Κογιού, μας δείχνει τη σημασία ενός ιστορικού και κοινωνικού χρόνου, μία τάξης, μιας συγκεκριμένης ομάδας. Η ιδιαίτερη αυτή κοινωνική ομάδα των Ρομά εμφανίζεται αρχικά στο slideshow από ένα καθορισμένο εύρος φωτογραφικής θεματικής στυλ και συνδυασμών. Εξετάζοντας τις φωτογραφίες διακρίνεται η αστική τάξη στις αρχές της δεκαετίας του '70 (εικ. 4). Η φωτογραφία τριών κοριτσιών (εικ.1) που αναπάντεχα μπορεί να προκαλέσει στον θεατή το ενδιαφέρον και προπαντός σχόλια, που αφορούν τη ζωή τους και τα ρούχα των κοριτσιών. Η γυναίκα Ρομά είναι κοκέτα και συναγωνίζεται η μία την άλλη στο τι θα φορέσει. Από το πρωί έως και το βράδυ η ενδυμασία τους είναι ιδιαίτερη, διαφορετική από τη σύγχρονη γυναίκα, φαντάζουν παράξενες στην ευρύτερη κοινωνία. Κύριο χαρακτηριστικό των ρούχων τους είναι οι μακριές πολύχρωμες και μονόχρωμες φούστες και φορέματα. Τα μαλλιά τους μακριά,

πιασμένα με πολύχρωμα στολισμένα μανταλάκια ή πιασμένα σε όμορφες πλεξούδες. Κοιτώντας τις εικόνες, από 1 έως και 16, προσέχουμε τη στάση προσοχής, το μετωπικό κοίταγμα στο φακό και βρίσκουμε ότι μία κλειστή παραδοσιακή κοινωνία δε μπορεί παρά να επέβαλλε ακόμα και στα παιδιά την απαιτούμενη κοινωνική σοβαρότητα. Αντίστοιχο αποτέλεσμα δίνει η φωτογραφική θεματική και το στυλ της εργατικής τάξης (εικ. 13). Μέχρι τη χρονική στιγμή του μετασχηματισμού της κοινωνίας και οικονομίας, που υποβάθμισε τα χειρονακτικά επαγγέλματα, οι Ρομά ασχολούνταν με τις πρακτικές οικιακές και γεωργικές δραστηριότητες που αγροτικού χώρου (εικ. 13 και εικ. 14). Σύμφωνα με τα λεγόμενα του κυρίου που μας παραχώρησε τη φωτογραφία, (η εικόνα 13) είναι από τη πόλη της Θεσσαλονίκης και συγκεκριμένα από το χωριό Χαλάστρα. Λόγω της κινητικότητας που υπήρχε εκείνη την εποχή, τους έδινε την δυνατότητα να εξυπηρετούν και απομακρυσμένες περιοχές, αφού για τα μικρά χωριά ήταν αδύνατο να συντηρήσουν τη καλλιεργήσιμη γη. Ως εργάτες γης εξασφαλίζουν μεν τις συνθήκες εργασίας τους, που συσχετίζεται με τον τρόπο ζωής τους, να δουλεύουν ομαδικά, εποχιακά και να μετακινούνται συχνά, ωστόσο μέχρι και σήμερα υπάρχει ο εργατικός ανταγωνισμός από ξένους εργάτες, που ρίχνουν οικονομικά τα μεροκάματα. Στην ιδιαίτερη αυτή κοινότητα των Ρομά η χρήση της φωτογραφίας είναι κυρίως υποχρεωτική κυρίως κατά τη διάρκεια τη διάρκεια των τελετών του γάμου, της βάφτισης, της χένας. Παλαιότερα η φωτογραφία του γάμου φαίνονταν να εμφανίζεται ως υποχρεωτικό συμπλήρωμα των τελετουργιών της οικογενειακής και συλλογικής τους ζωής. Μελετώντας μια παλιά φωτογραφία γάμου, διαπιστώνουμε, πως τα πρόσωπα που συμμετέχουν, καθορίζουν με την θέση τους τον ρόλο που κατέχουν μέσα στην οικογένεια. Βοηθά στη μελέτη δομών συγγένειας... και των συγγενικών σχέσεων. Η απουσία προσώπου από τη γαμήλια φωτογραφία, σήμαινε έγχθρα και η παρουσία σε αυτήν πηγή κοινωνικής καταξίωσης. Ο γάμος των Ρομά (εικ. 21 έως και 25) εξασφαλίζει την συνέχεια της ομάδας αλλά και την επίτευξη συμμαχιών μεταξύ δύο οικογενειών, με επισφράγιση το πλούσιο εθιμικό τελετουργικό και μεγάλο γλέντι (εικ 41, 42, 47). Μερικά χαρακτηριστικά των θεσμών των γαμήλιων στρατηγικών της κοινότητας των Ρομά είναι ο γάμος σε πολύ νεαρές ηλικίες, γεγονός που αναδεικνύεται ο χαρακτήρας της διαβατήριας τελετής ενηλικίωσης. η επιλογή συζύγων από τους γονείς, ο γάμος με αρπαγή, το γνωστό σε αυτούς «κλέψιμο», η εξαγορά της νύφης ή baba hakki, που σημαίνει το χρηματικό ποσό από τον πατέρα του γαμπρού στον πατέρα της νύφης. Επίσης η συμβολή της γυναίκας ότι είναι αγνή και παρθένα, φαίνεται στο νυφικό από την κόκκινη κορδέλα. Το κόκκινο χρώμα γι' αυτούς συμβολίζει την αγνότητα (εικ. 21,26). Οι Ρομά του οικισμού Αλάν Κογιού σε μεγάλο ποσοστό ανήκει στην μουσουλμανική μειονότητα. Γαμήλιο έθιμο τους είναι η χένα. Χένα σημαίνει η πορεία της νύφης προς τον γάμο. Την βραδιά της χένας μαζεύονται οι γυναίκες στο σπίτι της νύφης. Η νύφη έχει καλυμμένο το κεφάλι και το πρόσωπο με ένα τούλι κόκκινο, είναι ντυμένη με παραδοσιακή στολή και χορεύει μαζί με τις ανύπαντρες κοπέλες οι οποίες κρατούν κόκκινα κεριά και κάνουν έναν κυκλικό χορό, με τη νύφη να είναι η πρώτη του χορού. Τραγουδούν λυπητερά τραγούδια που αναφέρονται στο φευγικό της νύφης από την οικογένειά της (εικ. 20). Μέσω της φωτογραφίας, αναδεικνύεται προς τα έξω, πως η ομάδα θέλει να προσφέρει για τον εαυτό της. Οι ομαδικές φωτογραφίες που συμπληρώνουν το εθιμικό πλαίσιο των

γιορτών, του πανηγυριού και των συλλογικών διασκεδάσεων δείχνουν να δηλώνουν αντικειμενικά ένα και μόνο πράγμα: τη συνοχή και την ταυτότητα της ομάδας και των προσώπων (εικ. 41 έως 46). Στις περισσότερες φωτογραφίες τα άτομα φαίνονται να είναι πιασμένα το ένα με το άλλο και να αγκαλιάζονται μεταξύ τους. Μεγάλο ενδιαφέρον δείχνουν οι εικόνες 38,39,40, που θέλουν να εκφράσουν την πίστη προς την εκπαίδευση. Παρ' όλο τη δημιουργία της οικογένειας σε νεαρή ηλικία (εικ. 40), δεν παύει να παλεύει για την δίψα για μάθηση. Ανεξάρτητα από την διαπόμπευση πως ο συγκεκριμένος οικισμός Ρομά, χαρακτηρίζεται από έντονη σχολική διαρροή, υπάρχουν και εξαιρέσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να φανεί στην ευρύτερη κοινωνία ότι γίνεται προσπάθεια εξάλειψης των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων.

Οι Ρομά ανεξάρτητα την θρησκευτικής τους λατρείας, πιστεύουν σε μία ανώτερη δύναμη που την ονομάζουν *develi* (σύμφωνα με τα λεγόμενα του κυρίου Δ.Ι, ο οποίος παρείχε τις φώτο). *Develi* σημαίνει στην ρομανί γλώσσα θεός και ουρανός ταυτόχρονα. Πρόσωπο που λατρεύουν, ιδιαίτερα οι γυναίκες είναι η Παναγία, την οποία αποκαλούν «βασίλισσα των Τσιγγάνων». Θεωρούν , πως σαν μάνα και η Παναγία, για την τσιγγάνικη κοινωνία θεωρείται η μητρότητα υγεία και ύψιστη αξία. Είναι η προστάτιδα μητέρα και θεά ταυτόχρονα. Οι εικόνες με αναπαράσταση την Παναγία δεν λείπουν από κανένα τσιγγάνικο σπίτι (εικ.58) Πολλές επικλήσεις και τάματα, γίνονται προς το πρόσωπο της, πάντα με ευσέβεια και οικειότητα (εικ. 53, 59). Μεγάλο ενδιαφέρον έχει η αφοσίωση τους και ο έντονος τρόπος του γιορτάζουν την Κοίμηση της Θεοτόκου το Δεκαπενταύγουστο, όπου και ολοκληρώνεται με τάματα. Κάθε χρόνο για τιμήσουν την Παναγία, σφάζουν ζώο, κατά προτίμηση, πρόβατο, εως ένδειξη αφοσίωση σε αυτήν (εικ. 49). Έπειτα γυναίκες που αντιμετώπιζαν προβλήματα γονιμότητας και στο τέλος κατάφερναν να αποκτήσουν τέκνο, την ημέρα του Δεκαπενταύγουστου, ως τάμα η γυναίκα προς την Παναγία, τοποθετούν τα μωρά πάνω στο ζώο και τα μεταφέρουν προς την εικόνα για την προσκύνηση (εικ. 50 έως 53). Τέλος οι ίδιοι, για να την τιμήσουν και να δείξουν την αφοσίωση τους προς Αυτήν, μπουσουλώντας κάποια χιλιόμετρα σε ειδικά χαλιά οδεύουν προς την προσκύνηση. Οι φωτογραφίες της προσκύνησης και του τάματος που δόθηκαν, τραβήχτηκαν από τον κ. Δ.Ι το Δεκαπενταύγουστο έξω από την οικεία του. Λόγω των έκτακτων μέτρων που ελήφθησαν για τον COVID-19, δημιούργησε ο ίδιος ένα εκκλησάκι για να τιμήσουν την Παναγία.

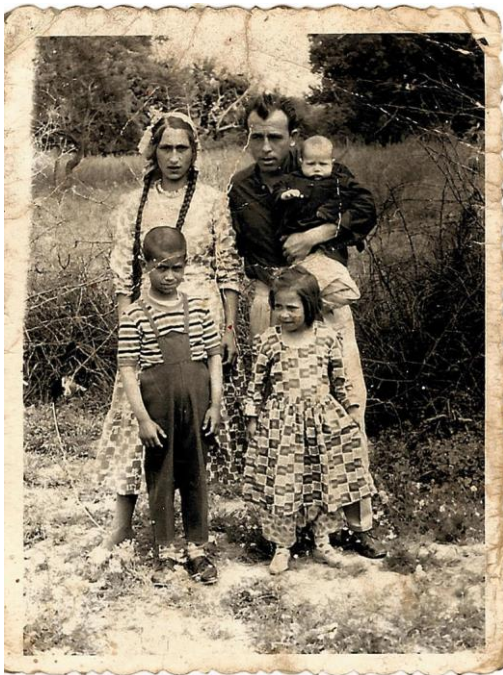
εικόνα 1

εικόνα 2

εικόνα 3

εικόνα 4

εικόνα 5

εικόνα 6

εικόνα 7

εικόνα 8

εικόνα 9

εικόνα 10

εικόνα 11

εικόνα 12

εικόνα 13

εικόνα 14

εικόνα 15

εικόνα 16

εικόνα 17

εικόνα 18

εικόνα 19

εικόνα 20

εικόνα 21

εικόνα 22

εικόνα 23

εικόνα 24

εικόνα 25

εικόνα 26

εικόνα 27

εικόνα 28

εικόνα 29

εικόνα 30

εικόνα 31

εικόνα 32

Zafer Ali

Zafer ali

εικόνα 33

εικόνα 34

εικόνα 35

εικόνα 36

εικόνα 37

εικόνα 38

εικόνα 39

εικόνα 40

εικόνα 41

εικόνα 42

εικόνα 43

εικόνα 44

εικόνα 45

εικόνα 46

εικόνα 47

εικόνα 48

εικόνα 49

εικόνα 50

εικόνα 51

εικόνα 52

εικόνα 53

εικόνα 54

εικόνα 55

εικόνα 56

εικόνα 57

εικόνα 58

εικόνα 59

εικόνα 60

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

7. Μεθοδολογία

Ο ερευνητικός σχεδιασμός μιας κοινωνικής εμπειρικής μελέτης η συνολική στρατηγική που συνδέει τα ερευνητικά αντικείμενα με τη θεωρία και το γενικότερο σκεπτικό, οργανώνει το ειδικό πλαίσιο υλοποίησης το οποίο αφορά την επιλογή του πεδίου μελέτης, του ερευνώμενου πληθυσμού, των μεθόδων συλλογής δεδομένων και της δειγματοληπτικής στρατηγικής.

Ο ερευνητικός σχεδιασμός είναι το σκεπτικό που συναρμώνει τη θεωρητική με την τεχνική υποδομή ως τις απαραίτητες προδιαγραφές για τη διεξαγωγή μιας κοινωνικής εμπειρικής μελέτης. Αυτό το γενικό σκεπτικό είναι το «βλέμμα» του ερευνητή/-τριας προς τα πεδία μελέτης, τα ερευνητικά ερωτήματα που θέτει για αυτά, οι ερευνητικές υποθέσεις που διατυπώνει οι οποίες και συνοδεύονται από τις παραδοχές, από τους ορισμούς των κοινωνικών φαινομένων και της κοινωνικής πραγματικότητας αλλά και από τις γενικότερες τοποθετήσεις του ερευνητή/-τριας. Μέρος του ερευνητικού σχεδιασμού είναι η δοκιμασία αυτών των παραδοχών του ερευνητή/-τριας μέσα από την ανοσταχαστική διάδραση και την ενδο-δράση. Στα βασικά εγχειρίδια διεξαγωγής κοινωνικής έρευνας μπορεί να εντοπίσει κανείς διάφορες τυπολογίες ερευνητικών σχεδίων στη βάση του σκοπού και του συνολικού σκεπτικού, της μεθοδολογίας και των ερευνητικών τεχνικών και του θεωρητικού τους προσανατολισμού. Οι ερευνητικές μέθοδοι είναι οι ειδικές τεχνικές που εφαρμόζονται για την συλλογή του ερευνητικού υλικού οι οποίες καλύπτουν τα διάφορα είδη συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων, τις κλίμακες και άλλες δοκιμασίες, τα διαφορετικά είδη παρατήρησης (συμμετοχική, συστηματική, μη συμμετοχική), αρχεία και ημερολόγια, ομάδες εστίασης. Στις μελέτες ευέλικτου ερευνητικού σχεδιασμού που είναι εξελισσόμενες καθ' όλη την διάρκεια της διεξαγωγής τους χρησιμοποιούνται πολλαπλές τεχνικές, ο ερευνητής/-τρια είναι ο ίδιος ένα εργαλείο συλλογής ερευνητικού υλικού, και το σημείο εκκίνησης συνήθως είναι μια ιδέα ή ένα ερώτημα που ο ερευνητής προσπαθεί να κατανοήσει.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξετάσουμε την μελέτη περίπτωσης του οικισμού Αλάν Κογιού σε σύγκριση με τον οικισμό Ηφαίστου. Σύμφωνα με τον Yin (1981, 1994, αναφ. στο Robson, 2007, σελ., 212) «Η μελέτη περίπτωσης είναι μια στρατηγική διεξαγωγής έρευνας που περιλαμβάνει μια εμπειρική διερεύνηση ενός συγκεκριμένου σύγχρονου φαινομένου μέσα στο πραγματικό πλαίσιο της ζωής του χρησιμοποιώντας πολλαπλές πηγές απόδειξης».

Μέσα από την μελέτη θα γίνει περιγραφή και ανάλυση του κοινωνικού πορτρέτου των Ρομά και των σχέσεων βασικών πτυχών της κοινωνικής ζωής τους στην κοινότητα (πολιτική, εργασία, αναψυχή, οικογενειακή ζωή). Ωστόσο, περιγράφεται η μέθοδος που ακολουθήθηκε για την διερεύνηση και την ανάπτυξη του κοινωνικού πορτρέτου της κοινότητας Ρομά και συγκριμένα του οικισμού Αλάν Κογιού στην περιοχή της Κομοτηνής, η οποία με την συνδρομή της παρεμβατικής τέχνης θα έχει ως στόχο την

ενδυνάμωση και κοινωνική ενεργοποίηση της κοινότητας μέσα στον αστικό ιστό της πόλης.

Η μέθοδος στην οποία βασίστηκε είναι η εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία. Στην εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία η ερευνητική διαδικασία κατανοείται ως ένας συνεχής «διάλογος» μεταξύ ενός μετασχηματιζόμενου συστήματος θεωρητικών κατηγοριών και υποθέσεων από τη μια, και της παραγωγής και επεξεργασίας των εμπειρικών δεδομένων από την άλλη. Η εν λόγω κίνηση είναι *σπειροειδής*, αφού μέσω της διαλεκτικής αυτής σχέσης κατακτώνται σταδιακά ολοένα και υψηλότερα επίπεδα θεωρητικής αφαίρεσης και διαφοροποίησης.

Κεντρικές αρχές που διαπερνούν τον τρόπο που εξελίσσεται η ερευνητική διαδικασία είναι εκείνες της *ευελιξίας* και της *αλληλεπίδρασης*: τα διαφορετικά τμήματα της έρευνας (διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων, παραγωγή δεδομένων, ανάλυση δεδομένων, δειγματοληψία, εννοιολόγηση και θεωρητική επεξεργασία) δεν αποτελούν διακριτά μεταξύ τους στάδια, που εξελίσσοντας, διαδοχικά το ένα μετά το άλλο. Είναι αλληλεξαρτώμενες διαδικασίες που τροφοδοτεί η μία την άλλη. Συνεπώς, η συγκεκριμενοποίηση των ερωτημάτων της έρευνας, η επιλογή των περιπτώσεων και η ανάπτυξη των εννοιολογικών κατηγοριών και υποθέσεων δεν αποφασίζεται αμετάκλητα από την αρχή, αλλά προσδιορίζεται και επαναπροσδιορίζεται στην πορεία της έρευνας. Η επεξεργασία του υλικού εμπνέεται από τις θεωρητικές προκατανοήσεις του αναλυτή, αλλά και τις μετασχηματίζει. Επίσης, καθοδηγεί την επιλογή των επόμενων περιπτώσεων στη βάση θεωρητικών

κριτηρίων, τα οποία προκύπτουν σταδιακά από την ανάλυση του εμπειρικού υλικού που έχει συλλεχθεί έως εκείνη τη στιγμή. Η συλλογή νέων περιπτώσεων τερματίζεται, όταν επέλθει ο *θεωρητικός κορεσμός*, όταν δηλαδή οι πρόσθετες περιπτώσεις παύουν να εμπλουτίζουν τις υπάρχουσες εννοιολογικές κατηγορίες.

7.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Έναυσμα για την εκπόνηση της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η διαπίστωση, πως μία κοινότητα Ρομά Αλάν Κογιού που βρίσκεται τόσο κοντά στο αστικό ιστό του Δήμου Κομοτηνής, είναι τόσο διαφορετική ως προς τις συνθήκες διαβίωσης και επιβίωσης, στην καθημερινότητα τους και πως οι ίδιοι βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό από τους υπόλοιπους κατοίκους, καθώς και πως οι ίδιοι οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν την κοινότητα Ρομά. Ο γενικός σκοπός της ερευνητικής προσπάθειας είναι η διερεύνηση των ανασταλτικών παραγόντων που προκαλούν αυτές οι καταστάσεις και τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού και το βίωμα του στίγματος μέσα στην κοινωνία.

Οι στόχοι που τέθηκαν ήταν οι ακόλουθοι:

- Να διερευνηθούν το κοινωνικό πορτρέτο και οι απόψεις των κατοίκων του οικισμού Αλάν Κογιού σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, όπως συνθήκες διαβίωσης, ανεργίας, εκπαίδευσης, έλλειψη βασικών αναγκών επιβίωσης και

κοινωνική περιθωριοποίηση. Ποιοι είναι οι παράγοντες δημιουργίας αυτών, ποιοι οι τρόποι/μέθοδοι αντιμετώπισης και αποφυγής των παραπάνω προβλημάτων καθώς και ο ρόλος των ίδιων των κατοίκων Ρομά μέσα στον αστικό ιστό.

- Να καταγραφεί ο βαθμός συμμετοχής και επίδρασης του παράγοντα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Δήμου Κομοτηνής στην συγκεκριμένη κοινότητα, οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους και ποιες οι πρακτικές της πολιτείας για την εξάλειψη και αντιμετώπιση του φαινομένου.
- Να αναδειχθούν τα προβλήματα από την πλευρά των κατοίκων που συνυπάρχουν με τον οικισμό Αλάν Κογιού, πως αντιλαμβάνονται οι ίδιοι την συγκεκριμένη κοινότητα, ομάδα-στόχου και ποιες οι προσδοκίες τους από την ίδια την κοινότητα Ρομά και την πολιτεία.
- Να αναλυθεί η διαφορά μεταξύ των δύο οικισμών Αλάν Κογιού και Ηφαίστου, ως προς το κοινωνικό τους πορτρέτο, παρόλο που και οι δυο κοινότητες βρίσκονται στον αστικό ιστό αλλά βιώνουν και τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Να διερευνηθεί το είδος και η αποτελεσματικότητα των πρακτικών που χρησιμοποιεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση του Δήμου Κομοτηνής για τους κατοίκους του Αλάν Κογιού
- Τέλος, να εξεταστεί η συμβολή του θεσμού της κοινότητας στην αναπαραγωγή σχέσεων για τον κοινωνικό αποκλεισμό των κατοίκων Ρομά.

7.2 Μεθοδολογική προσέγγιση

Το ερευνητικό εργαλείο το οποίο χρησιμοποιήθηκε ήταν η ημι-δομημένη συνέντευξη. Ο λόγος ο οποίος επιλέχθηκε αυτό το εργαλείο ήταν, γιατί ο ερευνητής επιδιώκει να παράγει όσο το δυνατόν πλουσιότερο ερευνητικό υλικό δίνοντας την ευκαιρία στους συμμετέχοντες στην έρευνα να μιλήσουν για τις αντιλήψεις τους, τις σκέψεις τους ή τις εμπειρίες τους ελεύθερα και σε βάθος. Ο ερευνητής στην παρούσα εργασία ενδιαφέρεται για τις υποκειμενικές εμπειρίες, νοήματα και σημασίες της κοινότητας Ρομά καθώς και τις απόψεις κατοίκων του αστικού χώρου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επιθυμεί να αναδείξει θέματα από διαφορετικές οπτικές και την ενδυνάμωση της φωνής των ομάδων που έχουν διαχρονικά καταπιεστεί και να δώσει την ευκαιρία για αναστοχαστική εργασία. Τέλος, δίνει την ευκαιρία για συνεργατική διεξαγωγή έρευνας (Χτούρης & Ζήση,2019)

Η ημι-δομημένη συνέντευξη εις βάθος, αποτελείται από ένα σύνολο προκαθορισμένων, κατά κάποιον τρόπο, ερωτήσεων και χρησιμοποιείται συχνά από νέους ποιοτικούς μελετητές ώστε να έχουν έναν οδηγό για τα θέματα που θεωρούν ότι είναι σημαντικά να καλύψουν στο πλαίσιο της συνέντευξης. Χρειάζεται να σημειωθεί εδώ ότι ο συγκεκριμένος τύπος συνέντευξης παρουσιάζει ευελιξία: α) ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο, β) ως προς την εμβάθυνση σε κάποια θέματα με συμμετέχοντες που κρίνονται κατάλληλοι,

γ) ως προς τη σειρά με την οποία τίθενται οι ερωτήσεις και δ) ως προς την πρόσθεση ή αφαίρεση ερωτήσεων ή θεμάτων για συζήτηση (Ισαρη&Πουρκός,2015).

Χρησιμοποιείται ευρέως στα ευέλικτα ερευνητικά σχέδια ως αποκλειστική μέθοδος ή συνδυαστικά. Ο ερευνητής ακολούθησε έξι βήματα για την διεξαγωγή της ημιδομημένης συνέντευξης. Το πρώτο βήμα ήταν η επιλογή του θέματος προς την έρευνα και την ανάπτυξη ενός σκεπτικού για την τεκμηρίωση της επιλογής. Το δεύτερο βήμα του ερευνητή ήταν, η επιλογή των κατάλληλων ανθρώπων για την διερεύνηση των διαφορετικών οπτικών για το θέμα προς μελέτη. Το τρίτο βήμα ήταν ο σχεδιασμός οδηγού συνέντευξης, ο οποίος αρχικά είχε τη μορφή ερωτήσεων-επικεφαλίδων, όπου στη συνέχεια υπήρχε η δυνατότητα επεξεργασίας της μορφής και της διατύπωσης. Το τέταρτο βήμα, αποτέλεσε η οργάνωση με την επαφή των κατοίκων και φορέων που θα συμμετείχαν στις συνεντεύξεις. Πέμπτο βήμα, η ενημέρωση και η συγκατάθεση των συμμετεχόντων καθώς και ο λόγος για τον οποίο εκπονείται η παρούσα εργασία και το τέλος το έκτο βήμα τη δημιουργία έντυπου ενημέρωσης και συγκατάθεσης, που θα έπρεπε να υπογράψουν οι συμμετέχοντες, με αποτέλεσμα την ανωνυμία (αν επιθυμούσαν), την εχεμύθεια, την εμπιστοσύνη και την υπόσχεση ότι θα τερματίσει η συνέντευξη, σε περίπτωση που κάποιος συμμετέχων αισθανθεί δυσάρεστα ή ενοχληθεί. Ο ερευνητής συνήθως επιλέγει έναν ρόλο στο συνεχές που ορίζεται από αυτόν του πλήρως συμμετέχοντος στο ένα άκρο και του απλού παρατηρητή στο άλλο άκρο. Η παρατήρηση του ερευνητή βασίζεται δε δύο βασικές προσεγγίσεις α) στην συμμετοχική και β) στην δομημένη. Στην πρώτη περίπτωση εφαρμόζεται μια ποιοτική προσέγγιση ενώ στην δεύτερη έχει την τάση να συλλέγει ποσοτικά δεδομένα. Το ερευνητικό υλικό που συγκεντρώνεται από την παρατήρηση δίνει πρόσβαση στον ερευνητή στη μελέτη πρακτικών, διαδράσεων και στοιχείων της κοινωνικής και της πολιτισμικής οργάνωσης. Στη συγκεκριμένη έρευνα, ο ρόλος του ερευνητή θα βασιστεί στην πρώτη προσέγγιση την συμμετοχική. Ο ερευνητής *συμμετέχει* στις βασικές και κεντρικές δραστηριότητες του κοινωνικού πλαισίου/ερευνητικού πεδίου *χωρίς* να γίνει μέλος της ομάδας που διερευνά. Ο διττός ρόλος του παρατηρητή και του συμμετέχοντος προϋποθέτει την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης και αποδοχής στο πεδίο και μια ιδιαίτερη προσπάθεια να ισορροπήσει μεταξύ συμμετοχής και παρατήρησης (Χτούρης & Ζήση,2019)

Μέσα από την συμμετοχική παρατήρηση ο ερευνητής είναι σε πλεονεκτική θέση καθώς έχει τη δυνατότητα να μελετήσει τις συμπεριφορές, τους ρόλους, τις πρακτικές των ομάδων και των οργανισμών που συμμετέχουν, με αποτέλεσμα να κατανοούνται και νοηματοδοτούνται καλύτερα μέσα στον «φυσικό» τους χώρο. Συλλέγει και παράγει πρωτογενές υλικό και πλούσια ποιοτικά δεδομένα και υφίσταται άμεση επαφή με το αντικείμενο μελέτης, δίνοντας μια ολοκληρωμένη οπτική και πολύπλευρη κατανόηση καθώς και άμεση παρατήρηση των διεργασιών συμπεριφορών ή συμβάντων. Επίσης έχει τη δυνατότητα να συλλέξει τα δεδομένα όχι με πολύπλοκο και ακριβό εξοπλισμό. Τέλος δίνει την ευκαιρία στον ερευνητή, η παρατήρηση να είναι διαλογική, έτσι ώστε να προβεί σε ανατροφοδότηση. Ωστόσο, ο ερευνητής μπορεί να έρθει αντιμέτωπος με προβλήματα, όπως, να αφιερώσει μεγάλο χρονικό διάστημα καθώς η συμμετοχική

παρατήρηση, είναι μία διαδικασία χρονοβόρα και επίπονη, έχει χαρακτηριστεί ως το δυσκολότερο μεθοδολογικό εργαλείο της ποιοτικής έρευνας, απαιτεί υψηλές επιστημονικές και επικοινωνιακές ικανότητες και τέλος οι συγκαλυμμένες στρατηγικές πρόσβασης εγείρουν σοβαρά δεοντολογικά ζητήματα.

7.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που μελετήθηκαν ήταν:

- Πως αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι Ρομά τον κοινωνικό αποκλεισμό και το κοινωνικό στίγμα;
- Πως οι συνθήκες επιβίωσης επηρεάζει την καθημερινότητα τους και τη σχέση τους με την υπόλοιπη κοινωνία;
- Πως το κοινωνικό τους πορτρέτο των κατοίκων συμβάλει θετικά ή αρνητικά στην κοινωνική τους ενσωμάτωση;
- Ποια η σχέση τους με της κατοίκους μη Ρομά;
- Ποια η σχέση τους με τους κατοίκους του οικισμού Ηφαίστου;
- Τι προσδοκίες έχουν από την πολιτεία;
- Ποια είναι η στάση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ποιες παροχές προσφέρει;

7.4 Δυσκολίες και χρόνος διεξαγωγής της έρευνας

Όπως προαναφέρθηκε, τα άτομα στα οποία στηρίχθηκε η παρούσα έρευνα αφορούσαν κατοίκους Ρομά του οικισμού Αλάν Κογιού και Ηφαίστου. Παρόλη την πολυετή εμπειρία και συναναστροφή της ερευνήτριας με τις συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες μία από τις βασικότερες δυσκολίες που αντιμετώπισε, κατά την διάρκεια της απομαγνητοφώνησης των συνεντεύξεων, ήταν η κακή χρήση της ελληνικής γλώσσας και οι μονολεκτικές απαντήσεις. Επίσης λόγω των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης ομάδας-στόχου (κακή διαχείριση χρόνου) υπήρχαν περιπτώσεις αναβολής της συνάντησης για την διεξαγωγή της συνέντευξης. Τέλος και το πιο σημαντικό είναι τα έκτακτα μέτρα κατά του ιού COVID-19, όπου οι κάτοικοι είχαν την αίσθηση του φόβου να έρθουν σε επαφή με τον ερευνητή. Οι συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν σε ανοιχτό χώρο, με όλα τα προβλεπόμενα μέτρα, όπως μάσκα, γάντια, τα οποία δόθηκαν από τη ερευνήτρια και κρατήθηκαν οι κατάλληλες αποστάσεις. Η απόσταση μεταξύ ερωτώμενου και συνεντευκτή είχε τη δυσκολία στην απομαγνητοφώνηση καθώς δεν

υπήρχε καθαρή ακουστική και λόγω του ανοιχτού χώρου, από ακούσματα διαφόρων οχημάτων την συγκεκριμένη στιγμή.

Τέλος, παρόλο το γεγονός ότι η ερευνήτρια ήταν γνωστή στην ομάδα-στόχου της έρευνας, πολλοί κάτοικοι ενώ δήλωναν πρόθυμοι να βοηθήσουν, στη συνέχεια εξέφραζαν την άρνηση τους εξαιτίας της μαγνητοφώνησης της συνέντευξης και τη δυσκολία τους να μιλήσουν την ελληνική γλώσσα

7.5 Ποιοτική έρευνα

Κάθε έρευνα πρέπει να περιλαμβάνει μια ρητή, πειθαρχημένη, συστηματική προσέγγιση για να βρει τα πιο κατάλληλα αποτελέσματα. Η ποιοτική έρευνα είναι επαγωγικής φύσης, και ο ερευνητής διερευνά γενικά τις έννοιες και τις ιδέες σε μια δεδομένη κατάσταση (Levitt et al., 2017). Αναφέρεται σε μια σειρά τεχνικών συλλογής και ανάλυσης δεδομένων που χρησιμοποιούν σκόπιμη δειγματοληψία και ημι-δομημένες, ανοιχτές συνεντεύξεις.

Περιγράφεται ως ένα αποτελεσματικό μοντέλο που εμφανίζεται σε ένα φυσικό περιβάλλον και επιτρέπει στον ερευνητή να αναπτύξει ένα επίπεδο λεπτομέρειας από την υψηλή συμμετοχή στις πραγματικές εμπειρίες. Αποτελείται από ένα σύνολο ερμηνευτικών υλικών πρακτικών που κάνουν τον κόσμο ορατό. Είναι ένας τύπος έρευνας κοινωνικής επιστήμης που συλλέγει και λειτουργεί με μη αριθμητικά δεδομένα επιδιώκει να ερμηνεύσει το νόημα από αυτά τα δεδομένα που μας βοηθούν να κατανοήσουμε την κοινωνική ζωή μέσω της μελέτης στοχευόμενων πληθυσμών ή τοποθεσιών (Punch, 2013).

Είναι οι παρατηρήσεις και οι ερμηνείες τους, η αντίληψη των ανθρώπων για διαφορετικά γεγονότα και το στιγμιότυπο της αντίληψης των ανθρώπων σε ένα φυσικό περιβάλλον. Η ποιοτική έρευνα διερευνά τις τοπικές γνώσεις και κατανοεί τις εμπειρίες των ανθρώπων, έννοιες και σχέσεις, και κοινωνικές διαδικασίες και παράγοντες συμφραζομένων που περιθωριοποιούν μια ομάδα ανθρώπων. Είναι λιγότερο δομημένη στην περιγραφή, γιατί διατυπώνει και χτίζει νέες θεωρίες.

Επικεντρώνεται σε λέξεις παρά σε αριθμούς ενώ αυτός ο τύπος έρευνας παρατηρεί τον κόσμο στο φυσικό του περιβάλλον, ερμηνεύοντας καταστάσεις, κατανοώντας τις έννοιες που συνδέονται με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

1. Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι ένα από τα πιο σημαντικά κομμάτια του ερευνητικού σας σχεδιασμού. Καθορίζει τι θέλετε να μάθει ή να κατανοήσει ο ερευνητής και επίσης βοηθά στην εστίαση της μελέτης. Η ερευνητική ερώτηση θα πρέπει να διαμορφώσει επίσης τον τρόπο διεξαγωγής της μελέτης, καθώς διαφορετικές ερωτήσεις που απαιτούν διαφορετικές μεθόδους έρευνας.

2. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας είναι μια διαδικασία μελέτης όσων έχουν γράψει άλλοι για την ερευνητική ερώτηση και το συγκεκριμένο θέμα. Ο ερευνητής διαβάζει ευρέως στο ευρύτερο πεδίο και εξετάζει μελέτες που σχετίζονται με το θέμα του.
3. Σχεδιασμός του ερευνητικού ερωτήματος, της έρευνας και της συλλογής δεδομένων.
4. Εντοπισμός των τομέων που αφορούν την έρευνα και το ρόλο του ερευνητή στην έρευνα/κατάσταση.
5. Εντοπισμός των πηγών πληροφόρησης (π.χ. ατόμων/ομάδων που θα συμμετέχουν στην έρευνα).
6. Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τους συμμετέχοντες.
7. Διεξαγωγή της έρευνας και της συλλογής δεδομένων ταυτόχρονα.
8. Διεξαγωγή της ανάλυσης των δεδομένων, είτε ταυτόχρονα, σε συνεχή βάση, δεδομένου ότι η κατάσταση προκύπτει και εξελίσσεται, ή διεξαγωγή της ανάλυσης των δεδομένων μετά την
9. έρευνα.
10. Έκθεση αποτελεσμάτων και της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας ή των απαντήσεων στις ερωτήσεις που προκύπτουν από την έρευνα.

7.5.1 Τεχνικές έρευνας

Σύμφωνα με τους Saunders et al. (1997) οι τεχνικές μέθοδοι που εφαρμόζονται στις ποιοτικές έρευνες είναι οι ακόλουθες:

1. Συνεντεύξεις βάθους
2. Ημι-δομημένες συνεντεύξεις
3. Δομημένες συνεντεύξεις
4. Ομάδες Εστίασης και Ομαδικές Συνεντεύξεις
5. Προβολικές Τεχνικές
6. Μελέτες Περίπτωσης
7. Συμμετοχική Παρατήρηση

Για την εκπλήρωση του ερευνητικού στόχου της παρούσας έρευνας επιλέχθηκαν οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Σε αυτό το είδος των συνεντεύξεων ο ερευνητής διαθέτει μία λίστα με θέματα και ερωτήσεις που θέλει να καλύψει (Saunders et al., 1997).

Τα πλεονεκτήματα μιας ημι-δομημένης συνέντευξης περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- ✓ Οι ερευνητές μπορούν να προετοιμάσουν τις ερωτήσεις εκ των προτέρων για να βοηθήσουν στην καθοδήγηση της συνομιλίας και να διατηρήσουν τους ερωτηθέντες στο θέμα.
- ✓ Επιτρέπει ανοιχτές απαντήσεις από τους συμμετέχοντες για περισσότερες σε βάθος πληροφορίες.
- ✓ Ενθαρρύνει την αμφίδρομη επικοινωνία.
- ✓ Παρέχει μια ευκαιρία ώστε οι ερευνητές να μπορούν να μάθουν απαντήσεις σε ερωτήσεις.
- ✓ Επιτρέπει στο χρόνο των ερωτηθέντων να ανοίξουν για ευαίσθητα θέματα.
- ✓ Παρέχει ποιοτικά δεδομένα για σύγκριση με προηγούμενα και μελλοντικά δεδομένα.

Ενώ οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να εμβαθύνουμε σε θέματα, αυτός ο τύπος μεθοδολογίας συνέντευξης έχει και κάποιους περιορισμούς.

- ✓ Είναι χρονοβόρα.
- ✓ Απαιτεί εκτεταμένους πόρους.
- ✓ Πρέπει να γίνει συνέντευξη σε αρκετά άτομα για να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να γίνουν συγκρίσεις.
- ✓ Ενδέχεται κάποιες ερωτήσεις να προκαλέσουν προκατάληψη στη συνέντευξη.

7.5.2 Βήματα λήψης συνέντευξης

Τα στάδια της συνέντευξης που ακολουθήθηκαν στην συγκεκριμένη εργασία για την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων είναι τα ακόλουθα:

1. Επιλογή δείγματος

Το πρώτο βήμα που έγινε για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων είναι η επιλογή των ερωτώμενων. Το δείγμα αποτελείται από το επιστημονικό προσωπικό του Δήμου και από αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σημαντικό κριτήριο επιλογής του επιστημονικού προσωπικού και των αιρετών ήταν οι γνώσεις οι οποίοι κατέχουν. Επίσης οι κάτοικοι εκτός οικισμού επιλέχθηκαν να συμμετέχουν ώστε να αναδειχθεί και η δικιά τους άποψη για τους Ρομά. Δεδομένου ότι στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι η σύγκριση μεταξύ των δυο οικισμών Αλάν Κογιού και Ηφαιστου του Δήμου Κομοτηνής επιλέχθηκαν για τις συνεντεύξεις κάτοικοι από τους συγκεκριμένους οικισμούς. Αναλυτικότερα, το δείγμα μας αποτελείται από τέσσερα άτομα από τον οικισμό Αλάν Κογιού και τέσσερα από τον Ήφαιστο, διαφορετικών ηλικιών και τρεις κάτοικοι που ζούνε πολύ κοντά στο Αλάν Κογιού.

2. Προετοιμασία και σχεδιασμός

Το δεύτερο βήμα που ακολουθήθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας είναι η δημιουργία των ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων προέκυψαν κατόπιν ολοκλήρωσης της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και έχουν ως στόχο την απάντηση των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων μας. Οι συνεντεύξεις σχεδιάστηκαν με βάση κάποιους θεματικούς άξονες που συνάδουν με τον στόχο και τα ερευνητικά ερωτήματα ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι κάθε θεματική ενότητα αποτελείται από συγκεκριμένες ερωτήσεις. Τέλος, να σημειωθεί ότι οι ερωτήσεις διαφοροποιήθηκαν ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκε ο ερωτώμενος.

3. Προσέγγιση των ερωτώμενων

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε χώρο του Πολυλειτουργικού Κέντρου του Δήμου Κομοτηνής, με τα απαραίτητα μέτρα που έχουν τεθεί για τον COVID-19 κατά τις μεσημεριανές ώρες. Το τεχνικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε είναι ένα κινητό τηλέφωνο, στο οποίο είχε εγκατασταθεί πρόγραμμα μαγνητοφώνησης.

7.5.3 Μεθοδολογία έρευνας

Για την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση. Η θεματική ανάλυση είναι ελάχιστα οριοθετημένη και σπάνια αναγνωρίζεται, αλλά χρησιμοποιείται ευρέως σαν ποιοτική αναλυτική μέθοδος. Ένα από τα οφέλη της θεματικής ανάλυσης είναι η ευελιξία της. Η θεματική ανάλυση παρέχει ένα εύελικτο και χρήσιμο ερευνητικό εργαλείο, το οποίο μπορεί ενδεχομένως να παρέχει έναν πλούσιο και λεπτομερή, αλλά πολύπλοκο λογαριασμό δεδομένων (Braun & Clarke, 2006).

Η θεματική ανάλυση είναι μια μέθοδος αναγνώρισης, ανάλυσης και αναφοράς προτύπων (θέματα) εντός δεδομένων. Οργανώνει και περιγράφει ελάχιστα το σύνολο δεδομένων με (πλούσια) λεπτομέρεια. Ωστόσο, πηγαίνει επίσης συχνά πέρα από αυτό, και ερμηνεύει διάφορες πτυχές του ερευνητικού θέματος. Η θεματική ανάλυση χρησιμοποιείται ευρέως, αλλά δεν υπάρχει σαφής συμφωνία για το τι είναι η θεματική ανάλυση.

Μερικές από τις φάσεις της θεματικής ανάλυσης είναι παρόμοιες με τις φάσεις άλλων ποιοτικών ερευνών. Η διαδικασία ξεκινά όταν ο αναλυτής αρχίζει να παρατηρεί, και ψάχνει, μοτίβα νοήματος και ζητήματα δυνητικού ενδιαφέροντος για τα δεδομένα – αυτό μπορεί να είναι κατά τη συλλογή δεδομένων. Το τελικό σημείο είναι η αναφορά του περιεχομένου και της σημασίας των προτύπων (θέματα) στα δεδομένα, όπου «τα θέματα είναι αφηρημένα και συχνά ασαφή».

Η θεματική ανάλυση περιλαμβάνει μία σταθερή μετακίνηση εμπρός και πίσω μεταξύ ολόκληρου του συνόλου δεδομένων, των κωδικοποιημένων αποσπασμάτων δεδομένων που στη συνέχεια οι αναλυτές αναλύουν και παράγουν. Το γράψιμο είναι αναπόσπαστο μέρος της ανάλυσης, όχι κάτι που λαμβάνει χώρα στο τέλος, όπως συμβαίνει με στατιστικές αναλύσεις. Ως εκ τούτου, το γράψιμο πρέπει να ξεκινήσει στην πρώτη φάση, με την καταγραφή ιδεών και πιθανών συστημάτων κωδικοποίησης, και να συνεχίσει με τη διαδικασία κωδικοποίησης / ανάλυσης.

Οι φάσεις της θεματικής ανάλυσης είναι οι ακόλουθες:

- Εξοικείωση με τα δεδομένα που περιλαμβάνει το διάβασμα των δεδομένων/παραγωγή και καταγραφή των αρχικών ιδεών.
- Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει τη δημιουργία των κωδικών. Για κάθε απόσπασμα του κειμένου αποδίδεται και ένας κωδικός, ο οποίος εκφράζει το νόημα που δίνει ο ερευνητής εν συντομία για το συγκεκριμένο τμήμα δεδομένων. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι στο ίδιο απόσπασμα κειμένου είναι δυνατόν να αποδοθούν περισσότεροι κωδικοί.
- Το τρίτο στάδιο είναι η αναζήτηση των θεμάτων, όπου εδώ ο ερευνητής συνδυάζει τους κωδικούς αναζητώντας πιθανά θέματα που προκύπτουν από τα δεδομένα.
- Στο τέταρτο στάδιο γίνεται η επανεξέταση των θεμάτων ώστε να εντοπίσει ο ερευνητής εάν κάποια θέματα δεν μπορούν να συμπεριληφθούν στην περίπτωση που δεν πληρούν τα κριτήρια, για παράδειγμα όταν τα δεδομένα είναι ανεπαρκή ή όταν διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Επίσης, ενδέχεται κάποια θέματα να συγχωνευτούν.
- Στο πέμπτο στάδιο ο ερευνητής παρέχει μία ανάλυση προσδιορίζοντας την ιστορία που απεικονίζει κάθε θέμα. Ο ερευνητής καλείται επίσης να σκεφτεί τα ονόματα που θα δώσει στα διάφορα θέματα.
- Στο έκτο στάδιο γίνεται η συγγραφή των ευρημάτων η οποία περιλαμβάνει και αποσπάσματα των δεδομένων.

7.5.4 Ποιοτική έρευνα

Κάθε έρευνα πρέπει να περιλαμβάνει μια ρητή, πειθαρχημένη, συστηματική προσέγγιση για να βρει τα πιο κατάλληλα αποτελέσματα. Η ποιοτική έρευνα είναι επαγωγικής φύσης, και ο ερευνητής διερευνά γενικά τις έννοιες και τις ιδέες σε μια δεδομένη κατάσταση (Levitt et al., 2017). Αναφέρεται σε μια σειρά τεχνικών συλλογής και ανάλυσης δεδομένων που χρησιμοποιούν σκόπιμη δειγματοληψία και ημι-δομημένες, ανοιχτές συνεντεύξεις.

Περιγράφεται ως ένα αποτελεσματικό μοντέλο που εμφανίζεται σε ένα φυσικό περιβάλλον και επιτρέπει στον ερευνητή να αναπτύξει ένα επίπεδο λεπτομέρειας από την υψηλή συμμετοχή στις πραγματικές εμπειρίες. Αποτελείται από ένα σύνολο ερμηνευτικών υλικών πρακτικών που κάνουν τον κόσμο ορατό. Είναι ένας τύπος έρευνας κοινωνικής επιστήμης που συλλέγει και λειτουργεί με μη αριθμητικά

δεδομένα επιδιώκει να ερμηνεύσει το νόημα από αυτά τα δεδομένα που μας βοηθούν να κατανοήσουμε την κοινωνική ζωή μέσω της μελέτης στοχευόμενων πληθυσμών ή τοποθεσιών (Punch, 2013).

Είναι οι παρατηρήσεις και οι ερμηνείες τους, η αντίληψη των ανθρώπων για διαφορετικά γεγονότα και το στιγμιότυπο της αντίληψης των ανθρώπων σε ένα φυσικό περιβάλλον. Η ποιοτική έρευνα διερευνά τις τοπικές γνώσεις και κατανοεί τις εμπειρίες των ανθρώπων, έννοιες και σχέσεις, και κοινωνικές διαδικασίες και παράγοντες συμφραζομένων που περιθωριοποιούν μια ομάδα ανθρώπων. Είναι λιγότερο δομημένη στην περιγραφή, γιατί διατυπώνει και χτίζει νέες θεωρίες.

Επικεντρώνεται σε λέξεις παρά σε αριθμούς ενώ αυτός ο τύπος έρευνας παρατηρεί τον κόσμο στο φυσικό του περιβάλλον, ερμηνεύοντας καταστάσεις, κατανοώντας τις έννοιες που συνδέονται με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

11. Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι ένα από τα πιο σημαντικά κομμάτια του ερευνητικού σας σχεδιασμού. Καθορίζει τι θέλετε να μάθει ή να κατανοήσει ο ερευνητής και επίσης βοηθά στην εστίαση της μελέτης. Η ερευνητική ερώτηση θα πρέπει να διαμορφώσει επίσης τον τρόπο διεξαγωγής της μελέτης, καθώς διαφορετικές ερωτήσεις που απαιτούν διαφορετικές μεθόδους έρευνας.
12. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας είναι μια διαδικασία μελέτης όσων έχουν γράψει άλλοι για την ερευνητική ερώτηση και το συγκεκριμένο θέμα. Ο ερευνητής διαβάζει ευρέως στο ευρύτερο πεδίο και εξετάζει μελέτες που σχετίζονται με το θέμα του.
13. Σχεδιασμός του ερευνητικού ερωτήματος, της έρευνας και της συλλογής δεδομένων.
14. Εντοπισμός των τομέων που αφορούν την έρευνα και το ρόλο του ερευνητή στην έρευνα/κατάσταση.
15. Εντοπισμός των πηγών πληροφόρησης (π.χ. ατόμων/ομάδων που θα συμμετέχουν στην έρευνα).
16. Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τους συμμετέχοντες.
17. Διεξαγωγή της έρευνας και της συλλογής δεδομένων ταυτόχρονα.
18. Διεξαγωγή της ανάλυσης των δεδομένων, είτε ταυτόχρονα, σε συνεχή βάση, δεδομένου ότι η κατάσταση προκύπτει και εξελίσσεται, ή διεξαγωγή της ανάλυσης των δεδομένων μετά την

19. έρευνα.

20. Έκθεση αποτελεσμάτων και της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας ή των απαντήσεων στις ερωτήσεις που προκύπτουν από την έρευνα.

7.5.5 Τεχνικές έρευνας

Σύμφωνα με τους Saunders et al. (1997) οι τεχνικές μέθοδοι που εφαρμόζονται στις ποιοτικές έρευνες είναι οι ακόλουθες:

1. Συνεντεύξεις βάθους
2. Ημι-δομημένες συνεντεύξεις
3. Δομημένες συνεντεύξεις
4. Ομάδες Εστίασης και Ομαδικές Συνεντεύξεις
5. Προβολικές Τεχνικές
6. Μελέτες Περίπτωσης
7. Συμμετοχική Παρατήρηση

Για την εκπλήρωση του ερευνητικού στόχου της παρούσας έρευνας επιλέχθηκαν οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Σε αυτό το είδος των συνεντεύξεων ο ερευνητής διαθέτει μία λίστα με θέματα και ερωτήσεις που θέλει να καλύψει (Saunders et al., 1997).

Τα πλεονεκτήματα μιας ημι-δομημένης συνέντευξης περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- ✓ Οι ερευνητές μπορούν να προετοιμάσουν τις ερωτήσεις εκ των προτέρων για να βοηθήσουν στην καθοδήγηση της συνομιλίας και να διατηρήσουν τους ερωτηθέντες στο θέμα.
- ✓ Επιτρέπει ανοιχτές απαντήσεις από τους συμμετέχοντες για περισσότερες σε βάθος πληροφορίες.
- ✓ Ενθαρρύνει την αμφίδρομη επικοινωνία.
- ✓ Παρέχει μια ευκαιρία ώστε οι ερευνητές να μπορούν να μάθουν απαντήσεις σε ερωτήσεις.
- ✓ Επιτρέπει στο χρόνο των ερωτηθέντων να ανοίξουν για ευαίσθητα θέματα.
- ✓ Παρέχει ποιοτικά δεδομένα για σύγκριση με προηγούμενα και μελλοντικά δεδομένα.

Ενώ οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να εμβαθύνουμε σε θέματα, αυτός ο τύπος μεθοδολογίας συνέντευξης έχει και κάποιους περιορισμούς.

- ✓ Είναι χρονοβόρα.
- ✓ Απαιτεί εκτεταμένους πόρους.
- ✓ Πρέπει να γίνει συνέντευξη σε αρκετά άτομα για να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και να γίνουν συγκρίσεις.
- ✓ Ενδέχεται κάποιες ερωτήσεις να προκαλέσουν προκατάληψη στη συνέντευξη.

7.5.6 Βήματα λήψης συνέντευξης

Τα στάδια της συνέντευξης που ακολουθήθηκαν στην συγκεκριμένη εργασία για την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων είναι τα ακόλουθα:

1. Επιλογή δείγματος

Το πρώτο βήμα που έγινε για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων είναι η επιλογή των ερωτώμενων. Το δείγμα αποτελείται από το επιστημονικό προσωπικό του Δήμου και από αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σημαντικό κριτήριο επιλογής του επιστημονικού προσωπικού και των αιρετών ήταν οι γνώσεις οι οποίοι κατέχουν. Επίσης οι κάτοικοι εκτός οικισμού επιλέχθηκαν να συμμετέχουν ώστε να αναδειχθεί και η δικιά τους άποψη για τους Ρομά. Δεδομένου ότι στόχος της συγκεκριμένης εργασίας είναι η σύγκριση μεταξύ των δυο οικισμών Αλάν Κογιού και Ηφαιστου του Δήμου Κομοτηνής επιλέχθηκαν για τις συνεντεύξεις κάτοικοι από τους συγκεκριμένους οικισμούς. Αναλυτικότερα, το δείγμα μας αποτελείται από τέσσερα άτομα από τον οικισμό Αλάν Κογιού και τέσσερα από τον Ήφαιστο, διαφορετικών ηλικιών και τρεις κάτοικοι που ζούνε πολύ κοντά στο Αλάν Κογιού.

2. Προετοιμασία και σχεδιασμός

Το δεύτερο βήμα που ακολουθήθηκε για την διεξαγωγή της ερευνάς είναι η δημιουργία των ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων προέκυψαν κατόπιν ολοκλήρωσης της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και έχουν ως στόχο την απάντηση των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων μας. Οι συνεντεύξεις σχεδιάστηκαν με βάση κάποιους θεματικούς άξονες που συνάδουν με τον στόχο και τα ερευνητικά ερωτήματα ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι κάθε θεματική ενότητα αποτελείται από συγκεκριμένες ερωτήσεις. Τέλος, να σημειωθεί ότι οι ερωτήσεις διαφοροποιήθηκαν ανάλογα με την ομάδα στην οποία ανήκε ο ερωτώμενος.

3. Προσέγγιση των ερωτώμενων

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε χώρο του Πολυλειτουργικού Κέντρου του Δήμου Κομοτηνής, με τα απαραίτητα μέτρα που έχουν τεθεί για τον COVID-19 κατά τις μεσημεριανές ώρες. Το τεχνικό μέσο που χρησιμοποιήθηκε είναι ένα κινητό τηλέφωνο, στο οποίο είχε εγκατασταθεί πρόγραμμα μαγνητοφώνησης.

7.5.6 Μεθοδολογία έρευνας

Για την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση. Η θεματική ανάλυση είναι ελάχιστα οριοθετημένη και σπάνια αναγνωρίζεται, αλλά χρησιμοποιείται ευρέως σαν ποιοτική αναλυτική μέθοδος. Ένα από τα οφέλη της θεματικής ανάλυσης είναι η ευελιξία της. Η θεματική ανάλυση παρέχει ένα ευέλικτο και χρήσιμο ερευνητικό εργαλείο, το οποίο μπορεί ενδεχομένως να παρέχει έναν πλούσιο και λεπτομερή, αλλά πολύπλοκο λογαριασμό δεδομένων (Braun & Clarke, 2006).

Η θεματική ανάλυση είναι μια μέθοδος αναγνώρισης, ανάλυσης και αναφοράς προτύπων (θέματα) εντός δεδομένων. Οργανώνει και περιγράφει ελάχιστα το σύνολο δεδομένων με (πλούσια) λεπτομέρεια. Ωστόσο, πηγαίνει επίσης συχνά πέρα από αυτό, και ερμηνεύει διάφορες πτυχές του ερευνητικού θέματος. Η θεματική ανάλυση χρησιμοποιείται ευρέως, αλλά δεν υπάρχει σαφής συμφωνία για το τι είναι η θεματική ανάλυση.

Μερικές από τις φάσεις της θεματικής ανάλυσης είναι παρόμοιες με τις φάσεις άλλων ποιοτικών ερευνών. Η διαδικασία ξεκινά όταν ο αναλυτής αρχίζει να παρατηρεί, και ψάχνει, μοτίβα νοήματος και ζητήματα δυνητικού ενδιαφέροντος για τα δεδομένα – αυτό μπορεί να είναι κατά τη συλλογή δεδομένων. Το τελικό σημείο είναι η αναφορά του περιεχομένου και της σημασίας των προτύπων (θέματα) στα δεδομένα, όπου «τα θέματα είναι αφηρημένα και συχνά ασαφή».

Η θεματική ανάλυση περιλαμβάνει μία σταθερή μετακίνηση εμπρός και πίσω μεταξύ ολόκληρου του συνόλου δεδομένων, των κωδικοποιημένων αποσπασμάτων δεδομένων που στη συνέχεια οι αναλυτές αναλύουν και παράγουν. Το γράψιμο είναι αναπόσπαστο μέρος της ανάλυσης, όχι κάτι που λαμβάνει χώρα στο τέλος, όπως συμβαίνει με στατιστικές αναλύσεις. Ως εκ τούτου, το γράψιμο πρέπει να ξεκινήσει στην πρώτη φάση, με την καταγραφή ιδεών και πιθανών συστημάτων κωδικοποίησης, και να συνεχίσει με τη διαδικασία κωδικοποίησης / ανάλυσης.

Οι φάσεις της θεματικής ανάλυσης είναι οι ακόλουθες:

- Εξοικείωση με τα δεδομένα που περιλαμβάνει το διάβασμα των δεδομένων/παραγωγή και καταγραφή των αρχικών ιδεών.
- Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει τη δημιουργία των κωδικών. Για κάθε απόσπασμα του κειμένου αποδίδεται και ένας κωδικός, ο οποίος εκφράζει το νόημα που δίνει ο ερευνητής εν συντομία για το συγκεκριμένο τμήμα δεδομένων. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι στο ίδιο απόσπασμα κειμένου είναι δυνατόν να αποδοθούν περισσότεροι κωδικοί.
- Το τρίτο στάδιο είναι η αναζήτηση των θεμάτων, όπου εδώ ο ερευνητής συνδυάζει τους κωδικούς αναζητώντας πιθανά θέματα που προκύπτουν από τα δεδομένα.
- Στο τέταρτο στάδιο γίνεται η επανεξέταση των θεμάτων ώστε να εντοπίσει ο ερευνητής εάν κάποια θέματα δεν μπορούν να συμπεριληφθούν στην περίπτωση που δεν πληρούν τα κριτήρια, για παράδειγμα όταν τα δεδομένα είναι ανεπαρκή ή όταν διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Επίσης, ενδέχεται κάποια θέματα να συγχωνευτούν.
- Στο πέμπτο στάδιο ο ερευνητής παρέχει μία ανάλυση προσδιορίζοντας την ιστορία που απεικονίζει κάθε θέμα. Ο ερευνητής καλείται επίσης να σκεφτεί τα ονόματα που θα δώσει στα διάφορα θέματα.
- Στο έκτο στάδιο γίνεται η συγγραφή των ευρημάτων η οποία περιλαμβάνει και αποσπάσματα των δεδομένων.

7.5.7 Αποτελέσματα έρευνας

- **Κάτοικοι οικισμού Αλάν Κογιού**

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τις θεματικές κατηγορίες και τις υποκατηγορίες που προκύπτουν για τους κατοίκους του οικισμού Αλάν Κογιού καθώς και τις ερωτήσεις που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα/κατηγορία.

Πίνακας 1-Αντιστοίχιση θεματικών ενότητων, ερωτήσεων και κωδικών

Θεματική Ενότητα	Ερωτήσεις
Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Ερωτήσεις

Ηλικία	<ul style="list-style-type: none"> • Πόσο χρονών είσαι;
Οικογενειακή Κατάσταση	<ul style="list-style-type: none"> • Είσαι παντρεμένος;
Αριθμός παιδιών	<ul style="list-style-type: none"> • Πόσα παιδιά έχεις;
Εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> • Σχολείο έχεις πάει; • Μέχρι ποια τάξη; • Γιατί σταμάτησες; Ήταν επιλογή σου, σε επηρέασαν οι γονείς σου; • Θα ήθελες να είχες ένα πτυχίο, όπως και τα άλλα παιδιά που μένουν εκτός οικισμού;
Εκπαίδευση παιδιών	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά σου φοιτούν; Σε ποια τάξη; • Είναι μακριά το σχολείο; • Θα ήθελες τα παιδιά σου να σπουδάσουν; Τα ίδια θα ήθελαν;
Εκπαίδευση συζύγου	<ul style="list-style-type: none"> • Ο/η σύζυγός σου έχει τελειώσει το σχολείο;
Οικονομική κατάσταση	<ul style="list-style-type: none"> • Δουλεύεις; • Πως ζεις οικονομικά;
Οικονομική κατάσταση συζύγου	<ul style="list-style-type: none"> • Ο/η σύζυγός σου με τι ασχολείται;
Θεματική Ενότητα 2-Συνθήκες Διαβίωσης	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Διαμονή με παιδιά και εγγόνια (εάν υπάρχουν) και με παπούδες	<ul style="list-style-type: none"> • Μένεις με τους γονείς σου, ή μόνος/η; • Πόσα άτομα μένετε στο σπίτι και ποιοι;
Περιγραφή σπιτιού	<ul style="list-style-type: none"> • Το σπίτι σου από πόσα δωμάτια αποτελείται; • Κουζίνα, τουαλέτα υπάρχουν;
Θεματική Ενότητα 3-Απόψεις για τον οικισμό	
Κώδικες	Ερωτήσεις

Συναισθήματα και απόψεις για τον οικισμό	<ul style="list-style-type: none"> • Περιέγραψε μας την γειτονιά σου. • Τι θυμάσαι από ιστορίες των μεγαλύτερων για τον οικισμό;
Θεματική Ενότητα 4-Απόψεις για την πόλη	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Μετεγκατάσταση στην πόλη	<ul style="list-style-type: none"> • Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;
Σύγκριση και συναισθήματα σε σύγκριση με κάποιον που ζει την πόλη	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σου λείπει περισσότερο σε σχέση με κάποιον που ζει μέσα στην πόλη, που δεν είναι Ρομά;
Θεματική Ενότητα 5-Ρατσισμός	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Αίσθημα ρατσισμού	<ul style="list-style-type: none"> • Έχει τύχει να πάς σε κάποιο μέρος, όπως μάρκετ, ή ακόμα και στην πλατεία, και να έχεις αισθανθεί άσχημα, να σε έχει κοροϊδέψει κάποιος; • Νιώθεις ότι σε κοιτάνε περίεργα;
Θεματική Ενότητα 6-Στήριξη από το Κράτος	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Αίσθημα στήριξης από το Κράτος	<ul style="list-style-type: none"> • Τι θα ήθελες να σου προσφέρει το Κράτος, ο Δήμος; • Υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες για εσάς; Αν ναι ευχαριστημένος; Αν όχι, πες μας τι θα ήθελες να από αυτούς;
Ύπαρξη συλλόγου Ρομά	<ul style="list-style-type: none"> • Σύλλογος Ρομά υφίσταται;
Θεματική Ενότητα 7-Απόψεις και αντιλήψεις για τους κατοίκους Ηφαίστου	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Απόψεις για τους κατοίκους Ηφαίστου	<ul style="list-style-type: none"> • Για τους κατοίκους του Ηφαίστου τι γνώμη έχεις;

Πιθανή μετεγκατάσταση στον οικισμό Ηφαίστου	<ul style="list-style-type: none"> Θα ήθελες να μένεις στον Ήφαιστο που έχει σχολείο, τζαμί, παντοπωλεία, δρόμοι, αποχέτευση, κανονικά σπίτια;
---	---

Στο επόμενο στάδιο και εφόσον διακρίναμε τις θεματικές ενότητες/κατηγορίες που είναι επτά και κάναμε την αντιστοίχιση των ερωτήσεων και εντοπίσαμε τους κωδικούς που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα με βάση τις ερωτήσεις, επόμενο βήμα είναι να παρουσιάσουμε τις απαντήσεις των κατοίκων του οικισμού Αλάν Κογιού, όπως αυτές παρουσιάζονται στον πίνακα 2 που ακολουθεί. Να σημειωθεί ότι το συνολικό δείγμα στην εν λόγω ομάδα αποτελείται από 4 άτομα.

Πίνακας 2-Ανάλυση των δεδομένων των κατοίκων του οικισμού Αλάν Κογιού ανά θεματική ενότητα και ανά κωδικό

Θεματική Ενότητα	Απαντήσεις
Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Απαντήσεις
Ηλικία	1) 38 2) 34 3) 26 4) 53
Οικογενειακή Κατάσταση	1) Παντρεμένη 2) Παντρεμένος 3) Παντρεμένος 4) Ελεύθερος
Αριθμός παιδιών	1) 3 2) 2 3) 4 4) Κανένα
Εκπαίδευση	1) Όχι αγράμματη. Ερωτεύτηκα, παντρεύτηκα και άφησα το σχολείο.

	<p>2) Σχολείο ναι, εγώ έχω τελειώσει και το γυμνάσιο. Οι γονείς μου δέχτηκαν να πουλήσουν και τα σπίτια για να μπορέσουν να μας σπουδάσουν. Αλλά εμείς μπλέξαμε λίγο με κορίτσια και τα ξεχάσαμε.</p> <p>3) Το δημοτικό έχω τελειώσει μόνο. Μετά σταματήσαμε. Δεν ήθελα εγώ η αλήθεια είναι. Μπήκαμε στη δουλειά σε μικρή ηλικία έτσι ακριβώς.</p> <p>4) Δεν έχω πάει σχολείο. Θα ήθελα να πήγαινα αλλά δεν με έστειλαν λόγω οικονομικών, γιατί πέρασα όλα τα παιδικά μου χρόνια στα χωράφια και όποτε δεν μπορούσαν να με στείλουν. Θα ήθελα να γίνω δάσκαλος γιατί έχω πολύ γερή μνήμη γιατί μου αρέσουν τα παιδιά να διδάσκω τα παιδιά έχω λίγο γνώση μπορεί γράμματα να μην ξέρω, αλλά έχω και λίγο μυαλό.</p>
Εκπαίδευση παιδιών	<p>1) Πήγαν μέχρι το δημοτικό. Μετά παντρεύτηκαν.</p> <p>2) Είναι στην τρίτη γυμνασίου τώρα η κόρη μου και στην Δευτέρα γυμνασίου ο μικρός. Θέλω να σπουδάσουν τα παιδιά μου. Είναι επιλογή δική τους δεν μπορώ να κάνω τίποτα γιατί ξέρετε τα παιδιά τώρα είναι λίγο δύσκολα εγώ θα είμαι στο πλευρό τους να τους στηρίξω.</p> <p>3) Τα παιδιά μου θέλω να φτάσουν τουλάχιστον το λύκειο να το τελειώσουν. Να σπουδάσουν ναι τα παιδιά βέβαια. Δεν θα είναι σαν εμάς τουλάχιστον εμείς έχουμε την επιχείρηση αυτοί θα είναι λίγο καλύτερα από εμάς.</p> <p>4) Δεν έχω παιδιά.</p>
Εκπαίδευση συζύγου	<p>1) Όχι</p> <p>2) Όχι, καθόλου είναι αγράμματη</p> <p>3) Δημοτικό μόνο</p> <p>4) Δεν έχω σύζυγο</p>

Οικονομική κατάσταση	<ol style="list-style-type: none"> 1) Δε δουλεύω 2) Οικονομικά είμαστε όπως όλοι στην Ελλάδα τώρα υπάρχει αυτή η κρίση και εγώ τώρα αυτή τη στιγμή που μιλάμε δουλεύω στον δήμο έχω ένα μισθό 3) Δε δουλεύει 4) Άνεργος
Οικονομική κατάσταση συζύγου	<ol style="list-style-type: none"> 1) Δε δουλεύει 2) Η γυναίκα μου είναι καθαρίστρια σε ένα σχολείο 3) Δημοτικό μόνο 4) Δεν έχω σύζυγο
Θεματική Ενότητα 2-Συνθήκες Διαβίωσης	
Κώδικες	Απαντήσεις
Διαμονή με παιδιά και εγγόνια (εάν υπάρχουν) και με παππούδες	<ol style="list-style-type: none"> 1) Μένουμε όλοι μαζί 2) Μένουμε όλοι μαζί 3) Όλοι μαζί 4) Μόνος μου μένω
Περιγραφή σπιτιού	<ol style="list-style-type: none"> 1) Κανονικό είναι το σπίτι μου 2) Κανονικό είναι το σπίτι μου 3) Δόξα τω Θεώ είναι κανονικό το σπίτι μας 4) Εκεί που μένω εγώ το ταβάνι μου πέφτει, κάθε φορά που βρέχει βάζω λεκάνη
Θεματική Ενότητα 3-Απόψεις για τον οικισμό	
Κώδικες	Απαντήσεις
Συναισθήματα και απόψεις για τον οικισμό	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ναι ωραία όλοι μαζί πολύ ωραία Μπαιράμι έκαναν, δουλειές έκαναν. 2) Κοίταξε σπίτια δεν υπάρχουν είναι καταυλισμοί, είναι με παράγκες και τέτοια ρεύμα δεν έχουμε κλέβουμε ρεύμα ο ένας από τον άλλον εγώ προσωπικά που είμαι

	<p>και πρόεδρος κλέβω 200 μέτρα από την γιαγιά μου. Δηλαδή να φανταστείτε σε 350 οικογένειες οι 4 οικογένειες μόνο έχουν παροχή ρεύματος ρολόγια που το λέμε και κλέβει ο ένας από τον άλλον. Απ' ό,τι λένε οι πολλοί παλιοί ήταν εδώ και 100 150 χρόνια τώρα με την καλή συνεργασία που είχαμε με τον δήμαρχο τώρα ακόμη πιο καλά πάμε</p> <p>3) Δε θυμάμαι, δεν ανακατεύομαι</p> <p>4) Χάλια, οι συνθήκες δεν είναι καλές. Ήταν πάρα πολύ διαφορετικά το ένα κομμάτι ψωμί το μοίραζε με τους άλλους αλλά τη σημερινή ημέρα ο ένας βγάζει το μάτι του άλλου.</p>
--	---

Θεματική Ενότητα 4-Απόψεις για την πόλη

Κώδικες	Απαντήσεις
Μετεγκατάσταση στην πόλη	<p>1) Θέλω πως δεν θέλω. Θέλω, με τα εγγονάκια μου στο πάρκο θα βγούμε εκεί ωραία στην πόλη είναι.</p> <p>2) Πώς δεν θέλουν όλοι θέλουν να έχουν το σπίτι τους, τα μπάνια τους το ρεύμα τους το γραφείο το παιδί για να μπορέσει να κάνει τα μαθήματα του γιατί τώρα οι περισσότεροι είναι με λάμπες κλέβουν ρεύματα αλλά όταν είναι κάτι βρέχει και τέτοια δεν έχουν και με λάμπες διαβάζουν τα παιδιά.</p> <p>3) Ναι</p> <p>4) Ναι. Στην πόλη θα ήθελα να είχα μια γκαρσονιέρα.</p>
Σύγκριση και συναισθήματα σε σύγκριση με κάποιον που ζει την πόλη	<p>1) Θετικά</p> <p>2) Θετικά, έχουν προνόμια</p> <p>3) Έχουν καλύτερα σπίτια</p> <p>4) Καλές συνθήκες διαβίωσης</p>

Θεματική Ενότητα 5-Ρατσισμός

Κώδικες	Απαντήσεις
Αίσθημα ρατσισμού	<ol style="list-style-type: none"> 1) Βλέπω που είμαστε Ρομά βλέπουν έτσι για εμάς. Όχι δε νιώθω ρατσισμό. 2) Εδώ μέσα στην Κομοτηνή όχι αλλά έχω δει δηλαδή μέσα σε μάρκετ από τη γειτονιά μου άτομα θα πεις η εμφάνισή τους. Αυτό είπα ότι δεν υπάρχει παιδεία ή νιώθω άσχημα βέβαια όταν μιλάνε έτσι για την φυλή μου γι' αυτό νιώθω λίγο άσχημα. Εγώ προσωπικά όμως δεν ντρέπομαι καθόλου, γιατί και εγώ και εμφανισιακά και η γυναίκα μου και τα παιδιά μου δόξα τω Θεώ δηλαδή δεν μπορώ να διαχωριστώ από τους άλλους. Αλλά οι περισσότεροι ναι. 3) Όχι 4) Παντού με ρατσιστικό τρόπο ναι, επειδή είμαι Ρομά.

Θεματική Ενότητα 6-Στήριξη από το Κράτος

Κώδικες	Απαντήσεις
Αίσθημα στήριξης από το Κράτος ή το Δήμο	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ναι βοηθάει δόξα το θεό δίνει κάρτα δίνει για εμάς είμαστε ευχαριστημένοι είναι και από το δήμος και από όλα. 2) Ναι, ο δήμος Κομοτηνής εδώ των παράρτημα των Ρομα, το ΚΕΑ τα οικογενειακά επιδόματα και αυτό που παίρνουν κάθε μήνα τα τρόφιμα που τους δίνει το ΤΕΒΑ. 3) Δεν έχει κάνει κάτι τίποτα το κράτος για τα Ρομά εντελώς. 4) Δεν έχει κάνει μέχρι σήμερα το 2020 όλο υποσχέσεις. Ο Δήμος καλά να είναι μας δίνει τρόφιμα και ζούμε. Καλά να είναι όλα τα κορίτσια μας συμπεριφέρονται πολύ καλά ούτε ρατσιστικά ούτε τίποτα μας κοιτάζουν όμοιους όλους όμοιους.

Ύπαρξη συλλόγου Ρομά	<ol style="list-style-type: none"> 1) Πολλά χρόνια τώρα δεν έχει 2) Πολιτιστικός μορφωτικός σύλλογος Ειρήνη 3) Όχι 4) Όχι
Θεματική Ενότητα 7-Απόψεις και αντιλήψεις για τους κατοίκους Ηφαίστου	
Κώδικες	Απαντήσεις
Απόψεις για τους κατοίκους Ηφαίστου	<ol style="list-style-type: none"> 1) Όχι, όχι δεν έχουμε καμία σχέση εκεί. 2) Καλές σχέσεις δεν έχουμε, έχουμε δύο τρεις πέντε γνωστούς αλλά το περισσότερο το σύνολο του Ηφαίστου αυτοί είναι μουσουλμάνοι 3) Δεν έχω πρόβλημα μαζί τους 4) Για τον Ηφαιστο δεν ξέρω γιατί δεν είμαι από εκεί πέρα αλλά σε σύγκριση με τον δικό μας τον μαχαλά είναι καλύτερες οι συνθήκες.
Πιθανή μετεγκατάσταση στον οικισμό Ηφαίστου	<ol style="list-style-type: none"> 1) Όχι 2) Όχι 3) Στον Ηφαιστο δεν ήθελα γιατί να πάω στον Ηφαιστο καλύτερα να πάω στο Αλαν Κογιού το ίδιο πράγμα είναι 4) Στον Ηφαιστο δεν θα ήθελα να πάω

- **Κάτοικοι οικισμού Ηφαίστου**

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τις θεματικές κατηγορίες και τις υποκατηγορίες που προκύπτουν για τους κατοίκους του οικισμού Ηφαίστου καθώς και τις ερωτήσεις που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα/κατηγορία.

Πίνακας 3-Αντιστοίχιση θεματικών ενοτήτων, ερωτήσεων και κωδικών

Θεματική Ενότητα	Ερωτήσεις
------------------	-----------

Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Ηλικία	<ul style="list-style-type: none"> • Πόσο χρονών είσαι;
Οικογενειακή Κατάσταση	<ul style="list-style-type: none"> • Είσαι παντρεμένος;
Αριθμός παιδιών	<ul style="list-style-type: none"> • Πόσα παιδιά έχεις;
Εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> • Σχολείο έχεις πάει; • Μέχρι ποια τάξη; • Γιατί σταμάτησες; Ήταν επιλογή σου, σε επηρέασαν οι γονείς σου; • Θα ήθελες να είχες ένα πτυχίο, όπως και τα άλλα παιδιά που μένουν εκτός οικισμού;
Εκπαίδευση παιδιών	<ul style="list-style-type: none"> • Τα παιδιά σου φοιτούν; Σε ποια τάξη; • Είναι μακριά το σχολείο; • Θα ήθελες τα παιδιά σου να σπουδάσουν; Τα ίδια θα ήθελαν;
Εκπαίδευση συζύγου	<ul style="list-style-type: none"> • Ο/η σύζυγός σου έχει τελειώσει το σχολείο;
Οικονομική κατάσταση	<ul style="list-style-type: none"> • Δουλεύεις; • Πως ζεις οικονομικά;
Οικονομική κατάσταση συζύγου	<ul style="list-style-type: none"> • Ο/η σύζυγός σου με τι ασχολείται;
Θεματική Ενότητα 2-Συνθήκες Διαβίωσης	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Διαμονή με παιδιά και εγγόνια (εάν υπάρχουν) και με παππούδες	<ul style="list-style-type: none"> • Μένεις με τους γονείς σου, ή μόνος/η; • Πόσα άτομα μένετε στο σπίτι και ποιοι;
Περιγραφή σπιτιού	<ul style="list-style-type: none"> • Το σπίτι σου από πόσα δωμάτια αποτελείται; • Κουζίνα, τουαλέτα υπάρχουν;

Θεματική Ενότητα 3-Απόψεις για τον οικισμό	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Συναισθήματα και απόψεις για τον οικισμό	<ul style="list-style-type: none"> • Περιέγραψε μας την γειτονιά σου. • Τι θυμάσαι από ιστορίες των μεγαλύτερων για τον οικισμό;
Θεματική Ενότητα 4-Απόψεις για την πόλη	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Μετεγκατάσταση στην πόλη	<ul style="list-style-type: none"> • Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;
Σύγκριση και συναισθήματα σε σύγκριση με κάποιον που ζει την πόλη	<ul style="list-style-type: none"> • Τι σου λείπει περισσότερο σε σχέση με κάποιον που ζει μέσα στην πόλη;
Θεματική Ενότητα 5-Ρατσισμός	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Αίσθημα ρατσισμού	<ul style="list-style-type: none"> • Έχει τύχει να πάς σε κάποιο μέρος, όπως μάρκετ, ή ακόμα και στην πλατεία, και να έχεις αισθανθεί άσχημα, να σε έχει κοροϊδέψει κάποιος; • Νιώθεις ότι σε κοιτάνε περίεργα;
Θεματική Ενότητα 6-Στήριξη από το Κράτος	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Αίσθημα στήριξης από το Κράτος	<ul style="list-style-type: none"> • Τι θα ήθελες να σου προσφέρει το Κράτος, ο Δήμος; • Υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες για εσάς; Αν ναι ευχαριστημένος; Αν όχι, πες μας τι θα ήθελες να από αυτούς;
Θεματική Ενότητα 7-Απόψεις και αντιλήψεις για τους κατοίκους Αλάν Κογιού	
Κώδικες	Ερωτήσεις

Απόψεις για τους κατοίκους Αλάν Κογιού	<ul style="list-style-type: none"> • Για τους κατοίκους του Αλάν Κογιού τι γνώμη έχεις;
Πιθανή μετεγκατάσταση στον οικισμό Αλάν Κογιού	<ul style="list-style-type: none"> • Θα μπορούσες να μείνεις με άτομα από τον οικισμό Αλάν Κογιού;

Στο επόμενο στάδιο και εφόσον διακρίναμε τις θεματικές ενότητες/κατηγορίες που είναι επτά και κάναμε την αντιστοίχιση των ερωτήσεων και εντοπίσαμε τους κωδικούς που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα με βάση τις ερωτήσεις, επόμενο βήμα είναι να παρουσιάσουμε τις απαντήσεις των κατοίκων του οικισμού Ηφαίστου, όπως αυτές παρουσιάζονται στον πίνακα 4 που ακολουθεί. Να σημειωθεί ότι το συνολικό δείγμα στην εν λόγω ομάδα αποτελείται από 4 άτομα.

Πίνακας 4-Ανάλυση των δεδομένων των κατοίκων του οικισμού Ηφαίστου ανά θεματική ενότητα και ανά κωδικό

Θεματική Ενότητα	Απαντήσεις
Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Απαντήσεις
Ηλικία	1) 40 2) – 3) 63 4) -
Οικογενειακή Κατάσταση	1) Παντρεμένος 2) Παντρεμένη 3) Παντρεμένος 4) Παντρεμένος
Αριθμός παιδιών	1) 3 2) 4 3) 4 4) 4

Εκπαίδευση	<ol style="list-style-type: none"> 1) Πρώτη τάξη πήγα. Τότε πήγαμε Θεσσαλονίκη και δουλεύαμε. Ήθελα να τελειώσω το σχολείο μπορεί να ήμουνα γιατρός μπορεί να ήμουν αστυνόμος, μπορεί να ήμουν κάτι. 2) Όχι δεν τελείωσα. Δεν ήθελα να πάω εγώ. Κλέφτηκα νωρίς παντρεύτηκα. 3) Έχω πάει μέχρι τρίτη δημοτικού. Μετά όταν πήγα φαντάρος ξεκίνησα εκεί τα καλύτερα γράμματα, τα έμαθα στον ελληνικό στρατό καλά να είναι ο ελληνικός στρατός. 4) Μέχρι δημοτικό. Δεν συνέχισα δεν μπόρεσα. Εγώ ήθελα να πάω ο μπαμπάς ήταν τότε πριν είκοσι πέντε χρόνια μικροπωλητής έβγαινε στην λαϊκή και τον βοηθούσα.
Εκπαίδευση παιδιών	<ol style="list-style-type: none"> 1) Πήγαν μέχρι το δημοτικό. Μετά παντρεύτηκαν. 2) Το ένα πάει δημοτικό και το ένα εσπερινό. 3) Στη Γερμανία τελείωσαν το σχολείο αλλά μόνο ο μικρός δεν έχει πτυχίο. 4) Ναι και τα δύο τα παιδιά μου αγόρια πάνε σχολείο. Το ένα πάει δημοτικό ο μικρός και ο ένας πάει εσπερινό. Θέλω να σπουδάσουν τα παιδιά μου.
Εκπαίδευση συζύγου	<ol style="list-style-type: none"> 1) Αγράμματη 2) Αγράμματος 3) Αγράμματη 4) -
Οικονομική κατάσταση	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ταχυδρόμος 2) Δε δουλεύω 3) Δε δουλεύω 4) Δε δουλεύω
Οικονομική κατάσταση συζύγου	<ol style="list-style-type: none"> 1) Δε δουλεύει

	<ul style="list-style-type: none"> 2) Δε δουλεύει 3) Δε δουλεύει 4) Δε δουλεύει
Θεματική Ενότητα 2-Συνθήκες Διαβίωσης	
Κώδικες	Απαντήσεις
Διαμονή με παιδιά και εγγόνια (εάν υπάρχουν) και με παππούδες	<ul style="list-style-type: none"> 1) Μένουμε όλοι μαζί 2) Μένουμε όλοι μαζί 3) Με τη γυναίκα μου 4) Μένουμε όλοι μαζί
Περιγραφή σπιτιού	<ul style="list-style-type: none"> 1) Το σπίτι μου ήταν παλιά καφενείο. 2) Καλό είναι, κανονικό 3) Κανονικό είναι το σπίτι μου έχει τα πάντα 4) Κανονικό είναι
Θεματική Ενότητα 3-Απόψεις για τον οικισμό	
Κώδικες	Απαντήσεις
Συναισθήματα και απόψεις για τον οικισμό	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ναι ο μπαμπάς μου ήρθε από τα Άμφια και άνοιξε εδώ καφενείο το 1964 μετά το πήρε ο αδερφός μου και μετά το πήρα εγώ. Παλιά πιο καλά ήταν, είχε πως το λένε αυτό αγάπη, τώρα δεν έμεινε ούτε αγάπη τίποτα. 2) – 3) Δε θυμάμαι, αυτά είναι παλιά. Δεν ασχολούμαι. Εμείς εδώ στον Ήφαιστο καλά είμαστε. 4) Παλιά καλύτερα ήταν τώρα είναι πάρα πολύ δύσκολα. Και βγήκε τώρα αυτή η ίωση και μας έκανε καταστροφή. Δεν μπορούμε να βγούμε έξω. Δεν μπορούμε να βγούμε από το σπίτι είναι δύσκολα.
Θεματική Ενότητα 4-Απόψεις για την πόλη	

Κώδικες	Απαντήσεις
Μετεγκατάσταση στην πόλη	1) Ναι βέβαια. Τώρα αν βρω εγώ ενοίκιο σπίτι μέσα στην πόλη θα πάω. 2) Ναι, θα ήθελα. 3) Όχι 4) Ναι, αλλά οικονομικά δε γίνεται.
Σύγκριση και συναισθήματα σε σύγκριση με κάποιον που ζει την πόλη	1) Θετικά 2) Θετικά 3) Ανάμικτα, έχει καλούς και ακούς ανθρώπους. 4) Θετικά
Θεματική Ενότητα 5-Ρατσισμός	
Κώδικες	Απαντήσεις
Αίσθημα ρατσισμού	1) Όχι 2) Όχι δεν νοιώθω άσχημα 3) Όχι δεν νοιώθω άσχημα 4) Όχι
Θεματική Ενότητα 6-Στήριξη από το Κράτος	
Κώδικες	Απαντήσεις
Αίσθημα στήριξης από το Κράτος ή το Δήμο	1) Ναι βοηθάει δίνει επίδομα 2) Δουλειά θέλουμε να μας δώσει 3) Το κράτος δόξα τω Θεώ μας βοηθάει τα πάντα. 4) Με κράτος με βοηθάει από την πρόνοια παίρνω επίδομα και από το ΚΕΑ παίρνω τρόφιμα.
Θεματική Ενότητα 7-Απόψεις και αντιλήψεις για τους κατοίκους Αλάν Κογιού	
Κώδικες	Απαντήσεις

Απόψεις για τους κατοίκους Αλάν Κογιού	<ol style="list-style-type: none"> 1) Γίναμε συγγενείς εδώ στο Αλαν Κογιού εδώ παντρεύτηκαν μερικές. 2) Δεν έχω φιλίες με αυτούς δεν έχω πάει ποτέ εκεί. 3) Δεν έχω φίλους από εκεί. 4) Έχω φίλους από εκεί.
Πιθανή μετεγκατάσταση στον οικισμό Αλάν Κογιού	<ol style="list-style-type: none"> 1) Δεν έχει σπίτια, άμα είχα σπίτι θα ήμουνα και εκεί. 2) Όχι, δεν είναι καλά εκεί. 3) Όχι, ζούνε σε άσχημες συνθήκες. 4) Όχι, δεν έχει σπίτια κανονικά εκεί.

- **Κάτοικοι Γειτονιάς**

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τις θεματικές κατηγορίες και τις υποκατηγορίες που προκύπτουν για τους κατοίκους της γειτονιάς καθώς και τις ερωτήσεις που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα/κατηγορία.

Πίνακας 5-Αντιστοίχιση θεματικών ενοτήτων, ερωτήσεων και κωδικών

Θεματική Ενότητα	Ερωτήσεις
Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Ηλικία	<ul style="list-style-type: none"> • Πόσο χρονών είσαι;
Διάρκεια διαμονής στη συγκεκριμένη γειτονιά	<ul style="list-style-type: none"> • Πόσο καιρό μένετε σε αυτή τη γειτονιά;
Θεματική Ενότητα 2-Συνύπαρξη με τους κατοίκους Αλάν Κογιού	

Κώδικες	Ερωτήσεις
Σχέση με τους κατοίκους Αλάν Κογιού	<ul style="list-style-type: none"> • Ποια η σχέση σας με τους κατοίκους του Αλάν Κογιού; • Θα μπορούσατε να κάνετε φιλίες με άτομα μέσα από τον μαχαλά; • Ποια προβλήματα αντιμετωπίζεται καθημερινά όσον αφορά στην γειτονιά; • Θα θέλατε να υπήρχε οικογένεια από τον οικισμό που να νοικιάζει σπίτι δίπλα σε εσάς; Είτε αυτό είναι σε πολυκατοικία ή μονοκατοικία; • Θα θέλατε τα παιδιά σας να πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο με τα τσιγγανόπαιδα;
Επιθυμία για μετεγκατάσταση του πληθυσμού Αλάν Κογιού εκτός πόλης	<ul style="list-style-type: none"> • Θα θέλατε να γίνει η μετεγκατάσταση του συγκεκριμένου πληθυσμού, εκτός πόλης;
Συναισθήματα για τους κατοίκους του Αλάν Κογιού	<ul style="list-style-type: none"> • Όταν τους αντικρίζεται σε διάφορα μέρη, ή να τύχει να κάτσουν δίπλα σας, ποια είναι η πρώτη σκέψη που κάνετε; Ποια είναι η αντίδραση σας;
Θεματική Ενότητα 3-Υπαρξη διάκρισης στους κατοίκους του Αλάν Κογιού	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Κοινωνικός αποκλεισμός και διάκριση	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρείται ότι υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός για αυτούς; • Γιατί πιστεύετε ότι υπάρχει αυτή η διάκριση και η αντιμετώπιση απέναντι τους;
Θεματική Ενότητα 4-Παρέμβαση από την πολιτεία	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Δράσεις πολιτείας	<ul style="list-style-type: none"> • Από τη δική σας πλευρά, τι θα θέλατε να κάνει η πολιτεία για να μπορέσουν αυτοί οι άνθρωποι να κοινωνικοποιηθούν;

	<ul style="list-style-type: none"> • Θα θέλατε να δημιουργηθεί ένας σύλλογος από άτομα του οικισμού και από άτομα της γειτονιάς αναπτυχθούν φιλίες, να μάθετε για τον πολιτισμό τους, για την καθημερινότητα τους και αντίστροφα να μάθετε εσείς σε αυτούς για τον δικό σας τρόπο ζωής;
--	--

Στο επόμενο στάδιο και εφόσον διακρίναμε τις θεματικές ενότητες/κατηγορίες που είναι τέσσερις και κάναμε την αντιστοίχιση των ερωτήσεων και εντοπίσαμε τους κωδικούς που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα με βάση τις ερωτήσεις, επόμενο βήμα είναι να παρουσιάσουμε τις απαντήσεις των κατοίκων της γειτονιάς, όπως αυτές παρουσιάζονται στον πίνακα 6 που ακολουθεί. Να σημειωθεί ότι το συνολικό δείγμα στην εν λόγω ομάδα αποτελείται από 3 άτομα.

Πίνακας 6-Ανάλυση των δεδομένων των κατοίκων της γειτονιάς ανά θεματική ενότητα και ανά κωδικό

Θεματική Ενότητα	Απαντήσεις
Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Απαντήσεις
Ηλικία	1) 28 2) 35 3) 28
Διάρκεια διαμονής στη συγκεκριμένη γειτονιά	1) Σε αυτή τη γειτονιά ζω από τότε που γεννήθηκα. 2) Περίπου δέκα χρόνια. 3) Πέντε χρόνια.
Θεματική Ενότητα 2-Συνύπαρξη με τους κατοίκους Αλάν Κογιού	
Κώδικες	Απαντήσεις
Σχέση με τους κατοίκους Αλάν Κογιού	1) Οι σχέσεις μου είναι πάρα πολύ καλές με τους κατοίκους εδώ του οικισμού ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν σημαίνει ότι θα επηρεάσει και εμάς. Θα μπορέσουμε κάλλιστα να κάνουμε φιλίες μεταξύ τους και να τους

	<p>εντάξουμε γενικότερα. Αν ακολουθούσαν όλους τους κανόνες της πολυκατοικίας και δε δημιουργούσαν κανένα πρόβλημα δεν θα είχα κάποιο θέμα. Αλλά θα είχα πρόβλημα εάν δεν θα μπορούσαν να ενταχθούν σε όλο αυτό το σύστημα της υποδομής οπότε θα είχαμε και συγκρούσεις πιστεύω. Έχει τύχει μερικές φορές να πάρω την αστυνομία γιατί κάνουν φασαρίες.</p> <p>2) Οι σχέσεις μου είναι καλές. Πρόβλημα δεν έχω όχι θα μπορούσα να πιάσω φίλια. Τα παιδιά μας παίζουν καθημερινά μαζί στο σχολείο. Όχι δε θα είχα πρόβλημα να μείνουν δίπλα μου. Μέσα στον μαχαλά εντάξει καμιά φορά κάνουν πολλή φασαρία με τους γάμους ειδικά.</p> <p>3) Δεν έχω καμία σχέση. Υπάρχουν προβλήματα, υπάρχει έντονη φασαρία το βράδυ υπάρχουν διάφορες φασαρίες που γίνονται μεταξύ τους και έρχεται συνέχεια και επεμβαίνει η αστυνομία. Δεν θα ήμουν πολύ ευχαριστημένη εάν έμενε κάποιος δίπλα μου γιατί όπως σας λέω δεν θέλω να έχω καμία επαφή μαζί τους και μπορεί να κοιτούσα να πάω σε άλλο σπίτι. Καμία επαφή δεν έχουν δεν έχουν την κοινωνική ενσωμάτωση, όπως πρέπει μέσα στο σχολείο γενικά δεν μπορούν να συμβαδίσουν με όλα τα υπόλοιπα παιδιά το πώς συμπεριφέρονται με τους υγιεινής και γενικά με όλο το κοινωνικό κομμάτι του σχολείου.</p>
<p>Επιθυμία για μετεγκατάσταση του πληθυσμού Αλάν Κογιού εκτός πόλης</p>	<p>1) Όχι, δεν έχω πρόβλημα.</p> <p>2) Εγώ το εύχομαι για τους ανθρώπους εκεί να πάνε σε καλύτερα σπίτια και να έχουν να καλυτερεύσει η ζωή τους και να μην υπάρχει αυτός ο αποκλεισμός που υπάρχει τώρα και το κοινωνικό περιθώριο.</p> <p>3) Θέλω να μετε-γκατασταθούν σε άλλο σημείο.</p>

<p>Συναισθήματα για τους κατοίκους του Αλάν Κογιού</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Η πρώτη σκέψη κατά πόσο αυτός ο άνθρωπος ασχολείται με την προσωπική του υγιεινή και κατά πόσο προσέχει ειδικά αυτές τις ημέρες που διανύουμε γενικά τους κανόνες λόγω του ότι αυτό θα σκεφτώ πιστεύω σαν πρώτη σκέψη και μετά ότι δεν έχω κάτι να πάθω από το συγκεκριμένο άτομο. 2) Λένε ότι μυρίζουν ή είναι βρώμικα τα ρούχα τους ή άπλυτα εμένα προσωπικά όμως δεν με πειράζει επειδή έχω μάθει να ζω κοντά τους είναι άνθρωποι, και εγώ προσωπικά τους αγαπάω. 3) Βασικά θα δυσανασχετήσω γιατί δεν θέλω να καθίσει ειδικά εάν έχω και τα παιδιά μαζί με τίποτα γιατί δεν ξέρω τι ακριβώς θα προκύψει.
--	---

Θεματική Ενότητα 3-Υπαρξη διάκρισης στους κατοίκους του Αλάν Κογιού

Κώδικες	Απαντήσεις
<p>Κοινωνικός αποκλεισμός και διάκριση</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Η διάκριση κατ' εμέ ότι δεν ταιριάζουν οι ιδιοσυγκρασίες των ανθρώπων έχουν δικά τους ήθη έθιμα έχουν δικά τους πράγματα τα οποία τέλος πάντων δεν δέχονται κάποιες δικές μας συνήθειες. Κατ επέκταση δεν θέλουμε και εμείς κάποιες δικές τους συνήθειες γι' αυτό πιστεύω ότι υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός. 2) Ναι υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός. 3) Υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός και διάκριση. Είναι στο κοινωνικό περιθώριο θα έλεγα, αλλά δεν μπορούν όμως να ενσωματωθούν με τους υπόλοιπους ανθρώπους.

Θεματική Ενότητα 4-Παρέμβαση από την πολιτεία

Κώδικες	Απαντήσεις
<p>Δράσεις πολιτείας</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ήδη κάνει πολλά το μόνο που θα μπορούσε, πιστεύω

	<p>να κάνει είναι να τους οργανώσει σε οικίες σε σπίτια και τέτοια. Να τους βοηθήσει να κοινωνικοποιηθούν να ενταχθούν στο σύνολο και εκτός αυτού από τη στιγμή που θέλουν να ζουν με αυτό τον τρόπο να πάρει μέτρα έτσι ώστε τουλάχιστον αυτός ο τόπος που ζουν να είναι υγειονομικά κατάλληλος. Θα το ήθελα να δημιουργηθεί ένας σύλλογος αλλά πρώτα πρέπει να γίνει η κοινωνικοποίηση και μετά να γίνουν όλα αυτά γιατί από τη μια στιγμή στην άλλη από το ένα άκρο στο άλλο δεν θα μπορέσει με τίποτα να συμβεί αυτό.</p> <p>2) Αυτό που, ο δήμος Κομοτηνής αυτό που τους έχει προωθήσει να τους πάει σε αυτό το μέρος που είναι να πάνε και να τους δοθούν σπίτια ξέρω εγώ να ζουν καλύτερα. Πιο καθαρά τα παιδιά πιο ανθρώπινα να μεγαλώσουν σε πιο καθαρό περιβάλλον. Θα ήθελα να γίνει κάποιος σύλλογος.</p> <p>3) Περισσότερο θα πρέπει να τους περιορίσει όσον αφορά όχι να κάνουν κοινωνικό αποκλεισμό. Περισσότερο κατά αρχάς να τους πάνε σε κάποια σπίτια κανονικά μακριά από αυτό το σημείο που είναι τώρα τα οποία να μπορούν να είναι ξεχωριστά τα σπίτια και όχι σε παράγκες όπως είναι τώρα και να μπορούν σιγά-σιγά να τους ενσωματώσουν στην κοινωνία. Δεν θα ήθελα να δημιουργηθεί σύλλογος γιατί μένω τώρα πολλά χρόνια στην γειτονιά και δεν έχουμε κάποια σημεία επαφής.</p>
--	---

- **Επιστημονικό προσωπικό Δήμου και αιρετοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης**

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τις θεματικές κατηγορίες και τις υποκατηγορίες που προκύπτουν για το επιστημονικό προσωπικό του Δήμου και τους αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και τις ερωτήσεις που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα/κατηγορία.

Πίνακας 7-Αντιστοίχιση θεματικών ενοτήτων, ερωτήσεων και κωδικών

Θεματική Ενότητα	Ερωτήσεις
Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Θέση / Τίτλος	<ul style="list-style-type: none"> • Ποια είναι η θέση που έχετε;
Χρόνια εμπειρίας με τον συγκεκριμένο πληθυσμό	<ul style="list-style-type: none"> • Πόσο καιρό ασχολείστε με τον οικισμό; • Πόσο καιρό ασκείτε την πολιτική;
Θεματική Ενότητα 2-Απόψεις των ειδικών για τις δύο ομάδες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν	
Κώδικες	Ερωτήσεις
Συνθήκες επιβίωσης και προβλήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Γιατί πιστεύετε ότι ο οικισμός Αλάν Κογιού, ακόμα βρίσκεται σε αυτές στις συνθήκες επιβίωσης; • Τι είναι αυτό που τους κρατάει πίσω, για να μην μπορέσουν να ενταχθούν στον αστικό ιστό; • Πιστεύετε ότι οι συνθήκες επιβίωσης αποτελούν σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση τους; • Από την καθημερινή επαφή με τους κατοίκους ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι ίδιοι; • Όσον αφορά τον οικισμό Ηφαίστου, υπάρχουν σαφώς καλύτερες συνθήκες επιβίωσης. Γιατί υπάρχει αυτή η διαφορά με τον Αλάν Κογιού;
Κοινωνικός αποκλεισμός	<ul style="list-style-type: none"> • Θεωρείται ότι τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις ακόμα υπάρχουν για τους Ρομά; • Γιατί η υπόλοιπη αστική κοινωνία, τους έχει στο περιθώριο; • Οι έννοιες κοινωνικός αποκλεισμός, στίγμα, κοινωνική ενσωμάτωση, τι σημαίνουν για αυτούς, μέσα από την καθημερινή σας επαφή μαζί τους τι

	πιστεύεται ότι βιώνουν;
Σύγκριση μεταξύ των δύο ομάδων	<ul style="list-style-type: none"> • Γιατί πιστεύεται ότι υπάρχει η αντιπαλότητα μεταξύ των δύο αυτών οικισμών; • Ποιες είναι οι σχέσεις τους με τους κατοίκους του Αλάν Κογιού και του οικισμού Ηφαίστου; • Γιατί πιστεύετε ότι υπάρχει αυτός ο διαχωρισμός και αντιπαλότητα μεταξύ των δύο οικισμών;

Θεματική Ενότητα 3- Δημόσιες υπηρεσίες και ομάδες Ρομά

Κώδικες	Ερωτήσεις
Υγειονομικές υπηρεσίες στις ομάδες Ρομά	<ul style="list-style-type: none"> • Υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός στο χώρο του νοσοκομείου; • Πώς αντιμετωπίζονται από την πλευρά του επιστημονικού προσωπικού και πώς από την πλευρά των ασθενών;
Συνεργασία με τις συγκεκριμένες ομάδες και τους υπεύθυνους στον τομέα υγείας	<ul style="list-style-type: none"> • Στο τομέα της υγείας είναι υπεύθυνοι και συνεπείς ως προς τις υποχρεώσεις τους; • Υπάρχει ιδιαίτερη μεταχείριση απέναντι τους; • Τι προβλήματα αντιμετωπίσατε κατά τη συνεργασία μαζί τους;
Συνεργασία με την Κοινωνική Υπηρεσία	<ul style="list-style-type: none"> • Οι άντρες ή γυναίκες Ρομά επισκέπτονται την υπηρεσία σας και ποια είναι τα αιτήματά τους;

Θεματική Ενότητα 4-Δράσεις πολιτείας και ομάδες Ρομά

Κώδικες	Ερωτήσεις
Δράσεις πολιτείας	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες παρεμβάσεις έχει σκοπό να υλοποιήσει ο Δήμος Κομοτηνής για τους κατοίκους του Αλάν Κογιού; • Από τη δική σας πλευρά ποιες παρεμβάσεις έχουν γίνει μέχρι τώρα και τι στόχο έχετε για το μέλλον; • Ποιες κοινωνικές πρακτικές θα προτείνατε για να την κοι τους ενσωμάτωση;

Μετεγκατάσταση πληθυσμού	<ul style="list-style-type: none"> • Το σχέδιο μετεγκατάστασης του πληθυσμού σε ποιο βρίσκεται;
--------------------------	--

Στο επόμενο στάδιο και εφόσον διακρίναμε τις θεματικές ενότητες/κατηγορίες που είναι τέσσερις και κάναμε την αντιστοίχιση των ερωτήσεων και εντοπίσαμε τους κωδικούς που αντιστοιχούν σε κάθε θεματική ενότητα με βάση τις ερωτήσεις, επόμενο βήμα είναι να παρουσιάσουμε τις απαντήσεις των κατοίκων της γειτονιάς, όπως αυτές παρουσιάζονται στον πίνακα 8 που ακολουθεί. Να σημειωθεί ότι το συνολικό δείγμα στην εν λόγω ομάδα αποτελείται από 4 άτομα, τον αντιδήμαρχο Κοινωνικών Θεμάτων και Αλληλεγγύης του Δήμου Κομοτηνής, την Κοινωνική Λειτουργό του Παραρτήματος Ρομά, τον πρόεδρο του Κέντρου Μέριμνας και Αλληλεγγύης και την Κοινωνική Λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας.

Πίνακας 8-Ανάλυση των δεδομένων των κατοίκων της γειτονιάς ανά θεματική ενότητα και ανά κωδικό

Θεματική Ενότητα	Απαντήσεις
Θεματική Ενότητα 1-Δημογραφικά χαρακτηριστικά	
Κώδικες	Απαντήσεις
Θέση / Τίτλος	<ol style="list-style-type: none"> 1) Αντιδήμαρχος Κοινωνικών Θεμάτων και Αλληλεγγύης 2) Κοινωνική Λειτουργός του Παραρτήματος Ρομά 3) Πρόεδρος του Κέντρου Μέριμνας και Αλληλεγγύης 4) Κοινωνική Λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας
Χρόνια εμπειρίας με τον συγκεκριμένο πληθυσμό	<ol style="list-style-type: none"> 1) Στο κομμάτι της τοπικής Αυτοδιοίκησης η προσφορά είναι γύρω στα 22 χρόνια. 2) 10 χρόνια 3) Ασχολούμαι με την πολιτική από το 2010 που εκλέχθη δημοτικός σύμβουλος. 4) 20 χρόνια
Θεματική Ενότητα 2-Απόψεις των ειδικών για τις δύο ομάδες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν	
Κώδικες	Απαντήσεις

<p>Συνθήκες επιβίωσης και προβλήματα</p>	<p>1) Πιστεύω ότι η πολιτεία θα πρέπει να λάβει και να προχωρήσει στην υλοποίηση της μετεγκατάστασης μπορούμε να πούμε, να λέμε ότι η χώρα μας είναι μπροστά σε θέματα περίθαλψης σε θέματα ασφάλειας, γιατί υπάρχει και το θέμα της ασφάλειας μέσα στον οικισμό. Τώρα από εκεί και πέρα πιστεύω ότι το Αλάν Κογιού είναι ένας πληθυσμός οποίος θέλει καταρχήν να ξεκινήσεις από την αρχή να ξεκινήσεις από τα μικρά παιδιά ήδη έχει γίνει ένα βήμα που υπάρχει κάποιο ειδικό σχολείο, το οποίο πηγαίνουν τα παιδιά από τον οικισμό υπάρχει μια παιδοψυχολόγος υπάρχει μια δασκάλα και προσπαθούν να εντάξουν τουλάχιστον αυτά τα μικρά παιδιά στο κομμάτι της κοινωνικότητας και της συνεργασίας με τα άλλα παιδιά τα οποία είναι στον δήμο Κομοτηνής. Γνωρίζουν ότι εάν φύγουν από την εργασία τους, την οποία έχουν προσληφθεί το κριτήριο πρόσληψης είναι να είναι υποχρεωτικής εκπαίδευσης, την οποία ούτε και αυτό έχουν μερικοί οπότε αναγκαστικά καταλαβαίνετε η επικοινωνία μεταξύ της υπηρεσίας της καθαριότητας, πρασίνου και τεχνικής υπηρεσίας είναι πάρα πολύ δύσκολη.</p> <p>2) Οι συνθήκες στον Αλάν Κογιού είναι άθλιες. Βασικά δεν υπάρχουν υπάρχουν σπίτια με πρόχειρα υλικά είναι φτιαγμένα και δεν υπάρχει παροχή νερού ύδρευσης και ρεύματος. Κυρίως είναι παράγκες και υπάρχουν τρεις κοινόχρηστες βρύσες από όπου παίρνουν νερό από εκεί. Εντωμεταξύ κάποια σπίτια έχουν πάρει ρεύμα και μπορούν να δίνουν και σε άλλους αλλά η πλειονότητα των 55% των σπιτιών δεν έχουν δικό τους ρεύμα. Υπάρχει ένας κεντρικός δρόμος στην περιοχή.</p>
--	--

	<p>3) Το Αλάν Κογιού είναι μια ιδιαίτερη περιοχή που εντάξει δεν μας τιμά και πολύ σαν πόλη της Κομοτηνής και σαν πολίτες αυτής της πόλης είναι οι Ρομά οι οποίοι μιλούν και Ρομά και ελληνικά και τουρκικά είναι τρίγλωσσοι γνωρίζουν και τις τρεις γλώσσες.</p> <p>4) Οι συνθήκες διαβίωσης τους είναι πραγματικά δεν είναι καλές είναι άθλιες ουσιαστικά γιατί δεν υπάρχουν.</p>
Κοινωνικός αποκλεισμός	<p>1) Υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός στους κατοίκους του ο Αλάν Κογιού.</p> <p>2) Υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός.</p> <p>3) Ναι, προφανώς και υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός. Αυτός ο αποκλεισμός τους αποκλείουν αλλά ο Δήμος δεν σκέφτεται αυτά, το κάναμε υπήρχαν αντιδράσεις έγιναν διαδικασίες έγιναν δικαστήρια για την απαλλοτρίωση και τελικά καταλήξαμε σε αυτό κερδίσαμε και νομίζω ότι οι συμπολίτες αυτοί δέχτηκαν να ζουν μέσα στην πατρίδα μας. Είναι Έλληνες πολίτες υπηρετούν στην πατρίδα μας και οφείλουμε και εμείς να τους δώσουμε τη δυνατότητα για να τους φτιάξουμε αυτά τα σπίτια.</p> <p>4) Υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός. Στερεότυπα, οι προκαταλήψεις, οι οποίες βέβαια δεν αφορούν μόνο τη συγκεκριμένη περιοχή νομίζω ότι αφορούν τους Ρομα σε όλη την επικράτεια. Πιστεύω ότι ένας από τους βασικούς λόγους τα στερεότυπα που έχουμε για αυτούς ότι είναι άνθρωποι οι οποίοι δεν πληρούν τις δικές μας προϋποθέσεις για να είναι ισότιμα μέλη της κοινωνίας. Ίσως γιατί δεν υπάρχει η κατάλληλη εκπαίδευση και ίσως είναι ο πιο ελεύθερος τρόπος ζωής που έχουν επιλέξει.</p>
Σύγκριση μεταξύ των δύο ομάδων	<p>1) Οι κάτοικοι του οικισμού Ηφαίστου διαφέρουν πολύ. Μιλάμε για ένα διαφορετικό οικισμό διαφορετική κοινωνικότητα οι άνθρωποι εκεί δεν είναι στην</p>

	<p>κατάσταση την οποία είναι το Αλάν Κογιού. Είναι πιο κοινωνικοί οι άνθρωποι ενδιαφέρονται περισσότερο για τα κοινά τους προβλήματα. Ο καθένας από τον οικισμό θεωρεί τον εαυτό του πιο πολύ ότι μειονεκτεί έναντι του άλλου. Η αλήθεια είναι ότι η κατάσταση στον Ήφαιστο είναι καλύτερη απ' ό,τι είναι από το Αλάν Κογιού.</p> <p>2) Γνωρίζω τις συνθήκες του Ηφαιστου έτσι μέσες, άκρες οι κάτοικοι του Αλαν Κογιού με τους κατοίκους του Ηφαιστου παλαιότερα ήταν λίγο έντονες δημιουργούνταν φασαρίες όταν βρισκόταν τέλος πάντων σε κάποιο κοινό χώρο. Οι κάτοικοι του Αλαν Κογιού προσδιορίζονται ως Ρομά ενώ οι κάτοικοι του Ηφαιστου προσδιορίζονται ως μειονοτικοί δεν προσδιορίζονται ως Ρομά. Από εκεί και πέρα όμως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται να γίνονται και γάμοι μικτοί εντός εισαγωγικών, δηλαδή κάτοικοι του Αλάν Κογιού μπορεί να παντρευτούν κάποιο ή κάποια από τον Ήφαιστο και με αυτό φαίνεται σαν να έχουν εξομαλυνθεί λίγο οι σχέσεις αλλά μέχρι εκεί.</p> <p>3) Αυτοί έχουν το τζαμί τους, έχουν τα σχολεία τους έχουν τα πάντα εκεί που είναι ιδιαίτερα για αυτούς. Είναι πιο οργανωμένη η πολιτεία δηλαδή η παρέμβαση που έκανε η τοπική αυτοδιοίκηση και η πολιτεία τους κάνει να νιώθουν ότι δεν είναι αποκλεισμένοι. Ο Ήφαιστος είναι και αυτοί Ρομά αλλά αυτοί νιώθουν ότι είναι τουρκογενείς όχι όλοι. Η αντιπαλότητα είναι ότι αυτοί νομίζουν του Ηφαιστου ότι έχουν σπίτια πρώτων ο Δήμος πάλι και η πολιτεία είχαν φροντίσει και έχουν ενταχθεί στην κοινωνία.</p>
--	--

	4) Η διαφορά με τον Ήφαιστο είναι ως εξής. Εκεί έχουμε δόμηση εκεί υπάρχουν σπίτια τα οποία είναι χτισμένα κανονικά με τούβλα, με πέτρες.
Θεματική Ενότητα 3- Δημόσιες υπηρεσίες και ομάδες Ρομά	
Κώδικες	Απαντήσεις
Υγειονομικές υπηρεσίες στις ομάδες Ρομά	<p>1) Το παράρτημα Ρομά είναι μαζί με το κέντρο κοινότητας λειτουργούν από το 2016 ωστόσο είναι η συνέχεια του παλιού ΙΑΚ του Ιατροκοινωνικού που ασχολείται με τη συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού στην συγκεκριμένη περιοχή Αλάν Κογιού στην Κομοτηνή. Οι νοσηλεύτριες παρέχουν πρωτοβάθμια περίθαλψη νοσηλευτική περίθαλψη στους κατοίκους, στα παιδιά διοργανώνουν εμβολιασμούς μαζικούς, κλείνουν ραντεβού σε φορείς πρωτοβάθμιας υγείας.</p> <p>2) Δεν υπάρχει ιδιαίτερη μεταχείριση στο νοσοκομείο.</p> <p>3) Εμβολιασμούς που κάνει το κέντρο κοινότητας μέσω του παραρτήματος στον Ρομά παλαιότερα το ΙΑΚ που έχουμε κάνει και μελέτες επάνω σε αυτούς και δράσεις. Υπήρχε ιατρείο με γιατρό ειδικά για τους Ρομά ώστε να συμμετάσχουμε στις υπηρεσίες υγείας.</p>
Συνεργασία με τις συγκεκριμένες ομάδες και τους υπεύθυνους στον τομέα υγείας	<p>1) Συνήθως στην υπηρεσία την επισκέπτονται γυναίκες εκείνες θα έρθουν να ανανεώσουν το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης.</p> <p>2) Είναι πιο δύσκολη ομάδα και για να επικοινωνήσεις όμως ανταποκρίνονται όταν έχουν εμπιστοσύνη σε έναν γιατρό και όταν βλέπουν ότι ένας γιατρός τους συμπεριφέρεται καλά.</p>
Συνεργασία με την Κοινωνική Υπηρεσία	1) Δεν έχουν συνεργασία προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν διάφορες αφορμές θέματα υγείας, θέματα κοινωνικής ένταξης.

Θεματική Ενότητα 4-Δράσεις πολιτείας και ομάδες Ρομά

Κώδικες	Απαντήσεις
Δράσεις πολιτείας	<ol style="list-style-type: none">1) Εδώ θα πρέπει να πούμε το εξής ότι εδώ και δεκαπέντε χρόνια περίπου καταβάλλεται μια προσπάθεια από την κεντρική διοίκηση του υπουργείου τις παρεμβάσεις στις οποίες και τις διευκολύνσεις που κάνει ο δήμος Κομοτηνής φυσικά να γίνει η μετεγκατάσταση του οικισμού ώστε να έχουν όλες τις απαραίτητες και υγειονομικές φροντίδες που πρέπει να έχει ένας οικισμός.2) Η κοινωνική υπηρεσία ασχολείται με όλους τους πάσχοντες έχουμε και ιδιαίτερο αυτό το παράρτημα Ρομά που ασχολείται αποκλειστικά με κοινωνικό λειτουργό, με διαμεσολαβητή με διάφορους και είμαστε σε αυτό το ευρωπαϊκό πρόγραμμα και άλλοι δήμοι νομίζω είναι αλλά εμείς έχουμε ιδιαίτερο ζήλο σε αυτό ώστε να τους εντάξουμε και να μην η νιώθουν αποκλεισμένοι.3) Ο δήμος έχει υλοποιήσει προγράμματα αλλά αυτό το οποίο έχει συμβάλει ουσιαστικά την υλοποίηση στην αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων είναι τα κέντρα κοινότητας από τότε που δημιουργήθηκαν τα κέντρα κοινότητας παράρτημα Ρομά όπου οι παρεμβάσεις από το 2006 είναι ουσιαστικές.
Μετεγκατάσταση πληθυσμού	<ol style="list-style-type: none">1) Εδώ θα πρέπει να πούμε το εξής ότι εδώ και δεκαπέντε χρόνια περίπου καταβάλλεται μια προσπάθεια από την κεντρική διοίκηση του υπουργείου αλλά με τις παρεμβάσεις στις οποίες και τις διευκολύνσεις που κάνει ο δήμος Κομοτηνής φυσικά να γίνει η μετεγκατάσταση του οικισμού ώστε να έχουν όλες τις απαραίτητες και υγειονομικές φροντίδες που

	<p>πρέπει να έχει ένας οικισμός. Ξεκίνησε περίπου στα 14 χρόνια ενώ έχουν βρεθεί τα αντίστοιχα κονδύλια έχουν επισκεφθεί υπουργοί και ο πρόεδρος της δημοκρατίας έχει υλοποιηθεί το σχέδιο μετεγκατάστασης αλλά όπως καταλαβαίνετε υπάρχει μια διαμαρτυρία από τους νυν κατοίκους ότι δεν θέλουν να γίνει η μετεγκατάσταση τους.</p> <p>2) Υπάρχει το πρόγραμμα μετεγκατάστασης που κάποια στιγμή θα μεταφερθούν οι κάτοικοι του μαχαλά του Αλάν Κογιού συγκεκριμένα σε μια άλλη περιοχή όπου θα υπάρχουν κάποια προκατασκευασμένα σπίτια είναι ένα πρόγραμμα της περιφέρειας. Δεν έχει πραγματοποιηθεί κάτι προς το παρόν. Ωστόσο είναι επιθυμία των κατοίκων να φύγουν από τη συγκεκριμένη περιοχή λόγω των άθλιων συνθηκών διαβίωσης.</p> <p>4) Στόχος είναι η μετεγκατάσταση από εκεί και πέρα οι παρεμβάσεις.</p>
--	--

7.5.8 Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των δεδομένων που πραγματοποιήθηκε παραπάνω με τη βοήθεια της θεματικής ανάλυσης τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι βαρύνουσας σημασίας και θα πρέπει να ληφθούν σημαντικά υπόψη από τους ειδικούς. Αρχικά, σε ότι αφορά τους κατοίκους του Αλάν Κογιού, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι οι συνθήκες διαβίωσης είναι άθλιες σε πολλές περιπτώσεις καθώς πράγματα που φαίνονται αυτονόητα όπως είναι η ύπαρξη ενός κανονικού σπιτιού σε ορισμένες περιπτώσεις δεν υφίστανται στην πράξη.

Επίσης, οι κάτοικοι αυτού του οικισμού είναι συνήθως ελάχιστης ή ανύπαρκτης εκπαίδευσης, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι δεν φροντίζουν την υγιεινή τους. Επιπλέον, σε ότι αφορά την οικονομική τους δυνατότητα συνήθως δεν εργάζονται αλλά στηρίζονται από διάφορα επιδόματα που λαμβάνουν. Τέλος, οι περισσότεροι από

αυτούς θα ήθελαν να μετε-γκατασταθούν στην πόλη ή σε κάποια άλλη περιοχή με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Σε ότι αφορά τους κατοίκους του οικισμού Ηφαίστου, θα λέγαμε ότι οι συνθήκες διαβίωσης είναι καλύτερες, επίσης πολλοί από αυτούς έχουν πάει κάποια χρόνια στο σχολείο κυρίως στο δημοτικό. Σε ότι αφορά τις απόψεις τους για τους κατοίκους του Αλάν Κογιού οι περισσότεροι κάτοικοι της Ηφαίστου δηλώνουν ότι δεν έχουν καλές σχέσεις και ότι δε θα ήθελαν να μένουν σε εκείνη την περιοχή.

Προχωρώντας στην ανάλυση των κατοίκων της γειτονιάς οι περισσότεροι δηλώνουν πως δε θα ήθελαν να μένουν δίπλα σε κάποιους κατοίκους του Αλάν Κογιού ενώ ορισμένοι λένε ότι έχουν φίλους από τον συγκεκριμένο οικισμό και δεν έχουν κάποιο πρόβλημα μαζί τους. Ωστόσο, υπάρχει η αντίληψη ότι ζουν στο περιθώριο και ότι η πολιτεία θα πρέπει να κάνει κάτι για να μπορέσουν να ενταχθούν και στην κοινωνία.

Τέλος, σύμφωνα με τις απόψεις των ειδικών και των μελών της τοπικής αυτοδιοίκησης επικρατεί η άποψη ότι υπάρχουν ξεκάθαρες διαφορές μεταξύ των οικισμών Ηφαίστου και Αλάν Κογιού και ότι οι τελευταίοι ζούνε σε άθλιες συνθήκες. Για το λόγο αυτό γίνονται πολλές προσπάθειες από τον Δήμο και εφαρμόζονται διάφορα προγράμματα για να παρέχονται στους κατοίκους του Αλάν Κογιού ίσες υπηρεσίες με την υπόλοιπη κοινωνία ενώ γίνεται και προσπάθεια μετεγκατάστασης.

7.6 Ποσοτική Ανάλυση

7.6.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της συγκεκριμένης διπλωματικής είναι να μελετήσει το ζήτημα του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά. Βασικός στόχος μας είναι μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης αλλά και της εμπειρικής μελέτης:

- να αναλύσουμε τις έννοιες που σχετίζονται με τον ορισμό της κοινότητας, της κοινωνικής ενδυνάμωσης
- να εξετάσουμε τις θεωρίες των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων
- και να μελετήσουμε τη κοινότητα και τη ζωή των Ρομά
- καθώς επίσης και τις καλλιτεχνικές παρεμβάσεις και τις στρατηγικές που πραγματοποιούνται για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά.

Συγκεκριμένα, η εμπειρική μελέτη που διεξήχθη είναι χωρισμένη σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά ερωτήσεις που σχετίζονται με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, ενώ το δεύτερο μέρος της έρευνας περιλαμβάνει ερωτήσεις αναφορικά με τις απόψεις των Ρομά σχετικά με το ζήτημα της περιθωριοποίησης και των προκαταλήψεων που βιώνουν.

7.6.2 Το εργαλείο της έρευνας

Για τους σκοπούς της έρευνας δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από τρεις δημογραφικές ερωτήσεις ενώ το δεύτερο μέρος αποτελείται από δεκαεπτά ερωτήσεις που εξετάζουν τις απόψεις των Ρομά για τον ρατσισμό που υφίσταντο καθώς και τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν την αντιμετώπισή τους από τους άλλους ανθρώπους. Οι απαντήσεις στο δεύτερο μέρος βασίζονται στην κλίμακα κοινωνικής απόστασης του Bogardus.

Η τελευταία ορίζεται ως μια κλίμακα που μετρά διάφορους βαθμούς εγγύτητας των ανθρώπων έναντι άλλων μελών διαφορετικών κοινωνικών, εθνοτικών ή φυλετικών ομάδων. Μετρά τους βαθμούς ζεστασιάς, εχθρότητας, αδιαφορίας ή οικειότητας μεταξύ αυτών των ομάδων. Αυτή η κλίμακα αναπτύχθηκε από τον Emory Bogardus το 1924 και πήρε το όνομά του ενώ αποτελεί μία από τις παλαιότερες και ακόμη σε χρήση, κλίμακες ψυχολογικής στάσης.

Λόγω της μονοδιάστατης φύσης της, η προκατάληψη ή η έλλειψή της απέναντι σε μία μόνο κοινότητα ή ομάδα μπορεί να μετρηθεί σε μια χρονική στιγμή. Μια βαθμολογία 1 αποδίδεται σε κάθε επιλογή, ρωτώντας το άτομο ποιος είναι ο στενότερος βαθμός οικειότητας που είναι πρόθυμος να δεχτεί ένα μέλος της εν λόγω ομάδας. Έτσι, μία τιμή 1 ισοδυναμεί με απουσία κοινωνικής απόστασης μεταξύ των ομάδων ενώ μία τιμή 5 υποδεικνύει κοινωνική απόσταση και χάσμα. Με τον τρόπο αυτόν καταγράφεται η ένταση των συναισθημάτων των ατόμων (Glen, n.d.).

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τις ερωτήσεις που έχουμε συμπεριλάβει σε ότι αφορά τις απόψεις των Ρομά.

- ✓ Υπάρχουν προνομιακά επιδόματα για τους Ρομά;
- ✓ Νιώθεις να σε κοιτάνε περίεργα;
- ✓ Η οικονομική κατάσταση των Ρομά δεν είναι καλή σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους.
- ✓ Υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για την ανεύρεση εργασίας στους Ρομά σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους.

- ✓ Το κράτος φροντίζει για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία.
- ✓ Τα παιδιά των Ρομά λαμβάνουν το ίδιο επίπεδο μόρφωσης με τα υπόλοιπα.
- ✓ Οι Ρομά απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες με του υπόλοιπους.
- ✓ Οι Ρομά αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια στην ένταξή τους στην κοινωνία.
- ✓ Οι Ρομά αντιμετωπίζονται με ρατσισμό από τους συναδέλφους τους στη δουλειά.
- ✓ Οι Ρομά δεν μπορούν να κοινωνικοποιηθούν εύκολα.
- ✓ Οι γονείς των υπόλοιπων παιδιών δεν θέλουν τα παιδιά τους να κάνουν παρέα με τα παιδιά των Ρομά.
- ✓ Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση.
- ✓ Οι Ρομά συχνά αντιμετωπίζονται με συμπόνια και οίκτο από τους υπολοίπους.
- ✓ Οι Ρομά δεν θέλουν πραγματικά να ενταχθούν στην κοινωνία.
- ✓ Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά.
- ✓ Οι Ρομά δεν παντρεύονται με άλλους ανθρώπους γιατί υπάρχει ρατσισμός από τους τελευταίους.
- ✓ Οι αξίες και οι αντιλήψεις των Ρομά για ηθικά ζητήματα διαφέρουν από αυτές των υπολοίπων Ελλήνων.

7.6.3 Στατιστική Ανάλυση

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου “SPSS 23.0 for Windows”, εφαρμόζοντας τη μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής. Η περιγραφική ανάλυση περιλάμβανε την κατανομή συχνοτήτων των ποιοτικών μεταβλητών (απόλυτη και σχετική % συχνότητα) και εκτιμήσεις των παραμέτρων θέσης και διασποράς των ποσοτικών μεταβλητών (μέση τιμή, διάμεσος

τιμή, σταθερή απόκλιση, ελάχιστη και μέγιστη τιμή). Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι συνολικά δόθηκαν και απαντήθηκαν 40 ερωτηματολόγια από άτομα Ρομά του οικισμού Αλάν Κογιού.

7.6.4 Αξιοπιστία Ερωτηματολογίου

Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής της κλίμακας εκτιμήθηκε με το συντελεστή Cronbach's Alpha. Όταν η τιμή του συντελεστή α είναι μεγαλύτερη του 0,70 χαρακτηρίζεται πολύ καλή η αξιοπιστία των ερωτήσεων μιας κλίμακας.

Από τον έλεγχο του Cronbach's Alpha που πραγματοποιήθηκε, προέκυψε ότι για το σύνολο των ερωτήσεων, η τιμή ανήλθε σε 0.795 (Πίνακας 1 Cronbach's Alpha) γεγονός που δηλώνει ότι είναι αρκετά ικανοποιητικό το αποτέλεσμα καθώς σύμφωνα με παλαιότερες έρευνες μία τιμή μεγαλύτερη του 0.70 υποδηλώνει αξιοπιστία του ερωτηματολογίου. Επιπλέον, σε ότι έχει να κάνει με τις επιμέρους τιμές του συγκεκριμένου δείκτη για κάθε ερώτηση διαπιστώνεται ότι η τιμή σε όλες τις περιπτώσεις είναι μεγαλύτερη από το 0,70.

Πίνακας 1-Cronbach's Alpha

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,795	,779	17

7.6.5 Εμπειρικά αποτελέσματα περιγραφικής ανάλυσης

1) Φύλο

Στον πίνακα 2 που ακολουθεί, παρουσιάζεται το φύλο των ατόμων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο. Συνολικά παρατηρούμε ότι 17 άτομα είναι γυναίκες, ενώ 23 συμμετέχοντες στην έρευνα είναι άντρες.

Πίνακας 2-Φύλο

Φύλο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	A	23	57,5	57,5	57,5
	Γ	17	42,5	42,5	100,0

	Total	40	100,0	100,0	
--	-------	----	-------	-------	--

2) Ηλικία

Στον πίνακα 3 στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με την ηλικία των ερωτηθέντων. Παρατηρούμε ότι 15 άτομα ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 20-30 ετών, 14 άτομα είναι μεταξύ 31-40 ετών, 8 άτομα μεταξύ 41-50 ενώ 3 συμμετέχοντες ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 51-60 ετών.

Πίνακας 3-Ηλικία

Ηλικία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	20-30	15	37,5	37,5	37,5
	31-40	14	35,0	35,0	72,5
	41-50	8	20,0	20,0	92,5
	51-60	3	7,5	7,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

3) Εκπαιδευτικό επίπεδο

Στον πίνακα 4 που ακολουθεί αναλύονται τα αποτελέσματα σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων. Διαπιστώνουμε ότι τα περισσότερα άτομα και συγκεκριμένα ποσοστό ίσο με 90% φαίνεται να είναι χωρίς εκπαίδευση, το 5% είναι απόφοιτοι δημοτικού, 1 άτομο είναι απόφοιτος Λυκείου και 1 άτομο είναι απόφοιτος Γυμνασίου.

Πίνακας 4-Εκπαιδευτικό επίπεδο

Εκπαιδευτικό επίπεδο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	1	2,5	2,5	2,5
	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	2	5,0	5,0	7,5
	ΛΥΚΕΙΟ	1	2,5	2,5	10,0
	ΧΩΡΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	36	90,0	90,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

4) Υπάρχουν προνομιακά επιδόματα για τους Ρομά

Στον πίνακα 5 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την πρώτη ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου. Διαπιστώνουμε πως σε ότι αφορά τα προνομιακά επιδόματα για τους Ρομά, ποσοστό ίσο με το 67,5% συμφωνεί με την άποψη αυτή, δέκα άτομα συμφωνούν απόλυτα, δύο άτομα ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, ενώ μόλις ένα άτομο φαίνεται να διαφωνεί..

Πίνακας 5-Υπάρχουν προνομιακά επιδόματα για τους Ρομά

Υπάρχουν προνομιακά επιδόματα για τους Ρομά;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	10	25,0	25,0	25,0
	2	27	67,5	67,5	92,5
	3	2	5,0	5,0	97,5
	4	1	2,5	2,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

5) Νιώθεις να σε κοιτάνε περίεργα

Στον πίνακα 6 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις στην ερώτηση “Νιώθεις να σε κοιτάνε περίεργα”. Σύμφωνα με τις απαντήσεις διαπιστώνεται ότι, ποσοστό ίσο με το 40% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, δύο άτομα φαίνεται να συμφωνούν απόλυτα με την άποψη αυτή, 20 άτομα διαφωνούν, ενώ δύο άτομα διαφωνούν απόλυτα. Συνεπώς, καθίσταται σαφές ότι η πλειοψηφία των Ρομά που συμμετείχαν στην έρευνα δε νιώθουν να βιώνουν κάποιον ρατσισμό.

Πίνακας 6-Νιώθεις να σε κοιτάνε περίεργα

Νιώθεις να σε κοιτάνε περίεργα;					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	2	5,0	5,0	5,0
	2	20	50,0	50,0	55,0
	3	16	40,0	40,0	95,0
	4	2	5,0	5,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

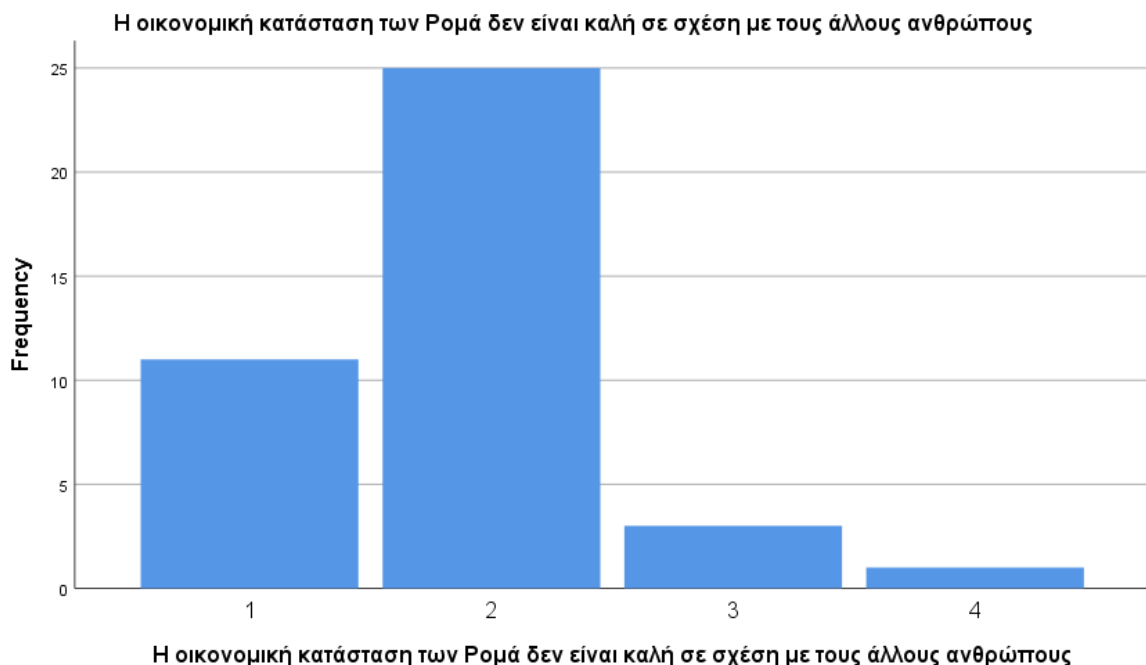
6) Η οικονομική κατάσταση των Ρομά δεν είναι καλή σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους

Στον πίνακα 7 και στο διάγραμμα 1 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Η οικονομική κατάσταση των Ρομά δεν είναι καλή σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους”. Διαπιστώνουμε πως ποσοστό ίσο με το 7,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό φαίνεται να συμφωνεί ή να συμφωνεί απόλυτα με ποσοστά 27,5% και 62,5% αντίστοιχα.

Πίνακας 7- Η οικονομική κατάσταση των Ρομά δεν είναι καλή σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους

Η οικονομική κατάσταση των Ρομά δεν είναι καλή σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	11	27,5	27,5	27,5
	2	25	62,5	62,5	90,0
	3	3	7,5	7,5	97,5
	4	1	2,5	2,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

Διάγραμμα 1- Η οικονομική κατάσταση των Ρομά δεν είναι καλή σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους

7) Υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για την ανεύρεση εργασίας στους Ρομά σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους

Στον πίνακα 8 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για την ανεύρεση εργασίας στους Ρομά σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους”. Διαπιστώνουμε ότι ποσοστό ίσο με το 47,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό και συγκεκριμένα ίσο με 45% φαίνεται να θεωρεί ότι οι Ρομά δεν έχουν ίσες ευκαιρίες στην ανεύρεση εργασίας ενώ μόλις το 5% συμφωνεί.

Πίνακας 8-Υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για την ανεύρεση εργασίας στους Ρομά σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους

Υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για την ανεύρεση εργασίας στους Ρομά σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	2	5,0	5,0	5,0
	3	19	47,5	47,5	52,5
	4	18	45,0	45,0	97,5
	5	1	2,5	2,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

8) Το κράτος φροντίζει για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία

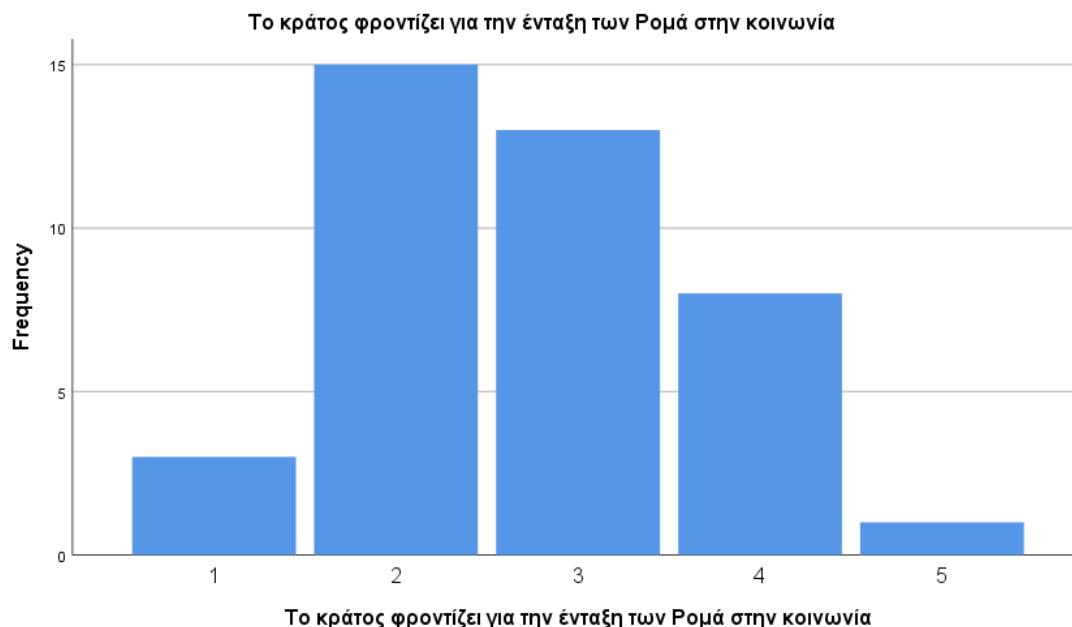
Στον πίνακα 6 και στο διάγραμμα 2 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Το κράτος φροντίζει για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία”. Διαπιστώνουμε ότι ποσοστό ίσο με το 32,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, 8 άτομα διαφωνούν, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό φαίνεται να συμφωνεί με ποσοστό 37,5%. Επίσης, διαπιστώνεται ότι ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα και 3 άτομα συμφωνούν απόλυτα.

Πίνακας 9-Το κράτος φροντίζει για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία

Το κράτος φροντίζει για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	3	7,5	7,5	7,5
	2	15	37,5	37,5	45,0
	3	13	32,5	32,5	77,5
	4	8	20,0	20,0	97,5
	5	1	2,5	2,5	100,0

	Total	40	100,0	100,0	
--	-------	----	-------	-------	--

Διάγραμμα 2-Το κράτος φροντίζει για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία

9) Τα παιδιά των Ρομά λαμβάνουν το ίδιο επίπεδο μόρφωσης με τα υπόλοιπα

Στον πίνακα 10 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Τα παιδιά των Ρομά λαμβάνουν το ίδιο επίπεδο μόρφωσης με τα υπόλοιπα”. Διαπιστώνουμε ότι ποσοστό ίσο με το 35% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, ένα άτομο συμφωνεί απόλυτα, 14 άτομα διαφωνούν, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό φαίνεται να συμφωνεί με 47,5%.

Πίνακας 10-Τα παιδιά των Ρομά λαμβάνουν το ίδιο επίπεδο μόρφωσης με τα υπόλοιπα

Τα παιδιά των Ρομά λαμβάνουν το ίδιο επίπεδο μόρφωσης με τα υπόλοιπα					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	1	2,5	2,5	2,5
	2	19	47,5	47,5	50,0
	3	14	35,0	35,0	85,0
	4	6	15,0	15,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

10) Οι Ρομά απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες με του υπόλοιπους

Στον πίνακα 11 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Οι Ρομά απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες με του υπόλοιπους”. Διαπιστώνουμε ότι ποσοστό ίσο με το 35% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, ένα άτομο συμφωνεί απόλυτα ότι οι Ρομά απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες υγείας. Επίσης, 5 άτομα διαφωνούν, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό φαίνεται να συμφωνεί με ποσοστό 50%.

Πίνακας 11- Οι Ρομά απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες με του υπόλοιπους

Οι Ρομά απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες με του υπόλοιπους					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	1	2,5	2,5	2,5
	2	20	50,0	50,0	52,5
	3	14	35,0	35,0	87,5
	4	5	12,5	12,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

11) Οι Ρομά αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια στην ένταξή τους στην κοινωνία

Στον πίνακα 12 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Οι Ρομά αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια στην ένταξή τους στην κοινωνία”. Παρατηρούμε ότι ποσοστό ίσο με το 40% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, ένα διαπιστώνεται ότι 4 άτομα διαφωνούν και 20 άτομα φαίνεται να συμφωνούν με την άποψη αυτή.

Πίνακας 12- Οι Ρομά αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια στην ένταξή τους στην κοινωνία

Οι Ρομά αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια στην ένταξή τους στην κοινωνία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	4	10,0	10,0	10,0
	3	16	40,0	40,0	50,0
	4	20	50,0	50,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

12) Οι Ρομά αντιμετωπίζονται με ρατσισμό από τους συναδέλφους τους στη δουλειά

Στον πίνακα 13 που ακολουθεί στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου ‘‘Οι Ρομά αντιμετωπίζονται με ρατσισμό από τους συναδέλφους τους στη δουλειά’’. Διαπιστώνουμε πως ποσοστό ίσο με το 52,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, 5 άτομα διαφωνούν απόλυτα, ενώ 14 άτομα δηλώνουν ότι υφίσταντο ρατσισμό στη δουλειά τους.

Πίνακας 13-Οι Ρομά αντιμετωπίζονται με ρατσισμό από τους συναδέλφους τους στη δουλειά

Οι Ρομά αντιμετωπίζονται με ρατσισμό από τους συναδέλφους τους στη δουλειά					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	5	12,5	12,5	12,5
	3	21	52,5	52,5	65,0
	4	14	35,0	35,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

13) Οι Ρομά δεν μπορούν να κοινωνικοποιηθούν εύκολα

Στον πίνακα 14 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου ‘‘Οι Ρομά δεν μπορούν να κοινωνικοποιηθούν εύκολα’’. Παρατηρούμε ότι ποσοστό ίσο με το 42,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, ένα άτομο διαφωνεί απόλυτα, 10 άτομα διαφωνούν, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό φαίνεται να συμφωνεί με ποσοστά 27,5%. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι μόνο ένα άτομο συμφωνεί απόλυτα ότι οι Ρομά δεν μπορούν να κοινωνικοποιηθούν.

Πίνακας 14-Οι Ρομά δεν μπορούν να κοινωνικοποιηθούν εύκολα

Οι Ρομά δεν μπορούν να κοινωνικοποιηθούν εύκολα					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	1	2,5	2,5	2,5
	2	10	25,0	25,0	27,5
	3	17	42,5	42,5	70,0
	4	11	27,5	27,5	97,5
	5	1	2,5	2,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

14) Οι γονείς των υπόλοιπων παιδιών δεν θέλουν τα παιδιά τους να κάνουν παρέα με τα παιδιά των Ρομά

Στον πίνακα 15 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Οι γονείς των υπόλοιπων παιδιών δεν θέλουν τα παιδιά τους να κάνουν παρέα με τα παιδιά των Ρομά”. Παρατηρούμε ότι ποσοστό ίσο με το 10% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή ενώ 2 άτομα συμφωνούν απόλυτα. Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό ίσο με 85% φαίνεται ότι συμφωνεί με την άποψη αυτή.

Πίνακας 15-Οι γονείς των υπόλοιπων παιδιών δεν θέλουν τα παιδιά τους να κάνουν παρέα με τα παιδιά των Ρομά

Οι γονείς των υπόλοιπων παιδιών δεν θέλουν τα παιδιά τους να κάνουν παρέα με τα παιδιά των Ρομά					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	4	10,0	10,0	10,0
	4	34	85,0	85,0	95,0
	5	2	5,0	5,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

15) Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση

Στον πίνακα 16 και στο διάγραμμα 3 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση”. Διαπιστώνουμε πως ποσοστό ίσο με το 35% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, 19 άτομα με ποσοστό 47,5% συμφωνούν ενώ ποσοστό ίσο με το 17,5% φαίνεται ότι διαφωνεί με την άποψη αυτή.

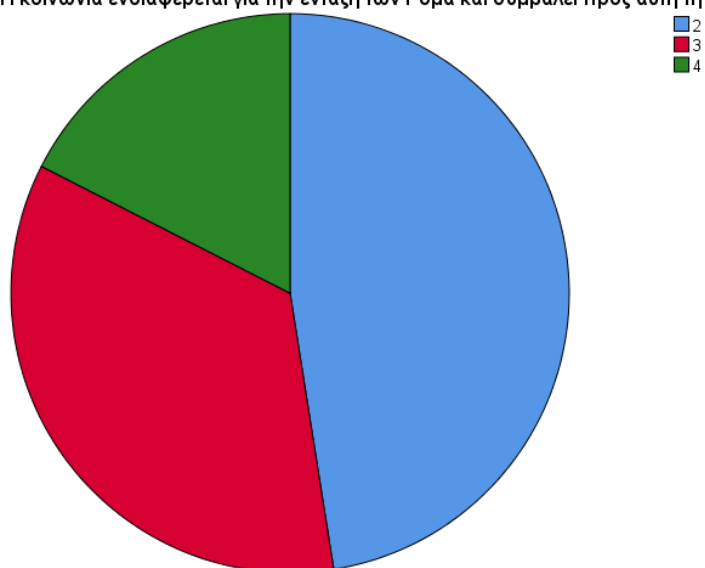
Πίνακας 16-Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση

Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	19	47,5	47,5	47,5
	3	14	35,0	35,0	82,5
	4	7	17,5	17,5	100,0

	Total	40	100,0	100,0	
--	-------	----	-------	-------	--

Διάγραμμα 3-Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση

Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση

16) Οι Ρομά συχνά αντιμετωπίζονται με συμπόνια και οίκτο από τους υπολοίπους

Στον πίνακα 17 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Οι Ρομά συχνά αντιμετωπίζονται με συμπόνια και οίκτο από τους υπολοίπους”. Παρατηρούμε ότι ποσοστό ίσο με το 52,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, 7 άτομα

διαφωνούν, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό και συγκεκριμένα ίσο με 30% φαίνεται ότι συμφωνεί με την άποψη ότι οι Ρομά αντιμετωπίζονται με οίκτο.

Πίνακας 17-Οι Ρομά συχνά αντιμετωπίζονται με συμπόνια και οίκτο από τους υπολοίπους

Οι Ρομά συχνά αντιμετωπίζονται με συμπόνια και οίκτο από τους υπολοίπους					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	7	17,5	17,5	17,5
	3	21	52,5	52,5	70,0
	4	12	30,0	30,0	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

17) Οι Ρομά δεν θέλουν πραγματικά να ενταχθούν στην κοινωνία

Στον πίνακα 18 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου ‘‘Οι Ρομά δεν θέλουν πραγματικά να ενταχθούν στην κοινωνία’’. Διαπιστώνουμε πως ποσοστό ίσο με το 52,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, 12 άτομα διαφωνούν απόλυτα ενώ 7 άτομα με ποσοστό 17,5% φαίνεται ότι συμφωνεί με την άποψη ότι η Ρομά δεν μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία.

Πίνακας 18-Οι Ρομά δεν θέλουν πραγματικά να ενταχθούν στην κοινωνία

Οι Ρομά δεν θέλουν πραγματικά να ενταχθούν στην κοινωνία					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	12	30,0	30,0	30,0
	3	21	52,5	52,5	82,5
	4	7	17,5	17,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

18) Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά

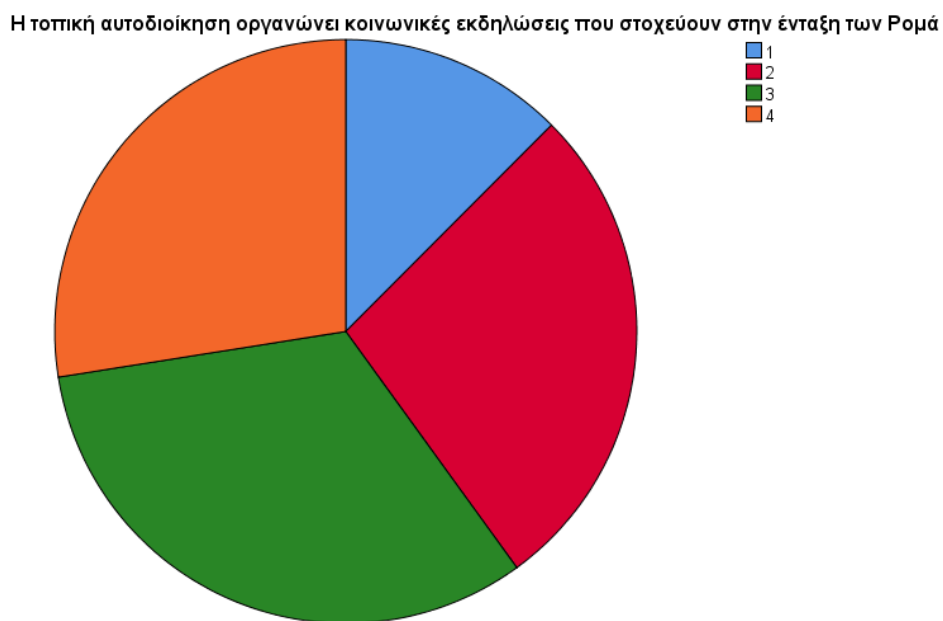
Στον πίνακα 19 και στο διάγραμμα 4 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου ‘‘Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά’’. Παρατηρούμε ότι ποσοστό ίσο με το 32,5%, 5 άτομα συμφωνούν

απόλυτα, 11 άτομα συμφωνούν ενώ φαίνεται ότι ποσοστό ίσο με το 27,5% και συγκεκριμένα 11 άτομα φαίνεται να διαφωνούν με την άποψη αυτή.

Πίνακας 19-Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά

Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	5	12,5	12,5	12,5
	2	11	27,5	27,5	40,0
	3	13	32,5	32,5	72,5
	4	11	27,5	27,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

Διάγραμμα 4- Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά

19) Οι Ρομά δεν παντρεύονται με άλλους ανθρώπους γιατί υπάρχει ρατσισμός από τους τελευταίους

Στον πίνακα 20 και στο διάγραμμα 5 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Οι Ρομά δεν παντρεύονται με άλλους ανθρώπους γιατί υπάρχει ρατσισμός από τους τελευταίους”. Διαπιστώνουμε πως ποσοστό ίσο με το 5% ούτε συμφωνεί ούτε

διαφωνεί με την άποψη αυτή ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό με 67,5% φαίνεται ότι δεν συμφωνεί με την άποψη αυτή ενώ το 27,5% φαίνεται να συμφωνεί απόλυτα.

Πίνακας 20-Οι Ρομά δεν παντρεύονται με άλλους ανθρώπους γιατί υπάρχει ρατσισμός από τους τελευταίους

Οι Ρομά δεν παντρεύονται με άλλους ανθρώπους γιατί υπάρχει ρατσισμός από τους τελευταίους					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	2	5,0	5,0	5,0
	4	27	67,5	67,5	72,5
	5	11	27,5	27,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

Διάγραμμα 5-Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά

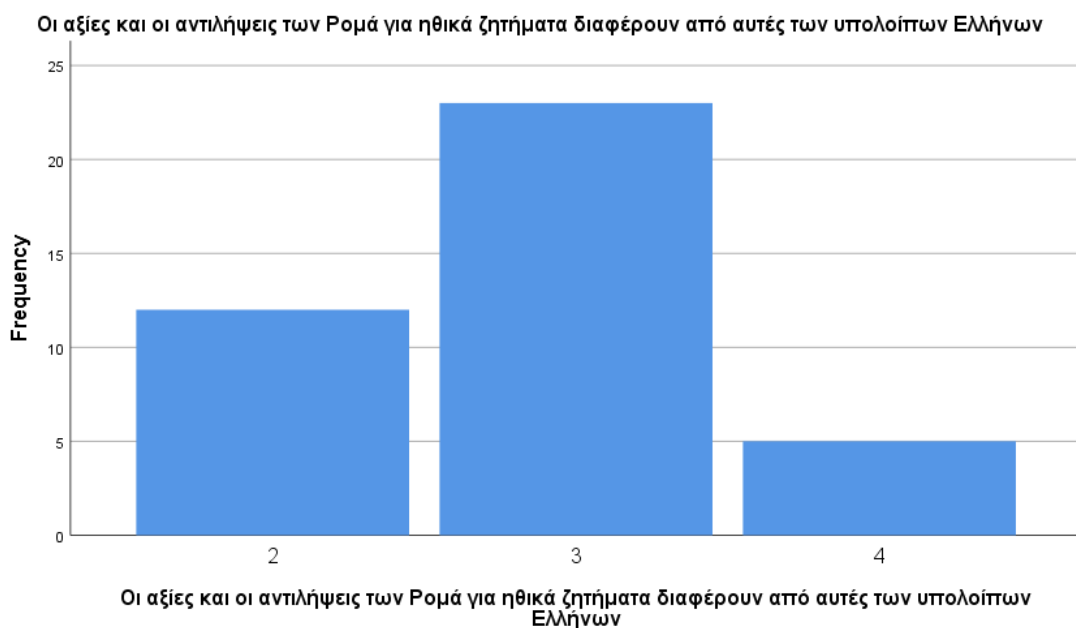
20) Οι αξίες και οι αντιλήψεις των Ρομά για ηθικά ζητήματα διαφέρουν από αυτές των υπολοίπων Ελλήνων

Στον πίνακα 21 και στο διάγραμμα 6 στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις για την ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου “Οι αξίες και οι αντιλήψεις των Ρομά για ηθικά ζητήματα διαφέρουν από αυτές των υπολοίπων Ελλήνων”. Διαπιστώνουμε πως ποσοστό ίσο με το 57,5% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με την άποψη αυτή, 12 άτομα διαφωνούν, ενώ ποσοστό ίσο με 12,5% φαίνεται να συμφωνεί με την άποψη ότι οι αξίες και οι αντιλήψεις των Ρομά διαφέρουν από αυτές των Ελλήνων.

Πίνακας 21-Οι αξίες και οι αντιλήψεις των Ρομά για ηθικά ζητήματα διαφέρουν από αυτές των υπολοίπων Ελλήνων

Οι αξίες και οι αντιλήψεις των Ρομά για ηθικά ζητήματα διαφέρουν από αυτές των υπολοίπων Ελλήνων					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	12	30,0	30,0	30,0
	3	23	57,5	57,5	87,5
	4	5	12,5	12,5	100,0
	Total	40	100,0	100,0	

Διάγραμμα 6-Το επίπεδο της επαγγελματικής γνώσης των εσωτερικών ελεγκτών είναι υψηλό

7.6.6 Τριγωνοποίηση

Η τριγωνοποίηση είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται για την αύξηση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των ερευνητικών ευρημάτων. Η αξιοπιστία αναφέρεται στο πόσο αξιόπιστη είναι μια μελέτη. Η εγκυρότητα αφορά τον βαθμό στον οποίο η μελέτη αντικατοπτρίζει με ακρίβεια ή αξιολογεί την έννοια ή τις ιδέες που διερευνώνται. Η τριγωνοποίηση, συνδυάζει θεωρίες, μεθόδους ή παρατηρητές σε μια ερευνητική μελέτη και μπορεί να βοηθήσει στην εξασφάλιση της υπέρβασης των θεμελιωδών προκαταλήψεων που προκύπτουν από τη χρήση μιας μόνο μεθόδου ή ενός μόνο παρατηρητή.

Η τριγωνοποίηση είναι επίσης μια προσπάθεια να βοηθηθεί η εξερεύνηση και η εξήγηση περίπλοκων ανθρώπινων συμπεριφορών χρησιμοποιώντας μια ποικιλία μεθόδων για να προσφέρουν μια πιο ισορροπημένη εξήγηση στους αναγνώστες. Είναι μια διαδικασία που επιτρέπει την επικύρωση των δεδομένων και μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο σε ποσοτικές όσο και σε ποιοτικές μελέτες.

Η τριγωνοποίηση μπορεί να εμπλουτίσει την έρευνα καθώς προσφέρει μια ποικιλία συνόλων δεδομένων για να εξηγήσει διαφορετικές πτυχές ενός φαινομένου ενδιαφέροντος. Βοηθά επίσης να διαψεύσει όταν ένα σύνολο δεδομένων ακυρώνει μια υπόθεση που δημιουργείται από άλλο. Μπορεί να βοηθήσει στην επιβεβαίωση μιας υπόθεσης όπου ένα σύνολο ευρημάτων επιβεβαιώνει ένα άλλο σύνολο.

Τέλος, η τριγωνοποίηση μπορεί να βοηθήσει στην εξήγηση των αποτελεσμάτων μιας μελέτης. Κεντρικό στοιχείο της τριγωνοποίησης είναι η έννοια που οδηγεί σε μεθόδους. Τα ίδια αποτελέσματα δίνουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στα ευρήματα της έρευνας. Τέσσερις τύποι τριγωνοποίησης προτείνονται από τον Denzin (1970):

- (1) τριγωνοποίηση δεδομένων, που περιλαμβάνει θέματα όπως χρονικές περιόδους, χώρο και άτομα
- (2) τριγωνοποίηση ερευνητή, η οποία περιλαμβάνει τη χρήση πολλών ερευνητών σε μια μελέτη
- (3) θεωρητική τριγωνοποίηση, η οποία ενθαρρύνει διάφορα θεωρητικά σχήματα που επιτρέπουν την ερμηνεία ενός φαινομένου και

(4) μεθοδολογική τριγωνοποίηση, η οποία προάγει τη χρήση πολλών μεθόδων συλλογής δεδομένων, όπως συνεντεύξεις και παρατηρήσεις.

Στην συγκεκριμένη εργασία θα χρησιμοποιήσουμε την μεθοδολογική τριγωνοποίηση καθώς στόχος είναι να συνδυάσουμε τα ευρήματα τόσο της ποιοτικής όσο και της ποσοτικής ανάλυσης προκειμένου να παρέχουμε αξιόπιστα αποτελέσματα. Ξεκινώντας λοιπόν με το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού και το αίσθημα του ρατσισμού διαπιστώνουμε από τις συνεντεύξεις ότι οι περισσότεροι Ρομά δεν αισθάνονται ρατσισμό από τους συμπολίτες τους. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η ποσοτική ανάλυση καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των Ρομά δηλώνει ότι δεν υφίσταται ρατσισμό.

Σε ότι αφορά την εκπαίδευση και την εργασία τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την ποιοτική έρευνα δηλώνουν ότι η πλειοψηφία των Ρομά αντιμετωπίζει προβλήματα σε αυτούς τους τομείς. Αφενός, τα παιδιά των Ρομά δε λαμβάνουν την ίδια εκπαίδευση με τα υπόλοιπα παιδιά καθώς σε πολλές περιπτώσεις η κατοικία τους είναι μακριά από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και συνεπώς δεν υπάρχει εύκολη πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Επίσης, η πλειοψηφία των Ρομά φαίνεται ότι αντιμετωπίζει προβλήματα στην εργασία. Παρόμοια είναι και τα αποτελέσματα από την ποσοτική έρευνα όπου διαπιστώνεται ότι ένα μεγάλο ποσοστό των Ρομά θεωρεί ότι δεν υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για την ανεύρεση εργασίας με αποτέλεσμα να μην είναι καλή η οικονομική κατάσταση των Ρομά. Επιπλέον, σχετικά με τις ευκαιρίες στον τομέα της εκπαίδευσης διαπιστώνουμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων απέφυγε να δώσει ξεκάθαρη απάντηση ενώ το 47,5% θεωρεί ότι δεν υπάρχουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση των παιδιών των Ρομά.

Σε ότι αφορά την άποψη για τις ενέργειες και τις δράσεις που λαμβάνονται τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία, διαπιστώνουμε από την ποιοτική έρευνα ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα θεωρούν ότι γίνονται προσπάθειες επανένταξης από την κοινωνία. Παρόμοια είναι και τα συμπεράσματα από την ποσοτική έρευνα σύμφωνα με την οποία διαπιστώνεται ότι η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και λαμβάνει συντονισμένες ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση.

Τέλος, σε ότι αφορά τη θέληση και την ικανότητα των Ρομά να ενταχθούν στην κοινωνία, διαπιστώνεται με βάση την ποιοτική έρευνα ότι οι απόψεις δίστανται καθώς πολλοί θεωρούν ότι οι Ρομά αφενός δε θέλουν και αφετέρου δεν μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία. Αντιθέτως, στην ποσοτική έρευνα παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα αποφεύγουν να δώσουν ξεκάθαρη απάντηση ενώ αρκετοί είναι και εκείνοι που θεωρούν ότι οι Ρομά μπορούν και θέλουν να ενταχθούν στην κοινωνία.

8. Συμπεράσματα

Μέχρι την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα, ο επίσημος λόγος που ζητούσε την εξάλειψη των Ρομά - είτε μέσω μαζικής δολοφονίας είτε με την κατάργηση πολιτιστικών διακρίσεων - είχε σε μεγάλο βαθμό δώσει πρόσβαση σε προσεγγίσεις που στοχεύουν ρητά στην ένταξη. Ωστόσο τα έγγραφα σχετικά με τους Ρομά που δημοσιεύθηκαν τη δεκαετία του 1990 από διακυβερνητικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη συνέχισαν να τονίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα ως βάση για εκκλήσεις για μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά.

Κάθε τύπος προσέγγισης έχει τους δικούς του κινδύνους για την κοινωνική ένταξη. Από τη μία πλευρά, ο φαινομενικά ερμητικός χαρακτήρας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων φαίνεται να οδηγεί ορισμένους αντιπάλους των πολιτικών που βασίζονται σε δικαιώματα που στοχεύουν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την ίδια την ανθρωπότητα των Ρομά έτσι ώστε η συνεχής ανάπτυξη του λόγου για τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα σε σχέση με τους Ρομά κινδυνεύει να εντείνει τους διαχωρισμούς μεταξύ Ρομά και μη Ρομά.

Από την άλλη πλευρά, τα οικονομικά επιχειρήματα για τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά εισάγουν ένα στοιχείο έκτακτης ανάγκης που ανοίγει την πόρτα και σε παρόμοια βάσιμα επιχειρήματα κατά της βελτίωσης της κατάστασης των Ρομά και τελικά ακόμη και σε επιχειρήματα για τη θανάτωσή τους. Τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι οικονομικοί λόγοι μερικές φορές αναπτύσσονται μαζί σε προσπάθειες να στηριχθούν μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά, αλλά η συνύπαρξη αυτών των δύο τύπων φαινομενικά πιο περιεκτικών προσεγγίσεων δεν είναι απαραίτητα εύκολη.

Η απλή προσθήκη οικονομικών εκτιμήσεων σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν αντιμετωπίζει τη συνεχιζόμενη αντίδραση ενάντια στη συζήτηση για τους Ρομά όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επιπλέον, ο συνδυασμός επιχειρημάτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα με τα οικονομικά δεν παρέχει ρητή καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο λήψης αποφάσεων μεταξύ των δύο σε περίπτωση σύγκρουσης.

Σε σχέση με τους άλλους στην κοινωνία, οι Ρομά ήταν υπο-εκπαιδευμένοι και υπερεκπροσωπήθηκαν σε θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης. Ως αποτέλεσμα, οι Ρομά εργαζόμενοι ήταν συχνά μεταξύ των πρώτων που έχασαν τη δουλειά τους στην αρχή της αναδιάρθρωσης (Ringold, 2000). Σήμερα, είκοσι πέντε χρόνια μετά την έναρξη του μετασχηματισμού, βρίσκουμε το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των Ρομά μεταξύ των φτωχότερων όσον αφορά την ανεργία, τις συνθήκες στέγασης, την εκπαίδευση και άλλους κοινωνικούς δείκτες.

Συζητώντας τους φτωχούς σε μια πλούσια κοινωνία, έχουμε την τάση να μιλήσουμε για αυτό που ονομάζεται σχετική φτώχεια. Όπως ορίζεται από τον Mareš (2000), η έννοια της σχετικής φτώχειας βασίζεται πάντα σε σύγκριση διαφορετικών προτύπων αυτών που είναι φτωχοί και εκείνων που δεν είναι. Οι πόροι που διατίθενται για άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια, οικογένειες ή κοινωνικές ομάδες είναι σημαντικά κατώτεροι στην κοινωνία, γεγονός που τους αποκλείει από συμβάσεις και δραστηριότητες προφανείς για αυτήν την κοινωνία.

Όλες οι κοινότητες των Ρομά χαρακτηρίζονται από υψηλά ποσοστά ανεργίας και κακές οικονομικές συνθήκες σε σύγκριση με τον πληθυσμό της πλειοψηφίας. Οι ίδιοι οι Ρομά προσπαθούν να το εξηγήσουν από την ανεπαρκή εκπαίδευση και τα προσόντα, την έλλειψη κοινωνικών δικτύων και συνδέσεων, την αδικία των εργοδοτών, τη γενική έλλειψη εργασιακών ευκαιριών στις περιοχές και τους δήμους από τους Ρομά, και τελικά το χαμηλό ενδιαφέρον των ίδιων των Ρομά για αναζήτηση εργασίας ή την ανικανότητά τους να αναζητήσουν εργασία.

Οι πιο απόλυτες συνθήκες παρατηρούνται σίγουρα στις διαχωρισμένες κοινότητες Ρομά. Έλλειψη στοιχειώδους υποδομής στους διαχωρισμένους οικισμούς και η χωρική απομόνωση των Ρομά από την πλειοψηφία επιδεινώνονται από την πολιτική, οικονομική και πολιτιστική τους απομόνωση. Τα νοικοκυριά στις διαχωρισμένες κοινότητες Ρομά έχουν κακή πρόσβαση σε βασικά περιουσιακά στοιχεία, γεγονός που ενισχύει τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό τους.

Οι στρατηγικές που εφαρμόζουν συνήθως αποτυγχάνουν να διατηρήσουν τη σταθερότητα των νοικοκυριών. Η έλλειψη ενός από τα περιουσιακά στοιχεία μπορεί συχνά να παρεμποδίζει την πρόσβαση σε άλλα περιουσιακά στοιχεία. Για παράδειγμα, η απώλεια θέσης εργασίας ακολουθείται από ανεπαρκή υλικά περιουσιακά στοιχεία, εξασθένηση κοινωνικών δικτύων και εξάρτηση από τη δημόσια βοήθεια. Οι μηχανισμοί που αναπτύχθηκαν από τους Ρομά για να προσαρμοστούν στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό συχνά εκλαμβάνονται ως τυπικός τρόπος ζωής για όλους τους Ρομά.

Η εθνικότητά τους, επομένως, επιδεινώνει τα μειονεκτήματά τους. Όπως υποδηλώνει ο Τουšek (2006), ο αποκλεισμός έχει επίσης συμβολική διάσταση καθώς ορισμένες ομάδες της κοινωνίας συχνά χαρακτηρίζονται ως αποκλίνουσες ή μη φυσιολογικές. Οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα δημιουργούν μια αρνητική εικόνα των αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων οι οποίες έτσι στιγματίζονται και υφίστανται διακρίσεις.

Η ζωή στους διαχωρισμένους οικισμούς επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό διάφορες πτυχές της ύπαρξης ενός νοικοκυριού. Όλα τα σημάδια κοινωνικού αποκλεισμού που αναφέρονται παραπάνω παρατηρούνται συχνά στις διαχωρισμένες κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων των ελλειπόντων ή πολύ φτωχών υλικών περιουσιακών στοιχείων των νοικοκυριών, της περιορισμένης πρόσβασης στην αγορά εργασίας και της εκπαίδευσης, της εξάρτησης από το σύστημα δημόσιας βοήθειας, των αδύναμων κοινωνικών δικτύων.

Η επιλογή των σωστών στρατηγικών διαβίωσης που ενδέχεται να οδηγήσουν σε βιώσιμη διαβίωση δεν είναι θέμα θέλησης ή φιλοδοξίας ενός ατόμου. Πολλά νοικοκυριά έχουν πολύ κακές ευκαιρίες να προγραμματίσουν τις στρατηγικές τους και οι αποφάσεις τους ανταποκρίνονται συνήθως στις καθημερινές απαιτήσεις επιβίωσής τους (Rusnáková, 2011). Εκατομμύρια Ρομά σε ολόκληρη την Ευρώπη βρίσκονται σε μειονεκτική θέση από χαμηλά επίπεδα αλφαριθμητισμού και κακής ποιότητας ή ελλιπούς εκπαίδευσης.

Σε όλη την Ευρώπη, οι Ρομά έχουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά εγγραφής και ολοκλήρωσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι εθνικές κυβερνήσεις και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής συνειδητοποιούν ολοένα και περισσότερο ότι η βελτίωση της πρόσβασης των Ρομά στην εκπαίδευση είναι ζωτικής σημασίας για τη διακοπή του

κύκλου της φτώχειας στην οποία παγιδεύονται πολλοί. Ωστόσο, πολλοί Ρομά εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν εκτεταμένες παραβιάσεις του δικαιώματός τους στην εκπαίδευση, που περιλαμβάνει το δικαίωμα στην ελεύθερη εκπαίδευση και υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και ίση πρόσβαση στη δευτεροβάθμια, τεχνική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν εφαρμόζουν και χρηματοδοτούν επαρκώς αποτελεσματικά μέτρα για την προώθηση της ένταξης των περιθωριοποιημένων Ρομά στα δημόσια εκπαιδευτικά συστήματα. Επίσης, αποτυγχάνουν να εξαλείψουν μακροχρόνιες πρακτικές και συμπεριφορές στα εκπαιδευτικά τους συστήματα, παρά τις θετικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις σε πολλές χώρες τα τελευταία χρόνια.

Πολλοί παράγοντες συμβάλλουν στα ανησυχητικά ποσοστά εκπαιδευτικού αποκλεισμού και ανεπαρκούς επίτευξης, συμπεριλαμβανομένων των γεωγραφικών και οικονομικών φραγμών στην πρόσβαση στην εκπαίδευση που αντιμετωπίζουν τα παιδιά που ζουν σε οικισμούς Ρομά. Η Διεθνής Αμνηστία έχει τεκμηριώσει πώς η περιθωριοποίηση των Ρομά διαιωνίστηκε από τον διαχωρισμό τους στα εκπαιδευτικά συστήματα ορισμένων χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Οι Ρομά διαχωρίζονται όχι μόνο από την τοποθέτηση στη ροή της ειδικής εκπαίδευσης, αλλά και στο γενικό σχολικό σύστημα, όπου τα παιδιά χωρίζονται συχνά σε σχολεία ή τάξεις μόνο για Ρομά. Οι εκπαιδευτικοί σε τάξεις μόνο για Ρομά έχουν συχνά χαμηλότερες προσδοκίες από τους μαθητές τους. Έχουν επίσης λιγότερους πόρους και υποδομή κακής ποιότητας στη διάθεσή τους.

Ο διαχωρισμός των οικισμών Ρομά, συχνά στα περίχωρα των πόλεων, είναι επίσης ένας παράγοντας στον διαχωρισμό τους στο σχολείο, επειδή τα σχολεία προσελκύουν μαθητές από τις γύρω περιοχές. Ωστόσο, οι γονικές επιλογές και οι πολιτικές του σχολείου και των τοπικών αρχών επηρεάζουν επίσης το διαχωρισμό του σχολείου ανεξάρτητα από αυτόν τον σύνδεσμο.

Σύμφωνα με το νόμο, οι γονείς έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν το σχολείο του παιδιού τους. Θεωρητικά, αυτό εξαλείφει τον διαχωρισμό στα σχολεία επιτρέποντας στα παιδιά Ρομά να εγγραφούν σε οποιοδήποτε σχολείο. Στην πράξη, τα παιδιά Ρομά απορρίπτονται συχνά από σχολεία. Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, η κυβέρνηση υποχρεούται να διασφαλίσει ότι η ελευθερία επιλογής του σχολείου δεν οδηγεί σε έμμεσες διακρίσεις (Διεθνής Αμνηστία, 2010e).

Στην έρευνα που πραγματοποιήσαμε στον οικισμό Αλάν Κογιού διαπιστώσαμε ότι οι Ρομά δε θεωρούν ότι βιώνουν κάποιον ρατσισμό, ωστόσο πιστεύουν ότι αντιμετωπίζουν ανισότητες τόσο στο εργασιακό κομμάτι όσο και στον τομέα της εκπαίδευσης και της υγείας. Παρόλο αυτά θεωρούν ότι η πολιτεία κάνει σημαντικές προσπάθειες για την κοινωνική τους επανένταξη.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Γκότοβος Α. (2002). Εκπαίδευση και ετερότητα. Αθήνα: Μεταίχμιο. 7. Γκότοβος, Α. (1996). Ρατσισμός κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής. Αθήνα: ΓΓΛΕ.

Δίκτυο ROM, Πανελλαδική Απογραφική Μελέτη Διερεύνησης Κοινωνικών, Οικιστικών και Αναγκών των Ελλήνων Τσιγγάνων Πολιτών, , Αθήνα, 2000.

Δίκτυο ROM, Προτάσεις Πολιτικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων, Αθήνα, 2001.

ΕΕΔΑ – Έκθεση για τα δικαιώματα των τσιγγάνων (2009)

ΕΚΚΕ, (2005) Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής, επ. υπ. Κατσούλης, Η. (επ. υπ), Καραντινός, Δ., Μαράντου – Αλιμπράντη, Λ. και Φρονίμου, Ε. (επιμ.), Αθήνα

Ζαϊμάκης, Γ. (2002). Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Ζαϊμάκης, Γ. (2011). Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες. Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Πλέαθρον

Ζήση, Α. (2013). Κοινωνία, Κοινότητα και Ψυχική Υγεία. Θεσσαλονίκη: Gutenberg

- Ζήση, Α. (2019). Οι όψεις και οι σημασίες της κοινότητας στην σύγχρονη Ελλάδα (Σημειώσεις)
- Ζήση, Α. (2019). «Αναπηρία και Κοινωνία, Σύγχρονες Θεωρητικές Προκλήσεις και Ερευνητικές προοπτικές». Αθήνα: Τζιόλας
- Ζήση, Α. (2018-2019). Ακαδημαϊκές Σημειώσεις: Θεωρία και Μεθοδολογία της Κοινωνικής Έρευνας Ι: Σχεδιασμός και μέθοδοι.
- "Θέματα Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Μυτιλήνη 2007"
- Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση. Αθήνα: ΣΕΑΒ.
- Καραγκούνης, Β. (2008). Κοινοτική εργασία και Τοπική Ανάπτυξη. Αθήνα: Τόπος
- Καραθανάση, Ε. (2000). Το κατοικείν των Τσιγγάνων. Ο βιο-χώρος και ο κοινωνικός χώρος των Τσιγγάνων. Αθήνα, Gutenberg.
- Καρπόζηλος, Κ. (2003) Η εικόνα των τσιγγάνων στον ημερήσιο τύπο: Μία πρώτη προσέγγιση, Ιωάννινα.
- Συλλογικό έργο, επιμ. Πουρκός, Μ. και Δαφέρμος, Μ. (2010). Ποιοτική Έρευνα στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση. Επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα. Κατσαρού(555-567). Αθήνα: Τόπος.
- Κόμης, Κ. (1998). Τσιγγάνοι: Ιστορία, Δημογραφία, Πολιτισμός. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Λιεζουά, Α.-Π., (1999). Ρομά, Τσιγγάνοι, Ταξιδευτές, μτφρ. Α.Α. Σιπητάνου, Επιστ. Επιμ. Σ.Χατζησαββίδης. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Λούκμαν, Τ., & Μπέργκερ, Π. (2003). Η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας.
- Λυδάκη, Α. (1998). Οι Τσιγγάνοι στην πόλη: Μεγαλώνοντας στην Αγία Βαρβάρα. Αθήνα, εκδ. Καστανιώτη Α.Ε.
- Μάρκου, Γ. (2008). «Η προσπάθεια ανάπτυξης μιας εθνικής πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων». Στο Σ. Τρουμπέτα (Επιμ.). Οι Ρομά στο σύγχρονο ελληνικό κράτος: συμβιώσεις-αναιρέσεις-απουσίες (σ. 153-188). Αθήνα: Κριτική.
- Μάρκου, Γ. (2013). «Μια ελπιδοφόρα προοπτική στη διαπολιτισμική ένταξη των Τσιγγάνων: Στοχασμοί μέσα από την εμπειρία του προγράμματος για την εκπαίδευση των Τσιγγανοπαίδων». Στο Γ. Φλουρής, Λ. Γιώτη, Χ. Παρθένης & Ε. Μηλίγκου (Επιμ.). Δια βίου εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικής οπτικής: Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» ως αφετηρία νέων θεωρητικών και εμπειρικών προσεγγίσεων (σ. 17-41). Αθήνα: ΕΚΠΑ.

Μαυρίδης, Η. (χ.χ). Για την κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας: μεταφαινομενολογικές προσεγγίσεις του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο

Μπαλούρδος Δ., Τζωρτζοπούλου Μ. (1993), Ηλικιωμένοι, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός. Αθήνα, ανακοίνωση στο Πανελλήνιο συνέδριο: «ΓΗΡΑΝΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ», διοργάνωση ΕΚΚΕ.

Μπαλούρδος Δ., (2003-2004). «Εννοιολογικές και μεθοδολογικές περιπλοκές της Φτώχειας», στο Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2003-2004, ΕΚΚΕ.

Μωραΐτου, Μ. (2013). «Η υγεία των Ρομά που ζουν στην Ελλάδα. Μελέτες και Εφαρμογές». Στο Α. Λυδάκη (Επιμ.). Ρομά. Πρόσωπα πίσω από τα Στερεότυπα (σ. 131-150). Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Ντάφλος, Κ. (2015). Κοινότητα – Συμμετοχή [κοινός-χώρος]. [Κεφάλαιο Συγγράμματος]. Στο Ντάφλος, Κ. 2015. Επιτελεστικές πρακτικές τέχνης. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. κεφ. 3. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/3177> (τελευταία πρόσβαση 30/01/2018).

Ντούσας, Δ. (1997). Ρομ και Φυλετικές Διακρίσεις: Στο Ιστορία, Κοινωνία, Κουλτούρα, Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αθήνα, Gutenberg.

Οδηγός εφαρμογής Κέντρων Κοινότητας

Παπαδόπουλος Ν. (1990). Ψυχολογία. Σύγχρονη πειραματική. Αθήνα:

Παπακωνσταντίνου, Γ. (2000). Οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική κατάσταση των Τσιγγάνων στην Ελλάδα: Έρευνα – μελέτη. Στο Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην εκπαίδευση των Τσιγγάνων. Αθήνα, ΓΓΛΕ (Πρακτικά συνεδρίου).

Πετμεζίδου, Μ. και Παπαθεοδώρου, Χ. (2004) Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός, Αθήνα: Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ.

Πίτσιου, Χ. και Λάγιος, Β. (2007) Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Σχολείο ίσο για παιδιά άνισα», Αθήνα

Σερίφ Δαμάδογλου Ε. (2012). «Ανισότητες στην εκπαίδευση και εργασία στη μουσουλμανική μειονότητα του Νομού Ροδόπης». Διπλωματική εργασία. Βέροια: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο http://invenio.lib.auth.gr/record/130629/files/ENES_DAMADOGLOU_TMXA_2012.pdf [Προσπελάστηκε 06.02.2015]

Τερζοπούλου, Μ. & Γεωργίου, Γ. (1998). Οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα. Ιστορία-Πολιτισμός. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.

Τρουμπέτα (Επιμ.). Οι Ρομά στο σύγχρονο ελληνικό κράτος: συμβιώσεις-αναιρέσεις-απουσίες. (σ.93-124). Αθήνα: Κριτική.

Τρουμπέτα, Σ. (2008) Οι Ρομά στο σύγχρονο ελληνικό Κράτος, Συμβιώσεις αναιρέσεις απουσίες, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Τρουμπέτα. Σ., (2008). «Το διακύβευμα της καταγωγής των Ρομά: Ελληνικότητα, (εκ)πολιτισμός και κοινωνική περιθωριοποίηση. Στο Σ.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά (2011)

Φερώνας, Α. (2005) Οι τοπικοί φορείς στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού: Προβλήματα και προοπτικές», στο: Τσομπάνογλου Γ.Ο., Κορρέ Γ. και Γιαννοπούλου Ι. (επιμ.), Κοινωνικός αποκλεισμός και πολιτικές ενσωμάτωσης, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης.

Χαντζή Α(2000). Εισαγωγή στην ψυχολογία Αθήνα : Gutenberg

Χατζησαββίδης, Σ. (1995). Ελληνική-Ρομανές (Τσιγγάνικα): Μερικές περιπτώσεις αμοιβαίου δανεισμού. Στο Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 15ης ετήσιας συνάντησης του τομέα Γλωσσολογίας της Φ.Σ. του Α.Π.Θ.

Χατζησαββίδης, Σ. (1996). Όροι και όρια του δημοσιογραφικού λόγου. Γλώσσα 38.

Χτούρης Σωτήρης, Η χωρική διάσταση του Κοινωνικού - Πολιτισμικού Κεφαλαίου. Σύγχρονα Θέματα (105), Ιανουάριος –Μάρτιος 2009 [Δημοσίευση-Βιβλιογραφική Αναφορά]

Χτούρης, Σ. (2004). Ορθολογικά Συμβολικά Δίκτυα. Global States και Εθνικά Χόμπι. Αθήνα: Νήσος.

Χτούρης, Σ. (2017). Οι Νέοι στην Ελλάδα Σήμερα. Αθήνα, Επίκεντρο.

Χτούρης, Σ. (2019). Θεωρία και Μεθοδολογία της Κοινωνικής Έρευνας στην μετα-νεωτερική κοινωνική (ν- ομαδική) κατάσταση.

Χτούρης, Σ.& Ζήση, Α. (2019). Η έρευνα δράσης σε κοινωνικά πεδία. (Σημειώσεις)

Χτούρης, Σ.(2016). Θεωρητικό δοκίμιο για την οντολογία του κοινωνικού και πολιτικού ανθρώπου. Στο: Ιωάννης Μεταξάς. Πολιτική Θεωρία. Αξιακές Επιλογές. Τόμος VII, Αθήνα : Σιδέρης

Ξενόγλωσση

Braun, V., 7 Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3, 77-101. doi:10.1191/1478088706qr063oa

- Levitt, H. M., Motulsky, S. L., Wertz, F. J., Morrow, S. L., & Ponterotto, J. G. (2017). Recommendations for Designing and Reviewing Qualitative Research in Psychology: Promoting Methodological Integrity. *Qualitative Psychology*, 4(1), 2–22
- Punch, K. F. (2013). *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*. SAGE Publications
- Bilig, M. S. (2000) “Institutions and Culture: Neo-Weberian Economic Anthropology”. *Journal of Economic Issues* 34(4): 771–778.
- Bourdieu, P. (1986) “The Forms of Capital” in Richardson, J. G. (ed.) *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press, Pp. 241–258
- Castle, E. N. (1998) “A Conceptual Framework for the Study of Rural Places”. *American Journal of Agricultural Economics* 80: 621–631
- Coleman, J. S. (1988) “Social Capital in the Creation of Human Capital”. *American Journal of Sociology Supplementary* 94: 95–120.
- Fukuyama, F. (1995) *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York: Free Press.
- Guiso, L., Sapienza, P. and Zingales, L. (2004) “The Role of Social Capital in Financial Development”. CRSP Working Paper No. 511. Chicago: University of Chicago
- Lin, N. (2001) *Social Capital: A Theory of Social Structure and Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- OECD (2001) *The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital*. Paris: Office of Economic Cooperation and Development (OECD).
- Putnam, R. (1993) *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press
- Quibria, M. G. (2003) “The Puzzle of Social Capital: A Critical Review.” ERD Working paper No. 40. Manila: Asian Development Bank.
- Robison, L. J., Schmid, A. A. and Siles, M. E. (2002) “Is Social Capital Really Capital?” *Review of Social Economy* 60(1): 1–21
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (2002) *Social Capital and Poverty Reduction. Which roles for the society organizations and the state?* Paris (France): UNESCO
- Woolcock, M. (1998) “Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework”. *Theory and Society* 27(2): 151–208.
- Adorno, T. (2000). *Αισθητική θεωρία*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Adams, R (2003). *SocialWorkandEmpowerment*. UK :Palgrave Macmillan

Allport G. The Nature of Prejudice 1954

Atkinson and Davoudi (2000) The concept of social exclusion in the European Union: Context, development and possibilities, *Journal of Common Market Studies*, 38(3): 427-448.

Bacchi, C. L. (1999). *Women, policy and politics: the construction of policy problems*. London: Sage.

Barnes, R., Auburn, T., & Lea, S. (2004). Citizenship in practice. *British Journal of Social Psychology*

Baum, F. & Ziersch, A. (2003) 'Social Capital'. *J. Epidemiol. Community Health*, 57(5), pp. 320 – 323. <http://www.jech.com> [accessed 2 April 2006].

Bourdieu, P. (2015). *Η ανδρική Κυριαρχία*. Αθήνα: Πατάκη

Bourdieu, P. ,(1986). 'The forms of capital'. In Richardson, J. (ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood.

Bourdieu, P. Passeron, J.-Cl.(2019). *Οι κληρονόμοι*. Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου-Καρδαμίτσα

Bourdieu, P., (1980). 'Le capital social', *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 3, 2 -3.

Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.

Coleman JS.,(1990) *The Foundations of Social Theory*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press

Dixon, J., & Durrheim, K. (2000). Displacing place-identity: a discursive approach to locating self and other. *British Journal of Social Psychology*

Goffman, E., (2001). *Στίγμα-Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Easterbrook, M. J., & Vignoles, V. L. (2015). When friendship formation goes down the toilet: Design features of shared accommodation influence interpersonal bonds and well-being. *British Journal of Social Psychology*

EC (1992) *Towards a Europe of solidarity: Intensifying the fight against social exclusion, fostering integration*, COM(92) 542 final, Brussels, European Commission.

Ellemers, N., Spears, R., & Doosje, B. (2002). Self and social identity. *Annual Review of Psychology*, 53, 161-186.

Fraser, A., (1998). *Οι Τσιγγάνοι. Μετάφραση: Σκαρβέλη Γ. (σ. 304-316)*. Αθήνα: Οδυσσέας.

- Granovetter, M.S. (1973). "The Strength of Weak Ties", *American Journal of Sociology*.
- Giddens, A. (2002) « Κοινωνιολογία» Τσαούσης. Αθήνα: Gutenberg
- Haslam, S. A. (2014). Making good theory practical: Five lessons for an applied social identity approach to challenges of organizational, health, and clinical psychology. *British Journal of Social Psychology*
- Healey P., de Magalhaes, C., Madanipour, A. & Pendlebury, J., (2003) Place, identity and local politics: analysing partnership initiatives, in: M. Hajer & H. Wagenaar (Eds) *Deliberative Policy Analysis: understanding governance in the network society* (Oxford, Oxford University Press).
- Jetten, J., Haslam, C., Haslam, S. A., & Branscombe, N. R. (2009). *The Social Cure*. *Scientific American Mind*
- Karantinos D., Kavounidis J. et. al. (1992α). EC Observatory on National Policies to Combat Social Exclusion: Consolidated Report Greece, Commission of the European Communities Directorate General V Employment, Social Affairs and Industrial Relations.
- Lalli, M(1992). Urban-related identity: theory, measurement and empirical findings. Στο *Journal of Environmental Psychology*
- Lee, G. A.B (2001). *The Empowerment Approach to Social Work Practice Building The Belonged Community*. 2η Έκδοση. New York: Columbia University Press
- Lippmann, W., *Public Opinion*, 2004 New York: Dover Publications, σ. 43.
- Prilleltensky, I., Nelson, G και Peirson, L. (2001). The role of power and control in children's lives: an ecological analysis of pathways toward wellness, resilience and problems. Στο *Journal of Community and Applied Social Psychology*
- Proshansky, H.M., Fabian, A.K., Kaminoff, R. (1983). Place-identity: Physicalworld socialization of the self. Στο *Journal of Environmental Psychology*
- Putnam, R. D. (1993) 'Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy'. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Putnam, R., (2000) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster
- Relph, E (1976). *Place and placelessness*. Λονδίνο: Pion Limited
- Stedman, R.C. (2002). Toward a social psychology of place: Predicting behavior from place-based cognitions, attitude and identity. *Environment and behavior*.
- Tajfel, H. (1996). *Κοινωνικά στερεότυπα και κοινωνικές ομάδες*. Αθήνα: Οδυσσέας

Tilley, C., (1994). A phenomenology of Landscape. Oxford: Berg

Tuan, Yi-Fu. (1980). Rootedness versus sense of place. Στο landscape.

Twigger-Ross, C.L. και Uzzell, D.L (1996). Place and identity processes. Στο Journal of Environmental Psychology

Walker, K., MacBride, A. & Vachon, M. L. S. (1997) 'Social support networks and the crisis of bereavement'. Social Science and Medicine, 11, 34 – 41.

Επιστημονικά Άρθρα

Άρθρα: Neighbourhood Identity Helps Residents Cope with Residential Diversification: Contact in Increasingly Mixed Neighbourhoods of Northern Ireland. Political Psychology · June 2018

Άρθρο: Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology.

Άρθρο: Μπαλούρδος, Δ., (1991): Μορφολογία της φτώχειας και κοινωνικός αποκλεισμός: Θεωρητικές και Μεθοδολογικές Περιπλοκές, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών.

Άρθρο: Coleman J.S. (1990). Foundation of social theory. The Belknap. Press of Harvard University.

Επιστημονικό άρθρο: Θέματα Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Μυτιλήνη 2007 Των Ευστράτιου Παπάνη, Μυρσίνης Ρουμελιώτου και Παναγιώτη Γιαβρίμη, Κοινωνική Οικονομία Κοινωνικό κεφάλαιο & κοινωνικά δίκτυα, 28 October 2011

Ιστοσελίδες

https://en.wikipedia.org/wiki/Art_intervention

<https://kritikitheoria.wordpress.com>, 2015

2011/C 258/04

Συνέδρια

Συνέδριο: Μπαλούρδος. Δ., (2012): Νέα φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ & ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΕΝΟΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΥ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, Αθήνα

2^ο Συνέδριο: Ζήση. Α.,(2019): Το σχολείο ως κοινωνική και πολιτισμική κοινότητα. «Οι κοινωνικές επιστήμες σήμερα: Διλλήματα και προοπτικές πέρα από την κρίση», Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη

Υπόμνημα

Συνέντευξη

Καταρχάς θα ήθελα να σας ενημερώσω, για τη συνέντευξη μας. Γίνεται στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού «Εφαρμοσμένη Κλινική –Κοινωνιολογία και Τέχνη», με στόχο να μελετηθούν τα δεδομένα που θα συγκεντρωθούν για να αναλυθεί η σύγκριση μεταξύ των δυο οικισμών Αλάν Κογιού και Ηφαιστού του Δήμου Κομοτηνής. Η συγκεκριμένη εργασία έχει θέμα «Το κοινωνικό προφίλ των κατοίκων του οικισμού Αλάν Κογιου και η κοινωνικοποίηση τους στον αστικό χώρο». Λόγω το ότι βρίσκεται σχεδόν τόσο κοντά στον αστικό ιστό, παρατηρείται ότι η συγκεκριμένη ομάδα βρίσκεται στον κοινωνικό αποκλεισμό. Επίσης από μία γρήγορη ανάλυση του οικισμού Ηφαιστού διακρίνουμε ότι και οι δυο οικισμοί βρίσκονται περιφερειακά του Δήμου και είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι. Επίσης υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς το κοινωνικό προφίλ των κατοίκων.

Κοινωνική Λειτουργός της Κοινωνικής Υπηρεσίας

- Γνωρίζοντας τη θέση που κατέχετε στην υπηρεσία και της ειδικότητας σας, ασφαλώς και τόσα χρόνια εμπειρίας, πάνω στις συγκεκριμένη ομάδα Ρομά, θα θέλαμε να μας πείτε την άποψη σας σχετικά για αυτές τις δύο ομάδες ξεχωριστά.
- Γιατί πιστεύετε ότι ο οικισμός Αλάν Κογιού, ακόμα βρίσκεται σε αυτές στις συνθήκες επιβίωσης;
- Τι είναι αυτό που τους κρατάει πίσω, για να μην μπορέσουν να ενταχθούν στον αστικό ιστό;
- Θεωρείται ότι τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις ακόμα υπάρχουν για τους Ρομά;
- Γιατί η υπόλοιπη αστική κοινωνία, τους έχει στο περιθώριο;
- Ποιες κοινωνικές πρακτικές θα προτεινάτε για να την κοινωνικής τους ενσωμάτωση;

- Όσον αφορά τον οικισμό Ηφαίστου, υπάρχουν σαφώς καλύτερες συνθήκες επιβίωσης. Γιατί υπάρχει αυτή η διαφορά με τον Αλάν Κογιού;
- Σε αυτή την ομάδα στόχου, ποιες πρακτικές θα μπορούσαν να υλοποιηθούν από την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης;
- Γιατί πιστεύεται ότι υπάρχει η αντιπαλότητα μεταξύ των δύο αυτών οικισμών;

Κοινωνική Λειτουργός του Παραρτήματος Ρομά

- Αρχικά θα θέλαμε μία σύντομη αναφορά για τη λειτουργία του Παραρτήματος Ρομά
- Πόσο καιρό ασχολείστε με τον οικισμό Αλάν Κογιού;
 - Από την καθημερινή επαφή με τους κατοίκους, ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι ίδιοι;
 - Πιστεύετε ότι οι συνθήκες επιβίωσης αποτελούν σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση τους;
 - Οι άντρες ή γυναίκες Ρομά επισκέπτονται την υπηρεσία σας και ποια είναι τα αιτήματά τους;
 - Θα ήθελα να μου περιγράψετε το κοινωνικό τους πορτρέτο αυτής της ομάδας, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό και ανθρώπινο.
 - Υπάρχουν αναφορές περιθωριοποίησης από τους ίδιους για την αντιμετώπιση τους από την υπόλοιπη κοινωνία;
 - Οι έννοιες κοινωνικός αποκλεισμός, στίγμα, κοινωνική ενσωμάτωση, τι σημαίνουν για αυτούς, μέσα από την καθημερινή σας επαφή μαζί τους τι πιστεύεται ότι βιώνουν;
 - Από τη δική σας πλευρά ποιες παρεμβάσεις έχουν γίνει μέχρι τώρα και τι στόχο έχετε για το μέλλον;
 - Ποιες είναι οι σχέσεις τους με τους κατοίκους του οικισμού Ηφαίστου;

Αντιδήμαρχος Κοινωνικών Υπηρεσιών

- Ποια είναι η θέση σας, και πόσο καιρό ασκείτε την πολιτική;
- Ποια η γνώμη σας για τον συγκεκριμένο πληθυσμό;
- Όπως γνωρίζεται, οι Ρομά πρωτοστατούν σε προκηρύξεις που αφορούν θέσεις καθαριότητας, τουλάχιστον στο Δήμο Κομοτηνής, ως πρώην Αντιδήμαρχος της Καθαριότητας, τι προβλήματα αντιμετωπίσατε κατά τη συνεργασία μαζί τους; Επίσης πολλές φορές ήταν απαραίτητη η παρέμβαση σας μέσα στον οικισμό για θέματα υγειονομικού χαρακτήρα. Υπήρχαν προβλήματα, ενστάσεις από τους κατοίκους;

- Ως νύν Αντιδήμαρχος Κοινωνικών Υπηρεσιών πλέον, ποια είναι η άποψη σας για τον οικισμό καθώς και ποιες είναι οι διαφορές με τον Ήφαιστο.

Πρόεδρος Κέντρου Μέριμνας και Αλληλεγγύης

- Ποια είναι η θέση σας, και πόσο καιρό ασκείτε την πολιτική;
- Ποια η γνώμη σας για τον συγκεκριμένο πληθυσμό;
- Απ' ότι γνωρίζω είστε γιατρός του Γενικού Νοσοκομείου Κομοτηνής «Σισμανόγλειο». Ποια είναι η άποψη σας; Υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός στο χώρο του νοσοκομείου; Πώς αντιμετωπίζονται από την πλευρά του επιστημονικού προσωπικού και πώς από την πλευρά των ασθενών;
- Στο τομέα της υγείας είναι υπεύθυνοι και συνεπείς ως προς τις υποχρεώσεις τους;
- Υπάρχει ιδιαίτερη μεταχείριση απέναντι τους;
- Τι πιστεύετε ότι είναι αυτό που τους εντάσσει αυτό που ονομάζουμε “ιδιαίτερη πληθυσμιακή ομάδα Ρομά”;

Οι παρακάτω ερωτήσεις αφορούν τους αιρετούς

- Ποιες παρεμβάσεις έχει σκοπό να υλοποιήσει ο Δήμος Κομοτηνής για τους κατοίκους του Αλάν Κογιου;
- Το σχέδιο μετεγκατάστασης του πληθυσμού σε ποιο στάδιο βρίσκεται;
- Τέλος, γιατί πιστεύετε ότι υπάρχει αυτός ο διαχωρισμός και η αντιπαλότητα μεταξύ των δύο οικισμών;

Συνέντευξη με κάτοικο του οικισμού Αλάν Κογιού

- Που μένεις;
- Είσαι παντρεμένος/η;
- Ο πρώτος σου γάμος;
- Πόσα παιδιά έχεις;
- Σχολείο έχεις πάει;
- Μέχρι ποια τάξη;
- Γιατί σταμάτησες; Ήταν επιλογή σου, σε επηρέασαν οι γονείς σου;
- Θα ήθελες να είχες ένα πτυχίο, όπως και τα άλλα παιδιά που μένουν εκτός οικισμού;

- Τα παιδιά σου φοιτούν; Σε ποια τάξη;
- Είναι μακριά το σχολείο;
- Θα ήθελες τα παιδιά σου να σπουδάσουν; Τα ίδια θα ήθελαν;
- Δουλεύεις;
- Πως ζεις οικονομικά;
- Μένεις με τους γονείς σου, ή μόνος/η;
- Πόσα άτομα μένετε στο σπίτι και ποιοι;
- Η γυναίκα σου με τι ασχολείται; Έχει τελειώσει το σχολείο;
- Το σπίτι σου από πόσα δωμάτια αποτελείται;
- Κουζίνα, τουαλέτα υπάρχουν;
- Περιέγραψε μας την γειτονιά σου.
- Τι θυμάσαι από ιστορίες των μεγαλύτερων (από εσένα) για τον οικισμό;
- Τι σου αρέσει να κάνεις τον ελεύθερο σου χρόνο; Χόμπυ έχεις;
- Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;
- Τι σου λείπει περισσότερο σε σχέση με κάποιον που ζει μέσα στην πόλη, που δεν είναι Ρομά;
- Έχει τύχει να πάς σε κάποιο μέρος, όπως μάρκετ, ή ακόμα και στην πλατεία, και να έχεις αισθανθεί άσχημα, να σε έχει κοροϊδέψει κάποιος;
- Νιώθεις ότι σε κοιτάνε περίεργα;
- Τι θα ήθελες να σου προσφέρει το Κράτος, ο Δήμος;
- Υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες για εσάς; Αν ναι, είσαι ευχαριστημένος; Αν όχι, πες μας τι θα ήθελες να από αυτούς;
- Σύλλογος Ρομά υφίσταται;
- Για τους κατοίκους του Ηφαίστου τι γνώμη έχεις;
- Θα ήθελες να μένεις στον Ήφαιστο που έχει σχολείο, τζαμί, παντοπωλεία, δρόμοι, αποχέτευση, ρεύμα, κανονικά σπίτια;
- Πως σε λένε;
- Πόσο χρονών είσαι;

Συνέντευξη με κάτοικο του οικισμού Ηφαίστου

- Πως σε λένε;
- Πόσο χρονών είσαι;

- Που μένεις;
- Είσαι παντρεμένος/η;
- Ο πρώτος γάμος;
- Πόσα παιδιά έχεις;
- Σχολείο έχεις πάει;
- Μέχρι ποια τάξη;
- Γιατί σταμάτησες; Ήταν επιλογή σου, σε επηρέασαν οι γονείς σου;
- Θα ήθελες να είχες τελειώσει το σχολείο; Ή έστω να μάθαινες κάποια τέχνη;
- Τα παιδιά σου έχουν τελειώσει το σχολείο; Δουλεύουν;
- Δουλεύεις;
- Πως ζεις οικονομικά;
- Πόσα άτομα μένετε στο σπίτι και ποιοι;
- Η γυναίκα σου με τι ασχολείται; Σχολείο έχει πάει;
- Το σπίτι σου από πόσα δωμάτια αποτελείται;
- Κουζίνα, τουαλέτα υπάρχει;
- Περιέγραψε μας την γειτονιά σου.
- Τι θυμάσαι από ιστορίες για τον μαχαλά;
- Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;
- Τι σου λείπει περισσότερο σε σχέση με κάποιον που ζει μέσα στην πόλη;
- Έχει τύχει να πιάς σε κάποιο μέρος, όπως μάρκετ, ή ακόμα και στην πλατεία, και να έχεις αισθανθεί άσχημα, να σε έχει κοροϊδέψει κάποιος;
- Νιώθεις ότι σε κοιτάνε περίεργα;
- Τι σου αρέσει να κάνεις τον ελεύθερο σου χρόνο; Χόμπυ έχεις;
- Τι θα ήθελες να σου προσφέρει το Κράτος, ο Δήμος;
- Υπάρχουν ειδικές υπηρεσίες για εσάς; Αν ναι, είσαι ευχαριστημένος; Αν όχι, πες μας τι θα ήθελες να από αυτούς;
- Για τους κατοίκους του Αλάν Κογιού τι γνώμη έχεις;
- Θα μπορούσες να ζήσεις μαζί με άτομα από τον οικισμό του Αλάν Κογιου;

Κάτοικο γειτονιάς

- Πόσο καιρό μένετε σε αυτή τη γειτονιά;
- Ποια η σχέση σας με τους κατοίκους του Αλάν Κογιού;
- Θα θέλατε να γίνει η μετεγκατάσταση του συγκεκριμένου πληθυσμού, εκτός πόλης;

- Ποια προβλήματα αντιμετωπίζεται καθημερινά όσον αφορά στην γειτονιά;
- Θεωρείται ότι υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός για αυτούς;
- Θα μπορούσατε να κάνετε φιλίες με άτομα μέσα από τον μαχαλά;
- Γιατί πιστεύετε ότι υπάρχει αυτή η διάκριση και η αντιμετώπιση απέναντι τους;
- Θα θέλατε να υπήρχε οικογένεια από τον οικισμό που να νοικιάζει σπίτι δίπλα σε εσάς; Είτε αυτό είναι σε πολυκατοικία ή μονοκατοικία;
- Θα θέλατε τα παιδιά σας να πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο με τα τσιγγανόπαιδα;
- Όταν τους αντικρίζεται σε διάφορα μέρη, ή να τύχει να κάτσουν δίπλα σας, ποια είναι η πρώτη σκέψη που κάνετε; Ποια είναι η αντίδραση σας;
- Από τη δική σας πλευρά, τι θα θέλατε να κάνει η πολιτεία για να μπορέσουν αυτοί η άνθρωποι να κοινωνικοποιηθούν;
- Θα θέλατε να δημιουργηθεί ένας σύλλογος από άτομα του οικισμού και από άτομα της γειτονιάς για να αναπτυχθούν φιλίες, να μάθετε για τον πολιτισμό τους, για την καθημερινότητά τους και αντίστροφα να μάθετε εσείς σε αυτούς για τον δικό σας τρόπο ζωής;
- Πώς σας λένε;
- Πόσο χρονών είστε;

Ευχαριστώ πολύ για την συμμετοχή σας. Όπως έχετε ενημερωθεί αρχικά και από το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης, έχετε πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί ή δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησής μας, η οποία έχει απομαγνητοφωνηθεί.

Απομαγνητοφωνήσεις

1^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Αλάν Κογιού

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχουσα: Σ7

Σ1:Καλησπέρα.
Σ7: Καλησπέρα.
Σ1:Τι κάνεις;
Σ7: Καλά.
Σ1:Πώς λένε;
Σ7: Σαμιλέ.
Σ1:Σαμιλέ που μένεις;
Σ7: Αδριανουπόλεως.
Σ1:Η Αδριανουπόλεως είναι στον οικισμό; Στο Αλάν Κογιού;
Σ7: όχι Αλάν Κογιού.
Σ1:Στο ανάχωμα;
Σ7: Ανάχωμα.
Σ1:Παντρεμένη είσαι;
Σ7: Ναι.
Σ1:Πόσα παιδιά έχεις;
Σ7: 3.
Σ1:Μένουν μαζί σου;
Σ7: Χώρια είναι.
Σ1:Πού είναι;
Σ7: Εδώ Κομοτηνή στο Αλάν Κογιού.
Σ1:Στο Αλάν Κογιού
Σ7: Ναι, ναι στο Αλάν Κογιού είναι.
Σ1:Εγγόνια έχεις;
Σ7: Έχω.
Σ1:Πόσα εγγόνια;
Σ7: Πέντε εγγονάκια..
Σ1:Να σου ζήσουν. Σχολείο έχεις πάει;

Σ7: Όχι αγράμματη.

Σ1: Γιατί δεν πήγες σχολείο;

Σ7: Δεν πήγα.

Σ1: Δεν σε άφησαν οι γονείς σου;

Σ7: ναι.

Σ1: Η δεν ήθελες και εσύ;

Σ7: Ξέρω και εγώ δεν θυμάμαι τώρα.

Σ1: Ερωτεύτηκες, παντρεύτηκες και άφησες το σχολείο;

Σ7: Αααα... Πήρα τον άντρα μου, τον άντρα μου.

Σ1: Πήρες τον άντρα σου πόσο χρόνο παντρεύτηκες;

Σ7: 15.

Σ1: 15;

Σ7: Ναι.

Σ1: Σε άφησε η μαμά και ο μπαμπάς;

Σ7: Ναι άφησε, άφησε.

Σ1: Ο άντρας σου πόσο χρόνων είναι;

Σ7: 41.

Σ1: Εσύ πόσο χρόνων είσαι; 38;

Σ7: 38.

Σ1: Και έχεις και πέντε εγγόνια.

Σ7: Ναι 5.

Σ1: Να σου ζήσουν. Τα παιδιά σου πήγαν σχολείο;

Σ7: Ναι, ναι.

Σ1: Πήγαν; Μέχρι ποια τάξη;

Σ7: Δημοτικό.

Σ1: Γιατί δεν πήγαν γυμνάσιο και λύκειο;

Σ7: Και αυτοί παντρεύτηκαν.

Σ1: Παντρεύτηκαν;

Σ7: Παντρεύτηκαν μικρά, μικρά. Παντρευτηκαν αιντε.

Σ1: Εσείς θεωρήσετε ότι είστε εδώ μέσα στον οικισμό Ρομα έτσι δεν είναι;

Σ7: Ναι, ναι Ρομα.

Σ1: Εδώ γεννήθηκες;

Σ7: Εγώ;

Σ1: Ναι.

Σ7: Κομοτηνή ναι.

Σ1: Εδώ.

Σ7: Ναι, ναι.

Σ1: Από παλιούς από τις γιαγιάδες τι είχες θα ακούσει για τον μαχαλά ήταν ωραία ζούσαν τότε όλοι μαζί Ωραία;

Σ7: ναι, ναι ωραία όλοι μαζί πολύ ωραία Μπαιράμι έκαναν, δουλειές έκαναν

Σ1: Εντερλέζι τι είναι το Εντερλέζι;

Σ7: Α, που κόβουν αρνιά.

Σ1: Ναι.

Σ7: Ρομανό.

Σ1: Το σπίτι σου, πώς είναι; Είναι κανονικό σπίτι ή είναι παράγκες; Έτσι όπως είναι κάτω;

Σ7: Κανονικό είναι το σπίτι μου.

Σ1: Κανονικό είναι εσύ έχεις κανονικά τουαλέτα

Σ7: ναι, ναι, ναι.

Σ1: Είναι από αυτούς που φύγατε από εδώ και ανεβήκατε επάνω.

Σ7: Ναι, ναι.

Σ1: Θα ήθελες να μείνεις μέσα στην Κομοτηνή;

Σ7: Κομοτηνή μένω;

Σ1: Μέσα στην πόλη, πόλη. Να μην είσαι εκεί να σου δώσει τώρα παράδειγμα το κράτος ένα σπίτι μέσα στην πόλη, πόλη.

Σ7: Θέλω πως δεν θέλω; Θέλω, με τα εγγονάκια μου στο πάρκο θα βγούμε εκεί ωραία στην πόλη είναι.

Σ1: Έχει τύχει να πας κάπου σε κάποιο μέρος και να σε κοιτάζουν περίεργα;

Σ7: Βλέπω που είμαστε Ρομά βλέπουν έτσι για εμάς.

Σ1: Νοιώθεις άσχημα;

Σ7: Όχι είμαι ευχαριστημένη.

Σ1: Υπερήφανη είσαι;

Σ7: Ναι, ναι καλά, καλά.

Σ1: Εσύ μιλάς και τα Ρομανί μιλάς και τα τούρκικα μιλάς και τα ελληνικά όλα;

Σ7: Ναι μιλάω

Σ1: Σε βοηθάει εδώ ο δήμος;

Σ7: Ναι, ναι βοηθάει δόξα το θεό δίνει κάρτα δίνει για εμάς είμαστε ευχαριστημένοι είναι και από το δήμος και από όλα.

Σ1: Και από το κράτος;

Σ7: Ναι, ναι ευχαριστημένοι είμαστε.

Σ1: Με τον Ήφαιστο έχετε καμία σχέση; Με τον Ήφαιστο;

Σ7: Όχι.

Σ1: Όχι;

Σ7: Όχι, όχι δεν έχουμε καμία σχέση εκεί.

Σ1: Δεν θέλετε;

Σ7: Όχι, όχι.

Σ1: Άλλοι είναι εκείνοι;

Σ7: Εκείνοι άλλοι τώρα μαζί δεν μείναμε δεν ξέρω.

Σ1: Σύλλογο έχει μέσα στο τέτοιο; Σύλλογο; Σύλλογο.

Σ7: πολύ χρόνια τώρα δεν έχει τώρα δεν έχει. Όλα φύγανε για δουλειές...εκεί δεν έχει εξωτερικό.. τώρα δεν έχει σύλλογος..

Σ1: Σαμιλέ σ ευχαριστώ πάρα πολύ να είσαι καλά γεια σου. Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο

της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

Σ7: Και εγώ ευχαριστώ

2^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Αλάν Κογιού

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχουσα: Σ8

Σ1: Καλημέρα.

Σ8: Καλημέρα

Σ1: Πού μένεις;

Σ8: Αδριανουπόλεως.

Σ1: Βρίσκεται σε κάποιον οικισμό;

Σ8: Είναι το φημισμένο Αλάν Κογιού ο οικισμός Ρομα.

Σ1: Ξέρεις τι σημαίνει Αλάν Κογιού;

Σ8: Αλάν Κογιού. Μας έχουν ονομάσει έτσι εδώ και 150 χρόνια.

Σ1: Είσαι παντρεμένος;

Σ8: Παντρεμένος ναι έχω δύο παιδιά.

Σ1: Είναι παντρεμένα;

Σ8: Τώρα αρραβωνιασμένα.

Σ1: Μένουν μαζί σου;

Σ8: Ναι.

Σ1: Μένετε όλοι μαζί;

Σ8: Ναι.

Σ1: Εγγόνια έχεις;

Σ8: Έχω ένα.

Σ1: Να σου ζήσουν.

Σ8: Ευχαριστώ.

Σ1: Σχολείο έχεις πάει;

Σ8: σχολείο ναι, εγώ έχω τελειώσει και το γυμνάσιο.

Σ1: Μπράβο σου σε κάποιες άλλες συνεντεύξεις που είχα πάρει οι περισσότεροι δεν είχαν τελειώσει το δημοτικό και πήγαιναν..

Σ8: Εμείς ήμασταν μια εξαίρεση μέσα εδώ και μακάρι να είναι όλος ο κόσμος σαν και εμένα γιατί εμένα είναι και η θέση μου τέτοια με επέλεξαν από τις Βρυξέλλες ο πρόεδρος των Ρομα εδώ και 14 χρόνια και κοιτάζουμε τώρα να ενταχθούν και αυτοί μέσα στην κοινωνία.

Σ1: Οι γονείς του ήταν μαζί σου όταν ήθελες να συνεχίσει στο σχολείο;

Σ8: Πάντα, πάντα γιατί δέχτηκαν να πουλήσουν και τα σπίτια για να μπορέσουν να μας σπουδάσουν. Αλλά εμείς μπλεξαμε λίγο με κορίτσια να το πω έτσι και τα ξεχάσαμε.

Σ1: Με τον έρωτα;

Σ8: Με τον έρωτα ναι. Και ξεχάσαμε και τα σχολεία.

Σ1: Η γυναίκα σου σχολείο έχει πάει;

Σ8: Όχι, καθόλου είναι αγράμματη.

Σ1: Πόσο χρόνων είναι;

Σ8: 34.

Σ1: Τα παιδιά σου τελείωσαν το σχολείο;

Σ8: Είναι στην τρίτη γυμνασίου τώρα η κόρη μου και στην Δευτέρα ο μικρός.

Σ1: Δευτέρα γυμνασίου.

Σ8: ναι.

Σ1: Θέλεις να σπουδάσουν τα παιδιά σου;

Σ8: Αμε βέβαια γιατί να μην σπουδάσουν;

Σ1: Τι θα ήθελες να κάνουν;

Σ8: Να έχουν ένα καλύτερο..

Σ1: Τι θα ήθελες εσύ αν μπορούσες να σπουδάσεις;

Σ8: Ότι θέλουν. Είναι επιλογή δική τους δεν μπορώ να κάνω τίποτα γιατί ξέρετε τα παιδιά τώρα είναι λίγο δύσκολα εγώ θα είμαι στο πλευρό τους να τους στηρίξω.

Σ1:Οικονομικά πως ζεις;

Σ8: Οικονομικά είμαστε όπως όλοι στην Ελλάδα τώρα υπάρχει αυτή η κρίση και εγώ τώρα αυτή τη στιγμή που μιλάμε δουλεύω στον δήμο έχω ένα μισθό η γυναίκα μου είναι καθαρίστρια σε ένα σχολείο υγεία θέλουμε τίποτε άλλο δόξα τω Θεώ η οικονομία είναι χάλια σε όλο τον κόσμο δεν είναι μόνο σε εμένα.

Σ1:Στον Δήμο που δουλεύεις είσαι μόνιμος;

Σ8: Όχι είναι με σύμβαση τετράμηνη.

Σ1:Τετράμηνη; Πότε έπιασες δουλειά;

Σ8: Μία Μαΐου.

Σ1:Θέλεις λίγο να μας περιγράψεις πως είναι η κατάσταση μέσα στο Αλάνκουγιου τα σπίτια εκεί που μένεις;

Σ8: Κοίταξε σπίτια δεν υπάρχουν είναι καταυλισμοί, είναι με παράγκες και τέτοια ρεύμα δεν έχουμε κλέβουμε ρεύμα ο ένας από τον άλλον εγώ προσωπικά που είμαι και πρόεδρος κλέβω 200 μέτρα από την γιαγιά μου. Δηλαδή να φανταστείτε σε 350 οικογένειες οι 4 οικογένειες μόνο έχουν παροχή ρεύματος ρολόγια που το λέμε και κλέβει ο ένας από τον άλλον.

Σ1:Νόμιμα δηλαδή.

Σ8: Νόμιμα ναι, οι άλλες 300 οικογένειες κλέβει ο ένας από τον άλλον, νερά δεν υπάρχει ύδρευση δεν υπάρχει τουαλέτες δεν υπάρχουν γιατί περιμένει ο κάθε ένας να γίνει βράδυ οι γυναίκες να κάνουν την ανάγκη τους μέσα στα χωράφια δεν υπάρχουν σπίτια είναι καταυλισμός.

Σ1:Γνωρίζεις κάτι για την ιστορία πως ήρθατε εδώ πέρα;

Σ8: Απ' ό,τι λένε οι πολλοί παλιοί ήταν εδώ και 100 150 χρόνια τώρα με την καλή συνεργασία που είχαμε με τον κύριο Πετρίδη τον προηγούμενο δήμαρχο τώρα ακόμη πιο καλά πάμε, γιατί και εγώ ως δημοτικός σύμβουλος ήμουν με τον Γιάννη τον Γκαράνη πιστεύουν σε λίγα χρόνια να γίνει η μετεγκατάσταση του συνοικισμού και να ζήσουν και αυτοί σαν άνθρωποι.

Σ1:Εσείς θέλετε να φύγετε από εδώ να πάτε εκεί να μείνετε με την μετεγκατάσταση;

Σ8: Πώς δεν θέλουν όλοι θέλουν να έχουν το σπίτι τους, τα μπάνια τους το ρεύμα τους το γραφείο το παιδί για να μπορέσει να κάνει τα μαθήματα του γιατί τώρα οι περισσότεροι είναι με λάμπες κλέβουν ρεύματα αλλά όταν είναι κάτι βρέχει και τέτοια δεν έχουν και με λάμπες διαβάζουν τα παιδιά. Όσα πάνε σχολείο βέβαια.

Σ1:Εσύ που είσαι πρόεδρος στο σύλλογο σε ποιον σύλλογο είσαι;

Σ8: Πολιτιστικός μορφωτικός σύλλογος Ειρήνη.

Σ1:Είναι πιστοποιημένος σύλλογος;

Σ8: Ναι, ναι, βέβαια, όλα αναγνωρισμένος από τα δικαστήρια δήμος..

Σ1: Από πόσα άτομα αποτελείται ο σύλλογος;

Σ8: 543 μέλη έχουμε.

Σ1:543 μπράβο σας. Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;

Σ8: Βέβαια.

Σ1:Αν σου έδιναν ένα χρηματικό ποσό να πας να νοικιάσεις ένα σπίτι, το κράτος θα πηγαινες μέσα στην πόλη σε μια πολυκατοικία;

Σ8: Βέβαια, γιατί να μην πάω εγώ προσωπικά θα ήθελα να πάω σας το είπα. Είναι μια εξαίρεση μέσα εδώ που τελείωσα και το σχολείο είχα και αξιους γονεις δόξα τω Θεώ μακάρι να είναι όλοι οι γονείς σαν και εμένα σαν τους δικούς μου, αλλά ευτυχώς ή δυστυχώς η αγραμματοσύνη εδώ έχουμε παιδιά μερικοί δεν θέλουν να πάνε εγώ πάντως θα ήθελα.

Σ1:Ο περισσότερος όμως κόσμος σταματάει πολύ νωρίς το σχολείο και τα παιδιά δεν πάνε.

Σ8: Όχι όταν παντρεύεται στα 12 και 13 χρόνων στα 15 είναι μαμά. Πώς να πάει σχολείο. Πώς να πηγαίνει σχολείο να υπάρχει παιδεία. Έτσι έμαθαν από τους γονείς τους από τους πριν. Οι παππούδες, προ παππούδες 12, 13,15 μεγάλωσαν και εγώ όταν έκλεψα τη γυναίκα μου, ήμουν 26 χρόνων και αυτή ήταν 13. Όλοι μου έλεγαν γέρασα.

Σ1:Έχει τύχει να πας σε κάποιο μάρκετ σε κάποιο δημόσιο χώρο και να νιώσεις άσχημα να σε κοιτάνε περίεργα γιατί είσαι Ρομα;

Σ8: Εδώ μέσα στην Κομοτηνή όχι γιατί σας το είπα και πριν έχω βγάλει το σχολείο και δεν έχω εγώ προσωπικά έτσι αλλά έχω δει δηλαδή μέσα σε μάρκετ από τη γειτονιά μου άτομα θα πεις η εμφάνισή τους, γι' αυτό σας είπα και πριν ότι δεν υπάρχει παιδεία τώρα δεν μπορείς να μπαίνεις μέσα σε μάρκετ μέσα σε ένα κόσμο να πηγαίνεις με τις βράκες με τις παντόφλες με τις μαντήλες και τέτοια. Αυτό είπα ότι δεν υπάρχει παιδεία ή νιώθω άσχημα βέβαια όταν μιλάνε έτσι για την φυλή μου γι' αυτό νιώθω λίγο άσχημα. Εγώ προσωπικά όμως δεν ντρέπομαι καθόλου, γιατί και εγώ και εμφανισιακά και η γυναίκα μου και τα παιδιά μου δόξα τω Θεώ δηλαδή δεν μπορώ να διαχωριστώ από τους άλλους. Αλλά οι περισσότεροι ναι.

Σ1:Το θρήσκευμά σου ποιο είναι;

Σ8: Εγώ είμαι χριστιανός ορθόδοξος.

Σ1:Οι περισσότεροι μέσα στον μαχαλά;

Σ8: Είναι Ρομα, είναι Ρομα.

Σ1:Τι γλώσσα μιλάς εσύ;

Σ8: Ρομανί.

Σ1:Ελληνικά ρομανί;

Σ8: Ελληνικά ρομανί.

Σ1:Τουρκικά;

Σ8: Κοίταξε αφού μιλάνε και τουρκικά εδώ που ήμαστε στον τόπο που ζούμε είμαστε 50,50 εγώ τα τουρκικά τα μιλάω καλύτερα από ελληνικά, γιατί μόνο μέσα στο σπίτι μου. Μιλάω ελληνικά έξω όπου και να περπατήσω μιλάνε τουρκικά.

Σ1:Το κράτος εκτός από την μετεγκατάσταση βασικά ο δήμος Κομοτηνής εκτός από τη μετεγκατάσταση υπάρχει κάποια άλλη υπηρεσία που σας βοηθάει;

Σ8: Ναι, ο δήμος Κομοτηνής εδώ των παράρτημα των Ρομα, το ΚΕΑ τα οικογενειακά επιδόματα και αυτό που παίρνουν κάθε μήνα τα τρόφιμα που τους δίνει το ΤΕΒΑ.

Σ1:Το ΤΕΒΑ. Τι θα ήθελες κάτι παραπάνω για τον συγκεκριμένο οικισμό για τη δικιά σου τη γειτονιά;

Σ8: Μόνο η μετεγκατάσταση τίποτε άλλο γιατί εδώ το παράρτημα των Ρομα δόξα τω Θεώ κάθε μήνα τους δίνει και τα ψώνια ότι μπορεί, δηλαδή τους δίνει.

Σ1:Πιστεύεις όμως ότι άμα ο κόσμος αυτός έτσι όπως είναι τώρα εάν πάει σε εκείνη την περιοχή θα ζήσει καλύτερα ή θα είναι πάλι σαν τις ίδιες συνθήκες γιατί θα πρέπει να τους εκπαιδεύσουν πρώτα τι πιστεύεις;

Σ8: Ότι θα ζήσουν στο σπίτι τους μέσα πιστεύω ότι θα είναι καλύτερο, αλλά οι συνθήκες αποκλείεται να αλλάξουν σε αυτούς ως ανθρώπους είναι πολύ δύσκολα δεν αλλάζουν την νοοτροπία τους δεν την αλλάζουν γιατί δεν υπάρχει παιδεία.

Σ1:Οπότε ξεκινάμε, πρώτα από την παιδεία;

Σ8: Πάντα.

Σ1:Και μια τελευταία ερώτηση θα ήθελα να μου πεις λίγο όσον αφορά για τον Ήφαιστο τον οικισμό του Ηφαιστου τι γνωρίζεις και εάν έχετε καλές σχέσεις;

Σ8: Κοίταξε καλές σχέσεις δεν έχουμε, έχουμε δύο τρεις πέντε γνωστούς αλλά το περισσότερο το σύνολο του Ηφαιστου αυτοί είναι μουσουλμάνοι τούρκοι πώς να τους πω να τους ονομάσω δεν μπορώ να τους ονομάσω αλλιώς εμείς δεν έχουμε καμία σχέση με τον Ήφαιστο.

Σ1:Θεωρούνται Ρομα εκείνοι;

Σ8: Όχι. Όχι γιατί εμάς μας αποκαλούν μας βρίζουν τσιγγάνους δηλαδή μας λένε τσιγγενέ έτσι να το πω στα τουρκικά αυτή το παίζουν τούρκοι μουσουλμάνοι και εμείς είμαστε οι τσιγγάνοι που λένε έτσι μας αποκαλούν. Δηλαδή, άμα πας εκεί σε κανένα γαμο και τέτοια σε βλέπουν με άλλο μάτι. Και έξω που μας βλέπουν ούτε μας μιλάνε ούτε τίποτα. Αλλά αυτή δεν μιλάνε την ρομανί δεν την ξέρουν καθόλου τη γλώσσα. Γιατί δεν το παίζουν ούτε Ρομα. Γιατί έχουν το τζαμί τους έχουν τις γιορτές τους είναι άλλη κουλτούρα αυτή.

Σ1:Εκείνοι έχουν σπίτια όμως κανονικά.

Σ8: Αυτή είναι πολύ πιο καλά από εμάς γιατί σας το είπα υπάρχει παιδεία τα παιδιά τους πηγαίνουν σχολείο έχουν γιατρούς αυτοί έχουν δύο τρεις γιατρούς έχουν επτά οκτώ δασκάλους

Σ1:Στο σχολείο δηλαδή;

Σ8: Ναι βέβαια στο σχολείο είναι δάσκαλοι. Εμένα δύο τρεις φίλοι μου είναι δάσκαλοι και ο ένας είναι ο καλύτερος χειρουργός που είναι τώρα στην Αλεξανδρούπολη.

Σ1:Εκπαίδευση εκεί πέρα, υπάρχει μεγάλη εκπαίδευση; Τελειώνουν το σχολείο.

Σ8: Είναι 100 χρόνια πιο μπροστά από εμάς. Υπάρχει παιδεία όχι τίποτα άλλο όταν υπάρχει παιδεία υπάρχει συνεννόηση υπάρχει μόρφωση ξέρεις να μιλάς σε ένα συμπολίτη σου εδώ πέρα εγώ έτυχε στο ΤΕΒΑ να έρθω να πάρω ψώνια μπροστά μας ήταν από τη γειτονιά μου μια γυναίκα έτρεχε πιο μπροστά από όλους για να πάρει τη σειρά ήταν 50 άτομα άρχισε να βρίζει να κάνει. Αυτό είναι η παιδεία που δεν υπάρχει. Δεν υπάρχει σεβαση.

Σ1:Θεωρείς ότι τα παλαιότερα χρόνια μέσα στον οικισμό του Αλάν Κογιού ήταν καλύτερα οι συνθήκες ήταν πιο κοντά ο ένας με τον άλλον;

Σ8: Ναι, ναι, ήταν πιο κοντά γιατί δεν υπήρχε η εξυπνάδα δεν υπήρχαν λεφτά τότε, υπήρχαν λεφτά, αλλά δεν υπήρχε εξυπνάδα τώρα ο κόσμος έχει αλλάξει πολύ. Έγινε κακός. Εγώ προσωπικά που τους ξέρω με το άλφα και με τον νι. Είναι κακός ο κόσμος έγινε κακός.

Σ1:Το όνομα σου;

Σ8: Δημόπουλος Γιάννης.

Σ1:Ευχαριστώ πάρα πολύ. Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

Σ8: Να είσαι καλά.

3^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Αλάν Κογιού

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων: Σ9

Σ1: Που μένεις;

Σ9: Κομοτηνή

Σ1: Ακριβώς;

Σ9: Κομοτηνή Στρυμόνα μένω

Σ1: Στρυμόνα, η διεύθυνση αυτή είναι δίπλα στον μαχαλά; που είναι;

Σ9: Όχι δεν είναι στον μαχαλά είναι έξω από τον μαχαλά

Σ1: Έξω από τον μαχαλά, εσύ εκεί γεννηθήκες; Που γεννήθηκες;

Σ9: Στην Κομοτηνή γεννήθηκα εγώ

Σ1: Αρχικά που έμενες;

Σ9: ήμουν έξω εγώ με νοίκιο ήμασταν έξω ήμασταν και έχουμε πιάσει

Σ1: Από μικρή ηλικία;

Σ9: Από μικρή ηλικία ναι ήμουν έξω εγώ

Σ1: Έχει τύχει να ζήσεις καθόλου μέσα στον μαχαλά;

Σ9: Στον μαχαλά όχι δεν έχει τύχει να ζήσω

Σ1: Ούτε ένα χρόνο; 2 χρόνια τίποτα;

Σ9: Όχι ήμουν Ξάνθη από Ξάνθη γύρισα εδώ πέρα είναι έξω στον συνοικισμό εδώ πέρα στην Κομοτηνή. Έχουμε φτιάξει τα σπίτια τα δικά μας με έναν τρόπο οικονομικό έτσι

Σ1: Ωραία, είσαι παντρεμένος

Σ9: Ναι είμαι παντρεμένος

Σ1: Πόσα παιδιά έχεις;

Σ9: 4 παιδιά έχω

Σ1:Τι ηλικίες;

Σ9: Ηλικία 26

Σ1:Εσυ, τα παιδιά σου;

Σ9: Τα παιδιά ο ένας είναι 10 χρονών ο άλλος είναι 9 χρονών ο άλλος είναι 7 είναι μικρά ανήλικα είναι τα παιδιά μου

Σ1:Ανήλικα η γυναίκα σου; Πόσο χρόνων είναι;

Σ9: 27 χρόνων είναι και αυτή

Σ1:Δουλεύετε κάπου;

Σ9: όχι είμαστε και οι δύο άνεργοι είμαστε.

Σ1:Άνεργοι σχολείο έχετε πάει;

Σ9: Έχω πάει δημοτικό

Σ1:το τελειώσατε;

Σ9: Το δημοτικό έχω τελειώσει μόνο.

Σ1:Και μετά;

Σ9: Μετά σταματήσαμε λόγω του ότι δεν μπορούσαμε να πάμε το άλλο σταματήσαμε.

Σ1:Δεν μπορούσατε γιατί δεν ήθελε η μαμά σου, ο μπαμπας σου γιατί δεν ήθελες εσύ;

Σ9: δεν ήθελα εγώ η αλήθεια είναι.

Σ1:Πες μου.

Σ9: Μπήκαμε στη δουλειά... Σε μικρή ηλικία έτσι ακριβώς...

Σ1:Ποια δουλειά;

Σ9: Η δουλειά είναι επιχείρηση έχουμε οικογενειακή επιχείρηση έχουμε του μπαμπά είναι η δουλειά μαζί είμαστε έτσι ακριβώς.

Σ1:Ωραία. Δεν θα ήθελες να έχεις ένα πτυχίο να πας να δουλέψεις σε μια άλλη μέσα σε μια επιχείρηση σε μια υπηρεσία να δουλέψεις δεν θα ήθελες;

Σ9: Πώς, πώς...

Σ1:Τα παιδιά σου, θέλεις να τελειώσουν το σχολείο;

Σ9: Βέβαια θέλω.

Σ1:Μέχρι ποια τάξη να φτάσουν;

Σ9: Να φτάσουν τουλάχιστον το λύκειο να το τελειώσουν.

Σ1:Να σπουδάσουν;

Σ9: Να σπουδάσουν ναι τα παιδιά βέβαια. Δεν θα είναι σαν εμάς τουλάχιστον εμείς έχουμε την επιχείρηση αυτοί θα είναι λίγο καλύτερα από εμάς.

Σ1:Θέλεις να προχωρήσουν;

Σ9: έτσι ακριβώς και αυτά διαβάζουν τα παιδιά είναι στο σχολείο κιόλας.

Σ1:Το σπίτι με το σχολείο είναι μακριά;

Σ9: Δεν είναι μακριά το σχολείο εντάξει

Σ1:Σε ποιο σχολείο πάνε;

Σ9: Εδώ..

Σ1:Σε ποιο;

Σ9: Μαστάν εδώ πίσω σε εμάς κοντά είναι

Σ1:Έχουν, είναι μαζί με άλλα παιδιά; Η είναι όλα τα παιδιά από τον μαχαλά;

Σ9: Όχι χωρίς μαχαλά κανείς δεν υπάρχει από τον μαχαλά. από τον μαχαλά ποιον εννοούμε;

Σ1:Από το Αλαν Κογιού.

Σ9: Όχι καμία σχέση Αλαν Κογιού πάει αλλού.

Σ1:Που πάει ξέρεις;

Σ9: Που πάει όχι εκεί πέρα τα πάνε τα παιδιά μου δεν υπάρχει κανείς.

Σ1:Έχεις συγγενείς μέσα στον μαχαλά;

Σ9: Συγγενείς έχω την γιαγιά από εκεί είναι η γιαγιά του.

Σ1:Πας την να βλέπεις;

Σ9: Κάπου κάπου. Τον χρόνο μια φορά γιατί έρχεται αυτή σε εμάς.

Σ1:Το σπίτι το δικό σου είναι κανονικό δεν είναι όπως μέσα από τον μαχαλά που δεν έχει..

Σ9: Όχι ένα κανονικό δόξα τω Θεώ είναι κανονικό το σπίτι μας.

Σ1:Ωραία. Εσύ θεώρησα ότι είσαι Ρομά;

Σ9: Ναι θεωρώ ότι είμαι Ρομά.

Σ1: Και το υποστηρίζεις;

Σ9: Ναι θεωρώ ότι είμαι Ρομά.

Σ1: Την γνωρίζεις την ιστορία;

Σ9: Δεν την έχω ανακατέψει πολύ την έχω λίγο..

Σ1: Θα ήθελες να συμμετέχεις σε κάποιο σύλλογο των Ρομά και αυτά;

Σ9: Ναι, γιατί όχι βέβαια..

Σ1: Αν δημιουργηθεί δηλαδή κάποιος σύλλογος εδώ ο δήμος Κομοτηνής αν κάνει κάτι σε συνεργασία με τον τέτοιο θα ήθελες να συμμετέχεις;

Σ9: Ναι, βέβαια δεν είναι ντροπή και ούτε τίποτα. Να το κρύψω ο άλλος είναι πομάκος ο άλλος είναι ρωσοπόντιος Ρώσος και εγώ Ρομά είμαι. Έτσι ακριβώς.

Σ1: Για τους Ρομά γνωρίζει αν υπάρχουν κάποιες ειδικές υπηρεσίες που έχει κάνει το κράτος;

Σ9: Δεν έχει κάνει κάτι τίποτα το κράτος για τα Ρομά εντελώς.

Σ1: Τίποτε;

Σ9: Τίποτα εντελώς δυστυχώς και με τον κωρονοιο κιόλας πήρε ο δήμαρχος τα 40 χιλιάδικα τα έχει βάλει στην τσέπη του και εδώ σε σας είχαμε στείλει ένα παγουράκι πετρέλαιο τι ήταν αυτό που έχεις δώσει μοίρασε; χλωρίνη ήταν; Λευκίνη ήταν; Εδώ στον δήμο.

Σ1: Έχει τύχει να πας κάπου σε κάποιο μέρος και να σε κοιτάζουν κάπως περίεργα;

Σ9: Όχι, καθόλου.

Σ1: Όχι;

Σ9: Όχι.

Σ1: Έχεις φίλους εκτός Ρομά που δεν είναι Ρομά;

Σ9: Πόσο πολλούς αλήθεια πολλούς;

Σ1: Αλήθεια; Μπράβο.

Σ9: Πολλούς μόνο μια;

Σ1: Για πες βγαίνεις έξω μαζί τους;

Σ9: Βέβαια έχουμε φιλαράκια από Θεσσαλονίκη έχουμε φιλαράκια από την Ξάνθη, Καβάλα και έχουμε γνωρίσει τα παιδιά είναι πολύ καλά πολλούς καλούς..

Σ1:Εδώ μέσα από την Κομοτηνή;

Σ9: Και από την Κομοτηνή..

Σ1:Μπράβο.

Σ9: Έχω τούρκους, έχω ρωσσοπόντιους φίλους πολλούς το θέμα είναι άνθρωποι να είμαστε ανθρωπιά να υπάρχει.

Σ1:Να σε ρωτήσω ο Ήφαιστος θα ήθελες να πας να μείνεις στον Ήφαιστο;

Σ9: Στον Ήφαιστο δεν ήθελα γιατί να πάω στον Ήφαιστο καλύτερα να πάω στο Αλανκουγιου το ίδιο πράγμα είναι.

Σ1:Το ίδιο είναι;

Σ9: Το ίδιο είναι γιατί δεν είναι το ίδιο; Τι αλλαγή έχει με τον Ήφαιστο το Αλανκουγιου; Δεν το κατάλαβα καλύτερα είναι εκεί;

Σ1:Εκεί λένε ότι έχει σπίτια ότι έχει..

Σ9: Γιατί το Αλανκουγιου δεν έχει σπίτια δεν το κατάλαβα αυτό Αλανκουγιου δεν έχει σπίτια;

Σ1:Θεωρούν ότι είναι παράγκες γι' αυτό.

Σ9: Παράγκες τα άλλα έχουν σπίτια ένταξει μπορεί να είναι..

Σ1:Από αυτή την άποψη το λεω.

Σ9: Ναι, ναι ή άνθρωποι είναι λίγο προχωρημένοι. Αν είναι έτσι να είναι καλύτερα και από το Αλανκουγιου τα παιδιά έχουν χτίσει όλα καλά σπίτια στο ανάχωμα εκεί επάνω τα σπίτια τα καλά έχουν πάει στην Ολλανδία έχουν φέρει καλά λεφτά έτσι άκουσα εγώ έφτιαζαν καλά σπίτια μεγάλα σπίτια έφτιαζαν. Δηλαδή..

Σ1:Νέα άτομα το έχουν κάνει αυτό;

Σ9: Νέα άτομα και είναι ευγενικά τα παιδιά η νεολαία τώρα είναι πολύ ευγενικά τα παιδιά. Είναι πολύ καλός.

Σ1:Ωραία. Λένε όμως ότι υπάρχει μια αντιπαλότητα μεταξύ του Ηφαίστου και του Αλανκουγιου.

Σ9: Όχι, όχι

Σ1:όχι, σε ευχαριστώ πάρα πολύ πώς σε λένε;

Σ9: Με λένε Τζενγκιζ.

Σ1:Σε ευχαριστώ πάρα πολύ. Να είσαι καλά. Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και

σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

4^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Αλάν Κογιού

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων: Σ10

Σ1:Καλημέρα.

Σ10:Καλημέρα.

Σ1:Πού μένεις;

Σ10:οδός Αδριανουπόλεως Αλανκουγιου στον συνοικισμό Αλανκουγιου Ρομά. Στα Ρομά..

Σ1:Είσαι παντρεμένος;

Σ10:Όχι ελεύθερος.

Σ1:Πόσο χρόνων είσαι;

Σ10:Τα 67 είμαι 53.

Σ1:Μένεις μόνος;

Σ10:Μόνος ναι.

Σ1:Σχολείο έχεις πάει;

Σ10:Θα ήθελα να πήγαινα αλλά δεν με έστειλαν γιατί λόγω οικονομικό, γιατί πέρασα όλα τα παιδικά μου χρόνια στα χωράφια και όποτε δεν μπορούσαν να με στείλουν γιατί είχα ένα μπαμπά μεθυστακα συνέχεια στα χωράφια στα χωράφια εκεί μεγαλώσαμε εκεί γεννηθήκαμε και όποτε σχολείο καπούτ. Δεν πήγα.

Σ1:Ο μπαμπά σου δηλαδή δεν σε άφησε;

Σ10:Δεν μας έστειλε, δεν μας έστειλε όχι εμένα και τα έξι αδέρφια μου.

Σ1:Η μαμά σου ήθελε να πας;

Σ10:Ήθελε, ήθελε η καημένη αλλά τι περιμένεις από έναν αλκοολικό άνθρωπο;

Σ1:Ο πατέρας σου ζει;

Σ10:Πέθανε κι αυτός.

Σ1:Μητέρα σου;

Σ10:Και η μητέρα μου πέθανε.

Σ1:Έχει χρόνια;

Σ10:Το 86 πέθανε ο μπαμπάς το 96 πέθανε η μαμά.

Σ1:Δηλαδή θα ήθελες να σπουδασεις;

Σ10:Θα ήθελα.

Σ1:Για να πάρεις κάποιο πτυχίο;

Σ10:Βέβαια θα ήθελα πως δεν θα ήθελα;

Σ1:Τι θα ήθελες να γίνεις;

Σ10:Πιο πολύ θα ήθελα να γίνω δάσκαλος γιατί έχω πολύ γερή μνήμη γιατί μου αρέσουν τα παιδιά να διδάσκω τα παιδιά έχω λίγο γνώση μπορεί γράμματα να μην ξέρω, αλλά έχω και λίγο μυαλό. γιατί μου αρέσουν τα παιδιά.

Σ1:Εσύ μια ζωή όλη σου τη ζωή ησουν μέσα στον μαχαλά οι έτυχε να φύγεις; Κάποια στιγμή;

Σ10:Είκοσι χρόνια είχα φύγει από τον μαχαλά γιατί μέναμε στην χαλάστρα είχα δει έναν τρόπο ζωής αλλιωτικο και από τότε που πέθανε ο μπαμπας μου ξανά δεν πήγαμε και ήρθαμε εδώ στην κόλαση στα Ρομά εάν είχαν τη δυνατότητα και σήμερα θα μπορούσα να φύγω από τη βρωμιά εκεί που μένουμε.

Σ1:Θελεις λίγο να μας περιγράψεις πόσοι είναι η κατάσταση μέσα στον οικισμό;

Σ10:Είναι συγγνώμη με την έκφραση ο άλλος χέζει μέσα στο κουβά και πετάει μέσα στον βόθρο εκεί που..

Σ1:Έχετε κανονικά σπίτια;

Σ10:Αν εννοείς σπίτια καλύβες είναι εμένα πρώτα πρώτα εκεί που μένω εγώ το ταβάνι μου πέφτει Κάθε βροχή που βρέχει βάζω τη λεκάνη βάζω. Βάζω την λεκάνη.

Σ1:Δρόμους έχει;

Σ10:Αν το πεις ότι είναι δρόμος, αν το πεις ότι είναι δρόμος.

Σ1:Είναι όμως λίγο περίεργο το ότι ενώ είναι πολύ κοντά στην πόλη.

Σ10:Σχεδόν μέσα στην πόλη είναι..

Σ1:Και είναι σε τέτοια κατάσταση;

Σ10:Και αυτή είναι η κατάσταση και είμαστε στο 2020. Αν επιτρέπεται αυτή κατάσταση να ζούμε σε αυτή την άθλια κατάσταση. Που είμαστε στο 2020. Σαν Ρομά..

Σ1:Δουλεύεις;

Σ10:Όχι παίρνω ένα επίδομα από την πρόνοια, γιατί έχω βαριά αναπηρία.

Σ1:Μόνο το επίδομα αυτό κάτι άλλο δεν παίρνεις;

Σ10:Και ένα ΚΕΑ παίρνω.

Σ1:Το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης;

Σ10:Το αλληλεγγύης είναι.

Σ1:Εδώ μένεις μόνος σου. Εσύ τώρα.

Σ10:Μόνος μου. Σαν την καλάμια στον κάμπο.

Σ1:Το σπίτι που μένεις είναι;

Σ10:Πατρικό. Μου έμεινε από τη μαμά και από τον μπαμπά.

Σ1:δωμάτια, τουαλέτες;

Σ10:Μια τουαλέτα ούτε μπάνιο έχω.

Σ1:Τι θυμάσαι από ιστορίες για τους Ρομά για εσάς εδώ πες μας καμία ιστορία από την γιαγιά από τον μπαμπά.

Σ10:Τον παππού μου δεν τον γνώρισα γιατί ο παππούς μου πέθανε στον πόλεμο από τη γιαγιά μου να σου πω ότι πέρασα πολύ ωραία χρονιά, γιατί τα περισσότερα χρόνια μου με μεγάλωσε η γιαγιά μου εγώ αγαπούσα πιο πολύ φυσικά την γιαγιά παρά η μαμά. Αλλά μετά πήγα σε ένα χωριό στη Θεσσαλονίκη Χαλάστρα λέγεται από εκεί και πέρα από εκεί και πέρα, μετά άρχισα να συμπαθώ η μαμά μου πιο πολύ. Αλλά αγαπούσα και τις δύο δεν υπάρχει πρόβλημα. Όταν πέθανε η γιαγιά μου όλη την αγάπη μου την έδωσα στην μαμά. Αλλά από την γιαγιά δεν περιγράφεται.

Σ1:Ο κόσμος παλιά μέσα στον οικισμό ήταν διαφορετικός;

Σ10:Ήταν πάρα πολύ διαφορετικό το ένα κομμάτι ψωμί το μοίραζε με τους άλλους αλλά η σημερινή ημέρα ο ένας βγάζει το μάτι του άλλου.

Σ1:Γιατί έγιναν έτσι όμως ξέρεις;

Σ10:Δεν ξέρω. Πως έχει γίνει;

Σ1:Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;

Σ10:Ποιος τρελός δεν θέλει το φως του;

Σ1: Έχει τύχει να πας σε κάποιο μέρος και να σε κοιτάζουν περίεργα;

Σ10: Παντού με ρατσιστικό τρόπο. Ναι, ναι. Επειδή είμαι Ρομά.

Σ1: Ναι, αλλά δεν είναι κακό είναι; Από ό,τι μου είπες δεν είναι.

Σ10: Κοίταξε αν ξανά γεννιόμουν πάλι Ρομά θα ήθελα να είμαι ξέρεις γιατί είμαι πολύ περήφανος για τη φυλή μου μπορεί να μαλώνουμε αλλά από εκεί αγαπιόμαστε.

Σ1: Ξέρεις πότε ήρθατε εδώ στην Κομοτηνή;

Σ10: Δεν τα θυμάμαι οι παππούδες μου, προπαππούδες μου ήταν εδώ πέρα εγώ πού να θυμάμαι είμαι 53 χρόνων μπορώ να θυμάμαι εγώ η γιαγιά μου έζησε 80 της γιαγιάς μου η γιαγιά ο μπαμπάς ο παππούς αυτά που να τα θυμάμαι εγώ;

Σ1: Τι σου αρέσει να κάνεις στον ελεύθερο χρόνο;

Σ10: Τον ελεύθερο μου χρόνο παίρνω τα χάπια μου και κοιμάμαι. Τι να κάνω καθαρίζω το σπίτι μου μαγειρεύω σαν ζω μόνος μου μαγειρεύω παίρνω τα φάρμακα μου κοιμάμαι ξυπνάω κάθε μέρα η καθημερινή ρουτίνα.

Σ1: Θέλεις να μου ξαναπείς λίγο αυτό το συναίσθημα που νιώθεις όταν σε κοιτάνε περίεργα που είπες;

Σ10: Τι να τους πεις με κοιτάνε περίεργα και εγώ τους κοιτάω περίεργα δεν υπάρχει πρόβλημα.

Σ1: Το κράτος κάνει κάτι για σας;

Σ10: Τίποτα. Δεν έχει κάνει μέχρι σήμερα το 2020 όλο υποσχέσεις υποσχέσεις και υποσχέσεις ακόμα και ο υπουργός παιδείας είχε ένα και αυτός καλε με τα άσπρα τα μαλλιά που ήταν πώς τον έλεγαν πρώην τώρα βγήκε, είχε έρθει στον μαχαλά θα σηκωθεί ο μαχαλά, θα σηκωθεί μαχαλά..

Σ1: Για την μετεγκατάσταση

Σ10: μπράβο ο οικισμός και τελικά τίποτα δεν έγινε.

Σ1: Θέλεις να φύγεις εσύ από εκεί άμα γίνει η μετεγκατάσταση;

ΧΕΡΟΥΛ: Με 100 ταχύτητα.

Σ1: Με 100;

Σ10: Με 100 ταχύτητα θα έφευγα.

Σ1: Άλλες υπηρεσίες που έχει ο Δήμος;

Σ10: Ο Δήμος καλά να είναι το πολύκέντρο μας έβγαλε ένα αυτό μας δίνει τρόφιμα και ζούμε. Καλά να είναι όλα τα κορίτσια μας συμπεριφέρονται πολύ καλά ούτε ρατσιστικά ούτε τίποτα μας κοιτάζουν όμοιους όλους όμοιους. Όλους μας κοιτάζουν

όμοιους δεν ξεχωρίζουν εάν είσαι μουσουλμάνος αν είσαι γύφτος αν είσαι ρομ αν είσαι το κάτι άλλο τίποτα όλους ίσα ίσα.

Σ1:Εσύ είσαι χριστιανός ή μουσουλμάνος;

Σ10:Μουσουλμάνος. Ρομ είμαι τι μουσουλμάνος Ρομ είμαι.

Σ1:Σύλλογος Ρομά υπάρχει ξέρεις;

Σ10:Υπάρχει ναι στον μαχαλά..

Σ1:Μέσα;

Σ10:Ναι.

Σ1:Είναι επίσημος;

Σ10:Δεν είναι επισήμως.

Σ1:Από μόνοι τους, δηλαδή;

Σ10:Από μόνοι τους.

Σ1:Τώρα θέλω να μου πεις λιγάκι και την άποψή σου για τον Ήφαιστο.

Σ10:για τον Ήφαιστο δεν ξέρω γιατί δεν είμαι από εκεί πέρα αλλά σύγκριση με τον δικό μας τον μαχαλά είναι καλύτερες οι συνθήκες.

Σ1:Ενώ και εκείνοι είναι κοντά στην πόλη.

Σ10:Και εκείνοι είναι έξω λίγο από την πολη και εμείς είμαστε μέσα στην πόλη.

Σ1:Πώς γίνεται όμως αυτοί εκεί να έχουν σπίτια και εσείς να μην έχετε;

Σ10:Κοίταξε οι περισσότεροι αυτοί που είχαν δυνατότητα έφτιαξαν πολύ καλά σπίτια και βγήκαν από την γειτονιά και ξέρεις, εκεί στο κανάλι εάν έχετε πάει που υπάρχουν Ρομά είναι πολύ ζουν από τις δικές μας τις συνθήκες πιο καλύτερα ζουν. Αλλά εμείς όσοι δεν έχουμε δυνατότητα είμαστε στις παράγκες. Και το 2020 ακόμη εγώ μέσα στην σκάφη κάνω μπάνιο. Αν επιτρέπεται συγγνώμη για την έκφραση.

Σ1:Μπορείς να λες ό,τι θέλεις. Θα ήθελες όμως να φύγεις να πας στον Ήφαιστο να μείνεις;

Σ10:Στον Ήφαιστο δεν θα ήθελα να πάω γιατί από το ένα το Ρομά θα έβγαινα στο άλλο το Ρομ θα πήγαινα; Στην πόλη θα ήθελα να είχα μια γκαρσονιέρα.

Σ1:Αλλά και εκείνοι Ρομ είναι;

Σ10:Ρομ είναι. Αλλά αυτοί δεν το πιστεύουν ότι είναι Ρομ αυτοί εννοούν ότι είναι τούρκοι δηλαδή. Μουσουλμάνοι. Κατά βάθος και αυτοί Ρομά είναι. Αλλά δεν το παραδέχονται. Εγώ το παραδέχομαι.

Σ1:Φίλιες έχεις από εκεί;

Σ10:Από πού;

Σ1:Από εκεί από τον Ήφαιστο;

Σ10:Εγώ ναι, έχω.

Σ1:Από την πόλη;

Σ10:Εγώ πιο πολύ, έχω φίλους Έλληνες παρά δικούς μας.

Σ1:Γιατί;

Σ10:Γιατί επειδή η προφορά μου που μιλάω το ένα το άλλο. αγαπιέμαι πολύ εύκολα ειδικά στο πολύκεντρο με τα κορίτσια.

Σ1:Θα ήθελες να μας πεις και κάτι άλλο για το τέτοιο για τον οικισμό για σας για τους Ρομ;

Σ10:Θα ήθελα καλύτερες συνθήκες από εδώ και πέρα τουλάχιστον από εδώ και πέρα θα ήθελα πιο καλύτερες συνθήκες να ζήσουμε. Απ' ό,τι είμαστε σήμερα.

Σ1:Να σας αντιμετωπίζουν διαφορετικά;

Σ10:Βέβαια. Δηλαδή όπου πας..

Σ1:Νερό έχεις εσύ; Στο σπίτι;

Σ10:Όχι απέξω παίρνω από την βρύση.

Σ1:Ρεύμα;;

Σ10:Ρεύμα εγώ μένω κανονικά τώρα επειδή στο δικό μου το σπίτι είναι σε μια άθλια κατάσταση μένω του ανιγιά μου το σπίτι μένω και νερό παίρνουμε από έξω από την βρύση. Και εκείνες ποτέ χαλανε ποτέ δεν χαλανε μαλώνουμε ποιος θα πρώτο πάρει σειρά να πάρουμε νερό και έτσι. Το 2020 να παίρνεις από έξω από τις βρύσες να μην έχουμε νερό μέσα στα σπίτια μας. Να μπορούμε να κάνουμε ελεύθερα το μπάνιο και να ζεσταίνω νερό σε τενεκέ και μέσα στη λεκάνη να κάνω μπάνιο.

Σ1:Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ10:Και εγώ σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ1:Θα ήθελες να μου πεις το όνομα σου; Όπως νιώθεις.

Σ10:Αλή.

Σ1:Σε ευχαριστώ πάρα πολύ Αλή για τη συνέντευξη. Να είσαι καλά. Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η

δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί.
Ευχαριστώ πολύ.

Σ10:Και εσύ.

5^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Ηφαίστου

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων: Σ6

Σ6: Καλημέρα

Σ1:Καλημερα πως σε λένε;

Σ6: Σερήφ Αμέτ

Σ1:Πόσο χρονών είσαι Αμέτ;

Σ6: Το 70 γεννηθείς

Σ1:Το 70 γεννηθείς. Πόσο καιρό μένεις εδώ;

Σ6: Εδώ;

Σ1:Στο μαχαλά;

Σ6: Στο γεννή... όταν γεννήθηκα. Δηλαδή αυτό που γίνεται έχει χρόνια.

Σ1:Δηλαδή εδώ γεννήθηκες. Πως λέγεται εδώ ο οικισμός;

Σ6: Ηφαιστος.

Σ1:Ηφαιστος. Παντρεμένος;

Σ6: Ναι.

Σ1:Πόσα παιδιά έχεις;

Σ6: Τρία.

Σ1:Τρία μεγάλα;

Σ6: Μεγάλα παντρεμένοι όλοι.

Σ1:Μένουν μαζί σου;

Σ6: Όχι όλοι παντρεύτηκαν και εγγόνι μαζί μας μένουνε...

Σ1: Τα παιδιά σου εδώ στο μαχαλά μένουνε;

Σ6: Ναι, όχι ένα είναι Γερμανία, ένα είναι εδώ.

Σ1: Παντρεμένο και εκείνο.

Σ6: Ναι έχει δύο, έχει επτά εγγόνια.

Σ1: Ωωω, να σου ζήσουν.

Σ6: Ευχαριστώ.

Σ1: Σχολείο έχεις πάει;

Σ6: Πρώτη τάξη πήγα.

Σ1: Πρώτη τάξη; Γιατί σταμάτησες;

Σ6: Τότε ήταν ευτυχώς πήγαμε Θεσσαλονίκη κάθε αρχή που δουλεύαμε ντομάτες βαμβάκια

Σ1: Με τους γονείς σου;

Σ6: Ναι

Σ1: Οι γονείς σου είπαν να σταματήσεις ή εσύ δεν ήθελες;

Σ6: Όχι δεν μας πήγαν οι γονείς πώς να σε πω.

Σ1: Δεν σε πήγαν οι γονείς ε;

Σ6: Φτώχεια είχε τότε.

Σ1: Δεν ήθελες να τελειώσεις τα σχολεία να πάρεις ένα πτυχίο να μάθεις μια τέχνη κάτι;

Σ6: Πως δεν ήθελα, μπορεί να ήμουνα γιατρός μπορεί να ήμουν αστυνόμος, μπορεί να ήμουν κάτι.

Σ1: Ήθελες ε;

Σ6: Ναι βέβαια. Εγώ ήθελα ξέρεις τι πολύ, πολύ; Αγορανομία για να ψάξω στα μαγαζιά αριστερά δεξιά.

Σ1: Ναι;

Σ6: Ναι βέβαια. Εδώ Ήφαιστο έχει χρόνια δεν έρχεται η Αγορανομία να ψάξει

Σ1: Γιατί δεν έρχεται;

Σ6: Δεν ξέρω γιατί δεν έρχονται. Αυτοί ξέρουν.

Σ1: Παίρνεις σύνταξη δουλεύεις τώρα τι κάνεις;

Σ6: ΚΕΑ παίρνουμε. Ναι δόξα το θεό κράτος μας κοιτάζει

Σ1: Ο Δήμος; Σε βοηθάει;

Σ6: Ναι μας βοηθάει δόξα το θεό.

Σ1: Γενικά όμως σύνταξη δε ν παίρνεις εσύ τίποτα.

Σ6: Όχι

Σ1: Η γυναίκα σου δουλεύει;

Σ6: Δεν δουλεύει.

Σ1: Πόσο χρονών είναι;

Σ6: Τέσσερα χρονών μικρός από μένα.

Σ1: Μμμ. Το σπίτι σου απ ότι βλέπω...

Σ6: Αυτό ήταν καφενείο κάποτε.

Σ1: Ναι..

Σ6: Δηλαδή 1964 ήταν καφενείο. Του πατέρα μου. Έκλεισε πατέρας μου πέθανε πατέρας μου μετά πήρε αδερφός μου. Και αδερφός μου πέθανε μετά εγώ πήρα. 2009 ήταν εδώ καφενείο. Αλλά μια λογίστρια με κατέστρεψε με κατέστρεψε και έγινα έτσι, μετά έγινε σπίτι το καφενείο.

Σ1: Καλά έκανες. Ξέρεις την ιστορία του μαχαλά; Πως ήρθε εδώ και τέτοια τα ξέρεις αυτά; Ότι ξέρεις θα μου πεις κάτι.

Σ6: Έχει δέκα χρόνια μοιράζω αυτά τα χαρτιά.

Σ1: Τι είσαι;

Σ6: Ταχυδρόμος.

Σ1: Σε βάλανε;

Σ6: Όχι ο μαχαλά με έβαλε. Δηλαδή δεν με πληρώνει κανένας από το κράτος μαχαλάς δίνει 50 λεπτά ένα ευρώ δηλαδή κονομάμε και από εκεί δόξα το θεό.

Σ1: Μπράβο.

Σ6: Και πρόνοια έρχεται εδώ πληρώνει

Σ1: Γενικά για τον Ήφαιστο πως ήρθατε και αυτά θυμάσαι τίποτα από ιστορίες από τον μπαμπά σου από τη γιαγιά σου;

Σ6: Ναι ο μπαμπάς μου ήρθε από τα Άμφια πιο πολύ παλιά δηλαδή και άνοιξε εδώ μαγαζί 1964 έκανε έναρξη καφενείο μετά πήρε ο αδερφός μου και μετά εγώ πήρα.

Σ1: Τι σου λείπει περισσότερο απ το να μένεις στην πόλη μέσα; Σ αρέσει εδώ που μένεις;

Σ6: Όχι.

Σ1: Δεν σ αρέσει θες να πας μέσα στην πόλη;

Σ6: Ναι βέβαια. Τώρα αν βρω εγώ ενοίκιο σπίτι μέσα στην πόλη θα πάω εγώ μέσα

Σ1: Γιατί δεν σ αρέσει εδώ;

Σ6: Γιατί δεν έμεινε τώρα σαν παλιοί, παλιά πιο καλά ήταν παλιά είχε πως τα λένε αυτό αγάπη, τώρα δεν έμεινε ούτε αγάπη τίποτα.

Σ1: Παλιά ήταν διαφορετικά τα πράγματα;

Σ6: Πάρα πολύ διαφορετικά.

Σ1: Έχει τύχει να πας σε κάποιο μέρος και να σε κοιτάζουν περίεργα;

Σ6: Που να πάω;

Σ1: Σε ένα μάρκετ, σε μια πλατεία;

Σ6: Βέβαια άμα είχε δουλειά να δουλέψω

Σ1: Να σε κοιτάζουν περίεργα...

Σ6: Α, όχι εγώ θέλω δουλειά.

Σ1: Εσύ θες δουλειά;

Σ6: Ναι να δουλέψω.

Σ1: Ποια είναι η γνώμη σου για το Αλαν Κογιού;

Σ6: Το Αλάν Κογιού, τι να σου πω στο Αλαν Κογιού

Σ1: Την γνώμη σου.

Σ6: Γίναμε συγγενείς εδώ στο Αλαν Κογιού εδώ παντρεύτηκαν μερικές

Σ1: Παλιά ήταν αυτό.

Σ6: Παλιά όχι παλιά ήταν αλλιώς παλιά είχαμε πάρα πολύ διαφορά στον Ήφαιστο και Αλαν Κογιού

Σ1: Έχθρα; Έχθροι;

Σ6: Πολύ διαφορά είχαμε. Στο Αλαν Κογιού και στον Ήφαιστο έχουμε διαφορά. Τότε παλιά, τώρα Αλαν Κογιού πιάνουν πώς να σε πω πιο καλά έγινε.

Σ1: Τι διαφορές είχατε;

Σ6: Δηλαδή τι να σου πω αυτοί ήταν ...εμείς έχουμε διαφορά δηλαδή τι να σου πω τώρα να μην παρεξηγηθούν και αυτοί..

Σ1: Δεν πρόκειται να τα ακούσουν ούτως ή άλλως είναι αυτό που σου είπα και στην αρχή. Πες μου.

Σ6: Εδώ εμείς θα σου πω πιο καθαρά ήταν, εκεί τενεκέ μαχαλά ήταν τενεκέδες μέσα έμεναν τα ξέρω εγώ αυτά. Εκεί γύρισα πάρα πολύ. Γιατί αυτοί μιλάνε άλλο γλώσσα εμείς ξέρουμε ελληνικά και τούρκικα δεν μιλάμε άλλα.

Σ1: Δεν μιλάτε Ρομανί

Σ6: Όχι δεν μιλάμε.

Σ1: Δεν είστε Ρομά

Σ6: Ναι.

Σ1: Ενώ εκείνοι είναι Ρομά

Σ6: Είναι Ρομά.

Σ1: Ωραία. Δεν θα ήθελες να μείνεις εκεί;

Σ6: Δεν έχει σπίτι, άμα είχα σπίτι θα ήμουν και εκεί.

Σ1: Αναγκαστικά.

Σ6: Δηλαδή παλιά στον παππού μου έχει εκεί στο σπίτι πώς να σου πω το λένε ταλικά...

Πος πος;

Σ6: Όχι πος πος πιο κάτω έχει και σπίτια το μάνα μου το πατέρα. Ακόμα έχει εκεί σπίτια, και στο μαμά μου πατέρα έχει εκεί σπίτι εκεί στο Κομοτηνή μέσα.

Σ1: Ναι.

Σ6: Ναι ακόμα έχει.

Σ1: Α, γιατί δεν πας να μείνεις εκεί;

Σ6: Πού να πάω εκεί αφού τα πήρε ο Δήμος.

Σ1: Τα πήρε ο Δήμος.

Σ6: Ποιος πήρε δεν ξέρω. Θέλει χαρτιά μαρτιά τι να σε πω.

Σ1:Λοιπόν..

Βοήθημα θέλουμε δηλαδή να ψάξουμε τα μέρη μας να τα πάρουμε τώρα δεν μπορούμε να το βρούμε.

Σ6: Κοίτα, κοιτα εδώ στο καφενείο έκανα εγώ σπίτι αυτό τώρα εσύ, πώς το βλέπεις;

Σ1:Κατάλαβα.

Σ6: Δεν έχω σπίτι να πάω.

Σ1:Το ξέρω φαίνεται είναι δύσκολο ναί.

Σ6: Άμα έχω σπίτι θα πάω να μείνω σπίτι. Εγώ θέλω να ανοίξω αυτό το καφενείο.

Σ1:Και να το κάνεις πάλι καφενείο.

Σ6: Βέβαια. Αλλά πώς θα κάνω; Που θα μείνω πρώτα πρώτα.

Σ1:Αυτοί που μένουν μέσα στην πόλη σας αντιμετωπίζουν διαφορετικά; Σε σχέση με εδώ;

Σ6: Έχει διαφορά ναί..

Σ1:Έχει ε;

Σ6: Μας χωρίζουν. Μερικοί μας χωρίζουν.

Σ1:Σας χωρίζουν ε;

Σ6: Μας χωρίζουν βέβαια, βέβαια. Και αυτή από τα βουνά που μένουν και αυτοί οι τούρκοι μας χωρίζουν. Ναι, βέβαια.

Σ1:Αλλά εσείς;

Σ6: Εμείς είμαστε εγώ είμαι μουσουλμάνος και Ρομάνος είμαι αγαπάω τους Ρομάνους όχι δεν μαζί μεγαλώσαμε εδώ και τους αγαπάμε αλλά αυτοί οι Ρομάδες δεν χωρίζουν. Αλλά οι τούρκοι εδώ που μένουν στο βουνό αυτή χωρίζουν.

Χωρίζουν

Σ6: μας χωρίζουν βέβαια.

Σ1: Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

Σ6: Ευχαριστώ και εγώ. Να είσαι καλά

6^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Ηφαίστου

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχουσα: Σ11

Σ1:Καλησπέρα.

Σ11:καλησπέρα.

Σ1:Πως σε λένε;

Σ11:Ιμπραμ Ογλου Ζεινέπ.

Σ1:Ζεινέπ είσαι παντρεμένη;

Σ11:Ναι.

Σ1:Πόσα παιδιά έχεις;

Σ11:4

Σ1:Πάνε σχολείο;

Σ11:Ναι. πάνε.

Σ1:Τι τάξεις;

Σ11:Το ένα πάει δημοτικό ένα εσπερινό.

Σ1:Θέλεις να τελειώσουν τα παιδιά σου να πάνε να σπουδάσουν;

Σ11:Ναι θέλω.

Σ1:Εσύ τελείωσες το σχολείο;

Σ11:Όχι δεν τελείωσα.

Σ1:Γιατί;

Σ11:Δεν ήθελα να πάω εγώ.

Σ1:Δεν σε άφησαν η μαμά σου ο μπαμπάς σου ερωτεύτηκες;

Σ11:Κλέφτηκα νωρίς παντρεύτηκα

Σ1:Το μετάνιωσες; Που δεν πήγες σχολείο;

Σ11:Ναι.

Σ1:Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;

Σ11:Ήθελα

Σ1:Το σπίτι εκεί πέρα που μένεις πως είναι;

Σ11:Καλό είναι.

Σ1:Ρεύμα έχετε;

Σ11:Έχει.

Σ1:Νερό έχετε;

Σ11:Έχει.

Σ1:Τον οικισμό τον Αλάνκουγιου τον ξέρεις;

Σ11:Ξέρω.

Σ1:Έχει τύχει να πας ποτέ;

Σ11:Όχι.

Σ1:Έχεις ακούσει πως είναι εκεί πέρα;

Σ11:Ακούσαμε δεν είναι καλά

Σ1:Έχουν σπίτια;

Σ11:Και βλέπω κόσμο δεν είναι καλά δεν είναι σαν δικό μας Ήφαιστο άλλο είναι αυτοί.

Σ1:Ναι.

Σ11:Αυτό ξέρει.

Σ1:Ούτε φιλίες έχεις εκεί;

Σ11:Όχι.

Σ1:Εσύ πήγες ποτέ καμία φορά στην πλατεία κάπου να σε κοιτάζουν περίεργα να νοιώσεις άσχημα;

Σ11:Όχι δεν νοιώθω άσχημα

Σ1:Εσύ τι θρήσκευμα έχεις; Είσαι χριστιανή είσαι μουσουλμάνα;

Σ11:Είμαι μουσουλμάνα όμως εδώ αγαπάμε Ελλάδα.

Σ1:Θεωρείς ότι είσαι Ρομά;

Σ11:Όχι.

Σ1:Ρομά είναι οι Αλανκουγιού;

Σ11:Ναι. Ρομά αυτοί είναι εμείς άλλοι είμαι αυτά άλλο είναι.

Σ1:Τι σου αρέσει να κάνεις στον ελεύθερο χρόνο σου;

Σ11:Εμένα; Δουλειά θέλουμε να κάνουμε φυτεύω λουλούδια αυτά.

Σ1: Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

7η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Ηφαίστου

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων: Σ12

Σ12:Καλημέρα σας καταρχάς καλή εβδομάδα

Σ1:καλημέρα και σε εσένα πόσο καιρό μένεις στον Ηφαίστο;

Σ12:Γύρω σαράντα χρόνια.

Σ1:Είσαι παντρεμένος;

Σ12:Μάλιστα.

Σ1:Παιδιά έχεις;

Σ12:Έχω.

Σ1:Πόσα παιδιά;

Σ12:Τέσσερα αγόρια.

Σ1:Τέσσερα αγόρια μένουν και αυτά στον οικισμό;

Σ12:Όχι. Είναι στο εξωτερικό.

Σ1:Παντρεμένα;

Σ12:Παντρεμένα

Σ1:Δουλεύεις;

Σ12:Εγώ όχι. Δεν δουλεύω, παίρνω πρόνοια αναπηρική έχω κάνει ανοιχτή καρδιά και παίρνω βοήθημα πρόνοιας.

Σ1:Πριν δούλευες καθόλου;

Σ12:Δούλευα.

Σ1:Τι δουλειά έκανες;

Σ12:Οποίοι δούλευαν λάστιχας βουλκανιζατερ ημουν

Σ1:Ναι

Σ12:Καθως που κλάταρε το λάστιχο έσπασα σπονδυλική στήλη

Σ1:Ναι

Σ12:Και από τότε άρχισα το σαλέπι

Σ1:Ααα, είσαι ο γνωστός με το σαλέπι στην Κομοτηνή;

Σ12:Είμαι ο παραδοσιακός σαλεπτοσης της Κομοτηνής

Σ1:Η γυναίκα σου δουλεύει;

Σ12:Όχι. Η γυναίκα μου είναι ασθενής έχει θρομβώσεις στο πόδι της και δεν μπορεί είναι πρησμένο

Σ1:Πόσο χρόνων είστε;

Σ12:Είμαι ακριβώς τώρα 63 στα 64 πάω.

Σ1:64 χρόνων, η γυναίκα σου;

Σ12:Η γυναίκα μου είναι το 57, γεννηθείς.

Σ1:Σχόλιο έχεις πάει;

Σ12:Έχω πάει μέχρι τρίτη δημοτικού. Μέτα όταν πήγα φαντάρος ξεκίνησα εκεί τα καλύτερα γράμματα, τα έμαθα στον ελληνικό στρατό καλά να είναι ο ελληνικός στρατός.

Σ1:Η γυναίκα σου σχολείο έχει πάει;

Σ12:Καθόλου.

Σ1:Τα παιδιά σου;

Σ12:Όλα. Και τα 4.

Σ1:Τελείωσαν όλες τις τάξεις;

ΣΑΛΕΠΙ: Τελείωσαν όλες ναι.

Σ1:Πτυχία έχουν αυτοί;

Σ12:Στην Γερμανία ναι έχουν.

Σ1:Τέλειωσαν εκεί στη Γερμανία;

Σ12:Στη Γερμανία τελείωσαν αλλά μόνο ο μικρός δεν έχει πτυχίο ο μικρότερος.

Σ1:Για ποιο λόγο πήγαν στη Γερμανία;

Σ12:Λόγω κρίσης που δεν είχαμε δουλειές και από αυτό και εγώ ήμουν στη Γερμανία έκατσα 18 χρόνια.

Σ1:ναι.

Σ12:Δεν άντεξα ποια αρρώστησα είχα κανένα φράγκο στην άκρη έκανα το σπιτάκι μου και δόξα τω Θεώ τώρα..

Σ1:Το σπίτι σου είναι κανονικό έχει δωμάτια κουζίνα;

Σ12:Τα πάντα, τα πάντα.

Σ1:Τα σπίτια στον Ήφαιστο είναι κανονικά;

Σ12:Κανονικά και με τον νόμο.

Σ1:Δεν είναι όμως όπως του Αλανκουγιου;

Σ12:Όχι, όχι. Καμία σχέση.

Σ1:Θα ήθελες να ήσουν εκεί;

Σ12:Πού; Στο Αλανκουγιου; Με καμία κυβέρνηση.

Σ1:Έχεις σχέση με τους κατοίκους εκεί;

Σ12:Όχι απλώς τους γνωρίζω στο δρόμο που τους βλέπω γνωριμίες έχω. Καμιά φορά πήγαινα και εκεί μέσα και πουλαγα και σαλέπι αλλά και εκείνοι άνθρωποι είναι.

Σ1:Εσείς όμως λένε ότι έχετε έχθρα μεταξύ σας αντιπαλότητα. Ο Ήφαιστος με το Αλανκουγιου.

Σ12:Δεν ξέρω. Δεν γνωρίζω.

Σ1:Εσύ έχεις φίλους από εκεί;

Σ12:Όχι.

Σ1:Δεν έχεις;

Σ12:Όχι.

Σ1:Έχει τύχει να πας καθόλου στο μάρκετ να πας σε κάποια δημόσια υπηρεσία και να σε κοιτάζουν περίεργα;

Σ12:Όχι. Όχι δεν με κοιτάνε.

Σ1:Εσύ είσαι χριστιανός μουσουλμάνος;

Σ12:Μουσουλμάνος.

Σ1:Φίλους χριστιανός έχεις;

Σ12:Έχω. Πόσους όλη την Κομοτηνή.

Σ1:Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;

Σ12:Πώς;

Σ1:Και όχι μέσα στον Ήφαιστο;

Σ12:Όχι.

Σ1:Που θα ήθελες να ζήσεις;

Σ12:Όπου και να είναι να ζήσω αλλά και εκεί μπορείς να ζήσεις στον Ήφαιστο γιατί έχουν και καλοί άνθρωποι έχουν και κακοί άνθρωποι. Άμα είμαστε εμείς καλοί και αυτή είναι καλοί άμα δεν τους πειράζει κανένας μια χαρά άνθρωποι είναι.

Σ1:Ο δήμος Κομοτηνής έχει κάνει κάτι για εσάς; Σας βοηθάει;

Σ12:Μας βοηθήσουν πλημμύρες γινόμαστε όταν μόνο στις εκλογές έρχονται και μας δουλεύουν. Έχουν να πατήσουν καιρό να έρθουν.

Σ1:Το κράτος;

Σ12:Το κράτος δόξα τω Θεώ. Μας βοηθάει τα πάντα, παντού και παρών είναι το κράτος.

Σ1:Εσένα τώρα ποια είναι η άποψη σου για τους κατοίκους εκεί του Αλανκουγιου;

Σ12:Τι να πω για αυτά εδώ πέρα τώρα;

Σ1:Έτσι όπως ζουν που λένε ότι θα φύγουν από εκεί.

Σ12:Ήταν να φύγουν είχε βγει ένας νόμος, αλλά δεν ξέρουν και αυτοί οι άνθρωποι άκουγα από δεξιά και αριστερά και εγώ και τώρα δεν ξέρω τι θα γίνουν και αυτοί. Όμως εκεί πρέπει να αλλαχθούν εκείνα.

Σ1:Όταν έμπαινες μέσα, τότε που πουλούσες σαλέπι χάλια;

Σ12:Ήταν λίγο δύσκολα τα μέρη εκεί τα παιδιά τώρα άρχισε να μορφωθούν να πάνε στα σχολεία ήταν καλοί άνθρωποι όμως οι δρόμοι τους αυτά θέλουν συμμαζέμα.

Σ1:Έχουν δρόμους;

Σ12:Δρόμους δεν έχουν

Σ1:Σπίτια έχουνε;

Σ12:Σπίτια έχουνε τενεκέδες και, τα σπίτια έχει παρακάτω,

Σ1:Παρακάτω, αυτοί που είχανε λεφτά

Σ12:Ναι και αυτοί οι άνθρωποι τι να κάνουν; Και αυτοί είναι άνθρωποι στη ζωή.

Σ1:Εσείς αρχικά ήταν ο Ήφαιστος λίγο πιο μέσα στην Κομοτηνή και έφυγε και μετά ήρθε έξω

Σ12:Ναι αυτά δεν τα γνωρίζω αυτά είναι παλιά.

Σ1:Σε ευχαριστώ πάρα πολύ

Σ12:Να είστε καλά

Σ1:Θα ήθελες να πεις τα όνομα σου;

Σ12:Το όνομα μου δε χρειάζεται να πω

Σ1:Ωραία σ ευχαριστώ κ πάλι να είσαι καλά

Σ12:Να είστε καλά και εσείς και ο θεός μαζί μας

Σ1: Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

8^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο του Ηφαίστου

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων: Σ13

Σ1:Καλησπέρα.

Σ13:ΤΟΥΦΑΝ: καλησπέρα.

Σ1:Πως σε λένε;

Σ13:Σερήφ Τουφάν.

Σ1:Τουφαν. Πόσο καιρό μένεις στον Ήφαιστο;

Σ13:Γέννησα Ήφαιστο ο τόπος μου είναι Ήφαιστο.

Σ1:Εκεί γεννήθηκες; Μάλιστα. Είσαι παντρεμένος;

Σ13:Ναι, έχω τέσσερα παιδιά.

Σ1:Μένουν μαζί σου είναι μικρά; Μεγάλα;

Σ13:Ναι. Έχω δύο κοριτσάκια μεγάλα και δύο αγόρια μικρά.

Σ1:Μαζί σου μένουν και οι γονείς σου;

Σ13:Ναι.

Σ1:Η γυναίκα σου δουλεύει;

Σ13:Όχι. Δεν μπορεί να δουλέψει όχι.

Σ1:Έχει πρόβλημα;

Σ13:Όχι. Εγώ έχω πρόβλημα και να βοηθάει σπίτι.

Σ1:τι πρόβλημα;

Σ13:Έχω. Παχυσαρκία Πρόβλημα έχω και την καρδιά μου πρόβλημα είμαι 240 κιλά και με βοηθάει η γυναίκα μου δηλαδή στο σπίτι μέσα.

Σ1:Σχολείο έχεις πάει;

Σ13:Μέχρι δημοτικό.

Σ1:Γιατί δεν συνέχισες;

Σ13:Δεν συνέχισα δεν μπόρεσα. Δεν πήγαινα μετά.

Σ1:Δεν σε άφησε η μαμά, ο μπαμπάς η εσύ δεν ήθελες;

Σ13:Εγώ ήθελα να πάω ο μπαμπάς μαζί ο μπαμπας μου ήταν τότε πριν είκοσι πέντε χρόνια μικροπωλητής έβγαине στην λαϊκή και βοηθαγα τον μπαμπά μου.

Σ1:Και βοηθούσες, μέχρι ποια τάξη πήγες;

Σ13:Μέχρι δημοτικό πήγα.

Σ1:Το τελείωσες οι μερικές τάξεις;

Σ13:Όχι, όχι πέμπτη έκτη εκεί σταμάτησα.

Σ1:Τα παιδιά σου πάνε σχολείο;

Σ13:Ναι και τα δύο τα παιδιά μου αγόρια που πάνε πάνε σχολείο το ένα πάει δημοτικό ο μικρός και ο ένας πάει εσπερινό.

Σ1:Μπράβο. Θέλεις να σπουδάσουν τα παιδιά σου;

Σ13:Ναι, ναι. Θέλω.

Σ1:Έχεις κανονικό σπίτι μέσα στον μαχαλά;

Σ13:Του μπαμπά μου σπίτι δηλαδή είμαστε φιλοξενούμενοι δηλαδή μαζί μενω με τον μπαμπά μου δηλαδή μαζί είμαστε.

Σ1:Πόσα δωμάτια έχει το σπίτι σου;

Σ13:Ένα σαλόνι και ένα..

Σ1:Έχουν κανονικά σπίτια στον μαχαλά στον Ήφαιστο σε σχέση με το Αλανκουγιου;

Σ13:Ναι. Όχι, όχι κανονικό έχουμε κανονικό έχουμε. Μπάνιο μας έχει δηλαδή σαλόνι μας έχει να κοιμηθούμε έχουμε..

Σ1:Στο Αλανκουγιου τι έχει εκεί πέρα ξέρεις;

Σ13:Όχι δεν ξέρω.

Σ1:Έχει τύχει ποτέ να πας;

Σ13:Πήγα κάπου κάπου πήγα δηλαδή.

Σ1:Έχει κανονικά σπίτια;

Σ13:Εγώ ξέρω πού μένει τα περίπτερα τα σπίτια δηλαδή δεν είναι κανονικό ξέρω δηλαδή έτσι άκουσα δηλαδή.

Σ1:Έχεις φίλους από εκεί;

Σ13:Έχω.

Σ1:Τους συναντάς πηγαίνεις εσύ στην γειτονιά έρχονται αυτή;

Σ13:Όχι, όχι εδώ που βγαίνουμε έξω δηλαδή που ερχόμαστε δήμο εδώ να μας βοηθήσουν από το εδώ και συναντάμε μαζί εδώ μιλάμε δηλαδή.

Σ1:Ο Ήφαιστος είναι Ρομά;

Σ13:Όχι.

Σ1:Όχι. Εσείς είστε τουρκογενείς;

Σ13:Ναι, ναι.

Σ1:Τι θρήσκευμα έχεις εσύ είσαι μουσουλμάνος ή χριστιανός;

Σ13:Εγώ είμαι πώς να σου πω είμαι μουσουλμάνος αλλά είμαι σαν να είναι Έλληνας πολίτης.

Σ1:Εντάξει αυτό...

Σ13:Δηλαδή είμαι Έλληνας πολίτης. Είμαι εγώ δηλαδή.

Σ1:Έχεις βγει ποτέ στην πλατεία ή σε κάποιο μάρκετ να σε κοιτάζουν περίεργα να νιώθεις άσχημα;

Σ13:Όχι, όχι.

Σ1:Έχεις φίλους από μέσα από την πολη;

Σ13:Έχω, έχω πάρα πολλοί φίλους έχω.

Σ1:Θα ήθελες να ζήσεις μέσα στην πόλη;

Σ13:Ηθελα όμως οικονομικά δεν είμαστε μπαμπά μαζί. Τώρα μένουμε.

Σ1:Το κράτος τι σου προσφέρει σου δίνει κάτι;

Σ13:Με κράτος με βοηθάει από την πρόνοια παίρνω επίδομα και από το ΚΕΑ παίρνω τρόφιμα που δόξα τω Θεώ μας βοηθάει εδώ η ειρήνη μας βοηθάει εδώ μας δίνει τα τρόφιμα.

Σ1:Η Χριστίνα όχι η Ειρήνη;

Σ13:Συγγνώμη Χριστίνα.

Σ1:Δεν πειράζει. Πάντως στον Ήφαιστο έχει τζαμί έχει σχολείο έχει..

Σ13:Ναι, ναι, έχουμε δημοτικό σχολείο έχουμε τζαμί μας, εκεί δηλαδή.

Σ1:Θα ήθελες κάτι άλλο να κάνει το κράτος για σένα;

Σ13:Όσο μπορεί, δηλαδή ήθελα να με βοηθήσει δηλαδή εγώ δεν μπορώ από τα κιλά δεν μπορώ να δουλέψω με βοηθάει να παίρνω από την πρόνοια επίδομα και ΚΕΑ παίρνω μόνο αυτά έχω αλλά τίποτα.

Σ1:Παλιά ήταν πιο ευχάριστα τα παιδικά σου χρόνια τώρα είναι διαφορετικά μέσα στον μαχαλά πώς είναι;

Σ13:Παλιά καλύτερα ήταν τώρα είναι πολύ πώς να σου πω πολύ έχουμε.. Είναι όλα πολύ όλα δύσκολα είναι δηλαδή πάρα πολύ δύσκολα. Και βγήκε τώρα αυτή η ίωση και μας έκανε καταστροφή. Δεν μπορούμε να βγούμε έξω. Δεν μπορούμε να βγούμε από το σπίτι είναι δύσκολα.

Σ1:Τι σου αρέσει να κάνεις τον ελεύθερο χρόνο σου;

Σ13:Εγώ δεν μπορώ να βγαίνω μέχρι αυλή μου δηλαδή μαζί με τα παιδιά έξω δεν μπορώ να βγω, δηλαδή δεν μπορώ να κινηθώ έχω τα κιλά δεν μπορώ να κινηθώ.

Σ1:Σύλλογο έχει στον Ήφαιστο;

Σ13:Σύλλογο, εγώ είμαι σύλλογο γραμμένοι ΑΜΕΑ.

Σ1:Σύλλογο μέσα στον Ήφαιστο έχει; Συλλόγους;

Σ13:Ξέρω που έχει όμως..

Σ1:Δεν συμμετέχεις;

Σ13:Όχι.

Σ1:Γιατί;

Σ13:Δεν ήρθαν να μου πουν να γίνεις μέλλον τίποτα δεν ξέρω δηλαδή.

Σ1:Σε ευχαριστώ πάρα πολύ Τουφάν να είσαι καλά. Όπως σε ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

Σ13:Και εγώ ευχαριστώ.

9^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο της γειτονιάς

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων: Σ14

Σ1:Καλησπέρα.

Σ14:καλησπέρα.

Σ1:Πόσο καιρό μένετε σε αυτή τη γειτονιά που βρίσκετε δίπλα στο Αλανκουγιου;

Σ14:Σε αυτή τη γειτονιά ζω από τότε που γεννήθηκα

Σ1:Ποιες είναι οι σχέσεις που έχετε μεταξύ των κατοίκων;

Σ14:Οι σχέσεις μου είναι πάρα πολύ καλές με τους κατοίκους εδώ του οικισμού ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν σημαίνει ότι θα επηρεάσει και εμάς θα μπορέσουμε

κάλλιστα να κάνουμε φιλίες μεταξύ τους μεταξύ μας να τους δεχτούμε τέλος πάντων μέσα στο κοινωνικό δικό μας πλαίσιο και από εκεί και πέρα να τους εντάξουμε γενικότερα

Σ1:Όταν ήσουν μικρός είχες στο σχολείο στην ίδια τάξη παιδιά από τον μαχαλά;

Σ14:Αν και τους είχαν γενικά τους έχουν σε κοινωνικό περιθώριο πιστεύω εγώ δεν είχα κανένα πρόβλημα να έχουμε μεταξύ , μαζί με τα παιδιά τους φιλίες όπως και είχα κιάλας και πιστεύω ότι οι δεσμοί που είχαμε αναπτύξει κρατάνε μέχρι και σήμερα.

Σ1:Δηλαδή μέχρι και σήμερα έχεις επαφή με τον κόσμο;

Σ14:έχουμε επαφή ναι χαιρετιόμαστε συζητάμε, τα δικά μας προβλήματα.

Σ1:Έχει τύχει να βγεις έξω για καφέ μαζί τους;

Σ14:Για καφέ δεν έχει τύχει γιατί έχουν ένα δικό τους τρόπο να διασκεδάζουν τέλος πάντων και δεν συμμετέχουν πάρα πολύ στα δικά μας κοινά.

Σ1:Ναι, γιατί νομίζεις ότι υπάρχει αυτή η διάκριση;

Σ14:Η διάκριση κατ' εμέ ότι δεν ταιριάζουν οι ιδιοσυγκρασίες των ανθρώπων έχουν δικά τους ήθη έθιμα έχουν δικά τους πράγματα τα οποία τέλος πάντων δεν δέχονται κάποιες δικές μας συνήθειες κατ' επέκταση δεν θέλουμε και εμείς κάποιες δικές τους συνήθειες γιατί πιστεύω

Σ1:Αν σε περίπτωση νοικιαζόταν ένα σπίτι δίπλα σε σένα δεν ξέρω μένεις σε πολυκατοικία μονοκατοικία που μένεις;

Σ14:Σε πολυκατοικία μένω.

Σ1:Ωραία λοιπόν και υπήρχε ένα σπίτι το οποίο ήταν ανοίκιαστο και ξαφνικά έρχεται μια οικογένεια μέσα από το μαχαλά με δυο τρία παιδιά, πως θα την έβλεπες αυτή την κίνηση;

Σ14:Αν ακολουθούσαν όλους τους κανόνες της πολυκατοικίας και δημιουργούσαν κανένα πρόβλημα δεν είχα κάποιο θέμα. Αλλά θα είχα πρόβλημα εάν δεν θα μπορούσαν να ενταχθούν σε όλο αυτό το σύστημα της υποδομής οπότε θα είχαμε και συγκρούσεις πιστεύω.

Σ1:Ποια είναι όμως η άποψη σου ξεκάθαρα ειλικρινά;

Σ14:Ξεκάθαρα από τη στιγμή που δεν ενταχθούν είναι σίγουρο καλύτερα να είμαστε στην απόσταση που είμαστε και τώρα.

Σ1:Πάς σ' ένα μέρος σε ένα δημόσιο μέρος μέσα στην πόλη και έρχεται κάποιος μέσα από το συγκεκριμένο τον οικισμό και κάθεσαι δίπλα σου ποια είναι η πρώτη σκέψη που κάνεις;

Σ14: Η πρώτη σκέψη κατά πόσο αυτός ο άνθρωπος ασχολείται με την προσωπική του υγιεινή και κατά πόσο προσέχει ειδικά αυτές τις ημέρες που διανύουμε γενικά τους κανόνες λόγω του ότι αυτό θα σκεφτώ πιστεύω σαν πρώτη σκέψη και μετά από οίκοι ότι δεν έχω κάτι να παθώ από το συγκεκριμένο απλά θα χρειαζόταν λίγη προσοχή γιατί δεν ξέρω το ποιόν του.

Σ1: Έχει τύχει να μπει μέσα στον οικισμό;

Σ14: Έχει τύχει ναί.

Σ1: Πώς είναι τα πράγματα εκεί;

Σ14: Τα πράγματα..

Σ1: Εσύ θα μπορούσες να ζήσεις;

Σ14: Όχι σε καμία των περιπτώσεων δεν θα μπορούσα να ζήσω έχουν μάθει να ζουν σε τέτοιες καταστάσεις σε κάτι τέτοιο. Εγώ δεν θα μπορούσα, πιστεύω να συμμετέχω είναι αυτό που είπα πριν έχουν τους δικούς τους κανόνες τη δική τους ιδεολογία τα δικά τους ήθη και έθιμα. Κάτι το οποίο δεν θα μπορούσα να ακολουθήσω εγώ δεν μιλάω για θρησκείες και τέτοια, ούτε είμαι κάποιος άνθρωπος ο οποίος ξέρω εγώ απλά δεν θα ήθελα.

Σ1: Τώρα τελευταία έχει ακουστεί και βέβαια με τα μέτρα του covid είχε βγει και στη δημοσιότητα με τους γάμους που κάνουν

Σ14: αυτό είναι ένα θέμα που δεν βγήκε τώρα..

Σ1: Όχι γι' αυτό όσον αφορά με τους γάμους και αυτά έτυχε ποτέ να πάς;

Σ14: Είναι αυτό που είπα πριν ότι δεν μπορούν να ενταχθούν δηλαδή όταν λέμε ότι έχουμε μέτρα έχουμε μέτρα όταν λέμε όμως ότι αυτή την περίοδο δεν θα έχουμε συναθροίσεις δεν θα έχουν συναθροίσεις δεν βάζουμε τίποτα στην άκρη για τίποτα. Αυτό όμως δημιουργεί κοινωνικά προβλήματα όπως και δημιούργησε. Αλλά έχουν τον δικό τους, τη δική τους νοοτροπία το δικό τους σκοπό.

Σ1: Έχει τύχει ποτέ να πάρεις τηλέφωνο την αστυνομία γιατί σε ενόχλησαν κάποιο βράδυ όχι μόνο βράδυ οτιδήποτε εάν υπάρχει κάποια εγκληματικότητα να δεις κάτι παράνομο ή ακόμη και για έναν γάμο που κάνουν.

Σ14: Ναι, έχει τύχει και σε μένα επίσης να πάρω ένα τηλέφωνο ειδικά για γάμους και για φασαρίες σε ώρες κοινής ησυχίας αλλά ακόμη και η αστυνομία η οποία ήρθε στον συγκεκριμένο χώρο δεν έκανε δεν μπορούσε να κάνει και πολλά πράγματα για αυτούς υπάρχουν άγραφοι νόμοι οι οποίοι έχουν να κάνουν με τον πολιτισμό για αυτό τους δίνει και το ελεύθερο να κάνουν και τρεις ημέρες τον γάμο τους και να χτυπάνε τα νταούλια μέχρι την άλλη μέρα το πρωί δυστυχώς θα πρέπει να μάθουμε να ζούμε με αυτό.

Σ1:Τι θα ήθελες να κάνει η πολιτεία για αυτούς τους ανθρώπους;

Σ14:Ήδη κάνει πολλά το μόνο που θα μπορούσε, πιστεύω να κάνει είναι να τους οργανώσει, να τους οργανώσει σε οικίες σε σπίτια και τέτοια. Να τους βοηθήσει να κοινωνικοποιηθούν να ενταχθούν στο σύνολο και εκτός αυτού από τη στιγμή που θέλουν να ζουν με αυτό τον τρόπο να πάρει μέτρα έτσι ώστε τουλάχιστον αυτός ο τόπος που ζουν να είναι υγειονομικά κατάλληλος

Σ1:Και επίσης θα ήθελες να δημιουργηθεί ένας σύλλογος από άτομα μέσα από τον οικισμό από άτομα από εσάς της γειτονιάς έτσι ώστε να αναπτυχθούν φιλίες και να ανταλλάξετε απόψεις, ιδέες και οτιδήποτε αφορά την καθημερινότητα σας. Δηλαδή να μάθεις εσύ για τον δικό τους τον πολιτισμό αυτοί να μάθουν για εσάς θα το ήθελες;

Σ14:Θα το ήθελα αλλά πρώτα πρέπει να γίνει η κοινωνικοποίηση και μετά να γίνουν όλα αυτά γιατί από τη μια στιγμή στην άλλη από το ένα άκρο στο άλλο δεν θα μπορέσει με τίποτα να συμβεί αυτό πρώτα θα γίνουν όλα τα άλλα με την πολιτεία να τελειώσει ο κοινωνικός αποκλεισμός να μην υπάρχει να μην είναι στο κοινωνικό περιθώριο έτσι ώστε να μπορούμε μετά να μιλήσουμε για απόψεις και ιδεολογίες.

Σ1:Σας ευχαριστώ πάρα πολύ το όνομα σου;

Σ14:Να είστε καλά. Εγώ ευχαριστώ Παρασκευάς λέγομαι.

Σ1:Πόσο χρόνων είσαι;

Σ14:28.

Σ1:Ωραία, ευχαριστώ για τη συμμετοχή σου όπως σε ενημέρωσα και αρχικά που υπέγραψες και το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης που είχαμε η οποία έχει από μαγνητοφωνηθεί σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ14:Και εγώ ευχαριστώ.

10^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο της γειτονιάς

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχουσα: Σ15

Σ1:Καλησπέρα.

Σ15:Γεια σας

Σ1:Πόσο καιρό μένετε σε αυτή τη γειτονιά δίπλα στον οικισμό του Αλάνκουγιου;

Σ15:Περίπου δέκα χρόνια.

Σ1:πώς και ήρθατε εδώ πέρα;

Σ15:Έχω παντρευτεί πριν δέκα χρόνια και ζούμε στο πατρικό του συζύγου.

Σ1:Παιδιά έχετε;

Σ15:δύο.

Σ1:Ηλικίας;

Σ15:8 με 6.

Σ1:Δηλαδή τι τάξεις πάνε;

Σ15:Δευτέρα και πρώτη.

Σ1:Ωραία, ποια είναι η σχέση σας με τους κατοίκους;

Σ15:Οι σχέσεις μου είναι καλές. Μπορώ να πω.

Σ1:Σας δημιουργούν κάποια προβλήματα έχετε κάποια προβλήματα με αυτούς; Αυτοί δηλαδή άμα θα τύχει στον δρόμο έχει τύχει να περπατάτε και να τους μιλήσεις και αυτά;

Σ15:Χαιρετιόμαστε. Γνωριζόμαστε πλέον και συνήθως με χαιρετάνε και ρωτάει ο ένας τον άλλον τι κάνει...

Σ1:Νιώθεις άσχημα όταν σε ρωτάνε;;

Σ15:όχι. Συνήθως όχι όχι. Δεν με πειράζει δηλαδή.

Σ1:Πιάνεις συζήτηση δηλαδή;

Σ15:Πιάνει. Με πιάνει ναι.

Σ1:Θα μπορούσες δηλαδή να κάνεις φιλία; Να κάνεις φίλιες έχετε κάποιο πρόβλημα με αυτούς τους ανθρώπους;

Σ15:Πρόβλημα δεν έχω όχι θα μπορούσα να πιάσω φιλία.

Σ1:Επειδή η κατάσταση που βρίσκεται στο μαχαλά είναι πολύ ιδιαίτερη έχει τύχει να μπειτε να δείτε μέσα στον οικισμό πως είναι;

Σ15:Έχει τύχει να μπω ναι.

Σ1:Τα σπίτια τους;

Σ15:Μέσα στο σπίτι στην αυλή έχω μπει. Και ήπια και ένα καφέ ας πούμε με μια που γνωριζόμαστε λίγο πιο κοντά.

Σ1:Έχετε δηλαδή φίλιες;

Σ15:Έχω ναι. Με μια.

Σ1:Έχει παιδάκια είναι παντρεμένη;

Σ15:Και αυτοί συζούνε έχουν παιδιά ναι τέσσερα και το ένα πηγαίνει μαζί με το μεγάλο μου στο σχολείο το ίδιο σχολείο.

Σ1:Ωραία πολύ ωραία. Τα παιδιά δηλαδή παίζουν καθημερινά μαζί στο σχολείο..

Σ15:Παίζουν ναι παίζουν. Επειδή γνωρίζονται από το σχολείο παίζουν ναι.

Σ1:Έχει τύχει ποτέ να έρθει η κυρία σε σένα;

Σ15:Η κυρία όχι.

Σ1:Δεν θέλατε εσείς η έτυχε;

Σ15:Έτυχε.

Σ1:Δεν θα είχες πρόβλημα όμως να την καλέσετε στο σπίτι.

Σ15:Όχι.

Σ1:Εσείς μένετε σε πολυκατοικία;

Σ15:Όχι σε μονοκατοικία.

Σ1:Οπότε δεν θα είχατε πρόβλημα να έρθει κάποια στιγμή και να παίξουν τα παιδιά.

Σ15:Όχι βέβαια.

Σ1:Θα θέλατε να δημιουργηθεί ένας σύλλογος με άτομα μέσα από τον οικισμό και άτομα από τη γειτονιά σας, έτσι ώστε να δημιουργηθούν φίλιες και να πείτε εσείς για τον δικό σας τον πολιτισμό να πουν και αυτοί για τον δικό τους τον πολιτισμό και να μάθετε διάφορα πράγματα για αυτούς και το αντίθετο θα θέλατε;

Σ15:Γιατί όχι;

Σ1:Πώς γίνονται οι γάμοι δηλαδή οι δικοί τους για παράδειγμα λέω τώρα.

Σ15: Α, ναι. Ναι, θα ήθελα. Να μάθω την κουλτούρα τους λίγο πιο από κοντά.

Σ1:Δηλαδή να μπορέσουν να είναι όλοι μαζί να αρχίσετε σιγά σιγά να είστε όλοι μαζί.

Σ15:Ναι. Να μην υπάρχει κοινωνικό αποκλεισμό, όπως βλέπουμε για τους Ρομα και να είμαστε όλοι μαζί και να γνωριστούμε και πιο κοντά. Πώς ζουν αυτοί πώς ζούμε εμείς.

Σ1: Δεν σας ενοχλεί όμως η κατάσταση αυτή που είναι μέσα στον μαχαλά;

Σ15: Μέσα στον μαχαλά εντάξει καμιά φορά κάνουν πολλή φασαρία με τους γάμους ειδικά.

Σ1: Έχει τύχει να πάρετε εσείς τηλέφωνο την αστυνομία;

Σ15: Όχι. Όχι δεν έχει τύχει να πάρω την αστυνομία επειδή η μουσική τους μοιάζει με τη μουσική μας και δεν με ενοχλεί πολύ.

Σ1: Ναι. Το ότι δεν έχουν όμως κανονικά σπίτια;

Σ15: Αυτό είναι βέβαια λίγο στενάχωρο που δεν έχουν.

Σ1: Ακούγεται ότι η πολιτεία υπάρχει πιθανότητα τους πάρει από εδώ ο Δήμος Κομοτηνής και να τους πάει σε μια άλλη περιοχή που θα έχουν καλύτερα σπίτια. Ποια είναι η άποψή σας; Εσείς προσωπικά θα θέλατε ή όχι;

Σ15: Εγώ το εύχομαι για τους ανθρώπους εκεί να πάνε σε καλύτερα σπίτια και να έχουν να καλυτερεύσει η ζωή τους και να μην υπάρχει αυτός ο αποκλεισμός που υπάρχει τώρα και το κοινωνικό περιθώριο να μην υπάρχει να το εύχομαι. Να γίνει.

Σ1: Ναι, αλλά όμως μετά δεν θα κάνουν παρέα τα παιδιά σας.

Σ15: Δεν θα κάνουν παρέα τα παιδιά μας ναι. Ωραία, θα βρεθεί άλλος τρόπος. Αν είναι καλές οι φιλίες θα βρεθούμε ας πούμε έξω μπορούμε να τηλεφωνηθούμε και τα παιδιά αν έχουν καλές φίλες, πάλι θα υπάρχει μια τέτοια σχέση μεταξύ τους πιστεύω.

Σ1: Έχει τύχει να πας σε κάποιο μέρος μου και να έρθει κάποιος να καθίσει δίπλα σου από τον οικισμό; Πώς αισθάνθηκες εκείνη την ώρα ποια ήταν η πρώτη σκέψη ή έχει τύχει να βρεις κάποιον μέσα σ' ένα μάρκετ και να τον αντιμετωπίζουν διαφορετικά πώς αισθάνεσαι εσύ εκείνη την ώρα;

Σ15: ναι έχει τύχει όμως επειδή εγώ είμαι μαθημένη επειδή τους έχω κοντά έχω δει πολλές φορές πως τους βλέπουν οι άνθρωποι λίγο περίεργη απομακρύνονται εμένα προσωπικά επειδή λένε ότι μυρίζουν ή είναι βρώμικα τα ρούχα τους ή άπλυτα εμένα προσωπικά όμως δεν με πειράζει επειδή έχω μάθει να ζώ κοντά τους είναι άνθρωποι λέω και εγώ προσωπικά τους αγαπάω. Όπως τους.. Να πούμε.

Σ1: Τι θα ήθελες να κάνει η πολιτεία ο δήμος Κομοτηνής για αυτούς;

Σ15: Αυτό που, ο δήμος Κομοτηνής αυτό που τους έχει προωθήσει να τους πάει σε αυτό το μέρος που είναι να πάνε και να τους δοθούν σπίτια ξέρω εγώ να ζουν καλύτερα. Πιο καθαρά τα παιδιά πιο ανθρώπινα να μεγαλώσουν σε πιο καθαρό περιβάλλον δηλαδή να γίνει αυτό που λέμε εδώ και χρόνια ότι θα μετακομίσει ο πληθυσμός αυτό θέλω να γίνει.

Σ1: Έχει τύχει ποτέ να σου πει η μαμά του παιδιού που κάνει παρέα ο γιος σου να σου πει ότι νιώθει πολλές φορές άσχημα ότι την κοιτάνε όταν βγαίνει έξω ότι νιώθει ότι

βρίσκεται ότι ένιωθε περίεργα; Κοιτάει κάποιος άλλος ή δεν έχει με κάποιο πρόβλημα έτσι είναι η κουλτούρα τους, έτσι είναι η ζωή της;

Σ15:Εγώ πιστεύω ότι δεν έχουν πρόβλημα επειδή έτσι είναι η κουλτούρα τους από μικροί έχουν συνηθίσει πλέον και δεν νομίζω ότι δίνουν σημασία σε αυτά.

Σ1:Ωραία, θα ήθελες κάτι άλλο να μας πεις γενικά για αυτούς;

Σ15:Όχι. Όχι.

Σ1:Ωραία, θα μου πεις το όνομα σου;

Σ15:Ναι, Αισέ Οσμάν .

Σ1:Ωραία, και πόσο χρόνων είσαι;

Σ15:35.

Σ1:Αισε.. Σε ευχαριστώ πολύ για την συμμετοχή σου όπως έχεις ενημερωθεί και αρχικά και από το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης που υπέγραψες έχεις πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης που είχαμε η οποία έχει από μαγνητοφωνηθεί. Εντάξει;

Σ15:Εντάξει.

Σ1:Σε ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ15:Και εγώ σας ευχαριστώ.

Σ1:Γεια σου.

11^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με κάτοικο της γειτονιάς

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχουσα: Σ4

Σ1: Καλησπέρα.

Σ4:Καλησπέρα.

Σ1: Πόσο καιρό μένετε κοντά στον οικισμό του Αλαν Κογιού;

Σ4:Γύρω στα πέντε χρόνια.

Σ1: Από εδώ είστε;

Σ4: Όχι απλά ήρθαμε εδώ επειδή έχει πιάσει δουλειά ο σύζυγος. Λόγω της δουλειάς του συζύγου δηλαδή.

Σ1: Μάλιστα και πώς επιλέξατε αυτή την περιοχή εδώ πέρα;

Σ4: Δεν βρίσκαμε πουθενά αλλού πιο οικονομικό σπίτι και σε αυτή την περιοχή ήταν πιο οικονομικά ενοίκια.

Σ1: Θεωρείτε ότι είναι και πιο υποβαθμισμένη;

Σ4: Σίγουρα είναι πιο υποβαθμισμένη περιοχή, γι' αυτό είναι και πιο οικονομικά ενοίκια.

Σ1: Ποια είναι η σχέση με τους κατοίκους του οικισμού;

Σ4: Δεν έχω καμία σχέση να σου πω την αλήθεια.

Σ1: Υπάρχουν κάποια προβλήματα που έχετε καθημερινά με αυτούς τους ανθρώπους που σας δημιουργούν;

Σ4: Ναι, υπάρχουν προβλήματα, υπάρχει έντονη φασαρία το βράδυ υπάρχουν διάφορες φασαρίες που γίνονται μεταξύ τους και έρχεται συνέχεια επεμβαίνει η αστυνομία.

Σ1: Έχει τύχει να πάρετε εσείς τηλέφωνο την αστυνομία;

Σ4: Έχει τύχει να. Και αυτά δηλαδή δεν έχουμε καμία επαφή δεν είναι άνθρωποι οι οποίοι μπορούν να ενταχθούν τόσο πολύ να ενσωματωθούν τόσο πολύ στην κοινωνία τη δική μας.

Σ1: Θεωρείται ότι φταίει ο πολιτισμός τους;

Σ4: Φταίει ο τρόπος που έχουν μεγαλώσει φταίει το πώς μεγαλώνουν οι ίδιοι τα παιδιά τους και πάει από γενιά σε γενιά.

Σ1: Δηλαδή εάν σας έκανα μια ερώτηση, μένετε σε πολυκατοικία η μονοκατοικία;

Σ4: Πολυκατοικία.

Σ1: Εάν υπήρχε ένα διαμέρισμα ακριβώς δίπλα σας και ερχόταν μια οικογένεια από τον οικισμό να μείνει δίπλα σας, ποια θα ήταν η πρώτη αντίδρασή σας;

Σ4: Δεν θα ήμουν πολύ ευχαριστημένη όσον αφορά αυτό το κομμάτι γιατί όπως σας λέω δεν θέλω να έχω καμία επαφή μαζί τους και μπορεί να κοιτούσα να πάω σε άλλο σπίτι.

Σ1: Δηλαδή θα μπαίνετε εσείς στη διαδικασία να φύγετε από το σπίτι;

Σ4: Ναι, αν..

Σ1: Αν τηρούσαν όμως όλους τους κανόνες της πολυκατοικίας και βλέπατε στην πορεία ότι τα δεν θα αλλάζατε γνώμη τι πιστεύετε;

Σ4: Όχι, δεν θα μπορούσα γιατί το ζω καθημερινά το πώς λειτουργούν αυτοί οι άνθρωποι και δεν θα ήθελα να το δω.

Σ1: Παιδιά έχετε;

Σ4: ναι έχω.

Σ1: Πόσα;

Σ4: 2.

Σ1: Τι τάξεις;

Σ4: Δημοτικό πηγαίνουν.

Σ1: Μάλιστα, να υποθέσω όμως ότι τυχαίνει όμως λόγω της περιοχής να πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο με τα παιδιά από τον οικισμό.

Σ4: Ναι.

Σ1: Ποιες είναι οι εμπειρίες σας από αυτά που σας λένε τα παιδιά σας με την επαφή τους;

Σ4: Καμία επαφή δεν έχουν δεν έχουν την κοινωνική ενσωμάτωση, όπως πρέπει μέσα στο σχολείο γενικά δεν μπορούν να συμβαδίσουν με όλα τα υπόλοιπα παιδιά το πώς συμπεριφέρονται με τους κανόνες υγιεινής και γενικά με όλο το κοινωνικό κομμάτι του σχολείου.

Σ1: Δηλαδή τα παιδιά από τον οικισμό κάνουν μια δική τους ομάδα να το πούμε κάπως έτσι;

Σ4: Ναι, ναι.

Σ1: Και τα δικά σας;

Σ4: Είναι στο κοινωνικό περιθώριο θα έλεγα, αλλά δεν μπορούν όμως να ενσωματωθούν με τα υπόλοιπα παιδιά.

Σ1: Τι θα θέλατε να κάνει η πολιτεία για αυτούς;

Σ4: Περισσότερο θα πρέπει να τους περιορίσει όσον αφορά όχι να κάνουν κοινωνικό αποκλεισμό. Εννοείται. Αλλά να περιορίσει όσον αφορά τις καταστάσεις αυτές που δημιουργούν τα προβλήματα να περιορίσει περισσότερο αυτό και κατά δεύτερον να προσπαθήσει να τους ενσωματώσει να κάνει κοινωνική ενσωμάτωση διαφορετική από αυτή που ήδη ισχύει. Αυτή τη στιγμή. Περισσότερο κατά αρχάς να τους πάνε σε κάποια σπίτια κανονικά μακριά από αυτό το σημείο που είναι τώρα τα οποία να μπορούν να είναι ξεχωριστά τα σπίτια και όχι σε παράγκες όπως είναι τώρα και να μπορούν σιγά-σιγά να τους ενσωματώσουν στην κοινωνία.

Σ1: Θα θέλατε να δημιουργηθεί ένας σύλλογος από άτομα του οικισμού και από άτομα της γειτονιάς σας έτσι ώστε να αναπτυχθούν φιλίες και να μάθετε για τον δικό τους τον πληθυσμό και εσείς να τους μάθετε για τα δικά σας να τους πείτε για τα δικά σας θα θέλατε;

Σ4: Δεν νομίζω γιατί όπως σας έχω πει μένω τώρα πολλά χρόνια στην γειτονιά και δεν έχουμε κάποια σημεία επαφής γιατί δεν μπορούμε να έχουμε κάποια σημεία επαφής.

Σ1: Εάν τύχει να έρθει κάποιος και κάτσει δίπλα σας σε μια καφετέρια ή στην πλατεία ή σε κάποιο άλλο δημόσιο μέρος ποια είναι η πρώτη αντίδραση που θα έχετε και ποια είναι η πρώτη σκέψη που κάνετε;

Σ4: Βασικά θα δυσανασχετήσω γιατί δεν θέλω να καθίσει ειδικά εάν έχω και τα παιδιά μαζί με τίποτα γιατί δεν ξέρω τι ακριβώς θα προκύψει.

Σ1: Ωραία, ευχαριστώ πολύ για την συμμετοχή σας το όνομά σας;

Σ4: Καλυβιώτη Ήρα ονομάζομαι.

Σ1: Πόσο χρόνων είστε;

Σ4: 28.

Σ1: Ωραία όπως έχετε ενημερωθεί και αρχικά και από το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχετε πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης που είχαμε και η οποία έχει από μαγνητοφωνηθεί, ευχαριστώ πάρα πολύ.

Σ4: Να είστε καλά.

12^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με τον Αντιδήμαρχο Κοινωνικών Θεμάτων και Αλληλεγγύης του Δήμου Κομοτηνής.

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων: Σ3

Σ1: Καλημέρα Αντιδήμαρχε. Θα μου πείτε μερικά πράγματα όσον αφορά για εσάς ποια είναι η θέση σας και πόσο καιρό ασκείτε την πολιτική

Σ3: Στο κομμάτι της τοπικής Αυτοδιοίκησης η προσφορά είναι γύρω στα 22 χρόνια μπορώ να πω ότι είμαι από τους πιο παλιούς δημοτικούς συμβούλους και έχουν περάσει σχεδόν όλα τα στάδια στο βαθμό της τοπικής αυτοδιοίκησης. Από πρόεδρος δημοτικών επιχειρήσεων, αντιδήμαρχος, επιτροπές ποιότητας ζωής, οικονομική επιτροπή, διαχειριστική επιτροπή, εκτελεστική νομίζω ότι έχω περάσει από όλες τις βαθμίδες του ΟΤΑ.

Σ1: Άρα θα γνωρίζετε και πολύ καλά τον πληθυσμό του Αλαν Κογιού ;

Σ3:Βεβαίως.

Σ1: Θα μας πείτε την γνώμη σας;

Σ3:Τον γνωρίζω καλά τον οικισμό Αλαν Κογιού κατά καιρούς στο παρελθόν που έχω θητεύσει ως αντιδήμαρχος καθαριότητας και τεχνικές υπηρεσίες είχαμε αρκετά προβλήματα με τον οικισμό του Αλαν Κογιού. Μπορώ να σας πω ότι την περίοδο 9 και 10 που ήμουν πάλι αντιδήμαρχος στην καθαριότητα, '17,'18 και '19 που ήμουν πάλι αντιδήμαρχος στην καθαριότητα, είχαμε περίπου τα ίδια προβλήματα που είχαμε από την πρώτη ημέρα της ανάληψης των καθηκόντων. Εδώ θα πρέπει να πούμε..

Σ1: Προβλήματα, ποια προβλήματα;

Σ3:Εδώ θα πρέπει να πούμε το εξής ότι εδώ και δεκαπέντε χρόνια περίπου καταβάλλεται μια προσπάθεια από την κεντρική διοίκηση του υπουργείου αλλά με τις παρεμβάσεις στις οποίες και τις διευκολύνσεις που κάνει ο δήμος Κομοτηνής φυσικά να γίνει η μετεγκατάσταση του οικισμού ώστε να έχουν όλες τις απαραίτητες και υγειονομικές φροντίδες που πρέπει να έχει ένας οικισμός.

Σ1: Η μετεγκατάσταση αυτή ποτέ ήταν να ξεκινήσει; Και ποιος ήταν ο λόγος ο οποίος δεν προχώρησε η έχει προχωρήσει και σε ποιο στάδιο βρίσκεται;

Σ3:Έχουμε κολλήσει στο γράμμα του νόμου, έχουμε κολλήσει στο γράμμα του νόμου. Ξεκίνησε περίπου στα 14 χρόνια ενώ έχουν βρεθεί τα αντίστοιχα κονδύλια έχουν επισκεφθεί υπουργοί και πρόεδροι και ο πρόεδρος της δημοκρατίας έχει υλοποιηθεί το σχέδιο μετεγκατάστασης αλλά όπως καταλαβαίνετε υπάρχει μια διαμαρτυρία από τους νυν κατοίκους ότι δεν θέλουν να γίνει η μετεγκατάσταση τους.

Σ1: Η μετεγκατάσταση που θα γίνει ο χώρος είναι μακριά σε σχέση με τον αστικό ιστό; Σε ποιο;

Σ3:Είναι μέσα στον αστικό ιστό.

Σ1: Σε ποια περιοχή έχει κάποια συγκεκριμένη ονομασία;

Σ3:Είναι δίπλα ακριβώς από την περιοχή την οποία συζητάμε. Είναι ένας χώρος ο οποίος έγινε κατά επιλογή από το Δημοτικό Συμβούλιο είναι ένας χώρος ο οποίος προβλέπει όλες τις ανάγκες τις οποίες πρέπει να έχει ένας οικισμός την είσοδο, έξοδο, αποχέτευση να υπάρχουν δρόμοι απλής κυκλοφορίας να υπάρχουν σχολεία τα πάντα.

Σ1: Οι κάτοικοι θέλουν να φύγουν από εδώ; Υπήρχαν διαμαρτυρίες; Και επίσης η άλλη πλευρά τους θέλουν;

Σ3: Λοιπόν εδώ υπάρχει το οξύμωρο ότι αρκετοί θέλουν να φύγουν αλλά υπάρχει και μια μερίδα ανθρώπων οι οποίοι θα θέλουν και να μείνουν εκεί.

Σ1: Να παραμείνουν δηλαδή στον οικισμό;

Σ3: Ναι. Εδώ μπορούμε να πούμε το εξής ότι ο καθένας έχει τους λόγους του. Τις μετακινήσεις. Κάποιοι ίσως μπορώ να πω ότι εκμεταλλεύονται αυτή την κατάσταση που υπάρχει τον οικισμό εκεί.

Σ1: Συνθήκες διαβίωσης, επιβίωσης και αυτά θέλετε να πείτε.

Σ3: Και αυτό, και αυτό κάποιοι ίσως πιστεύω ότι το εμπορεύονται κιόλας αυτό. Έτσι λοιπόν παρόλα αυτά όμως εγώ πιστεύω ότι η πολιτεία θα πρέπει να λάβει και να προχωρήσει στην υλοποίηση της μετεγκατάστασης για να μπορούμε να πούμε, να λέμε να λέμε ότι η χώρα μας είναι μπροστά σε θέματα περίθαλψης σε θέματα ασφάλειας, γιατί υπάρχει και το θέμα της ασφάλειας μέσα στον οικισμό. Εδώ θα πρέπει να πούμε ότι διάφορες υπηρεσίες, είτε του δήμου είτε της αστυνομίας είτε του υγειονομικού δεν μπορούν να κάνουν και τους σχετικούς ελέγχους που πρέπει να γίνονται μέσα στον οικισμό αυτό. Τώρα από εκεί και πέρα πιστεύω ότι το Αλανκουγιού είναι ένας πληθυσμός οποίος θέλει καταρχήν να ξεκινήσει από την αρχή να ξεκινήσει από τα μικρά παιδιά ήδη έχει γίνει ένα βήμα που υπάρχει κάποιο ειδικό σχολείο, το οποίο πηγαίνουν τα παιδιά από τον οικισμό υπάρχει μια παιδοψυχολόγος υπάρχει μια δασκάλα και προσπαθούν να εντάξουν τουλάχιστον αυτά τα μικρά παιδιά στο κομμάτι της κοινωνικότητας και της συνεργασίας με τα άλλα παιδιά τα οποία είναι στον δήμο Κομοτηνής.

Σ1: Όποτε αυτό μιλάμε για ένα μεικτό σχολείο και δεν μιλάμε για ένα σχόλιο το οποίο είναι καθαρά τσιγγανόπαιδα.

Σ3: Όχι, εδώ μιλάμε για ένα σχολείο, το οποίο είναι ακριβώς δίπλα στον οικισμό του Αλαν Κογιού.

Σ1: Ναι.

Σ3: Εκεί μέσα τα παιδιά καθοδηγούνται μαθαίνουν τα ελληνικά..

Σ1: Είναι καθαρά για τα παιδιά του οικισμού.

Σ3: Του οικισμού.

Σ1: Αυτό.

Σ3: Του Αλαν Κογιού.

Σ1: Ναι.

Σ3: Από εκεί και πέρα όμως το επόμενο βήμα είναι η ένταξή τους σε αυτό το μείγμα που λέτε ότι δεν θα πρέπει να γίνεται ο διαχωρισμός έτσι και να ενταχθούν μέσα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δευτεροβάθμια εκπαίδευση ώστε να απορροφηθούν με το σκεπτικό και λέγοντας με τη καλή την έννοια της απορρόφησης ότι να είναι ένα ενεργό κομμάτι στην κοινωνία.

Σ1: Η παρέμβασή σας όσον αφορά, ως πρώην αντιδήμαρχος καθαριότητας μέσα στον οικισμό προβλήματα υπήρχαν;

Σ3: Κοιτάζτε, είναι άνθρωποι οι οποίοι δεν γνωρίζουν..

Σ1: Είχατε τη δυνατότητα, δηλαδή οι άνθρωποι αυτοί ήταν χαμηλού επιπέδου είχατε προβλήματα, ενστάσεις ποιες ήταν οι διαμαρτυρίες οι δικές τους;

Σ3: Η εμπειρία μου λέει και οι επαφές τις οποίες είχα πριν 12 χρόνια, 13 χρόνια όταν ξεκίνησα ως αντιδήμαρχος ήταν ότι καταρχήν δεν ξέρουν την γλώσσα.

Σ1: Την ελληνική γλώσσα δηλαδή;

Σ3: Την ελληνική γλώσσα ναι.

Σ1: Και τι γλώσσα μιλάνε;

Σ3: Την γλώσσα τη δικιά τους. Η οποία είναι ένα κράμα γλωσσικό νομίζω ότι έχει..

Σ1: Η ρομανί -

Σ3: ναι. Λοιπόν τώρα από εκεί και πέρα πιστεύω ότι ως προς το θέμα της εργασίας είχαμε αρκετά προβλήματα, όπως είπα ότι δεν γνώριζαν την ελληνική γλώσσα, ώστε να υπάρχει μια επικοινωνία μεταξύ μας και να τους λέμε ακριβώς το τι θέλουμε να πράξουν. Υπάρχουν και διάφορα άλλα προβλήματα όπως είναι η επαφή η οποία έχουν με τα στελέχη της τοπικής αυτοδιοίκησης υπηρεσιακούς παράγοντες που με την πρώτη αφορμή αποχωρούν από την εργασία τους χρησιμοποιούν διάφορες προφάσεις ώστε να μην προσφέρουν την εργασία τους. Γνωρίζουν ότι εάν φύγουν από την εργασία τους, την οποία έχουν προσληφθεί το κριτήριο πρόσληψης είναι να είναι υποχρεωτικής εκπαίδευσης, την οποία ούτε και αυτό έχουν μερικοί οπότε αναγκαστικά καταλαβαίνετε η επικοινωνία μεταξύ της υπηρεσίας της καθαριότητας, πρασίνου και τεχνικής υπηρεσίας είναι πάρα πολύ δύσκολη. Αυτό το οποίο πρέπει να τονίσω είναι ότι επειδή υπάρχουν αρκετά επιδόματα τα οποία καλύπτουν τις βασικές ανάγκες τους λοιπόν και αυτό που λέω δεν είναι ρατσιστικό μη θεωρηθεί ότι είμαι ρατσιστής αλλά σου λένε ότι μπαίνοντας σε ένα πρόγραμμα κοινωφελή το οποίο είναι στα 620 € καλύπτουν τις ανάγκες τους οπότε γιατί να έρθουν να εργαστούν; Έναν πρόβλημα είναι ότι και οι δύο οι γονείς δηλαδή ο άντρας και γυναίκα χρησιμοποιούν τα ίδια δικαιολογητικά κατά καιρούς για την πρόσληψή τους και οπότε έχουμε μια οικογένεια να δουλεύει ανά οκτάμηνο να παίρνουν το επίδομα ανεργίας ο ένας εκ των δύο και μετά να επαναλαμβάνεται πάλι το ίδιο.

Σ1: Η συνεργασία όταν ήσασταν τότε στην καθαριότητα με τους άλλους υπαλλήλους μεταξύ τους;

Σ3: Το ανέφερα σε γενικές γραμμές ότι δεν έχουν συνεργασία.

Σ1: Δεν υπάρχει.

Σ3: Δεν έχουν συνεργασία προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν διάφορες αφορμές θέματα υγείας, θέματα κοινωνικής ένταξης θέματα προβλημάτων με με ας το χαρακτηρίσω στο ότι αισθάνονται μειονεκτικά παρόλα αυτά όμως ο δήμος Κομοτηνής θέματα κοινωνικού αποκλεισμού οπότε καταλαβαίνετε ότι είναι πάρα πολύ δύσκολη η ένταξή τους. Γιατί και αυτοί ξέρουν ακριβώς το ότι χρειάζονται και το πώς πρέπει να σκεφτούν και το τι πρέπει να δρομολογήσουν ώστε, όπως είπαμε ότι ένα κομμάτι από αυτούς θέλουν να παραμείνουν στον οικισμό του Αλαν Κογιού.

Σ1: Τώρα στον δήμο Κομοτηνής υπάρχει ακόμη ένας οικισμός οποίος είναι ο Ήφαιστος λεγόμενη Καλκάντζα σωστά; Ο οποίος βρίσκεται στην άλλη περιοχή, στην άλλη πλευρά της πόλης και αυτός βρίσκεται περιφερειακά του Δήμου γύρω στο ένα χιλιόμετρο από τον αστικό ιστό. Υπάρχουν κάποιες διαφορές ανάμεσα στις δύο αυτές ομάδες.

ΜΟΥΡΤΙΔΗΣ: κοιτάζτε εδώ μιλάμε για ένα διαφορετικό οικισμό διαφορετική κοινωνικότητα οι άνθρωποι εκεί δεν είναι στην κατάσταση την οποία είναι το Αλαν Κογιού η κοινωνικότητα της οι επαφές είναι καλύτερες με την τοπική αυτοδιοίκηση υπάρχει εκπροσώπηση τους στο δημοτικό συμβούλιο..

Σ1: Από το Αλαν Κογιού δεν υπάρχει;

Σ3: Ναι, υπάρχει και από κει.

Σ1: Υπάρχει και από εκεί, οπότε μπορούμε να πούμε ότι και από τις δύο ομάδες υπάρχει.

Σ3: Και από τις δύο ομάδες ναι.. Είναι πιο κοινωνικοί οι άνθρωποι ενδιαφέρονται περισσότερο για τα κοινά τους προβλήματα κατά καιρούς έχουν γίνει έχουν οργανωθεί κάποιοι σύλλογοι που είναι καθαρά με αιτήματα του οικισμού του Ηφαιστού. Η κατάσταση όμως και εκεί δεν είναι, η κατάσταση εκεί δεν είναι τόσο τραγική όσο είναι στο Αλαν Κογιού.

Σ1: Εκείνος οικισμός σε σχέση με την υπόλοιπη κοινωνία δηλαδή είναι στο ίδιο επίπεδο οι σχέσεις τους σε σχέση με το Αλαν Κογιού; Δηλαδή απ' ό,τι γνωρίζω μέσα στον οικισμό υπάρχει σχολείο δημοτικό έτσι δεν είναι στον Ήφαιστο ενώ στο Αλαν Κογιού δεν υπάρχει οπότε εκεί αναγκαστικά τα παιδιά πρέπει να ενσωματωθούν μαζί με τα υπόλοιπα τα παιδιά να πάνε στα άλλα σχολεία στο συγκεκριμένο τον οικισμό πάνε όλα εκεί η έρχονται και εκείνα σε επαφή με τον υπόλοιπο τον πληθυσμό;

Σ3: Έχετε απόλυτο δίκιο σε αυτό που λέτε για τον οικισμό του Ηφαιστού όντως υπάρχει σχολείο οργανωμένο σχολείο που υπάρχουν οι δάσκαλοι που συμμετέχουν όλα τα

παιδιά του οικισμού εκεί υπάρχει το ιατρείο τους υπάρχει ο παιδικός σταθμός, καθώς υπάρχει και ο θρησκευτικός χώρος ο οποίος χρησιμοποιούν.

Σ1: Κάτι το οποίο δεν υπάρχει..

Σ3: Κάτι το οποίο όμως στον Αλαν Κογιού δεν υπάρχει. Εδώ έχουμε πει και το επαναλαμβάνουμε συνέχεια ότι είναι ιδιαίτερη η κατάσταση στο Αλαν Κογιού. Είναι στο ότι μεγάλη μερίδα από τους κατοίκους δεν θέλουν να γίνει η μετεγκατάσταση και ίσως να γίνονται κουραστικός που το λέω ότι οι ίδιοι έχουν δημιουργήσει αρκετά προβλήματα. Τώρα στον οικισμό ο Ήφαιστος είναι ένας οικισμός ο οποίος έχει κάποιες απαιτήσεις μπορώ να πω ότι στο επόμενο κομμάτι που ζητάνε γιατί βλέπουν και αυτοί ότι είναι μεγάλη ανάγκη για να γίνει ο βιολογικός..

Σ1: Οπότε είναι μια πολιτική παρέμβαση στο μέλλον που θέλετε να κάνετε;

Σ3: Ακριβώς. Προσφέρουν και αυτοί είναι ενσωματωμένοι σε καλύτερο επίπεδο από ότι είναι το Αλαν Κογιού είναι άνθρωποι οι οποίοι έχουν κάποιες διαφορετικές εργασίες μπορώ να πω είναι άνθρωποι οι οποίοι συμμετέχουν στο δημόσιο στον ευρύτερο δημόσιο φορέα, οπότε η κατάσταση είναι πάρα πολύ διαφορετική στον οικισμό Ήφαιστο. Φυσικά υπάρχουν και τα προβλήματά τους. Υπάρχει μια κόντρα..

Σ1: Ήταν η επόμενη ερώτησή μου. Ποια είναι η αντιπαλότητα που υπάρχει και γιατί πιστεύετε ότι υπάρχει ανάμεσα σε αυτούς τους οικισμούς;

Σ3: Ο καθένας από τον οικισμό θεωρεί τον εαυτό του πιο πολύ ότι μειονεκτεί έναντι του άλλου. Η αλήθεια είναι ότι η κατάσταση στον Ήφαιστο είναι καλύτερη απ' ό,τι είναι από το Αλαν Κογιού. Παρόλα αυτά όμως οι κάτοικοι του Ηφαίστου θεωρούν ότι δεν είναι καλύτερη και διεκδικούν περισσότερα, αν και στο κατ'ιδίαν το παραδέχονται ότι είναι σε καλύτερη κατάσταση από τον οικισμό Αλαν Κογιού. Τελειώσαμε;

Σ1: Αντιδημαρχε εάν έχετε να προσθέσετε κάτι άλλο;

Σ3: Εγώ αυτό που έχω να προσθέσω είναι ότι η μέριμνα του δήμου είναι ότι προσπαθεί με διάφορα ευρωπαϊκά προγράμματα ή με ίδιους πόρους που έχει ο δήμος Κομοτηνής να εντάξει όλες τις κοινωνικές ομάδες μέσα στο κορμό που λέγεται η κοινότητα που λέγεται δήμος Κομοτηνής να υπάρχει μια λειτουργική συνεργασία μεταξύ όλων των δημοτών κατά καιρούς ο Δήμος χρησιμοποιεί και διερμηνέα ώστε να αισθάνονται πολύ διαφορετικά οι άνθρωποι στις επαφές που έχουν με την κεντρική διοίκηση του δήμου από την πλευρά του ο Δήμος προσφέρει αρκετές υπηρεσίες σε κάποιες ομάδες και του Αλαν Κογιού και του Ηφαίστου αλλά και σε ομάδες μέσα στην πόλη της Κομοτηνής που έχουν διάφορες ανάγκες είτε είναι σίτιση είτε είναι η ιατρική περίθαλψη είτε είναι ένδυση, υπόδηση, παρακολουθεί τα πράγματα οπότε και δίνει κάποιες λύσεις. Δηλαδή στο κοινωνικό κομμάτι ακόμα και στον πολιτισμό τους και στο οικονομικό και ανθρώπινο δυναμικό. Τι άλλο θέλεις;

Σ1: Αντιδήμαρχε ευχαριστώ πάρα πολύ για την συμμετοχή σας.

Σ3: Και εγώ σας ευχαριστώ. Ονομάζομαι Μουρτίδης Ιωάννης διετέλεσα αντιδήμαρχος την περίοδο 9 και 10, 2009 - 2010. Διετέλεσα αντιδήμαρχος το 2017 αντιδήμαρχος συγνώμη καθαριότητας, πρασίνου ανακύκλωσης και τεχνικής υπηρεσίας το 2017 , 18 και 19 και σήμερα που έχουμε αυτή την επαφή τη συνέντευξη ας πούμε, είμαι αντιδήμαρχος κοινωνικών θεμάτων και αλληλεγγύης του δήμου Κομοτηνής.

Σ1: Ευχαριστώ πολύ και πάλι.

Σ3: Σας ευχαριστώ και εγώ πολύ και καλή επιτυχία

Σ1: και όπως έχετε ενημερωθεί αρχικά από το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης που υπογράψατε έχετε πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οποιοδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης της συνέντευξης που είχαμε μαζί.

Σ3: Ευχαριστώ και εγώ.

Σ1: Και εγώ ευχαριστώ πάρα πολύ.

13^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με την Κοινωνική Λειτουργό του Παραρτήματος Ρομά.

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχουσα: Σ2

Σ1: Καλημέρα.

Σ2: Καλημέρα σας.

Σ1: Ποια είναι η ειδικότητά σας στο παράρτημα Ρομα;

Σ2: Είμαι η κοινωνική λειτουργός του παραρτήματος.

Σ1: Αρχικά θα ήθελα να μου κάνετε μια σύντομη αναφορά όσον αφορά την λειτουργία του παραρτήματος Ρομα.

Σ2: Το παράρτημα Ρομα είναι μαζί με το κέντρο κοινότητας λειτουργούν από το 2016 ωστόσο είναι η συνέχεια του παλιού ΙΑΚ του Ιατροκοινωνικού που ασχολείται με τη συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού στην συγκεκριμένη περιοχή Αλαν Κογιού στην Κομοτηνή.

Σ1: Ποιες οι λειτουργίες του παραρτήματος και τι παροχές δίνεται και ποιες άλλες ειδικότητες υπάρχουν;

Σ2: Λοιπόν οι ειδικότητες που υπάρχουν στο παράρτημα εκτός από εμένα που είμαι κοινωνική λειτουργός είναι δύο νοσηλεύτριες και μια διά μεσολαβήτρια. Οι

νοσηλεύτριες παρέχουν πρωτοβάθμια περίθαλψη νοσηλευτική περίθαλψη στους κατοίκους, στα παιδιά διοργανώνουν εμβολιασμούς μαζικούς, κλείνουν ραντεβού σε φορείς πρωτοβάθμιας υγείας. Κάνουν μετρήσεις όπως μετρήσεις ζάχαρου, πίεσης και όλα αυτά τέλος πάντων που σχετίζονται με το επάγγελμα τους και η διαμεσολαβήτρια είναι ο συνδυαστικός κρίκος μεταξύ του μαχαλά της υπηρεσίας του μαχαλά εννοώ την περιοχή του Αλαν Κογιού και είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος της.

Σ1:Όσον αφορά τη δική σας τη θέση και του άλλου του επιστημονικού προσωπικού είστε στο γραφείο ή πηγαίνετε και μέσα στον οικισμό;

Σ2: Είμαστε αναγκαστικά στο γραφείο γιατί πρέπει να είμαστε εδώ για να μπορούμε να εξυπηρετούμε οποιονδήποτε θέλει να απευθυνθεί σε εμάς και είμαστε στο γραφείο γιατί και ένα βασικό κομμάτι είναι η παροχή επιδομάτων δηλαδή θα πρέπει να κάνουμε αιτήσεις για να παίρνουν κάποια επιδόματα ωστόσο όμως υπάρχουμε και μέσα στον μαχαλά δηλαδή κάνουμε κάτ οίκον επισκέψεις και έχουμε άμεση επαφή με τον μαχαλά όλες οι ειδικότητες δηλαδή και εγώ και οι νοσηλεύτριες και η διαμεσολαβήτρια εννοείται.

Σ1:Μπορείτε να μας περιγράψετε λίγο τις συνθήκες που επικρατούν μέσα στον μαχαλά;

Σ2: Οι συνθήκες στον Αλαν Κογιού είναι άθλιες. Βασικά δεν υπάρχουν υπάρχουν σπίτια με πρόχειρα υλικά φτιαγμένα και δεν υπάρχει παροχή νερού ύδρευσης και ρεύματος. Κυρίως είναι παράγκες, είναι παράγκες και υπάρχουν τρεις κοινόχρηστες βρύσες από όπου παίρνουν νερό από εκεί. Εντωμεταξύ κάποια σπίτια έχουν πάρει ρεύμα και μπορούν να δίνουν και σε άλλους αλλά η πλειονότητα των 55% των σπιτιών δεν έχουν δικό τους ρεύμα. Υπάρχει ένας κεντρικός δρόμος στην περιοχή.

Σ1:Συνήθως πόσα άτομα μένουν μέσα σε ένα σπίτι; Άτομα, οικογένειες θα λέγαμε.

Σ2: Σε ένα σπίτι ναι, το νοικοκυριό ένα νοικοκυριό μπορεί να αποτελείται και από τρεις οικογένειες. Το οποίο όταν λέμε παράγκα η σπίτι στον μαχαλά εννοούμε έναν ενιαίο χώρο πολύ μικρό στον οποίο βρίσκονται εκεί τα πάντα δηλαδή βρίσκονται τα πράγματα για ένα στρώνουν το βράδυ να κοιμούνται δεν έχουν τραπέζια, καρέκλες ή οτιδήποτε άλλο, έχουν μια σόμπα μια ξύλοσομπα για να μπορούν να ζεσταίνονται αλλά δεν έχουν άλλες παροχές.

Σ1:Τουαλέτα στα σπίτια υπάρχουν;

Σ2: Κάποια σπίτια μπορεί να έχουν εξωτερικά δηλαδή μπορεί να έχουν φτιάξει κάτι αλλά οι περισσότεροι όχι δεν έχουν.

Σ1:Πόσο σημαντικό ρόλο παίζουν οι συνθήκες στην κοινωνικοποίηση τους; Αυτές οι συνθήκες διαβίωσης;

Σ2: Λόγω των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης γενικότερα λειτουργεί το περιβαλλοντικό σύστημα, δηλαδή λόγω των συνθηκών διαβίωσης αποκλείονται από βασικές ανάγκες που μπορούν. Σ1:Να έχουν πρόσβαση;

Σ2: σε βασικές ανάγκες που μπορούν να έχουν πρόσβαση αλλά και από την άλλη παράλληλα τους αποκλείει από το να έχουν επαφή με τους υπόλοιπους ανθρώπους των γύρω περιοχών.

Σε όλους τους τομείς είναι αυτό;

Σ2: Έχει να κάνει, καταρχήν, με την κοινωνικοποίηση τους με τους υπόλοιπους ανθρώπους με την υπόλοιπη γειτονιά, γιατί αυτομάτως περιθωριοποιούνται λόγω της κατάστασης που επικρατεί εντός του μαχαλά. Είναι σαν να μην αποδέχονται οι υπόλοιποι γειτονιά του μαχαλά από φόβο, από οτιδήποτε τέλος πάντων λόγω των συνθηκών που επικρατούν. Το δεύτερο είναι ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση με τα σχολεία όπου το μεγαλύτερο μέρος του μαχαλά πηγαίνει σε συγκεκριμένο σχολείο που είναι..

Σ1: Όσον αφορά την εκπαίδευση τώρα;

Σ2: Ναι, ναι που αποτελούνται από συγκεκριμένους μαθητές που είναι από τον μαχαλά αλλά έτσι είναι σαν να ευνοείται ο κοινωνικός αποκλεισμός των παιδιών από μικρή ηλικία, δηλαδή μαθαίνουν να είναι μεταξύ τους και όχι να συναναστρέφονται με υπόλοιπους, με τα υπόλοιπα άτομα εκτός μαχαλά. Άρα η κοινωνική ενσωμάτωση με αυτό τον τρόπο δεν μπορεί να επιτευχθεί από τη στιγμή που είναι μόνοι τους συνεχίζουν να πηγαίνουν μόνοι τους σχολείο και ξανά επιστρέφουν στον μαχαλά μόνοι τους. Δεν έχουν επαφή με το άλλο μέσα σε εισαγωγικά το άλλο. Επίσης αυτό τους αποκλείει και από την εύρεση εργασίας, γιατί υπάρχει αυτή η άποψη ότι δεν θα μπορούν να πάρουν εργάτες από τον μαχαλά. Δηλαδή δεν συμβαίνει εκατό τοις εκατό, αλλά ας πούμε ότι σε μεγάλο ποσοστό συμβαίνει δεν θα αποφασίσουν να πάρουν κάποιον εργάτη από τον μαχαλά ή από την άλλη τους εμποδίζει να ψάξουν να βρουν εργασία. Είναι σαν να έχουν κατά κάποιο τρόπο ιδρυματοποιηθεί μετά από τόσα χρόνια ζώντας στην συγκεκριμένη περιοχή με τις συγκεκριμένες συνθήκες.

Σ1:Όλοι έχουν, σε τι επίπεδο, σε τι μορφωτικό επίπεδο βρίσκονται οι περισσότεροι;

Σ2: Οι περισσότεροι είναι, δεν έχουν βγάλει ούτε το δημοτικό. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες ώστε να μπορούν να μείνουν τα παιδιά και να πάρουν απολυτήριο δημοτικού έχουμε πολύ λίγες περιπτώσεις που έχουν τελειώσει και το λύκειο, το επαγγελματικό λύκειο είναι συγκεκριμένα τρεις περιπτώσεις που έχουν τελειώσει το επαγγελματικό λύκειο. Ούτως ώστε τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να τελειώσουν μέχρι και την τρίτη γυμνασίου που είναι η υποχρεωτική εκπαίδευση.

Σ1:Το οποίο θα τους βοηθήσει μετά να ενταχθούν στην εργασία;

Σ2: Φυσικά, γιατί πλέον έχουν αλλάξει και οι προϋποθέσεις ας πούμε, αν θέλεις να δουλέψεις και στην καθαριότητα θα πρέπει να είσαι απόφοιτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δηλαδή μέχρι την τρίτη γυμνασίου. Παλαιότερα δεν ίσχυε αυτό και υπήρχε και υπήρχε η ετυμηγορία ότι μπορεί να δουλέψει κάποιος χωρίς να έχει πάει καθόλου σχολείο το οποίο σιγά σιγά αυτό εξαλείφεται.. Αρα αν τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο και σε αυτό δίνουμε πολύ μεγάλη βάση θα πρέπει να τελειώσουν τουλάχιστον μέχρι την τρίτη γυμνασίου για να μπορούν έστω να βρίσκουν κάποια θέση εργασίας. Στην καθαριότητα.

Σ1:Υπάρχουν οικογένειες που έχουν φύγει από τον μαχαλά και έχουν πάει σε κάποια άλλη περιοχή;

Σ2: Ναι, υπάρχουν οικογένειες, υπάρχουν οικογένειες που βρίσκονταν οικονομικά καλύτερα έχοντας δουλεύοντας μάλλον στις λαϊκές αγορές στα παζάρια και έχει δημιουργηθεί από αυτούς τους ανθρώπους που έχουν φύγει από τον μαχαλά μια προέκταση του μαχαλά που είναι αρκετά πιο μακριά από τον μαχαλά αλλά σε κοντινή απόσταση πάλι σε κοντινή ακτίνα όπου έχουν φτιάξει σπίτια υπάρχει Δ.Ε.Η. υπάρχει η ύδρευση και εκεί είναι καλύτερα τα πράγματα. Ωστόσο και σε αυτές τις περιοχές υπάρχουν πάλι κάποια σπίτια που δεν είναι οι συνθήκες κατοικίας τόσο καλές. Ωστόσο όμως το μεγαλύτερο ποσοστό είναι καλές κατασκευές σπιτιών και καλά σπίτια. Εννοώντας το καλά σπίτια ότι έχει τις παροχές για να ζήσει μια οικογένεια.

Σ1:Τις απαραίτητες ανάγκες.

Σ2: Ναι, ναι καλύπτει τις απαραίτητες ανάγκες.

Σ1:Από την καθημερινή επαφή που έχετε με αυτούς τους ανθρώπους ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν;

Σ2: Τα προβαλλόμενα αιτήματα είναι ότι δεν μπορούν να βρουν δουλειά και ότι θέλουν να δουλέψουν αλλά δεν μπορούν να βρουν δουλειά και γενικότερα το πρόβλημα τους γυρίζει γύρω από το οικονομικό θέμα. Παρόλο που παίρνουν αρκετά επιδόματα.

Σ1:Όπως;

Σ2: Όπως το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης το οποίο για το οποίο κάνουμε εμείς αιτήσεις εδώ στο κέντρο κοινότητας. Άλλη πηγή εσόδων είναι κάποια αναπηρικά επιδόματα που παίρνουν και κάποια επιδόματα ανεργίας εάν έχουν δουλέψει και τέλος πάντων δικαιούνται. Επίσης ένα πολύ μικρό ποσοστό δουλεύει με οκτάμηνα με κοινωφελή εργασία κυρίως στον δήμο.

Σ1:Ανεργία;

Σ2: Ανεργία υπάρχει πολύ μεγάλη. Είναι πολύ λίγα τα άτομα που δουλεύουν με κοινωφελή εργασία. Υπάρχουν και αυτοί που δουλεύουν στα παζάρια, στις λαϊκές που έχουν, που πουλάνε φρούτα οτιδήποτε ρούχα και τα λοιπά ωστόσο όμως με την

οικονομική κρίση έχουν μειωθεί τα έσοδά τους κατά πολύ και επίσης παρατηρείται και το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ολλανδία κυρίως και στην Γερμανία.

Σ1: Άνδρες ή γυναίκες Ρομα επισκέπτονται την υπηρεσία σας; Συνήθως.

Σ2: Συνήθως στην υπηρεσία την επισκέπτονται γυναίκες εκείνες θα έρθουν να ανανεώσουν το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης.

Σ1: Αλλά μέσα στο σπίτι τι επικρατεί;

Σ2: Δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο..

Σ1: Θεωρείται πατριαρχική οικογένεια;

Σ2: Όχι, έχω την εντύπωση ότι είναι, επικρατεί είναι μητριαρχική οικογένεια. Αυτή την εντύπωση έχω. Και όσον αφορά εδώ έρχονται κυρίως οι γυναίκες και για τα επιδόματα για ανανέωση και για να ζητήσουν εάν χρειάζονται είδη ρουχισμού κάποια πράγματα για το σπίτι κάποια έξτρα πράγματα που μπορούμε να τους βοηθήσουμε ρούχα για τα παιδιά τρόφιμα οι γυναίκες είναι αυτές που θα έρθουν. Να ζητήσουν κάτι.

Σ1: Εσείς σαν Παράρτημα Ρομα τι παρεμβάσεις έχουν γίνει μέχρι τώρα και τι στόχο έχετε για το μέλλον;

Σ2: η παρέμβαση στο Αλαν Κογιού είναι πολύ επίπεδη έχει να κάνει με το, έχει να κάνει καταρχήν με το οικονομικό κομμάτι και με πράγματα πρώτης ανάγκης που πρέπει να τους παρέχονται, έχει να κάνει με συμβουλευτική υποστήριξη όσον αφορά την συμβουλευτική υποστήριξη όσον αφορά και στο κομμάτι της εργασίας, όσον αφορά στις κακοποιήσεις γιατί υπάρχουν, υπάρχουν συμβάντα κακοποίησης μέσα στην οικογένεια. Έχει να κάνει με τη φοίτηση με τη σταθερή φοίτηση των παιδιών και τέλος πάντων να κατανοήσουν ότι το σημαντικό πράγμα για τα παιδιά είναι να μένουν στα σχολεία και ότι η βασική δουλειά του παιδιού είναι να είναι στα σχολεία γενικότερα δουλεύουμε με όλες τις ηλικίες. Με όλα τα άτομα με ό, τι πρόβλημα υπάρχει στον μαχαλά ότι προβαλλόμενο πρόβλημα υπάρχει ότι αίτημα φέρει ο κάθε κάτοικος του Αλαν Κογιού ασχολούμαστε με τα πάντα.

Σ1: Υπάρχει κάποια ηλικία; Η είναι όλες οι ηλικίες;

Σ2: Όχι μας αφορούν όλες οι ηλικίες και έρχονται όλες οι ηλικίες.

Σ1: Οι παροχές; Εκτός από τα επιδόματα ο Δήμος δίνει κάτι σε αυτούς τους ανθρώπους;

Σ2: Ναι, φυσικά μπορούμε να δώσουμε τρόφιμα μπορούμε να δώσουμε ότι χρειαστεί ένα σπίτι ότι χρειαστεί ένα σπίτι για την καθαριότητα και οτιδήποτε άλλο ρούχα, υποδήματα, είδη προσωπικής υγιεινής, καύσιμη ύλη δίνουμε σίτιση και συνεργαζόμαστε για όλα αυτά βέβαια δεν έχουμε εμείς τα προϊόντα και τους τα δίνουμε, συνεργαζόμαστε με τη διεύθυνση κοινωνικών πολιτικών, όπου παίρνουμε και δίνουμε τα πράγματα αυτά.

Σ1:Οπότε θεωρείται παροχές της διεύθυνσης κοινωνικών πολιτικών, έτσι δεν είναι;

Σ2: Ναι, ναι.

Σ1:Ωραία, το πρόγραμμα αυτό που είστε τώρα το παράρτημα Ρομα είναι του Δήμου; Είναι του κράτους; Είναι ευρωπαϊκό; Τι είναι;

Σ2: Είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα. Ναι, και συγκεκριμένα για την ένταξη. Είναι ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την κοινωνική ένταξη από την πλευρά της ευρωπαϊκής ένωσης..

Σ1:Θυμάστε το χρονικό περιθώριο;

Σ2: Το χρονικό περιθώριο από την λειτουργία του;

Σ1:Ναι.

Σ2: Ξεκινήσαμε το 2000..

Σ1:Του ευρωπαϊκού προγράμματος..

Σ2: Στο 14 με 20, το 2014 με 2020 σε αυτό το πακέτο χρηματοδότησης.

Σ1:Δηλαδή είναι από την περιφέρεια, τα οποία τα έχει πάρει ο Δήμος σαν φορέας.

Σ2: Ναι.

Σ1:Ωραία. Επίσης θέλω να μου πείτε ποια είναι η άποψη των κατοίκων τι σας λένε οι ίδιοι σε σχέση με τους κατοίκους του Ηφαίστου. Και αν γνωρίζεται γενικά τις συνθήκες του Ηφαίστου;.

Σ2: Γνωρίζω τις συνθήκες του Ηφαίστου έτσι μέσες, άκρες οι κάτοικοι του Αλαν Κογιού με τους κατοίκους του Ηφαίστου παλαιότερα ήταν λίγο έντονες δημιουργούνταν φασαρίες όταν βρισκόταν τέλος πάντων σε κάποιο κοινό χώρο οι κάτοικοι του Αλαν Κογιού αυτό προσδιορίζονται ως Ρομά ενώ οι κάτοικοι του Ηφαίστου προσδιορίζονται ως μειονοτικοί δεν προσδιορίζονται ως Ρομα. Από εκεί και πέρα όμως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται να γίνονται και γάμοι μικτοί εντός εισαγωγικών, δηλαδή κάτοικοι του Αλαν Κογιού μπορεί να παντρευτούν κάποιο ή κάποια από τον Ήφαιστο και με αυτό φαίνεται σαν να έχουν εξομαλυνθεί λίγο οι σχέσεις αλλά μέχρι εκεί.

Σ1:Για το πρόγραμμα μετεγκατάστασης του οικισμού γνωρίζετε κάτι;

Σ2: Υπάρχει το πρόγραμμα μετεγκατάστασης που κάποια στιγμή θα μεταφερθούν οι κάτοικοι του μαχαλά του Αλανκουγιου συγκεκριμένα σε μια άλλη περιοχή όπου θα υπάρχουν κάποια προκατασκευασμένα σπίτια είναι ένα πρόγραμμα της περιφέρειας. Δεν έχει πραγματοποιηθεί κάτι προς το παρόν. Ωστόσο είναι επιθυμία των κατοίκων να φύγουν από τη συγκεκριμένη περιοχή λόγω των άθλιων συνθηκών διαβίωσης και είναι κάτι που θέλουν αλλά και είναι κάτι που πρέπει να γίνει για να μπορεί σιγά-σιγά

να δουλευτεί και η κοινωνική ενσωμάτωση και οι συνθήκες διαβίωσης εννοείται να είναι καλύτερες και να μπορούν να ζήσουν καλύτερα τέλος πάντων να έχουν καλύτερη διαβίωση στα σπίτια τους.

Σ1: Η δικιά σας γνώμη;

Σ2: Η δικιά μου γνώμη, εννοείται ότι θα πρέπει να φύγουν δηλαδή δεν είναι συνθήκες για να μπορεί να ζήσει άνθρωπος έχουμε και αρρώστιες έχουμε διάφορα ωστόσο η δικιά μου άποψη είναι ότι θα πρέπει να υπάρξει και ένα άλλο πρόγραμμα ώστε να μπορούν να ενταχθούν μέσα στον κοινωνικό ιστό της πόλης αυτά τα άτομα. Δηλαδή να ξεκινήσει με κάποιες οικογένειες θα μπορούν να δουλευτούν αυτές οι οικογένειες με την κοινωνική λειτουργό και με ότι άλλο προσωπικό, με ό,τι άλλο επιστημονικό προσωπικό θα μπορούσε να δουλευτεί ώστε δεν μπορεί να γίνει κοινωνική ενσωμάτωση. Γιατί το νόημα είναι να μπουν μέσα στον κοινωνικό ιστό να συναναστραφούν με το άλλο, το άλλο μέσα σε εισαγωγικά το άλλο που είναι εκτός από αυτούς δηλαδή. Γιατί δεν έχει κανένα νόημα, εάν πάνε κάπου αλλού και είναι πάλι μόνοι τους, δηλαδή πάλι περιθωριοποιημένοι θα είναι το θέμα είναι να ενταχθούν μέσα στον κοινωνικό ιστό. Αυτή είναι η άποψή μου για τους συγκεκριμένους κατοίκους.

Σ1: Και μια τελευταία ερώτηση, υπάρχει κάποιος σύλλογος μέσα στον οικισμό; Κάποιο δίκτυο που να έχουν δημιουργήσει οι ίδιοι;

Σ2: Γενικότερα στον συγκεκριμένο μαχαλά λίγο-πολύ αυτό προσδιορίζονται μόνοι τους κάποιοι ως πρόεδροι και μπορούν να έχουν διάφορους συλλόγους επίσημα όμως κάτι δεν υπάρχει δηλαδή έχουμε τον συγκεκριμένο σύλλογο που είναι επίσημος. Ο καθένας μπορεί να αυτό προσδιοριστεί ως πρόεδρος και να πει ότι έχει τον δικό του σύλλογο ή οτιδήποτε άλλο, αλλά επίσημα δεν υπάρχει κάτι.

Σ1: Στα κοινά συμμετέχουν;

Σ2: Στα κοινά ναι έχουμε υποψηφιότητες ας πούμε στις δημοτικές εκλογές και στις τελευταίες εκλογές είχαμε 3, 4 υποψηφιότητες αυτό, θέλουν δηλαδή έχουν τη διάθεση να συμμετέχουν κάποια άτομα.

Σ1: Ωραία, ευχαριστώ πάρα πολύ για την συμμετοχή σας.

Σ2: Να είστε καλά.

Και όπως έχετε ενημερωθεί και αρχικά και από το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης που υπογράψατε έχετε πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης που είχαμε και η οποία έχει από μαγνητοφωνηθεί.

Σ2: Ωραία.

Σ1: Σας ευχαριστώ πολύ.

Σ2: Και εγώ

14^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με τον Πρόεδρο του Κέντρου Μέριμνας και Αλληλεγγύης του Δήμου Κομοτηνής

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχων :Σ5

Σ1:Καλησπέρα σας κύριε Σωτηρακόπουλε.

Σ5: Καλησπέρα σας κυρία

Σ1: Πείτε μας για εσάς λιγάκι όσον αφορά για την πολιτική που έχετε στον δήμο Κομοτηνής.

Σ5: Εγώ ασχολούμαι με την πολιτική από το 2010 που εκλέχθηκα δημοτικός σύμβουλος με την πλειοψηφούσα παράταξη και από τότε σε τρεις συνεχείς εκλογικές διαδικασίες εκλέγομαι και έχω και την αποδοχή του κόσμου γιατί είμαι στις πρώτες θέσεις. Είμαι πρόεδρος τώρα του κέντρου μέριμνας και αλληλεγγύης και την προηγούμενη θητεία πάλι ήμουν στην κοινωνική πολιτική του δήμου Κομοτηνής είτε ως αντιδήμαρχος είτε ως πρόεδρος του κέντρου μέριμνας ασκούσα την κοινωνική πολιτική του δήμου Κομοτηνής. Στο χρονικό διάστημα αυτό.

Σ1: Όπως σας είχα αναφέρει και προηγουμένως για τον οικισμό Αλαν Κογιού που κάνουμε την εργασία αυτή ποια είναι η άποψή σας για το συγκεκριμένο οικισμό.

Σ5: Το Αλαν Κογιού είναι μια ιδιαίτερη περιοχή που εντάξει δεν μας τιμά και πολύ σαν πόλη της Κομοτηνής και σαν πολίτες αυτής της πόλης είναι οι Ρομά οι οποίοι μιλούν και Ρομά και ελληνικά και τουρκικά είναι τρίγλωσσοι γνωρίζουν και τις τρεις γλώσσες αυτό το γνωρίζω, όχι μόνο ως της τοπικής αυτοδιοίκησης παράγων αλλά και ως γιατρός γιατί το επάγγελμά μου είναι γιατρός στο νοσοκομείο είμαι διευθυντής στο νεφρολογικό τμήμα και έρχομαι σε επαφή με τους κατοίκους αυτούς τους συμπολίτες μας οι οποίοι και σε μια παλαιότερη εργασία μου λίγο να θυμίσω ότι η επιδημιολογική που είχα κάνει βρήκα ότι από όλες τις πληθυσμιακές ομάδες της Ροδόπης χριστιανούς, μουσουλμάνους τουρκογενείς Ρομά και πομάκους ήταν αυτοί που επισκέπτεται πιο πολύ το νοσοκομείο Κομοτηνής. Είτε γιατί είναι σε πενιχρή οικονομική κατάσταση και είναι δωρεάν οι υπηρεσίες υγείας του νοσοκομείου και επισκέπτεται για οποιοδήποτε πρόβλημα ενώ βλέπουμε ότι οι τουρκογενείς ή οι χριστιανοί και μουσουλμάνοι και χριστιανοί οι υπόλοιποι πάνε και στον ιδιωτικό τομέα που έχουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν..

Σ1: Επειδή έχουν την οικονομική δυνατότητα.

Σ5: Ενώ αυτοί είναι που επισκέπτονται το νοσοκομείο Κομοτηνής και τις υπηρεσίες υγείας γενικά τις κρατικές δομές. Τώρα όσο..

Σ1:Είναι συνεπείς ως προς τις υποχρεώσεις τους;

Σ5: Όχι, είναι πιο δύσκολη είναι πιο δύσκολη ομάδα και για να επικοινωνήσεις όμως ανταποκρίνονται όταν έχουν εμπιστοσύνη σε έναν γιατρό και όταν βλέπουν ότι ένας γιατρός τους συμπεριφέρεται έρχεται σαν κι αυτούς και εγώ έχω πάει και στα σπίτια αυτών και όχι μόνο ως αντιδήμαρχος αλλά και ως γιατρός παλιά και είναι ζεστοί άνθρωποι έχουν και αυτοί τα χαρακτηριστικά που έχουμε και εμείς ως μεσογειακοί είναι φτωχοί να το πούμε έχουν οι δυνατότητες που μένουν είναι δύσκολες μένουν σε μερικά τετραγωνικά παραπήγματα τα ξέρετε και εσείς αυτά από τη θέση σας είναι άνεργοι ως προς το πλείστον κάνουν ευκαιριακές δουλειές και συνήθως παίρνουν διάφορα επιδόματα που χορηγεί η πολιτεία από την κοινωνική πολιτική του κράτους και του Δήμου είναι πάρα πολλοί στο ΤΕΒΑ το πρόγραμμα αυτό το ευρωπαϊκό είναι στο Δήμο στην κοινωνική υπηρεσία πάρα πολύ που επωφελούνται και βοηθούνται είτε με τον ιματισμό είτε με, παλαιότερα με τα τρόφιμα που δίνουμε με την αποθήκη τροφίμων που έχει ο Δήμος Κομοτηνής εκτός από τα προγράμματα

Σ1:Ναι..

Σ5: και σε όλα αυτά τις πάρα πολλές υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής που δρα ο Δήμος είναι από τους κατεξοχήν.

Σ1:Ο δήμος Κομοτηνής έχει κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα η υπηρεσία που ασχολείται με τη συγκεκριμένη ομάδα;

Σ5: Ο Δήμος Κομοτηνής είχε ένα μεγάλο πρόγραμμα ένα στόχο να τους εγκαταστήσει σε μια άλλη περιοχή πιο ανθρώπινη, με σπίτια όπου φυσικά δεν ήταν μόνο του Δήμου αλλά και της πολιτείας

Σ1:μιλάμε για την μετεγκατάσταση του πληθυσμού; Για πείτε μας λιγάκι μερικά..

Σ5: Όπου εμείς αγοράσαμε παραχώρησαν δηλαδή το κτίριο κάναμε τις σχετικές διαδικασίες. Τώρα όμως έγκειται σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που θα κατασκευάσει γιατί όπως είναι δυνατόν, δεν μπορεί ο Δήμος να κατασκευάσει ολόκληρα αυτά ολόκληρο τον οικισμό αλλά θα συμβάλει σε μελέτες στα αποχετευτικά υπάρχει ολόκληρο σχέδιο.

Σ1:Η χρηματοδότηση από πού θα είναι;

Σ5: Είναι μέρος από την Ε.Ε..

Σ1:Μάλιστα. Οι κάτοικοι θέλουν να φύγουν σύμφωνα με τις πληροφορίες σας;

Σ5: Νομίζω ότι ναι, νομίζω ότι ναι.

Σ1:Οι κάτοικοι που θα τους υποδεχτούν;

Σ5: οι κάτοικοι που θα τους υποδεχτούν όχι δεν τους θέλουν είναι εκεί ένα χωριό το Κικίδιο που είναι τουρκόφωνοι είναι τουρκογενείς οι πολίτες δεν τους θέλουν, γιατί

εντάξει η λέξη γύφτος έχει τον ρατσισμό μέσα του και σου λέει με τον γύφτο θα έχω γείτονα;

Σωστά.

Σ5: Άρα υπάρχει αυτός ο αποκλεισμός τους αποκλείουν αλλά ο Δήμος δεν σκέφτεται αυτά το κάναμε υπήρχαν αντιδράσεις έγιναν διαδικασίες έγιναν δικαστήρια για την απαλλοτρίωση και τελικά καταλήξαμε σε αυτό κερδίσαμε και νομίζω ότι οι συμπολίτες αυτοί δέχτηκαν οι ζουν μέσα στην πατρίδα μας είναι Έλληνες πολίτες υπηρετούν στην πατρίδα μας και οφείλουμε και εμείς να τους δώσουμε τη δυνατότητα για να τους φτιάξουμε αυτά τα σπίτια για να τους δώσουμε όπως δίνουμε σε κάθε κατηγορία που αυτοί όπως δίνουμε και στους πρόσφυγες για την βοήθεια στους μετανάστες, όπως μέσω του κέντρου κοινότητας το οποίο είναι ένας πετυχημένος θεσμός και του πρώην ΙΑΚ Ιατροκοινωνικού κέντρου παραρτήματος τώρα που έχουμε Ρομά..

Σ1: Ασχολείται με τη συγκεκριμένη ομάδα το παράρτημα;

Σ5: Ασχολούμαστε με αυτό ναι εκτός βλέπετε η κοινωνική υπηρεσία ασχολείται με όλους τους πάσχοντες έχουμε και ιδιαίτερο αυτό το παράρτημα Ρομά που ασχολείται αποκλειστικά με κοινωνικό λειτουργό, με διαμεσολαβητή με διάφορους και είμαστε σε αυτό το ευρωπαϊκό πρόγραμμα και άλλοι δήμοι νομίζω είναι αλλά εμείς έχουμε ιδιαίτερο ζήλο σε αυτό ώστε να τους εντάξουμε και να μην η νιώθουν αποκλεισμένοι. Μιας και η Κομοτηνή έχει το προτέρημα να πω ότι είναι πολυπολιτισμική πόλη ότι εδώ δεν ζουν αμιγείς να πούμε Σαρακατσάνοι να το πω ή Αρβανίτες ή ντόπιοι εδώ ζουν μουσουλμάνοι τουρκογενείς μουσουλμάνοι Πομάκοι χριστιανοί διάφορες ράτσες και οι χριστιανοί Σαρακατσάνοι, αρβανίτες είναι διαφορές οι φυλές όλοι φυσικά και η Ρομά. Και οι μετανάστες που έχουν έρθει οι παλινοστούντες είναι ιδιαίτερη και αυτοί αλλά ειδικά για τους Ρομά ασχολούμαστε ιδιαίτερα. Όπως είχαν γίνει παρεμβάσεις παλαιότερα πριν από τη θητεία μου σε άλλους Ρομά οι οποίοι είναι Τουρκόφωνη μεν αυτοί στον Ήφαιστο είναι αυτοί...

Σ1: Ήταν η επόμενη ερώτηση που ήθελα να κάνω να μου πείτε εάν γνωρίζετε κάτι για τον Ήφαιστο και γιατί πιστεύετε υπάρχει αυτή η αντιπαλότητα μεταξύ αυτών των οικισμών;

Σ5: Ο Ήφαιστος είναι και αυτοί Ρομά αλλά αυτοί νιώθουν ότι είναι τουρκογενείς όχι όλοι. Μερικοί από αυτούς είναι τουρκόφωνοι όμως δεν γνωρίζουν την Ρομά η δεν την μιλούν γιατί υπάρχει και ο ρατσισμός όταν μιλάνε την Ρομά θα αποκαλούν γύφτο. Ενώ αν μιλήσεις Τούρκος εμένα μου έχει τύχει ως γιατρό που μιλούσαν Ρομά μεταξύ τους αλλά έξω μιλούσαν τουρκικά και τους λέω γιατί δεν μιλάς Ρομά λέει γιατί θα με πουν γύφτο. Και οι ίδιοι οι Ρομά λένε ο ένας τον άλλον ότι θα με πουν γύφτο. Και είναι προσβλητικό για αυτούς και το γύφτος.

Σ1: Μάλιστα. Γιατί υπάρχει αντιπαλότητα μεταξύ των δύο αυτών οικισμών;

Σ5: Η αντιπαλότητα είναι ότι αυτοί νομίζουν του Ήφαιστου νομίζω ότι έχουν σπίτια πρώτων ο Δήμος πάλι και η πολιτεία είχαν φροντίσει και τους είχαν εντάξει ήταν ένα

άλλο παλαιότερο πρόγραμμα δεν υπήρχα εγώ τότε στη δημοτική αρχή με νερό με ρεύμα με τα πάντα. Ενώ εδώ μιλάμε για τρώγλες έτσι; Παραγκούπολη.

Σ1: Τενεκέ μαχαλά.

Σ5: ναι τενεκέ μαχαλά. Εκεί είναι πιο έχουν τους δρόμους τους είναι πιο οργανωμένοι ο οικισμός αυτός και είναι ένας νέος οικισμός όπως ευελπιστούμε να γίνει και σε αυτούς τους Ρομά.

Σ1: Γίνει κάποια μετεγκατάσταση;

Σ5: Μετεγκατάσταση όχι του Ηφαίστου του Αλαν Κογιού. Αυτοί έχουν το τζαμί τους, έχουν τα σχολεία τους έχουν τα πάντα εκεί που είναι ιδιαίτερα για αυτούς. Είναι πιο οργανωμένη η πολιτεία δηλαδή η παρέμβαση που έκανε η τοπική αυτοδιοίκηση και η πολιτεία έχει βρει και έχει και έτσι νιώθουν πιο δεν νιώθουν αποκλεισμένοι αυτοί τόσο όσο οι δικοί μας εδώ οι Ρομά.

Σ1: Θα ήθελα να σας ρωτήσω όσον αφορά για τα σχέδια που έχει ο Δήμος για τον συγκεκριμένο οικισμό αλλά μου είπατε ότι το σχέδιο που προέχει πρώτα είναι η μετεγκατάσταση του πληθυσμού..

Σ5: Στόχος είναι η μετεγκατάσταση από εκεί και πέρα οι παρεμβάσεις..

Σ1: Κάποιο άλλο πρόγραμμα ή κάτι..

Σ5: Με εμβολιασμούς που κάνει το κέντρο κοινότητας μέσω του παραρτήματος στον Ρομά παλαιότερα το ΙΑΚ που έχουμε κάνει και μελέτες επάνω σε αυτούς και δράσεις πάρα πολλές είχαμε και το ιατρείο με γιατρό ειδικά για τους Ρομά ώστε να συμμετάσχουμε στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας τους ιδιαίτερα ήταν επιτυχή νομίζω και κάθε πρόγραμμα που έχει ο Δήμος αφορά και αυτή την πληθυσμιακή ομάδα. Ιδιαίτερα.

Σ1: Και μια τελευταία ερώτηση σαν γιατρός που είστε υπάρχει ιδιαίτερη μεταχείριση στο νοσοκομείο απέναντί τους;

Σ5: Όχι, αλλά πολλές φορές απόλυτα άτομα, λίγα άτομα θα πω..

Σ1: Είτε από το επιστημονικό προσωπικό είτε από άλλους ασθενείς που βρίσκονται εκεί... Νιώσατε κάποια δυσφορία..

Σ5: Πολλές φορές μπορεί να του πει όχι να του το πει αλλά να το δείξει επειδή είναι γύφτος ας πούμε αυτό μπορεί να γίνει αλλά είναι σπανίως αυτό τους έχουμε συνηθίσει και νιώθουν είναι το θρήσκευμα μουσουλμάνοι η πλειοψηφία αυτών των συμπολιτών μας να πούμε να το τονίσω αυτό και ορισμένοι η μειοψηφία είναι χριστιανοί. Όμως μεταξύ τους βλέπετε χριστιανοί και μουσουλμάνοι δεν υπάρχει αντιπαλότητα είναι μαζί κάνουν τα γλέντια τους μαζί και τώρα με τον κωρονοϊο είχαν κάνει κάποια γλέντια και τους τραβήξαμε το αφτί αλλά έχουν εμπιστοσύνη στον δήμο νομίζω και στις κρατικές δομές γιατί εκεί τους βοηθούν είναι οι άνθρωποι που τους βοηθούν.

Σ1:Το στήριγμα.

Σ5: Και στα στελέχη του δήμου που εργάζονται στο κέντρο κοινότητας. Στο παράρτημα Ρομά.

Σ1:Γνωρίζετε άμα υπάρχει κάποιος σύλλογος μέσα στον οικισμό;

Σ5: Σύλλογοι υπάρχουν υπάρχει των Ρομά..

Σ1:Πιστοποιημένοι;

Σ5: Δεν το ξέρω αυτό δεν νομίζω να είναι πιστοποιημένοι δεν το νομίζω να είναι πιστοποιημένοι αλλά δεν το γνωρίζω. Αλλά υπάρχουν σύλλογοι που κάνουν τα πανηγύρια τους, τα γλέντια τους και με προσκαλούν, μας προσκαλούν και εμάς.

Σ1:Οπότε έχετε και φίλιες; Μέσα σε αυτούς;

Σ5: Ναι, ναι, έχουμε και φιλιές. Μέσα σε αυτούς.

Σ1:Ευχαριστώ πάρα πολύ, κύριε Σωτηρακόπουλε για την συμμετοχή σας.

Σ5: Να είστε καλά.

Σ1:Απλά θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι, όπως αρχικά υπογράψατε και το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης που σας έδωσα έχετε πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οποιοδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί ή δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησής μας, η οποία έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

15^η Απομαγνητοφώνηση

Συνέντευξη με την Κοινωνική Λειτουργό της Κοινωνικής Υπηρεσίας

Συνεντευκτής: Σ1

Συμμετέχουσα: Σ16

Σ1:Καλησπέρα κύρια Τσατσικου γνωρίζοντας τη θέση που έχετε στην υπηρεσία και την ειδικότητα σας ασφαλώς και από τα τόσα χρόνια εμπειρίας επάνω σε συγκεκριμένη ομάδα Ρομα ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τις ομάδες, Αλάνκουγιου εκ τον Ήφαιστο ξεχωριστά.

Σ16:Η ομάδα των Ρομα στο Αλάνκουγιου είναι μια ομάδα η οποία αυτό προσδιορίζεται Ρομα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα χαρακτηριστικά όσον αφορά τη δόμηση του περιβάλλοντος όπου κατοικούν είναι, ουσιαστικά είναι μια παραγκούπολη πριν από κάποια χρόνια ήταν πιο δύσκολες συνθήκες ήταν τα σπίτια συνήθως τα περισσότερα

με λαμαρίνες τώρα είναι λιγότερο βελτιωμένη κατάσταση αυτό σε ό,τι αφορά το οικιστικό κομμάτι, τι άλλο θα ήθελες;

Σ1:Οι συνθήκες διαβίωσης;

Σ16:Οι συνθήκες διαβίωσης τους είναι πραγματικά δεν είναι καλές είναι άθλιες ουσιαστικά γιατί δεν υπάρχουν..

Σ1:Ρεύμα, νερό..

Σ16:Ρεύμα, νερό δεν έχουν όλοι είναι κοινό το ρεύμα κοινό νερό οπότε και τους καλοκαιρινούς μήνες και λόγω της ζέστης εγκυμονούν κίνδυνοι και για την δημόσια υγεία για την υγεία των ίδιων αλλά και τον χειμώνα η έλλειψη νερού είναι πάρα πολύ σημαντικό σε ό,τι αφορά τις συνθήκες υγιεινής. Και της ατομικής υγιεινής των ανθρώπων.

Σ1:Τα σπίτια εκεί είναι με πόσα δωμάτια πόσες οικογένειες μένουν;

Σ16:Τα σπίτια στο Αλάνκουγιου είναι συνήθως ένα κεντρικό δωμάτιο και ίσως μια υποτυπώδης στοιχειώδης κουζίνα και ένα υποτυπώδες μπάνιο που συνήθως δεν μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε έτσι.

Σ1:Όσον αφορά τον Ήφαιστο;

Σ16:Η διαφορά με τον Ήφαιστο είναι ως εξής. Εκεί έχουμε δόμηση εκεί υπάρχουν σπίτια τα οποία είναι χτισμένα κανονικά με τούβλα, με πέτρες ότι..

Σ1:Οικοδομικά υλικά.

Σ16:Οικοδομικά υλικά. Υπάρχουν όμως και εκεί που θα μπορούσαμε να κάνουμε ένα διαχωρισμό υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι κατοικούν σε κανονικά σπίτια με όλα τα απαραίτητα μέσα για κανόνες υγείας και οι συνθήκες καλές διαβίωσης εκτός από το, και υπάρχει και μια άλλη μερίδα ανθρώπων οι οποίοι ζουν ουσιαστικά θα μπορούσα να πω και παραγκούπολη και κει δηλαδή δίπλα σε κανονικά σπίτια μπορεί να δούμε κάποια σπίτια κάτω από πρόχειρες κατασκευές αλλά είναι μικρός ο αριθμός αυτών των ανθρώπων.

Σ1:Σε σύγκριση με το Αλάνκουγιου;

Σ16:Ναι, ναι. Το Αλάνκουγιου είναι όλη η κατάσταση είναι ίδια ενώ στον υπάρχουν διαβαθμίσεις και τάξεις υπάρχουν τα σπίτια φαίνεται ότι υπάρχει μια μεγάλη οικονομική δυνατότητα σπίτια τα οποία είναι διώροφα και τριώροφα μερικές φορές, υπάρχουν τα σπίτια τα απλά οι απλές κατασκευές οι οποίες έχουν υποτυπώδες και εκεί οι συνθήκες διαβίωσης και υπάρχουν ουσιαστικά τρεις κατηγορίες θα μπορούσαν από εκεί και υπάρχουν τα σπίτια τα οποία τα σπίτια που είναι χτισμένο με λαμαρίνες ή με απλά υλικά τα οποία δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για να ζήσει μια οικογένεια εκεί. Υπάρχει ένα σχολείο υπάρχει ένα τζαμί είναι ο χώρος προσευχής ανθρώπων γιατί ουσιαστικά οι άνθρωποι αυτοί είναι μουσουλμάνοι κατά 99%.

Σ1:Θεωρούν τον εαυτό τους Ρομα;

Σ16:Δεν αυτό προσδιορίζονται Ρομα και κάθε φορά θέλουν να διαχωρίζουν τη θέση τους από τους υπόλοιπους Ρομα παρόλο που υπάρχουν κάποιες ανταλλαγές σπάνιες μεν ζευγαριών αλλά δεν υπάρχει περίπτωση να θεωρήσουν τον εαυτό τους Ρομα και θυμάμαι στο παρελθόν όταν έτρεξε ένα πρόγραμμα που μπορούσε να τους βοηθήσει και να πάρουν μια οικονομική ενίσχυση που αφορούσε Ρομα δεν δήλωσε κανείς παρόλο που μπορεί να είχαν ανάγκη αυτά τα χρήματα.

Σ1:Σε σύγκριση με το Αλάνκουγιου σχολείο, τζαμί υπάρχει μέσα εκεί;

Σ16:Σχολείο, τζαμί υπάρχουν συλλογοί.

Σ1:Στο Αλάνκουγιου υπάρχει;

Σ16:Στο Αλάνκουγιου όχι δεν υπάρχει..

Σ1:Δεν έχει.

ΤΣΑΤΣΙΚΟΥ: Υπάρχει ένα σχολείο το οποίο είναι έξω σχεδόν μέσα στον ιστό της πόλης το οποίο βέβαια απευθύνεται σε παιδιά Ρομα.

Σ1:Γιατί πιστεύετε ότι ο οικισμός Αλάνκουγιου βρίσκεται ακόμα σε αυτές τις συνθήκες επιβίωσης;

Σ16:Θεωρώ ότι δεν έχουν γίνει, δεν έχουν παρθεί και πολιτικές, αλλά υπήρξαν και κάποια τεχνικά προβλήματα, δηλαδή στο παρελθόν πριν από μπορώ να πω δεκαπέντε με είκοσι χρόνια περίπου, όπου είχε συζητηθεί το θέμα της μετεγκατάστασης των ανθρώπων αυτών σε μια άλλη περιοχή όπου να υπάρχει μια δόμηση και να δημιουργηθούν σπίτια τα οποία θα έχουν όλες τις προϋποθέσεις με χώρους με αυλές με πλατείες, παιδικές χαρές και τα λοιπά το πρόβλημα που προέκυψε στην πορεία ήταν καθαρά διαδικαστικό νομικό γιατί οι άνθρωποι τα χωράφια τα οποία έπρεπε να απαλλοτριωθούν για να μεταφερθούν σε εκείνη την περιοχή ο οικισμός ενώ η τιμή τους οριζόταν μέχρι τότε σε ένα ποσό μετά δεκαπλάσιαστηκε γιατί όταν έμαθαν ότι ο δήμος θέλει να πάρει αυτά τα σπίτια οπότε ο Δήμος έπρεπε να προϋπολογίσει πολλά περισσότερα χρήματα και εκτός αυτού και αυτό νομίζω ότι είχε προσπεραστεί το είχε προσπεράσει ο Δήμος, υπήρξαν όμως οι ενστάσεις από τους ανθρώπους οι οποίοι είχαν την γη την οποία δεν ήθελαν να διαθέσουν γι' αυτό το σκοπό.

Σ1:Δεν ήθελαν να το δώσουν στη συγκεκριμένη ομάδα; Στους Ρομα ή γενικά;

Σ16:Όχι, όχι γενικά το τίμημα που ζητούσαν γιατί έβλεπαν ότι ήταν χρήματα τα οποία έπρεπε να πάρουν από το δημόσιο ήταν υπερβολική η ζήτηση, υπερβολικά τα χρήματα τα οποία ήθελαν να πάρουν. Σε σχέση με την πραγματική αξία των οικοπέδων.

Σ1:Οι κάτοικοι του Αλάνκουγιου θα ήθελαν να φύγουν;

Σ16:Μιλώντας τότε μαζί τους οι περισσότεροι ήθελαν να ζήσουν σε καλύτερες συνθήκες να έχουν ένα σπίτι. Κάποιοι όμως είχαν πει ότι εμείς ότι εμείς έχουμε μάθει να είμαστε μέσα στον ιστό της πόλης. Εκεί αισθανόταν ότι θα ήταν μακριά και θα είχαμε πρόβλημα με τη μετακίνηση φαινόταν όμως ένα μεγάλο ποσοστό ότι θα ήθελε να έχει να ζήσει σε καλύτερες συνθήκες γιατί περισσότεροι είπαν ότι θέλουμε τα παιδιά μας να μην έχουν αυτές, να μην είναι ξυπόλυτα στους δρόμους να μην είναι μέσα σε βρώμικα νερά με τον τρόπο που αυτοί εκφράστηκαν ήθελαν να έχουν δικό τους χώρο να λειτουργήσουν πάλι όπως λειτουργούν αλλά να έχουν καλύτερες συνθήκες ζωής.

Σ1:Τι είναι αυτό που τους κρατάει πίσω έτσι ώστε να μην μπορούν να ενταχθούν στον αστικό ιστό;

Σ16:Νομίζω, είναι τα στερεότυπα, οι προκαταλήψεις, οι οποίες βέβαια δεν αφορούν μόνο τη συγκεκριμένη περιοχή νομίζω ότι αφορούν τους Ρομα σε όλη την επικράτεια. Πιθανό είναι, πιστεύω ότι ένας από τους βασικούς λόγους είναι τα στερεότυπα που έχουμε για αυτούς ότι είναι άνθρωποι οι οποίοι δεν πληρούν τις δικές μας προϋποθέσεις για να είναι ισότιμα μέλη της κοινωνίας, ίσως γιατί δεν υπάρχει η κατάλληλη εκπαίδευση ίσως είναι ο πιο ελεύθερος τρόπο ζωής που έχουν δεν αποδέχονται εύκολα τον τρόπο ζωής που έχουν επιλέξει αυτοί οι άνθρωποι να ζουν χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κάποιος τρόπος ζωής είναι καλύτερος ή κάποιος είναι χειρότερος. Είναι στιγματισμένοι..

Σ1:Ήταν η ερώτηση η επόμενη που ήθελα να κάνω..

Σ16:Είναι στιγματισμένοι. Συνήθως έχουν θεωρούνται ότι είναι αυτοί οι οποίοι κλέβουν είναι οι άνθρωποι οι οποίοι δεν έχουν έλεγχο δεν έχουν όρια ίσως και η εμφάνισή τους είναι τέτοια τους κάνει να είναι ανεπιθύμητοι. Πιθανότατα να μην έχουν αναρωτηθεί ότι αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν νερό νομίζω ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι το κομμάτι της εκπαίδευσης ότι εκεί έπρεπε να εστιάσει η πολιτική αλλά συνήθως οι πολιτικοί το πρόγραμμα που θέλουν να κάνουν είναι η επόμενη για τη θητεία τους, οι οποίοι είναι λίγα χρόνια και είναι προτιμότερο να κάνουμε ένα πολιτιστικό κέντρο και να το χτίσουμε ένα κτίριο μέσα και να φανεί από ότι να κάνουμε πολιτικές οι οποίες θα αποδώσουν μετά από είκοσι χρόνια. Γι' αυτό το κομμάτι της εκπαίδευσης νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό.

Σ1:Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις υπάρχουν στον Ήφαιστο παρόλο που είναι δύο ομάδες.

Σ16:Και εκεί υπάρχουν και νομίζω ότι σε κάθε περιοχή όπου ζει ένας πληθυσμός που έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά πιστεύω ότι και εκεί το ίδιο και τα στερεότυπα και προκαταλήψεις δεν υπάρχουν μόνο από τον πληθυσμό τον χριστιανικό υπάρχουν και από τον πληθυσμό που είναι μουσουλμάνοι, δηλαδή παρόλο που υπάρχει και η ίδια θρησκεία, η αντιμετώπιση και εκεί είναι με στερεότυπα με προκαταλήψεις, με στίγμα αυτός είναι, γιατί και εκείνοι χαρακτηρίζονται γύφτοι.

Σ1:Όσον αφορά τις κοινωνικές πρακτικές του δήμου για την κοινωνική τους ένταξη;

Σ16:Νομικές πρακτικές πιστεύω ότι ξεκινάει τώρα κάτι και ο Δήμος οι πολιτικές του Δήμου ήταν η μετεγκατάσταση έχουν ανοίξει διάλογο επικοινωνίας ειδικά με τους ανθρώπους οι οποίοι είναι ζουν στην περιοχή του Αλάνκουγιου για την περιοχή του Ηφαιστου νομίζω ότι τα πράγματα είναι ήδη δρομολογημένα σε ό,τι αφορά, δεν χρειάζεται να γίνει κάτι το ιδιαίτερα αλλά για τους ανθρώπους που είναι στο δηλαδή εκεί υπάρχει η ύδρευση υπάρχει αποχέτευση υπάρχουν όλες οι δυνατότητες αυτές που δεν υπάρχουν στην περιοχή του Αλάνκουγιου. Γίνονται κινήσεις πιστεύω ότι κάποια στιγμή από ανάγκη πρέπει να τελειώνει αυτή η ιστορία το θέμα το οικιστικό.

Σ1:Κάποιο πρόγραμμα που υλοποιεί ο δήμος;

Σ16:Ο δήμος έχει υλοποιήσει προγράμματα αλλά αυτό το οποίο έχει συμβάλει ουσιαστικά η υλοποίηση στην αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων είναι τα κέντρα κοινότητας από τότε που δημιουργήθηκαν τα κέντρα κοινότητας παράρτημα Ρομα όπου οι παρεμβάσεις από το 2006 είναι ουσιαστικές. Είναι ευρωπαϊκό πρόγραμμα το οποίο υιοθέτησε ο Δήμος από την αρχή από το 2006 από τότε που πρώτο προκηρύχθηκε αυτή η δράση και γίνονται παρεμβάσεις μέσα στον χώρο και πιστεύω ότι τα αποτελέσματα αργά αλλά νομίζω ότι είναι αρκετά..

Σ1:Μακροπρόθεσμα.

Σ16:μακροπρόθεσμη η εξέλιξη αυτών προγραμμάτων και επίσης το θέμα της εκπαίδευσης το ότι το κέντρο κοινότητας κατά κάποιο τρόπο έβαλε ένα όριο ότι, εάν τυχόν κάποιος δεν στείλει το παιδί του σχολείο δεν θα δικαιούται και κάποιες παροχές που έχει το συγκεκριμένο πρόγραμμα αυτό έπαιξε σημαντικό ρόλο ούτως ώστε, έστω και με αυτό τον τρόπο να φοιτήσουν κάποια παιδιά στο σχολείο.

Σ1:Στο μέλλον υπάρχει κάτι ή είναι αυτό ακόμα που επικρατεί; Όσον αφορά του Δήμου..

Σ16:Δεν μπορώ να γνωρίζω το πρόγραμμα του Δήμου σε ό,τι αφορά το οικιστικό και πάλι αναφέρω βέβαια το οικιστικό αλλά τα ουσιαστικά προβλήματα είναι αλλά το οικιστικό το να πάνε πάλι σε ένα χώρο που θα είναι όλοι μαζί και εδώ θα μπορούσε ίσως σε διάλογο μαζί τους βρεθεί μια κοινή λύση να λάβει υπ' όψιν ο Δήμος τις ανάγκες αυτών των ανθρώπων, γιατί και οι ίδιοι πρέπει να εκφράσουν τις δικές τους ανάγκες τι είναι αυτό που θέλουν δεν μπορούμε να τους επιβάλουμε για ένα τρόπο ζωής που πιθανόν οι ίδιοι να μη θέλουν να έχουν σεβόμενοι τις δικές τους ιδιαιτερότητες τις δικές τους ανάγκες τα δικά τους θέλω νομίζω μόνο έτσι μπορούμε να έχουμε ένα αποτέλεσμα αλλά το να αποφασίσουμε εμείς η η οποιαδήποτε διοίκηση από επάνω για αυτούς που νομίζω ότι δεν θα είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Σ1: πόσα χρόνια εμπειρίας έχετε στο συγκεκριμένο χώρο;

Σ16:Ο χρόνος στον συγκεκριμένο χώρο. Νομίζω ότι έχω γύρω στα είκοσι.

Σ1:Χαίρομαι πάρα πολύ για τη συνέντευξη που είχα μαζί σας.

Σ16:Και εγώ.

Σ1:Γνωρίζετε φυσικά ότι όπως σας ενημέρωσα και αρχικά και με το έντυπο ενημέρωσης και συγκατάθεσης έχετε πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησης και σε οτιδήποτε κείμενο χρησιμοποιηθεί η δημοσιευθεί μετά την ανάλυση της συζήτησης η οποία θα έχει από μαγνητοφωνηθεί. Ευχαριστώ πολύ.

Ερωτηματολόγιο Έρευνας

Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας με θέμα

“ Θέμα: Το κοινωνικό πορτρέτο της κοινότητας Ρομά σε έναν αστικό χώρο, το στίγμα και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Περίπτωση μελέτης του Δήμου Κομοτηνής”

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι να μελετήσει το ζήτημα του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά. Για το λόγο αυτό δημιουργήσαμε το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο το οποίο χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από τρεις δημογραφικές ερωτήσεις ενώ το δεύτερο μέρος αποτελείται από δεκαεπτά ερωτήσεις που εξετάζουν τις απόψεις των Ρομά για τον ρατσισμό που υφίσταντο καθώς και τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν την αντιμετώπισή τους από τους άλλους ανθρώπους. Οι απαντήσεις στο δεύτερο μέρος βασίζονται στην κλίμακα κοινωνικής απόστασης του Bogardus.

Η τελευταία ορίζεται ως μια κλίμακα που μετρά διάφορους βαθμούς εγγύτητας των ανθρώπων έναντι άλλων μελών διαφορετικών κοινωνικών, εθνοτικών ή φυλετικών ομάδων. Μετρά τους βαθμούς ζεστασιάς, εχθρότητας, αδιαφορίας ή οικειότητας μεταξύ αυτών των ομάδων. Αυτή η κλίμακα αναπτύχθηκε από τον Emory Bogardus το 1924 και πήρε το όνομά του ενώ αποτελεί μία από τις παλαιότερες και ακόμη σε χρήση, κλίμακες ψυχολογικής στάσης. Λόγω της μονοδιάστατης φύσης της, η προκατάληψη ή η έλλειψή της απέναντι σε μία μόνο κοινότητα ή ομάδα μπορεί να μετρηθεί σε μια χρονική στιγμή. Μια βαθμολογία 1 αποδίδεται σε κάθε επιλογή, ρωτώντας το άτομο ποιος είναι ο στενότερος βαθμός οικειότητας που είναι πρόθυμος να δεχτεί ένα μέλος της εν λόγω ομάδας. Έτσι, μία τιμή 1 ισοδυναμεί με απουσία κοινωνικής απόστασης μεταξύ των ομάδων ενώ μία τιμή 5 υποδεικνύει κοινωνική απόσταση και χάσμα. Με τον τρόπο αυτόν καταγράφεται η ένταση των συναισθημάτων των ατόμων (Glen, n.d.).

A) Δημογραφικές ερωτήσεις

- 1) Φύλο
 - Άντρας

- Γυναίκα
- 2) Ηλικία
- 20-30
 - 31-40
 - 41-50
 - 51-60
 - 61+άνω
- 3) Εκπαιδευτικό επίπεδο
- Γυμνάσιο
 - Λύκειο
 - Δημοτικό
 - Χωρίς εκπαίδευση

B) Απόψεις Ρομά

4) Υπάρχουν προνομιακά επιδόματα για τους Ρομά;

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

5) Νιώθεις να σε κοιτάνε περίεργα;

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

6) Η οικονομική κατάσταση των Ρομά δεν είναι καλή σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

7) Υπάρχουν ίσες ευκαιρίες για την ανεύρεση εργασίας στους Ρομά σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

8) Το κράτος φροντίζει για την ένταξη των Ρομά στην κοινωνία

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

9) Τα παιδιά των Ρομά λαμβάνουν το ίδιο επίπεδο μόρφωσης με τα υπόλοιπα

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

10) Οι Ρομά απολαμβάνουν τις ίδιες κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες με του υπόλοιπους

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

11) Οι Ρομά αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια στην ένταξή τους στην κοινωνία

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

12) Οι Ρομά αντιμετωπίζονται με ρατσισμό από τους συναδέλφους τους στη δουλειά

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

13) Οι Ρομά δεν μπορούν να κοινωνικοποιηθούν εύκολα

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

14) Οι γονείς των υπόλοιπων παιδιών δεν θέλουν τα παιδιά τους να κάνουν παρέα με τα παιδιά των Ρομά

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

15) Η κοινωνία ενδιαφέρεται για την ένταξη των Ρομά και συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

16) Οι Ρομά συχνά αντιμετωπίζονται με συμπόνια και οίκτο από τους υπολοίπους

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

17) Οι Ρομά δεν θέλουν πραγματικά να ενταχθούν στην κοινωνία

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

18) Η τοπική αυτοδιοίκηση οργανώνει κοινωνικές εκδηλώσεις που στοχεύουν στην ένταξη των Ρομά

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Συμφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

19) Οι Ρομά δεν παντρεύονται με άλλους ανθρώπους γιατί υπάρχει ρατσισμός από τους τελευταίους

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

20) Οι αξίες και οι αντιλήψεις των Ρομά για ηθικά ζητήματα διαφέρουν από αυτές των υπολοίπων Ελλήνων

1. Διαφωνώ απόλυτα
2. Διαφωνώ
3. Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
4. Συμφωνώ
5. Συμφωνώ απόλυτα

Βιβλιογραφία

Ρετσινιώτη, Α., και Μάντζιου, Ι., 2010. Η πρόσβαση των φτωχών και κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων που ζουν στο κέντρο της Αθήνας, στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της εργασίας, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

Glen, S., n.d..BogardusScale: Definition&Example, From StatisticsHowTo.com: ElementaryStatistics for the rest of us! <https://www.statisticshowto.com/bogardus-scale/>

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Μακεδονίας
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας
Εφαρμοσμένων Τεχνών

Πανεπιστήμιο Δυτικής
Σχολή Καλών Τεχνών
Τμήμα Εικαστικών &

Έντυπο συγκατάθεσης

Δηλώνω τη συγκατάθεσή μου για την συμμετοχή μου στην ερευνητική εργασία Δι-ιδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: *ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ-ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ* του Πανεπιστημίου Αιγαίου & του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με θέμα: «Το κοινωνικό πορτρέτο μιας κοινότητας Ρομά σε έναν αστικό χώρο, το στίγμα και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Η κοινωνική ενσωμάτωση της ομάδας στόχου. Περίπτωση μελέτης του Δήμου Κομοτηνής» με επιστημονικό υπεύθυνο Διευθυντή του ΠΜΣ κ. Χτούρη Σωτήρη και συνεπιβλέπουσα την κα. Ζήση Αναστασία.

Έχω λάβει το έντυπο ενημέρωσης στο οποίο περιγράφεται ο σκοπός της υλοποίησης της συνέντευξης, και οι δεοντολογικές εγγυήσεις που δίνουν οι μεταπτυχιακοί/ες φοιτητές/ριες προς τους/ις συμμετέχοντες/ουσες. Έχω κατανοήσει τον λόγο που θα ηχογραφηθεί, η συγκεκριμένη συζήτηση. Κατανοώ ότι οι φοιτητές/ριες έχουν υποχρέωση να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η εχεμύθεια όσων θα πω κατά τη διάρκεια της συνάντησης και η ανωνυμία μου. Γνωρίζω, επίσης, ότι μπορώ να αποχωρήσω από την συζήτηση οποιαδήποτε στιγμή, να αποσύρω τη συμμετοχή μου, και να έχω πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησής μου και σε ό,τι κείμενο χρησιμοποιηθεί ή δημοσιευθεί μετά την ανάλυση από τα λεγόμενά μου.

Με βάση τα παραπάνω συναινώ να συμμετάσχω στην ημι-δομημένη.

Ο συμμετέχων/ Η συμμετέχουσα

Όνοματεπώνυμο ή
αρχικά.....

Υπογραφή.....
.....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Μακεδονίας

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Εφαρμοσμένων Τεχνών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Δυτ.

Σχολή Καλών Τεχνών

Τμήμα Εικαστικών&

Δι-ιδρυματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Εφαρμοσμένη – Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη

Έντυπο ενημέρωσης

Στο πλαίσιο του δι-ιδρυματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: *ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ-ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ* του Πανεπιστημίου Αιγαίου & του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας οργανώνεται η εστιασμένη ομάδα με θέμα: «Το κοινωνικό πορτρέτο μιας κοινότητας Ρομά σε έναν αστικό χώρο, το στίγμα και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Η κοινωνική ενσωμάτωση της ομάδας στόχου. Περίπτωση μελέτης του Δήμου Κομοτηνής»

Περιγραφή

Οι συνεντεύξεις οργανώνονται με σκοπό να μελετηθούν τα *βιώματα των ανθρώπων, με αναφορά κυρίως στους Ρομά και συγκεκριμένα στον οικισμό Αλάν Κογιού του Δήμου Κομοτηνής*. Στόχος αυτής της μελέτης είναι να δημιουργηθεί ημι-δομημένη συνέντευξη με μεταξύ του ερωτώμενου και του ερευνητή.

Δεοντολογική εγγύηση

Η συμμετοχή στην συνέντευξη, βασίζεται στην αρχή της συνειδητής συναίνεσης και την εθελοντική συμμετοχή. Εάν κάποιο μέλος της θελήσει να μη συμμετέχει, είναι ελεύθερο οποιαδήποτε στιγμή να διακόψει την συμμετοχή του. Επιπλέον, διαφυλάσσεται η εχεμύθεια των λεγομένων των συμμετεχόντων/ουσών και εξασφαλίζεται η ανωνυμία τους. Η συνάντηση θα γίνει με την χρήση μαγνητοφώνου, ώστε να μελετηθεί και να αναλυθεί χωρίς διαστρεβλώσεις ή παρερμηνείες ο λόγος των συμμετεχόντων/ουσών. Ο συμμετέχων/ουσα με την ολοκλήρωση της έρευνας και έπειτα από την καταγραφή και μελέτη του υλικού δύνανται να έχει πρόσβαση στο εμπειρικό υλικό και σε κάθε δημοσιοποίηση του.

